

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Π.Μ.Σ. ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΔΙΕΘΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ &
ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Διπλωματική Εργασία:

Το Διεθνές Κανονιστικό Πλαίσιο για τα Εποπτικά
Ίδια Κεφάλαια των Τραπεζών

Επιμέλεια: Μαραγκόπουλος Νικόλαος
(Α.Μ: 1211Μ055)

Επιβλέπων Καθηγητής: Γκόρτσος Βλ. Χρήστος

Μάιος 2013

Διπλωματική εργασία

**Το Διεθνές Κανονιστικό Πλαίσιο για τα Εποπτικά
Ίδια Κεφάλαια των Τραπεζών**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	1
1. Ρυθμιστική παρέμβαση στο τραπεζικό σύστημα.....	3
1.1 Δικαιολογητική βάση ρυθμιστικής παρέμβασης στο τραπεζικό σύστημα.....	3
1.2 Ρόλος των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων	4
1.3 Τραπεζικές κρίσεις	5
1.3.1 Συχνότητα τραπεζικών κρίσεων.....	5
1.3.2 Κόστος τραπεζικών κρίσεων.....	6
2. Το προηγούμενο διεθνές κανονιστικό πλαίσιο για τα εποπτικά ίδια κεφάλαια	8
2.1 Η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία	8
2.1.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις	8
2.1.2 Νομική φύση των κανόνων της Επιτροπής.....	10
2.2 Η «Βασιλεία Ι»	11
2.2.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις	11
2.2.2 Οι διατάξεις για τα ελάχιστα ίδια κεφάλαια των τραπεζών	12
2.2.2.1 Βασικά ίδια κεφάλαια ('Tier 1 capital').....	12
2.2.2.2 Συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια ('Tier 2 capital').....	13
2.2.3 Ίδια κεφάλαια για την κάλυψη των κινδύνων αγοράς.....	14
2.2.4 Ανακοίνωση 1998 για τους καινοτόμους τίτλους ('innovative instruments').....	15
2.3. Η «Βασιλεία ΙΙ».....	15
2.3.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις	15
2.3.2. Οι τροποποιήσεις του κανονιστικού πλαισίου	16
2.3.3 Αφαιρούμενα περιουσιακά στοιχεία από τα εποπτικά ίδια κεφάλαια.....	17
2.4 Ανεπάρκειες του προηγούμενου διεθνούς κανονιστικού πλαισίου.....	18
2.4.1 Προκυκλικότητα.....	18
2.4.2 Ανεπαρκής ποιότητα και ποσότητα κεφαλαίων	20
2.4.3 Υπερβολική μόχλευση.....	22
2.4.4 "Too-Big-To-Fail problem"	26
3. «Η Βασιλεία ΙΙΙ»: Το νέο κανονιστικό πλαίσιο για τα εποπτικά ίδια κεφάλαια.....	31
3.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις	31
3.2 Οι διατάξεις για τα ελάχιστα ίδια κεφάλαια των τραπεζών	32
3.2.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις	32
3.2.2 Βασικά ίδια κεφάλαια.....	33
3.2.2.1 Κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων ('Common Equity Tier 1 capital').....	33

3.2.2.2 Πρόσθετα στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων ('Additional Tier 1 capital')	33
3.2.3 Συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια ('Tier 2 capital')	35
3.2.4 Ανακοίνωση 13 ¹⁵ Ιανουαρίου 2011	36
3.2.5 Δικαιώματα μειοψηφίας θυγατρικών επιχειρήσεων των τραπεζών που υπάγονται στην ενοποιημένη εποπτεία τους και κατέχονται από τρίτους	37
3.2.6 Προσαρμογές εποπτικών ιδίων κεφαλαίων ('regulatory adjustments')	39
3.2.6.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις	39
3.2.6.2 Υπεραξία	39
3.2.6.3 Αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις	40
3.2.6.4 Αποθεματικό αντιστάθμισης ταμειακών ροών ('cash flow hedge reserve')	41
3.2.6.5 Έλλειμμα των σχηματισθεισών προβλέψεων έναντι των αναμενόμενων ζημιών	41
3.2.6.6 Κέρδη από πωλήσεις ('gain on sale') από συναλλαγές με τιτλοποιήσεις	42
3.2.6.7 Σωρευτικά κέρδη και ζημιές λόγω μεταβολών στην εύλογη αξία υποχρεώσεων της τράπεζας που οφείλονται στη μεταβολή της πιστοληπτικής της ικανότητας	42
3.2.6.8 Προγράμματα καθορισμένων παροχών για τους εργαζόμενους ('Defined benefit pension fund assets and liabilities')	43
3.2.6.9 Επενδύσεις σε ίδιες μετοχές	44
3.2.6.10 Αμοιβαίες συμμετοχές στο μετοχικό κεφάλαιο τραπεζών, ασφαλιστικών εταιρειών και χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων	44
3.2.6.11 Συμμετοχές που δεν υπερβαίνουν το 10% του μετοχικού κεφαλαίου τραπεζών, ασφαλιστικών εταιρειών και χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και οι οποίες δεν υπόκεινται στην ενοποιημένη εποπτεία της τράπεζας	44
3.2.6.12 Σημαντικές συμμετοχές σε τράπεζες, ασφαλιστικές εταιρείες και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που δεν υπόκεινται στην ενοποιημένη εποπτεία της τράπεζας	45
3.2.6.13 Ειδικές διατάξεις	45
3.2.7 Χρονοδιάγραμμα εφαρμογής	47
3.3 Κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης	49
3.3.1 Το περιεχόμενο του αποθέματος	49
3.3.2 Χρονοδιάγραμμα εφαρμογής	50
3.4 Αντικυκλικό απόθεμα	50
3.4.1 Το περιεχόμενο του αποθέματος	50
3.4.2 Χρονοδιάγραμμα εφαρμογής	52
3.5 Συντελεστής μόχλευσης	52
3.5.1 Υπολογισμός του συντελεστή μόχλευσης	52
3.5.2 Χρονοδιάγραμμα εφαρμογής	53

3.6 Αυξημένες κεφαλαιακές απαιτήσεις για τις συστημικά σημαντικές τράπεζες ('Systemically Important Banks')	54
3.6.1 Παγκοσμίως συστημικά σημαντικές τράπεζες ('Global Systemically Important Banks')	54
3.6.2 Εγχωρίως συστημικά σημαντικές τράπεζες ('Domestic Systemically Important Banks')	56
4. Αξιολόγηση του νέου κανονιστικού πλαισίου	58
4.1 Κόστος κεφαλαίου.....	58
4.1.1 Σύγκριση κοινών μετοχών και χρέους.....	58
4.1.2 Υβριδικοί τίτλοι.....	60
4.1.2.1 Δυνατότητα μεγαλύτερης αξιοποίησης των μετατρέψιμων υβριδικών τίτλων	60
4.1.2.1.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις	60
4.1.2.1.2 Κεφαλαιακά μέσα εσωτερικής διευθέτησης ('Bail-in capital instruments')	61
4.1.2.1.3 Υπό αίρεση μετατρέψιμες ομολογίες ('CoCos')	62
4.1.2.1.4 Η σημασία των μετατρέψιμων υβριδικών τίτλων	63
4.2 Κεφαλαιακές ανάγκες των τραπεζών βάσει του νέου κανονιστικού πλαισίου	66
4.3 Αξιολόγηση των μακροοικονομικών επιπτώσεων του νέου κανονιστικού πλαισίου ...	68
4.3.1 Κόστος από την υιοθέτηση υψηλότερων κεφαλαιακών απαιτήσεων.....	68
4.3.2 Διαφοροποίηση από χώρα σε χώρα των επιπτώσεων από την υιοθέτηση των νέων κανόνων.....	70
4.3.3 Όφελος από την καθιέρωση του νέου κανονιστικού πλαισίου για τα εποπτικά ίδια κεφάλαια.....	72
4.4 Απομόγλευση	73
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ.....	76
1. Εκτιμήσεις αναφορικά με την επάρκεια του νέου κανονιστικού πλαισίου	76
2. Προϋποθέσεις για τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας της «Βασιλείας III»	77
3. Σκέψεις για τη μελλοντική σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος.....	80
Παράρτημα I: Οι ανεπάρκειες του προηγούμενου κανονιστικού πλαισίου - Η περίπτωση της Royal Bank of Scotland.....	81
Παράρτημα II: Ελβετία- Αυξημένες κεφαλαιακές απαιτήσεις για τις εγχωρίως συστημικά σημαντικές τράπεζες	84
Παράρτημα III: Αφαιρούμενα περιουσιακά στοιχεία από τα εποπτικά ίδια κεφάλαια των τραπεζών	87
ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΠΗΓΕΣ.....	88
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ	90
Α. Ελληνόγλωσση	90
Β. Ξενόγλωσση.....	91

Γραφήματα

1. Τραπεζικές κρίσεις/Έτος	6
2. Μόχλευση.....	22
3. Μόχλευση αμερικανικών και ευρωπαϊκών τραπεζών (2007)	24
4. ROE αμερικανικών και ευρωπαϊκών τραπεζών	25
5. Δάνεια/Ενεργητικό συστημικά σημαντικών τραπεζών	27
6. RWA/TA συστημικά σημαντικών τραπεζών	28
7. «Βασιλεία III» - Κεφαλαιακές απαιτήσεις	57
8. Δείκτες CET 1 χωρίς κρατική ενίσχυση - Δείκτες CET 1 με μετατροπή τίτλων Tier 1 και Tier 2 σε κοινές μετοχές	65
9. Δείκτες CET 1 των μεγαλύτερων τραπεζικών συστημάτων (2010).....	71
10. Μεριδίο τραπεζικής διαμεσολάβησης/χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση.....	71
11. Ενεργητικό τραπεζικού συστήματος/ΑΕΠ (2010)	72
12. Κεφαλαιακές απαιτήσεις για τις συστημικά σημαντικές τράπεζες της Ελβετίας.....	86

Πίνακες

1. Συντελεστές μόχλευσης προβληματικών και μη προβληματικών τραπεζών	25
2. Ζημιές τραπεζών λόγω μεταβολής στην εύλογη αξία των υποχρεώσεών τους που οφείλεται στη βελτίωση της πιστοληπτικής τους ικανότητας	43
3. Χρονοδιάγραμμα υλοποίησης της «Βασιλείας III».....	47
4. Αναγνώριση κεφαλαιακών μέσων που δεν πληρούν τα κριτήρια συμπερίληψης στα εποπτικά ίδια κεφάλαια	48
5. Κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης - Διακράτηση κερδών	49
6. Αυξημένες κεφαλαιακές απαιτήσεις για τις G-SIBs	55
7. Κεφαλαιακές ανάγκες των διεθνών τραπεζών από την εφαρμογή της «Βασιλείας III» - Ομάδα Α (06/2012).....	66
8. Κεφαλαιακές ανάγκες των διεθνών τραπεζών από την εφαρμογή της «Βασιλείας III» - Ομάδα Β (06/2012).....	67
9. Εκτιμήσεις του MAG για τις μακροοικονομικές επιπτώσεις της «Βασιλείας III».....	68
10. Εκτιμήσεις του IIF για τις μακροοικονομικές επιπτώσεις της «Βασιλείας III»	69
11. Σύνδεση δείκτη CET 1 και συχνότητας τραπεζικών κρίσεων.....	73
12. Συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια της RBS σε σχέση με τις άλλες μεγάλες βρετανικές τράπεζες.....	81
13. Ισολογισμός της Royal Bank of Scotland	82
14. Υπολογισμός CET 1 της RBS αν το 2007 εφαρμοζόταν η "Βασιλεία III"	83

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Η πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση (2007-2009), η οποία ξεκίνησε από τις ΗΠΑ και μεταδόθηκε ταχύτατα και στις άλλες αναπτυγμένες χρηματοπιστωτικές αγορές λόγω της μεγάλης διασυνδεσιμότητας που χαρακτηρίζει το σύγχρονο χρηματοπιστωτικό σύστημα, οδήγησε στη μεγαλύτερη μεταπολεμική κρίση του διεθνούς οικονομικού συστήματος, από την οποία ακόμα και σήμερα δεν έχει ανακάμψει πλήρως η παγκόσμια οικονομία στο σύνολό της. Το μέγεθος και η έκταση της κρίσης υποχρέωσε τις κυβερνήσεις, τις εποπτικές και τις νομισματικές αρχές των κρατών να λάβουν πρωτόγνωρα μέτρα προκειμένου να περιοριστεί ο αντίκτυπός της που απειλούσε με κατάρρευση το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα με ανυπολόγιστες συνέπειες για την παγκόσμια οικονομία.

Η κατάρρευση της Lehman Brothers και η διάσωση πολλών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στις ΗΠΑ και την Ευρώπη με κρατικά κεφάλαια κατέστησαν επιτακτική την αναπροσαρμογή του διεθνούς κανονιστικού πλαισίου αναφορικά με τη ρυθμιστική παρέμβαση και την προληπτική εποπτεία των φορέων παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, των χρηματοπιστωτικών μέσων και των υποδομών του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Κατά τη διάρκεια της κρίσης πολλές διεθνείς τράπεζες, λόγω της ανεπαρκούς κεφαλαιοποίησης και της υπερβολικής μόχλευσης, δεν ήταν σε θέση να απορροφήσουν τις ζημιές που προέκυψαν από την έκθεσή τους στην αμερικανική στεγαστική αγορά, η οποία μετά από μία παρατεταμένη περίοδο που χαρακτηρίστηκε από αλματώδη άνοδο των τιμών των κατοικιών, κατέρρευσε. Η κρίση κατέδειξε τη σπουδαιότητα της κεφαλαιακής θωράκισης των τραπεζών έναντι των κινδύνων στους οποίους εκτίθενται στα πλαίσια των δραστηριοτήτων τους, οι οποίες τις τελευταίες δεκαετίες έχουν καταστεί περισσότερες και πιο σύνθετες. Ασφαλώς, η ενίσχυση της κεφαλαιακής βάσης των τραπεζών τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά δεν αρκεί για τη διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος, καθώς είναι απαραίτητη η συνδρομή και άλλων παραγόντων για την επίτευξη αυτού του σκοπού. Ωστόσο, η υιοθέτηση ενός επαρκούς και πρόσφορου πλέγματος κανόνων για την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών, καθώς και η συνεπής και αυστηρή εφαρμογή του αποτελούν προϋπόθεση για την εξασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος.

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας είναι η λεπτομερής καταγραφή και ανάλυση του διεθνούς κανονιστικού πλαισίου για τα εποπτικά ίδια κεφάλαια των τραπεζών, δηλαδή του ενός από τους δύο προσδιοριστικούς παράγοντες του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών (ο άλλος είναι τα σταθμισμένα έναντι κινδύνων στοιχεία του ενεργητικού). Οι κανόνες για τα εποπτικά ίδια κεφάλαια των τραπεζών βρίσκονται στον πυρήνα της μικρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης ('micro-prudential regulation') στη λειτουργία των τραπεζών.

Αρχικά, θα επιδιωχθεί μία ανάλυση της δικαιολογητικής βάσης της ρυθμιστικής παρέμβασης στο τραπεζικό σύστημα και της σύνδεσής της με τη συχνότητα και το κόστος των τραπεζικών κρίσεων. Επίσης, θα παρουσιαστεί ο ρόλος των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων στα πλαίσια της μικρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης, η οποία είναι ένα από τα μέσα υλοποίησης της ρυθμιστικής παρέμβασης στο τραπεζικό σύστημα.

Στη δεύτερη ενότητα θα αναλυθεί το προηγούμενο διεθνές κανονιστικό πλαίσιο για τα εποπτικά ίδια κεφάλαια, όπως διαμορφώθηκε το 1988 από την Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία ('Basel Committee on Banking Supervision', στο εξής «Επιτροπή της Βασιλείας» ή «Επιτροπή»), οι τροποποιήσεις που ακολούθησαν μέχρι το ξέσπασμα της κρίσης, καθώς και τα κενά του προηγούμενου κανονιστικού πλαισίου, όπως αναδείχθηκαν κατά τη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης.

Στην τρίτη ενότητα θα παρουσιαστεί το περιεχόμενο των ρυθμίσεων του νέου διεθνούς κανονιστικού πλαισίου αναφορικά με τα εποπτικά ίδια κεφάλαια των τραπεζών μέσω των οποίων επιδιώκεται η ενίσχυση της ποιότητας και της ποσότητας της κεφαλαιακής βάσης των τραπεζών, καθώς και ορισμένα καινοτόμα στοιχεία που εισάγονται με το νέο κανονιστικό πλαίσιο και με τα οποία επιδιώκεται η σύνδεση των κεφαλαιακών απαιτήσεων που οφείλουν οι τράπεζες να εκπληρώνουν με το μακροοικονομικό περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιούνται.

Ακολούθως, στην τέταρτη ενότητα, θα επιχειρηθεί η αξιολόγηση του νέου κανονιστικού πλαισίου. Συγκεκριμένα, θα παρουσιαστούν οι μακροοικονομικές επιπτώσεις από την υιοθέτησή των αυστηρότερων κανόνων που εισάγονται με το νέο κανονιστικό πλαίσιο, η δυνατότητα εκπλήρωσης των νέων κεφαλαιακών απαιτήσεων με ορισμένα καινοτόμα κεφαλαιακά μέσα, καθώς και τα οφέλη που απορρέουν από την καθιέρωση των νέων ρυθμίσεων.

Τέλος, η παρούσα μελέτη θα ολοκληρωθεί με την κριτική επισκόπηση του νέου κανονιστικού πλαισίου αναφορικά με την επάρκεια και την αποτελεσματικότητά του ως προς τις συνθήκες και τις προκλήσεις του σύγχρονου διεθνούς οικονομικού συστήματος.

1. Ρυθμιστική παρέμβαση στο τραπεζικό σύστημα

1.1 Δικαιολογητική βάση ρυθμιστικής παρέμβασης στο τραπεζικό σύστημα

Το τραπεζικό σύστημα διαδραματίζει κομβικό ρόλο σε μία καπιταλιστική οικονομία. Οι τράπεζες παρέχουν πολλές σημαντικές υπηρεσίες, όπως η αποδοχή καταθέσεων, η παροχή πιστώσεων και η πραγματοποίηση πληρωμών χωρίς τη χρήση μετρητών. Η ομαλή διεξαγωγή των τραπεζικών εργασιών είναι προϋπόθεση για την οικονομική ανάπτυξη ενός κράτους. Σε μία παγκοσμιοποιημένη οικονομία είναι αδύνατη η διεξαγωγή του διεθνούς εμπορίου χωρίς την ύπαρξη του τραπεζικού συστήματος.

Οι τράπεζες, στα πλαίσια των δραστηριοτήτων τους, προβαίνουν σε μία σειρά μετασχηματισμών, οι οποίοι αφορούν την κατανομή του κινδύνου χρηματοδότησης ('credit risk transformation'), το ύψος της αξίας των απαιτήσεων ('size transformation') και τη ληκτότητα των απαιτήσεων ('maturity transformation'), με αποτέλεσμα να εκτίθενται στον πιστωτικό κίνδυνο, τον κίνδυνο εισοδήματος επιτοκίων και τον κίνδυνο ρευστότητας αντίστοιχα.¹ Επίσης, εκτίθενται και σε άλλους κινδύνους, όπως ο λειτουργικός κίνδυνος και οι κίνδυνοι αγοράς.² Οι τράπεζες παραδοσιακά λειτουργούν με υψηλή μόχλευση, σημαντικά μεγαλύτερη από τις επιχειρήσεις των άλλων κλάδων της οικονομίας, κάτι που τις καθιστά ευάλωτες.

Το τραπεζικό σύστημα βασίζεται στην πίστη του καταθέτη ότι ανά πάσα στιγμή μπορεί να προχωρήσει σε ανάληψη των χρημάτων του. Φήμες ότι μία τράπεζα αντιμετωπίζει προβλήματα οδηγούν τους καταθέτες να αποσύρουν τα χρήματά τους, όχι μόνο από την τράπεζα που φημολογείται πως είναι σε κίνδυνο, αλλά και από άλλες τράπεζες, προκαλώντας τραπεζικό πανικό ('bank run'). Επίσης, ιδιαίτερα υψηλός είναι ο κίνδυνος μετάδοσης προβλημάτων ('contagion risk') από μία τράπεζα σε άλλη. Η μετάδοση των προβλημάτων μπορεί να γίνει σε σύντομο χρονικό διάστημα τόσο μέσω του ενεργητικού όσο και μέσω του παθητικού. Η περιέλευση σε αφερεγγυότητα μίας τράπεζας ενδέχεται να αποσταθεροποιήσει το τραπεζικό σύστημα στο σύνολό του.

Επομένως, οι τράπεζες αποτελούν μία ιδιαίτερη κατηγορία επιχειρήσεων, έχοντας γνώρισμα που τις διαφοροποιούν σημαντικά από τις επιχειρήσεις των άλλων κλάδων της οικονομίας. Αν μια εταιρεία δεν μπορεί να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της, τότε οδηγείται σε πτώχευση. Κάτι τέτοιο δεν μπορεί να γίνει για μία τράπεζα, ιδιαίτερα αν είναι μεγάλη, γιατί οι συνέπειες για το χρηματοπιστωτικό σύστημα και την πραγματική οικονομία θα είναι τεράστιες. Για το λόγο αυτό απαιτείται αυστηρή ρύθμιση και συνεχής εποπτεία.

Η λειτουργία του τραπεζικού συστήματος παρουσιάζει μία εγγενή αδυναμία, τη διάκριση μεταξύ ιδιωτικού και κοινωνικού κόστους και οφέλους. Τα συμφέροντα των διοικήσεων και των μετόχων των τραπεζών αποκλίνουν από τα συμφέροντα της κοινωνίας. Η επιδίωξη των μετόχων για την επίτευξη υψηλότερων αποδόσεων μέσω της ανάληψης μεγαλύτερων κινδύνων συγκρούεται με την επιδίωξη της κοινωνίας για ένα σταθερό, ασφαλές και ανθεκτικό τραπεζικό σύστημα. Επίσης, σημαντικά είναι τα προβλήματα που ανακύπτουν στη σχέση φορέα και διαχειριστή οικονομικών συμφερόντων ('principal-agent'), ιδιαίτερα μεταξύ της διοίκησης της τράπεζας και οφειλετών από τη μία πλευρά και μετόχων και πιστωτών από την άλλη.³ Η πειθαρχία της αγοράς ('market discipline') συμβάλλει, αλλά δεν αρκεί για τη διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος, καθώς οι μέτοχοι, οι κάτοχοι ομολογιακών τίτλων και, κυρίως, οι καταθέτες δεν είναι σε θέση να παρακολουθούν και να ελέγχουν πλήρως τη διοίκηση αναφορικά με τις πολιτικές που ακολουθεί και τους κινδύνους που αναλαμβάνει. Η ρυθμιστική παρέμβαση στο τραπεζικό σύστημα συμπληρώνει και ενισχύει την πειθαρχία της αγοράς. Υπηρετεί την προστασία του δημοσίου συμφέροντος,

¹ Βλέπε σχετικά Γκόρτσος (2011), σελ. 21.

² Ibid, σελ. 74-83.

³ Βλέπε σχετικά Ingves (2012a), σελ. 2.

επιβάλλοντας κανόνες αναφορικά με τη λειτουργία των τραπεζών, με απώτερο στόχο τη διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος.⁴

Τα τραπεζικά συστήματα των περισσότερων κρατών ανά την υφήλιο υπόκεινται σε ρυθμιστική παρέμβαση, η οποία ορίζεται ως η υιοθέτηση νομοθετικών, διοικητικών ή κανονιστικών διατάξεων μέσω των οποίων επιβάλλεται σε φορείς παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και αγορές συγκεκριμένη συμπεριφορά ή συγκεκριμένη απαγόρευση για την ικανοποίηση ενός συγκεκριμένου αιτήματος. Προϊόν της ρυθμιστικής παρέμβασης είναι οι κανόνες (του διοικητικού δικαίου) που συνθέτουν το ρυθμιστικό (ή κανονιστικό) πλαίσιο ('regulations' ή 'regulatory framework').⁵

1.2 Ρόλος των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων

Τα εποπτικά ίδια κεφάλαια είναι ένα εργαλείο ρυθμιστικής παρέμβασης που αποσκοπεί στην επίτευξη μίας σειράς στόχων, ώστε να διασφαλιστεί τόσο η φερεγγυότητα των τραπεζών σε ατομικό επίπεδο όσο και η σταθερότητα του διεθνούς τραπεζικού συστήματος.⁶ Η μικρο-προληπτική ρυθμιστική παρέμβαση στη λειτουργία των τραπεζών αποτελεί ένα από τα μέσα υλοποίησης της ρυθμιστικής παρέμβασης στο τραπεζικό σύστημα. Μέσω αυτής επιδιώκεται ο περιορισμός της έκθεσης των τραπεζών είτε σε αφερεγγυότητα είτε στον κίνδυνο ρευστότητας (ο οποίος, υπό προϋποθέσεις, μπορεί να οδηγήσει σε αφερεγγυότητα).⁷

- τόσο με τον περιορισμό της έκθεσής τους στις διάφορες κατηγορίες των κινδύνων στους οποίους εκτίθενται με τη δραστηριότητά τους,
- όσο και με την ενίσχυση της ικανότητάς τους να απορροφούν ζημιές σε περίπτωση επέλευσης αυτών των κινδύνων.

Στα πλαίσια της δεύτερης έκφρασης της μικρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης, οι αρμόδιες αρχές επιβάλλουν στις τράπεζες την υποχρέωση εκπλήρωσης κεφαλαιακών απαιτήσεων. Η καθιέρωση αυτής της ρύθμισης συμβάλλει στην ενδυνάμωση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος, καθώς ενισχύεται τόσο η ικανότητα των τραπεζών να απορροφούν ζημιές όσο και η εμπιστοσύνη των καταθετών, των επενδυτών και των αντισυμβαλλομένων των τραπεζών αναφορικά με τη φερεγγυότητά τους. Σε διαφορετική περίπτωση, οι τράπεζες θα υφίσταντο μεγαλύτερο κόστος, καθώς θα όφειλαν να αφιερώνουν περισσότερους πόρους και χρόνο για την παρακολούθηση και τον έλεγχο των αντισυμβαλλομένων τους. Επίσης, το κόστος άντλησης χρηματοδότησης θα ήταν υψηλότερο, αφού οι υποψήφιοι επενδυτές και πιστωτές θα απαιτούσαν υψηλότερη απόδοση λόγω μεγαλύτερου κινδύνου, δηλαδή θα απαιτούσαν "risk premium".⁸ Οι τράπεζες οφείλουν να διατηρούν έναν δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας που έχει:

- ως αριθμητή, τα εποπτικά ίδια κεφάλαια ('regulatory capital'), και
- ως παρανομαστή, τα χρηματοδοτικά τους ανοίγματα ('exposures').

Σε μικρο-προληπτικό επίπεδο, τα εποπτικά ίδια κεφάλαια επιτελούν δύο λειτουργίες. Πρώτον, όσο οι τράπεζες βρίσκονται σε κατάσταση συνέχισης της οικονομικής τους δραστηριότητας ('going-concern'), τα εποπτικά κεφάλαια χρησιμεύουν στην απορρόφηση ζημιών, ακόμη και σε περιόδους κρίσεων, ώστε να διασφαλίζεται η ομαλή συνέχιση των δραστηριοτήτων των τραπεζών.⁹ Δεύτερον, όταν οι τράπεζες δεν βρίσκονται πλέον σε κατάσταση συνέχισης της οικονομικής τους δραστηριότητας ('gone-concern'), τα εποπτικά κεφάλαια απορροφούν ζημιές, προστατεύοντας τους καταθέτες.¹⁰

⁴ Βλέπε σχετικά **Cecchetti (2012)**, σελ. 4.

⁵ Βλέπε σχετικά **Γκόρτσος (2011)**, σελ. 50.

⁶ Βλέπε σχετικά **Gleeson (2010)**, σελ. 27.

⁷ *Ibid*, σελ. 88.

⁸ Βλέπε σχετικά **Financial Services Authority (2009)**, σελ. 5.

⁹ Βλέπε σχετικά **Estrella (1995)**, σελ. 2.

¹⁰ Βλέπε σχετικά **Financial Services Authority (2007)**, σελ. 5-6.

Η χρηματοπιστωτική κρίση του 2007-2009 ανέδειξε τη σπουδαιότητα των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων στο σύγχρονο τραπεζικό σύστημα, δεδομένου ότι τα ίδια κεφάλαια χρησιμεύουν ως εξασφάλιση των τραπεζών έναντι λάθους κατά τον υπολογισμό των χρηματοδοτικών τους ανοιγμάτων, κάτι ιδιαίτερα σημαντικό για τις τράπεζες που βασίζονται σε προηγμένα συστήματα υπολογισμού των κινδύνων, τα οποία σε αρκετές περιπτώσεις έχουν αποδειχθεί επιρρεπή στην υποεκτίμηση των κινδύνων. Επίσης, η έκθεση των τραπεζών σε σημαντικούς κινδύνους που απορρέουν από στοιχεία εκτός ισολογισμού και χρηματοπιστωτικές καινοτομίες ('financial innovations'), τα οποία, όπως αποδείχθηκε κατά την πρόσφατη κρίση είναι πηγή υπερβολικής μόχλευσης, καθιστούν αναγκαία τη βελτίωση της κεφαλαιακής θέσης των τραπεζών, ώστε να ανταποκριθούν σε ενδεχόμενες ζημιές, χωρίς να διαβρωθεί καθοριστικά η κεφαλαιακή τους βάση.

Ωστόσο, η επιβολή στις τράπεζες της υποχρέωσης εκπλήρωσης κεφαλαιακών απαιτήσεων επιτείνει την προκυκλικότητα ('procyclicality') του χρηματοπιστωτικού συστήματος και της πραγματικής οικονομίας. Συγκεκριμένα, σε περίπτωση που ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας μίας τράπεζας υποχωρήσει κάτω από το απαιτούμενο όριο, η τράπεζα ενδέχεται να μην προχωρήσει σε ενίσχυση των ιδίων κεφαλαίων της (αριθμητής), αλλά σε μείωση των χρηματοδοτικών της ανοιγμάτων (παρονομαστής), περιορίζοντας την παροχή πιστώσεων στην οικονομία, με συνέπεια την επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας. Ο περιορισμός της προκυκλικότητας, καθώς και της μόχλευσης που αποτελούν παράγοντες αποσταθεροποίησης του τραπεζικού συστήματος δύναται να επιτευχθούν με την καθιέρωση καινοτόμων στοιχείων μακρο-προληπτικού χαρακτήρα, τα οποία θα έχουν αντικυκλικό χαρακτήρα και θα λειτουργούν περιοριστικά προς την μόχλευση, μετριάζοντας τον συστημικό κίνδυνο που αναπτύσσεται εντός του χρηματοπιστωτικού συστήματος και μεταξύ του τελευταίου και της πραγματικής οικονομίας.

Συνεπώς, όπως κάθε άλλη επιχείρηση, οι τράπεζες πρέπει να διατηρούν ένα επαρκές επίπεδο κεφαλαίων για να υποστηρίζουν τις εργασίες τους. Ειδικά στο τραπεζικό σύστημα, ο ρόλος των εποπτικών κεφαλαίων είναι ιδιαίτερα σημαντικός, καθώς η κατάρρευση μίας τράπεζας προκαλεί αλυσιδωτές αρνητικές επιπτώσεις σε όλο το χρηματοπιστωτικό σύστημα και την οικονομία λόγω του ρόλου των τραπεζών αναφορικά με τη χορήγηση δανειακών κεφαλαίων στην οικονομία και την αποτελεσματική λειτουργία των συστημάτων πληρωμών.

1.3 Τραπεζικές κρίσεις

1.3.1 Συχνότητα τραπεζικών κρίσεων

Η περίοδος που ακολούθησε την κατάργηση του διεθνούς συστήματος των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών, (γνωστού και ως «συστήματος του Bretton Woods»), χαρακτηρίζεται από σημαντική αύξηση της συχνότητας εμφάνισης τραπεζικών κρίσεων (Γράφημα 1). Η συχνότητα των τραπεζικών κρίσεων είναι μεγαλύτερη στη κράτη-μέλη του G-10.¹¹ Σύμφωνα με την έρευνα των **Laeven και Valencia (2012)**, από το 1970 μέχρι το 2011 ξέσπασαν (σε εθνικό επίπεδο) 147 τραπεζικές κρίσεις.¹² Κοινά χαρακτηριστικά των τραπεζικών κρίσεων είναι:¹³

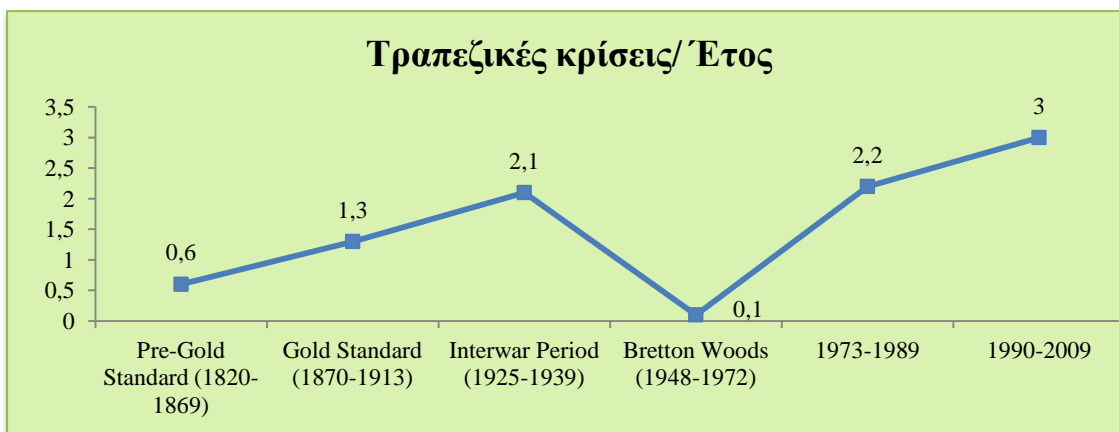
- η υπερβάλλουσα ρευστότητα,
- η μεγάλη πιστωτική επέκταση και τα ανεπαρκή κριτήρια πιστοδοτήσεων,
- η υποεκτίμηση κινδύνων, και
- η υπερβολική μόχλευση.

¹¹ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2010c)**, σελ. 9.

¹² Βλέπε σχετικά **Laeven and Valencia (2012)**, σελ. 8.

¹³ Βλέπε σχετικά **Walter (2011)**, σελ. 2.

Γράφημα 1

Πηγή: **Bush, Farrant and Wright (2011)**, σελ. 6.

Η αύξηση στη συχνότητα εμφάνισης τραπεζικών κρίσεων μετά το 1973 οφείλεται στη σημαντική αύξηση του όγκου της διεθνούς κίνησης κεφαλαίων για την πραγματοποίηση διασυνοριακών εμπορικών και χρηματοπιστωτικών συναλλαγών¹⁴, καθώς και στις σημαντικές μακροοικονομικές ανισορροπίες που υφίστανται σε παγκόσμιο επίπεδο, όπως αποτυπώνονται στα ισοζύγια τρεχουσών συναλλαγών των χωρών.¹⁵

Η κρίση του 2007-2009 είναι χαρακτηριστική περίπτωση τραπεζικής κρίσης, οι ρίζες της οποίας βρίσκονται στις οικονομικές ανισορροπίες που εκδηλώθηκαν σε παγκόσμιο επίπεδο την τελευταία δεκαετία. Συχνά λέγεται ότι η λύση μιας κρίσης αποτελεί την αιτία της επόμενης. Εν προκειμένω, η Κίνα και οι άλλες αναδυόμενες οικονομίες φοβούμενες ότι μπορεί να τους συμβεί ότι και στις άλλες χώρες της νοτιοανατολικής Ασίας το 1997, όταν ξέσπασε η ασιατική κρίση, άρχισαν να συσσωρεύουν πλεονάσματα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών τους. Παράλληλα, οι πετρελαιοπαραγωγές χώρες, εκμεταλλευόμενες τη ραγδαία άνοδο της τιμής του πετρελαίου, είδαν και τα δικά τους ισοζύγια να εμφανίζουν πλεονάσματα. Την ίδια ώρα, τα ισοζύγια των ανεπτυγμένων χωρών, κυρίως των ΗΠΑ, εμφάνιζαν μεγάλα ελλείμματα. Τα συναλλαγματικά αποθέματα των αναπτυσσόμενων χωρών επενδύονταν, κυρίως, σε κρατικά ομόλογα ανεπτυγμένων χωρών, ωθώντας τις αποδόσεις σε πρωτόγνωρα χαμηλά επίπεδα. Τα χαμηλά επιτόκια οδήγησαν σε ραγδαία πιστωτική επέκταση, σημαντικό μέρος της οποίας κατευθύνθηκε στην αγορά κατοικίας, εκτοξεύοντας τις τιμές των κατοικιών και συμβάλλοντας στη ραγδαία ανάπτυξη της αγοράς στεγαστικών δανείων υψηλού κινδύνου ('subprime mortgages'), από την οποία ξεκίνησε η κρίση του 2007.¹⁶

1.3.2 Κόστος τραπεζικών κρίσεων

Οι τραπεζικές κρίσεις συνεπάγονται σημαντικές απώλειες για τις οικονομίες των κρατών. Το κόστος μίας τραπεζικής κρίσης συνδέεται με το μέγεθος του τραπεζικού τομέα της χώρας και τη διάρκεια της κρίσης, η οποία ορίζεται ως το χρονικό διάστημα που απαιτείται για να επανέλθει το ΑΕΠ στα προ-κρίσης επίπεδα.¹⁷ Το κόστος μίας τραπεζικής κρίσης δεν περιλαμβάνει μόνο το κόστος διάσωσης των τραπεζών και τα δημοσιονομικά μέτρα για την ανάκαμψη της οικονομίας, αλλά και την επίπτωση στο ΑΕΠ της χώρας, τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα.

¹⁴ Βλέπε σχετικά **Bordo, Eichengreen, Kliengiel and Martinez-Peria (2000)**, σελ. 8.

¹⁵ Βλέπε σχετικά **Barrell, Davis, Karim and Liadje (2010)**, σελ. 3.

¹⁶ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τα αίτια της πρόσφατης χρηματοπιστωτικής κρίσης, βλέπε **Σπαρτιώτης και Στουρνάρας (2010)**.

¹⁷ Βλέπε σχετικά **Cecchetti, Kohler and Upper (2009)**, σελ. 11.

Η μείωση του ΑΕΠ και η αύξηση του δημοσίου χρέους είναι μεγαλύτερη στα αναπτυγμένα κράτη λόγω του μεγαλύτερου μεγέθους του τραπεζικού τομέα. Η αύξηση του δημοσίου χρέους οφείλεται στις αντικυκλικές δημοσιονομικές πολιτικές που εφαρμόζουν οι κυβερνήσεις για την ανάσχεση της ύφεσης και στο κόστος στήριξης του τραπεζικού τομέα. Σύμφωνα με τους **Laeven** και **Valencia (2012)**, η μέση αύξηση του δημοσίου χρέους λόγω των δημοσιονομικών πολιτικών για τη στήριξη της οικονομίας είναι επτά εκατοστιαίες μονάδες.¹⁸

Η εκτίμηση του συνολικού κόστους της τραπεζικής κρίσης πρέπει να περιλαμβάνει και την επίπτωση της κρίσης στο ρυθμό μεγέθυνσης της οικονομίας, ανάλογα με το αν η ζημία είναι μόνιμη ή αν η οικονομία επανέρχεται σύντομα στον προ-κρίσης ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης.¹⁹ Οι τραπεζικές κρίσεις έχουν επιπτώσεις που διαρκούν πολλά χρόνια, με τη μέση απώλεια του ΑΕΠ να υπολογίζεται στο 19%.²⁰

¹⁸ Για περισσότερες πληροφορίες αναφορικά με το κόστος των τραπεζικών κρίσεων, βλέπε **Laeven and Valencia (2012)**.

¹⁹ Βλέπε σχετικά **Institute of International Finance (2011)**, σελ. 78.

²⁰ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2010c)**, σελ. 10.

2. Το προηγούμενο διεθνές κανονιστικό πλαίσιο για τα εποπτικά ίδια κεφάλαια

2.1 Η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία

2.1.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Η Επιτροπή της Βασιλείας ιδρύθηκε το 1974 ως αντίδραση της διεθνούς κοινότητας στην κρίση που προκλήθηκε λόγω της ανάκλησης της άδειας λειτουργίας της γερμανικής τράπεζας Herstatt. Η Επιτροπή της Βασιλείας είναι ένας φορέας παραγωγής προτύπων ('Standard Setting Body' ή 'SSB') στα πλαίσια της αρχιτεκτονικής του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος. Λειτουργεί υπό τη διοικητική αιγίδα της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών που της παρέχει μόνιμη γραμματειακή υποστήριξη. Η Επιτροπή της Βασιλείας δεν είναι διεθνής οργανισμός. Δεν έχει συσταθεί βάσει διεθνούς σύμβασης, ούτε έχει κανονισμό λειτουργίας. Εδρεύει στη Βασιλεία της Ελβετίας.

Μέλη της Επιτροπής της Βασιλείας είναι οι κεντρικές τράπεζες και οι τραπεζικές εποπτικές αρχές των κρατών, των οποίων οι κεντρικές τράπεζες δεν έχουν την αποκλειστική αρμοδιότητα για την άσκηση προληπτικής εποπτείας στις τράπεζες. Τα κράτη μέλη της Επιτροπής της Βασιλείας είναι: η Αργεντινή, η Αυστραλία, το Βέλγιο, η Βραζιλία, ο Καναδάς, η Κίνα, η Γαλλία, η Γερμανία, το Χονγκ Κονγκ, η Ινδία, η Ινδονησία, η Ιταλία, η Ιαπωνία, η Ν. Κορέα, το Λουξεμβούργο, το Μεξικό, η Ολλανδία, η Ρωσία, η Σαουδική Αραβία, η Σγκαπούρη, η Νότια Αφρική, η Ισπανία, η Σουηδία, η Ελβετία, η Τουρκία, το Ηνωμένο Βασίλειο και οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής.²¹

Καθεστώς παρατηρητή στις συνεδριάσεις της Επιτροπής έχουν: η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (εφεξής «ΕΚΤ»), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (στη συνέχεια «ΔΝΤ») και το Ινστιτούτο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας.

Από τον Ιανουάριο του 2013 η Επιτροπή διαθέτει Καταστατικό, όντας ένα από τα ελάχιστα fora στο πλαίσιο της αρχιτεκτονικής του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος που έχει καταστατικό.²² Στο Καταστατικό καταγράφονται ο σκοπός, τα καθήκοντα, η σύνθεση, η εσωτερική διακυβέρνηση και η νομική φύση των κανόνων της Επιτροπής της Βασιλείας.

Το αρχικό καθήκον της Επιτροπής δεν ήταν η εναρμόνιση της διεθνούς τραπεζικής εποπτείας, αλλά η ανταλλαγή πληροφοριών και η προώθηση της εκπαίδευσης και της έρευνας.²³ Η ανάγκη σύγκλισης των εθνικών κανονιστικών πλαισίων ανέκυψε μετά την κρίση χρέους του 1982. Το βάρος που επωμίστηκαν τα κράτη από την ανακεφαλαιοποίηση των διεθνών τραπεζών και την παροχή βοήθειας από το ΔΝΤ στις οικονομίες που επηρεάστηκαν από την κρίση χρέους, κατέστησε επιτακτική την ανάγκη εναρμόνισης των κανόνων κεφαλαιακής επάρκειας των διεθνών τραπεζών.²⁴ Σήμερα, η Επιτροπή αποτελεί το κυρίαρχο διεθνές όργανο για τη θέσπιση κανόνων προληπτικής εποπτείας και ρυθμιστικής παρέμβασης στη λειτουργία των τραπεζών, ενώ είναι και ένα forum συνεργασίας μεταξύ των μελών της πάνω σε ζητήματα που άπτονται του διεθνούς τραπεζικού συστήματος. Ο καταστατικός σκοπός της Επιτροπής συνίσταται στην ενίσχυση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας μέσω της ενδυνάμωσης της ρυθμιστικής παρέμβασης και της προληπτικής εποπτείας των τραπεζών παγκοσμίως.²⁵

²¹ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2009a)**, σελ. 7-8.

²² Καταστατικό διαθέτουν ακόμη το Financial Stability Board και το Central Bank Governance Forum.

²³ Βλέπε σχετικά **Weber (2009)**, σελ. 1.

²⁴ Ibid, σελ. 1.

²⁵ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2013a)**, παρ. 1.

Για την εκπλήρωση του σκοπού της, τα καθήκοντα της Επιτροπής είναι:²⁶

1. η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των μελών της αναφορικά με τις εξελίξεις στον τραπεζικό τομέα και τις χρηματοπιστωτικές αγορές με στόχο τον εντοπισμό υφιστάμενων ή μελλοντικών κινδύνων για το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα,
2. η συνεργασία μεταξύ των μελών της για την παροχή τεχνογνωσίας αναφορικά με την προληπτική εποπτεία των τραπεζών με στόχο την κοινή κατανόηση και τη βελτίωση της διασυννοριακής συνεργασίας,
3. η καθιέρωση και προώθηση διεθνών προτύπων, κατευθυντήριων γραμμών και ορθών πρακτικών αναφορικά με τη ρυθμιστική παρέμβαση και την προληπτική εποπτεία των τραπεζών,
4. η αντιμετώπιση ρυθμιστικών και εποπτικών κενών που θέτουν σε κίνδυνο τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα,
5. η παρακολούθηση της εφαρμογής από τα κράτη-μέλη των προτύπων που εκδίδει η Επιτροπή με στόχο τη διασφάλιση έγκαιρης, συνεπούς και αποτελεσματικής εφαρμογής τους, καθώς και τη συμβολή στη διασφάλιση συνθηκών ανταγωνιστικής ισότητας μεταξύ των διεθνών τραπεζών,
6. η διαβούλευση με άλλες κεντρικές τράπεζες και τραπεζικές εποπτικές αρχές που δεν είναι μέλη της Επιτροπής προκειμένου να επωφεληθεί από τη συνεισφορά τους κατά τη διαδικασία παραγωγής πολιτικής και να προωθήσει την εφαρμογή των προτύπων, κατευθυντήριων γραμμών και ορθών πρακτικών που εκδίδει και στα κράτη που δεν μετέχουν στη σύνθεσή της, και
7. ο συντονισμός και η συνεργασία με άλλα διεθνή fora, ιδιαίτερα όσα εμπλέκονται στην προώθηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.

Φορέας διοίκησης και εποπτικό όργανο της Επιτροπής της Βασιλείας είναι η «Ομάδα Διοικητών και Επικεφαλής Εποπτείας» ('Group of Governors and Heads of Supervision' ή 'GHOS'). Όσον αφορά την εσωτερική διακυβέρνηση, τα όργανα της Επιτροπής της Βασιλείας είναι:

- η Επιτροπή ('Committee'), η οποία συνεδριάζει σε ετήσια βάση τέσσερις (4) φορές, οι αποφάσεις της οποίας λαμβάνονται με συναίνεση ('consensus'),
- ομάδες ('groups'), ομάδες εργασίας ('working groups') και ομάδες δράσης ('task forces'). Αυτή τη στιγμή λειτουργούν τέσσερις (4) ομάδες δράσης: η «Ομάδα Εφαρμογής Προτύπων» ('Standards Implementation Group'), η «Ομάδα Ανάπτυξης Πολιτικής» ('Policy Development Group'), η «Ομάδα δράσης για τη λογιστική» ('Accounting Task Force') και η «Συμβουλευτική Ομάδα της Βασιλείας» ('Basel Consultative Group'),
- ο Πρόεδρος ('Chairman'). Διορίζεται από την «Ομάδα Διοικητών και Επικεφαλής Εποπτείας» για τρία χρόνια και η θητεία του ανανεώνεται άπαξ, και
- η Γενική Γραμματεία ('Secretariat').²⁷

Η Επιτροπή της Βασιλείας μετέχει, από κοινού με τη Διεθνή Οργάνωση Επιτροπών Κεφαλαιαγοράς (εφεξής 'International Organisation of Securities Commissions' ή 'IOSCO') και τη Διεθνή Ένωση Ασφαλιστικών Εποπτικών Αρχών (στη συνέχεια 'International Association of Insurance Supervisors' ή 'IAIS'), στη σύνθεση του «Κοινού Forum για τους Ομίλους Ετερογενών Χρηματοπιστωτικών Δραστηριοτήτων» (εφεξής 'Joint Forum'), το οποίο συστάθηκε το 1996 και το έργο του συνίσταται στη διαμόρφωση διεθνών προτύπων αναφορικά με τη συμπληρωματική εποπτεία των Ομίλων Ετερογενών Χρηματοπιστωτικών Δραστηριοτήτων.

Η Επιτροπή της Βασιλείας είναι μέλος του Συμβουλίου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (εφεξής 'Financial Stability Board' ή 'FSB'). Τέλος, οι Πρόεδροι και οι γενικοί γραμματείς της Επιτροπής της Βασιλείας, της IOSCO, της IAIS και του Joint Forum

²⁶ Ibid, παρ. 2.

²⁷ Ibid, παρ. 7.

συμμετέχουν στην «Ομάδα Συντονισμού» ('Coordination Group') που συνεδριάζει σε ετήσια βάση δύο (2) φορές και ανταλλάσσουν απόψεις σχετικά με τις προτεραιότητές τους και τα ζητήματα κοινού ενδιαφέροντος που συνδέονται με τα εποπτικά πρότυπα.

2.1.2 Νομική φύση των κανόνων της Επιτροπής

Οι κανόνες που περιέχονται στις εκθέσεις της Επιτροπής της Βασιλείας, έχουν τη μορφή (κυρίως) «προτύπων» ('standards'), «συστάσεων» ('recommendations'), «βασικών αρχών» ('core principles') και «βέλτιστων πρακτικών» ('best practices').²⁸ Αφορούν τη ρυθμιστική παρέμβαση στη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος και τη μικρο-προληπτική εποπτεία ('micro-prudential supervision') των τραπεζών. Οι κανόνες της Επιτροπής δεν έχουν νομικά δεσμευτικό χαρακτήρα για τα κράτη-μέλη, πόσο μάλλον για τα κράτη που δεν συμμετέχουν στη σύνθεσή της.²⁹ Πρόκειται για κανόνες «ήπιου διεθνούς δικαίου» ('soft law'). Η Επιτροπή ενεργεί με την πεποίθηση ότι οι αρχές των κρατών που μετέχουν στη σύνθεσή της φροντίζουν για την ενσωμάτωση των κανόνων που εκδίδει, με κάθε πρόσφορο μέσο, στο εσωτερικό τους δίκαιο.³⁰ Ωστόσο, αυτό δεν ισχύει για όλες τις χώρες. Χαρακτηριστικές περιπτώσεις είναι η Αργεντινή και η Ρωσία που δεν έχουν ακόμη ενσωματώσει στο εσωτερικό τους δίκαιο μεγάλο μέρος των διατάξεων της «Βασιλείας II».³¹

Οι κανόνες της Επιτροπής της Βασιλείας ορίζουν τις ελάχιστες απαιτήσεις που τα κράτη-μέλη οφείλουν να εκπληρώνουν, επιδιώκοντας την επίτευξη ελάχιστης εναρμόνισης ('minimum harmonisation').³² Σημαντικό τμήμα του έργου της Επιτροπής έχει υιοθετηθεί από τις αρχές κρατών που δεν μετέχουν στη σύνθεσή της, είτε λόγω της πίεσης των αγορών για την υιοθέτησή τους είτε στο πλαίσιο των εποπτικών αρμοδιοτήτων του ΔΝΤ.³³ Η ενσωμάτωση των κανόνων που περιέχονται στις εκθέσεις της Επιτροπής στο εσωτερικό δίκαιο των κρατών που δεν συμμετέχουν στη σύνθεσή της αποτελεί αντικείμενο αξιολόγησης από το ΔΝΤ μέσω του Προγράμματος Αξιολόγησης του Χρηματοπιστωτικού Τομέα ('Financial Sector Assessment Program' ή 'FSAP').³⁴

Επίσης, το έργο της Επιτροπής έχει καθοριστική επίδραση στη διαμόρφωση του ευρωπαϊκού τραπεζικού δικαίου που αφορά τόσο τη ρυθμιστική παρέμβαση στη λειτουργία των τραπεζών όσο και την άσκηση μικρο-προληπτικής εποπτείας στις τράπεζες στην ενιαία τραπεζική αγορά.³⁵

Τέλος, η Επιτροπή της Βασιλείας εκδίδει εκθέσεις που περιέχουν κατευθυντήριες γραμμές ('Guidelines') και ορθές πρακτικές ('Sound practices'). Οι κατευθυντήριες γραμμές συμπληρώνουν τα πρότυπα που εκδίδει η Επιτροπή, παρέχοντας οδηγίες για τον τρόπο εφαρμογής τους.³⁶ Οι ορθές πρακτικές περιγράφουν πρακτικές με τις οποίες επιδιώκεται η προώθηση κοινής κατανόησης και βελτίωσης των εποπτικών και των τραπεζικών πρακτικών. Τα μέλη της Επιτροπής καλούνται να συγκρίνουν αυτές τις πρακτικές με εκείνες που ακολουθούν, ώστε να εκτελούν τα καθήκοντά τους με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα.³⁷

²⁸ Βλέπε σχετικά Γκόρτσος (2011), σελ. 151.

²⁹ Ibid, σελ. 150-151.

³⁰ Βλέπε σχετικά Γκόρτσος (2006), σελ. 260.

³¹ Βλέπε σχετικά Basel Committee on Banking Supervision (2012c).

³² Βλέπε σχετικά Basel Committee on Banking Supervision (2013a), παρ. 12.

³³ Βλέπε σχετικά Γκόρτσος (2011), σελ. 151.

³⁴ Για μία αναλυτική παρουσίαση του Προγράμματος Αξιολόγησης του Χρηματοπιστωτικού Τομέα, βλέπε Γκόρτσος (2011), σελ. 168-172.

³⁵ Ibid, σελ. 199.

³⁶ Βλέπε σχετικά Basel Committee on Banking Supervision (2013a), παρ. 13.

³⁷ Ibid, παρ. 14.

2.2 Η «Βασιλεία Ι»

2.2.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 80' και ιδιαίτερα μετά την κρίση χρέους των χωρών της Λατινικής Αμερικής που προκάλεσε ζημιές μεγάλης κλίμακας στις διεθνείς τράπεζες, ιδίως στις αμερικανικές, υπήρξε μία προσπάθεια εναρμόνισης των κανόνων κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών σε διεθνές επίπεδο.³⁸ Η Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Δυτική Γερμανία προχώρησαν από το 1979, το 1980 και το 1985 αντίστοιχα στην καθιέρωση ενός πλαισίου υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων βάσει των σταθμισμένων έναντι κινδύνων στοιχείων του ενεργητικού ('Risk-Weighted Assets' ή 'RWA').³⁹ Το 1985 οι ΗΠΑ άρχισαν να εξετάζουν την υιοθέτηση αντίστοιχης ρύθμισης. Παράλληλα, το Ηνωμένο Βασίλειο προχώρησε σε τροποποίηση του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου. Έτσι, με δεδομένο ότι η Νέα Υόρκη και το Λονδίνο ήταν τα δύο μεγαλύτερα τραπεζικά κέντρα του κόσμου αποφασίστηκε η σύναψη διμερούς συμφωνίας αναφορικά με την καθιέρωση κοινών προτύπων για την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών. Τον Ιανουάριο του 1987 η Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ ('Federal Reserve System') και η Τράπεζα της Αγγλίας ('Bank of England') κατέληξαν σε μία διμερή συμφωνία, γνωστή ως "US/U.K. Accord". Η συγκεκριμένη συμφωνία προέβλεπε την υιοθέτηση ενός κοινού ορισμού των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων, τα οποία αποτελούνταν από τις κοινές μετοχές, τα δικαιώματα μειοψηφίας σε θυγατρικές επιχειρήσεις και τους ομολογιακούς τίτλους μη καθορισμένης διάρκειας. Επίσης, προβλεπόταν η υιοθέτηση ενός πλαισίου υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων των τραπεζών βάσει των σταθμισμένων έναντι κινδύνων στοιχείων του ενεργητικού και των στοιχείων εκτός ισολογισμού. Στη Συμφωνία δεν οριζόταν ελάχιστος δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας.⁴⁰

Η διμερής συμφωνία αποτέλεσε τον καταλύτη που επιτάχυνε τις εξελίξεις, ωθώντας την Επιτροπή της Βασιλείας να εξετάσει, από την άνοιξη του 1987, τη δυνατότητα επέκτασης της Συμφωνίας ΗΠΑ-Ηνωμένου Βασιλείου και στα υπόλοιπα μέλη της. Τον Δεκέμβριο του 1987 η Επιτροπή έθεσε σε διαβούλευση την πρώτη έκθεση για την εναρμόνιση των κανόνων κεφαλαιακής επάρκειας των διεθνών τραπεζών και το 1988 υιοθέτησε την έκθεση, με τίτλο «*Σύμφωνο της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια*» ('*Basel Capital Accord*', στη συνέχεια «Βασιλεία Ι») που αποτέλεσε το πρώτο διεθνές κανονιστικό πλαίσιο για την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών.

Με το υιοθετηθέν κανονιστικό πλαίσιο καθορίστηκε το ελάχιστο επίπεδο ιδίων κεφαλαίων που όφειλαν να έχουν οι διεθνείς τράπεζες σε σχέση με τον αναλαμβανόμενο πιστωτικό κίνδυνο ('credit risk')⁴¹ και τον έμμεσο κίνδυνο χώρας ('country transfer risk').⁴² Η «Βασιλεία Ι» εισήγαγε τη στάθμιση κινδύνου ('risk weighting') για τα εντός και τα εκτός ισολογισμού στοιχεία ως βάση υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων των διεθνών

³⁸ Βλέπε σχετικά **Financial Services Authority (2009)**, σελ. 64.

³⁹ Βλέπε σχετικά **Bardos (1988)**, σελ. 27-28.

⁴⁰ Βλέπε ενδεικτικά **Kapstein (1991)**, σελ. 19.

⁴¹ Ως πιστωτικός κίνδυνος ορίζεται η πιθανότητα επέλευσης ζημιών σε μία τράπεζα είτε από την αδυναμία ενός δανειολήπτη να προβεί σε εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη δανειακή του σύμβαση είτε από τη μείωση της πιστοληπτικής του ικανότητας (αν είναι επιχείρηση) σε τέτοιο βαθμό, ώστε να τίθεται σε αμφισβήτηση η αποπληρωμή των δανειακών του υποχρεώσεων. Βλέπε ενδεικτικά **Γκόρτσος (2011)**, σελ. 76.

⁴² Ειδική διάσταση του πιστωτικού κινδύνου συνιστά ο κίνδυνος χώρας, ο οποίος αφορά την πιθανότητα η επέλευση αρνητικών και συνήθως απρόβλεπτων οικονομικών, πολιτικών ή κοινωνικών συνθηκών σε ένα κράτος να μην επιτρέψει στους οφειλότες να εξοφλήσουν τις ληξιπρόθεσμες οφειλές τους, εκφρασμένες σε ένα αλλοδαπό νόμισμα, σύμφωνα με τους προβλεπόμενους συμβατικούς όρους. Η σημαντικότερη και συχνότερη μορφή εμφάνισης αυτού του κινδύνου είναι ο έμμεσος κίνδυνος χώρας ή κίνδυνος μεταφοράς, ο οποίος συνίσταται στην πιθανότητα μείωσης της ικανότητας ή επιθυμίας ενός οφειλέτη να εξασφαλίσει συνάλλαγμα για να εξοφλήσει το χρέος του που είναι εκφρασμένο σε ξένο νόμισμα. Βλέπε ενδεικτικά **Γκόρτσος (2011)**, σελ. 77.

τραπεζών. Βάσει της «Βασιλείας Ι», τα εποπτικά ίδια κεφάλαια των διεθνών τραπεζών έπρεπε να αντιστοιχούν τουλάχιστον στο 8% των σταθμισμένων έναντι κινδύνων στοιχείων του ενεργητικού. Το όριο του 8% δεν προέκυψε από κάποια λεπτομερή ποσοτική ανάλυση, αλλά βασίστηκε σε κρίσεις για το επίπεδο των κεφαλαίων που θεωρείτο κατάλληλο και βάσει των κεφαλαίων που είχαν τότε οι τράπεζες που θεωρούνταν καλά κεφαλαιοποιημένες.⁴³

Η υιοθέτηση των συντελεστών στάθμισης κινδύνου είχε ως στόχο να συνδέσει τις κεφαλαιακές απαιτήσεις που όφειλαν οι τράπεζες να εκπληρώνουν με τους κινδύνους που αναλάμβαναν, ωθώντας τις να επενδύουν σε χαμηλού κινδύνου περιουσιακά στοιχεία. Το κανονιστικό πλαίσιο στόχευε στην ενίσχυση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος, καθώς και στη διασφάλιση συνθηκών ανταγωνιστικής ισότητας μέσω της εναρμόνισης των κανόνων για τις κεφαλαιακές απαιτήσεις που όφειλαν να εκπληρώνουν οι διεθνείς τράπεζες.⁴⁴

Οι κανόνες που καθιερώνονται μέσω των εκθέσεων της Επιτροπής της Βασιλείας αφορούν τις διεθνείς τράπεζες. Παρόλο που σε καμία από τις εκθέσεις της Επιτροπής της Βασιλείας δεν διατυπώνεται σαφής ορισμός της έννοιας της διεθνούς τράπεζας, εντούτοις, σε μία έκθεση της Επιτροπής αναφορικά με την πορεία υλοποίησης της «Βασιλείας III» από την Ιαπωνία αναφέρεται ότι «σύμφωνα με το πνεύμα της Συμφωνίας, στις διεθνείς τράπεζες συγκαταλέγονται όχι μόνο όσες λειτουργούν σε άλλα κράτη μέσω εμπορικής παρουσίας, δηλαδή μέσω υποκαταστήματος ή θυγατρικής τραπεζικής επιχείρησης, αλλά και οι εγχώριες τράπεζες ('domestic banks') που ανταγωνίζονται τις ξένες τράπεζες στις ξένες αγορές, μέσω της παροχής χρηματοδότησης σε παγκόσμιο επίπεδο, όπως μέσω του διασυνοριακού δανεισμού».⁴⁵

Τα περισσότερα κράτη, με την ενσωμάτωση των κανόνων της Επιτροπής στο εθνικό τους δίκαιο, επιδιώκουν τη ρύθμιση της λειτουργίας τόσο των διεθνών όσο και των εγχώριων τραπεζών που έχουν την εγκατάστασή τους στο έδαφός τους. Έτσι, οι διατάξεις του διεθνούς κανονιστικού πλαισίου για τα εποπτικά ίδια κεφάλαια εφαρμόζονται σε ενοποιημένη βάση και σε ατομική βάση και στις διεθνείς και στις εγχώριες τράπεζες.

2.2.2 Οι διατάξεις για τα ελάχιστα ίδια κεφάλαια των τραπεζών

2.2.2.1 Βασικά ίδια κεφάλαια ('Tier 1 capital')

Με βάση τις διατάξεις της «Βασιλείας Ι», για την εκπλήρωση των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου και του έμμεσου κινδύνου χώρας, οι τράπεζες μπορούσαν να χρησιμοποιούν συγκεκριμένα στοιχεία ως ίδια κεφάλαια. Τα στοιχεία αυτά διακρίνονταν σε δύο κατηγορίες: τα βασικά ίδια κεφάλαια ('Tier 1 capital') και τα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια ('Tier 2 capital'). Τα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια δεν επιτρεπόταν να υπερβαίνουν το 100% των βασικών ιδίων κεφαλαίων.

Τα βασικά ίδια κεφάλαια αποτελούνταν από το καταβεβλημένο μετοχικό κεφάλαιο και τα εμφανή αποθεματικά ('disclosed reserves'). Στο καταβεβλημένο μετοχικό κεφάλαιο περιλαμβάνονταν οι κοινές και οι προνομιούχες μετοχές μη καθορισμένης διάρκειας που δεν παρέχουν δικαίωμα σωρευτικού μερίσματος για παρελθούσες χρήσεις.⁴⁶ Στα εμφανή αποθεματικά περιλαμβάνονταν τα αποτελέσματα εις νέον, η διαφορά από την έκδοση των παραπάνω κατηγοριών μετοχών υπέρ το άρτιο, υπό προϋποθέσεις τα προσωρινά κέρδη της τρέχουσας χρήσης και τα κεφάλαια για γενικούς τραπεζικούς κινδύνους ('funds for general banking risks').⁴⁷ Επίσης, εντάσσονταν οι κοινές μετοχές, οι οποίες είχαν εκδοθεί από

⁴³ Βλέπε σχετικά **Financial Services Authority (2009)**, σελ. 64.

⁴⁴ Βλέπε ενδεικτικά **Weber (2009)**, σελ. 1.

⁴⁵ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2012h)**, σελ. 16.

⁴⁶ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (1988)**, Παράρτημα I.

⁴⁷ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (1991)**, σελ. 3.

θυγατρικές επιχειρήσεις των τραπεζών που υπάγονταν στην ενοποιημένη εποπτεία τους και κατέχονταν από τρίτους ('minority interest').⁴⁸

Τα κύρια χαρακτηριστικά των βασικών ιδίων κεφαλαίων είναι ότι:⁴⁹

- έχουν μεγάλη ικανότητα απορρόφησης ζημιών ('loss absorbency'),
- είναι μη καθορισμένης διάρκειας ('perpetual'),
- είναι μειωμένης εξασφάλισης έναντι των άλλων κεφαλαιακών μέσων κατά το στάδιο της εκκαθάρισης ('winding up'), και
- είναι δυνατό να ακυρωθούν οι πληρωμές μερισμάτων και τοκομεριδίων.

2.2.2.2 Συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια ('Tier 2 capital')

Βάσει του προηγούμενου κανονιστικού πλαισίου, στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια εντάσσονταν τα αφανή αποθεματικά ('undisclosed reserves'), τα αποθεματικά από την αναπροσαρμογή παγίων στοιχείων του ενεργητικού και διορθώσεις αξίας χρηματοπιστωτικών μέσων, καθώς και οι προβλέψεις για γενικούς τραπεζικούς κινδύνους ('general provisions/general loan-loss reserves'). Οι τελευταίες σχηματίζονταν έναντι πιθανών μελλοντικών ζημιών και δεν επιτρεπόταν να ξεπερνούν το 1,25% των σταθμισμένων έναντι κινδύνων στοιχείων του ενεργητικού.⁵⁰

Τα υβριδικά κεφαλαιακά μέσα ('hybrid debt capital instruments') μη καθορισμένης διάρκειας που είχαν εκδοθεί από τις τράπεζες συμπεριλαμβάνονταν στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαιά τους, εφόσον πληρούσαν τις ακόλουθες απαιτήσεις:⁵¹

- το ποσό της έκδοσης είχε καταβληθεί,
- ήταν μειωμένης εξασφάλισης έναντι των καταθετών και όλων των εν γένει πιστωτών,
- δεν μπορούσαν να ανακληθούν με πρωτοβουλία του κατόχου ('holder') ή χωρίς την προηγούμενη σύμφωνη γνώμη της αρμόδιας εποπτικής αρχής,
- είχαν ικανότητα απορρόφησης ζημιών στο στάδιο συνέχισης της οικονομικής δραστηριότητας των τραπεζών ('going-concern'), και
- στη σύμβαση της έκδοσης των τίτλων προβλεπόταν η δυνατότητα των τραπεζών να αναβάλλουν την πληρωμή τοκομεριδίων.

Στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια εντάσσονταν οι προνομιούχες μετοχές μη καθορισμένης διάρκειας που παρείχαν δικαίωμα σωρευτικού μερίσματος, δηλαδή επιτρεπόταν να υπάρξει αναβολή καταβολής τοκομεριδίων, αλλά όχι ακύρωσή τους, καθώς και οι καθορισμένης διάρκειας εξαγοράσιμες προνομιούχες μετοχές.

Τέλος, στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια περιλαμβάνονταν και τα δάνεια μειωμένης εξασφάλισης. Ωστόσο, τα συγκεκριμένα κεφαλαιακά μέσα παρουσιάζουν σημαντικές ανεπάρκειες ως συστατικά των εποπτικών κεφαλαίων λόγω της ορισμένης διάρκειάς τους και της αδυναμίας τους να απορροφούν ζημιές, όταν οι τράπεζες συνεχίζουν την οικονομική τους δραστηριότητα. Αυτό σημαίνει πως απορροφούν ζημιές μόνο στο στάδιο μη συνέχισης της οικονομικής δραστηριότητας των τραπεζών ('gone-concern'). Για αυτό το λόγο, τα δάνεια μειωμένης εξασφάλισης που εντάσσονταν στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια δεν επιτρεπόταν να ξεπερνούν το 50% των βασικών ιδίων κεφαλαίων, υπό την προϋπόθεση ότι είχαν διάρκεια τουλάχιστον 5 έτη.⁵² Κατά τη διάρκεια των τελευταίων πέντε ετών μέχρι την ωρίμανσή τους, η αξία τους αποσβενόταν κατά 20% ανά έτος.

⁴⁸ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (1988)**, Παράρτημα I.

⁴⁹ Βλέπε σχετικά **Gleeson (2010)**, σελ. 49.

⁵⁰ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (1988)**, παρ. 15-21 και Παράρτημα I.

⁵¹ Ibid, παρ. 22 και Παράρτημα I.

⁵² Ibid, παρ. 23 και Παράρτημα I.

2.2.3 Ίδια κεφάλαια για την κάλυψη των κινδύνων αγοράς

Η Επιτροπή της Βασιλείας προχώρησε το 1996 στην υιοθέτηση μίας έκθεσης, με τίτλο «Τροποποίηση του Συμφώνου για την Κεφαλαιακή Επάρκεια με στόχο την ενσωμάτωση των κινδύνων αγοράς» (*Amendment to the capital accord to incorporate market risks*), με την οποία επέβαλλε στις τράπεζες την υποχρέωση εκπλήρωσης κεφαλαιακών απαιτήσεων για την κάλυψη έναντι των κινδύνων αγοράς. Οι τράπεζες είχαν τη δυνατότητα να εκπληρώνουν αυτές τις κεφαλαιακές απαιτήσεις, χρησιμοποιώντας είτε τα βασικά και τα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια, όπως ίσχυε και για την κάλυψη έναντι του πιστωτικού κινδύνου, είτε μία τρίτη κατηγορία κεφαλαίων, τα εναλλακτικά ίδια κεφάλαια (*Tier 3 capital*).

Οι τράπεζες είχαν το δικαίωμα να χρησιμοποιούν τα εναλλακτικά ίδια κεφάλαια για κάλυψη μόνο έναντι των κινδύνων αγοράς, δηλαδή έναντι του κινδύνου επιτοκίων (*interest rate risk*), του κινδύνου θέσης (*position risk*),⁵³ του συναλλαγματικού κινδύνου (*foreign exchange risk*)⁵⁴ και του κινδύνου εμπορευμάτων (*commodities risk*).⁵⁵ Αυτό σημαίνει ότι οι τράπεζες όφειλαν να εκπληρώνουν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις αναφορικά με την κάλυψη έναντι του πιστωτικού κινδύνου και του κινδύνου αντισυμβαλλομένου, περιλαμβανομένου του κινδύνου αντισυμβαλλομένου που προέρχεται από παράγωγα χρηματοπιστωτικά μέσα (*derivatives*) που είναι στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών (*trading book*) και στο επενδυτικό χαρτοφυλάκιο (*banking book*), με τα βασικά και τα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια.⁵⁶ Επίσης, τα εναλλακτικά ίδια κεφάλαια δεν επιτρεπόταν να υπερβαίνουν το 250% των βασικών ιδίων κεφαλαίων που απαιτούντο για την κάλυψη των κινδύνων αγοράς. Συνεπώς, για την εκπλήρωση του 28,5% των κεφαλαιακών απαιτήσεων για κάλυψη έναντι των κινδύνων αγοράς έπρεπε να χρησιμοποιούνται τα βασικά ίδια κεφάλαια που δεν χρησιμοποιούνταν για κάλυψη έναντι των λοιπών κινδύνων.

Στα εναλλακτικά ίδια κεφάλαια εντάσσονταν τα δάνεια μειωμένης εξασφάλισης βραχυπρόθεσμης διάρκειας, εφόσον πληρούνταν σωρευτικά οι ακόλουθοι όροι:⁵⁷

- τα ποσά των δανείων είχαν καταβληθεί,
- οι απαιτήσεις του δανειστή ή των κομιστών των τίτλων κατατάσσονταν σε περίπτωση πτώχευσης ή εκκαθάρισης των τραπεζών συνολικά μετά από τις απαιτήσεις των πιστωτών που διατηρούν πλήρη (και όχι μειωμένα) δικαιώματα επί της πτωχευτικής περιουσίας,
- η διάρκεια των τίτλων ήταν τουλάχιστον 2 έτη,
- δεν προβλεπόταν η πρόωγη εξόφληση των τίτλων, εκτός αν είχε ληφθεί σχετική έγκριση της αρμόδιας εποπτικής αρχής, και
- δεν επιτρεπόταν η καταβολή τοκομεριδίων ή η αποπληρωμή του κεφαλαίου των δανείων, εάν η πράξη αυτή οδηγούσε σε παραβίαση των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων (*lock-in clause*).

⁵³ Ως κίνδυνος θέσης ορίζεται η πιθανότητα επέλευσης ζημιών από την κατοχή ανοικτών θέσεων σε χρεωστικούς τίτλους, μετοχές και παράγωγα μέσα επί αυτών των αξιών (ή επί συναλλάγματος) λόγω της μεταβολής διαφόρων αγοραίων παραμέτρων, στην έκταση που οι θέσεις λαμβάνονται με σκοπό την επαναπώληση των στοιχείων ή την κερδοσκοπία. Βλέπε ενδεικτικά **Γκόρτσος (2011)**, σελ. 79.

⁵⁴ Ο συναλλαγματικός κίνδυνος (ή κίνδυνος τιμών συναλλάγματος) αφορά την πιθανότητα να επέλθει μείωση των εισοδημάτων ή/και της αξίας του κεφαλαίου μίας τράπεζας λόγω απρόβλεπτης δυσμενούς μεταβολής στη συναλλαγματική ισοτιμία αλλοδαπών (σε σχέση με το νόμισμα στο οποίο η τράπεζα τηρεί τις οικονομικές της καταστάσεις και υποβάλλει στοιχεία) νομισμάτων στα οποία είναι εκφρασμένα στοιχεία τόσο του ισολογισμού της όσο και στοιχεία εκτός ισολογισμού (σε λογαριασμούς τάξεως). Βλέπε ενδεικτικά **Γκόρτσος (2011)**, σελ. 82.

⁵⁵ Ο κίνδυνος εμπορευμάτων συνίσταται στο ενδεχόμενο επέλευσης ζημιών από ανοικτές θέσεις σε βασικά εμπορεύματα που κατέχει μία τράπεζα στο χαρτοφυλάκιό της, λόγω της μεταβολής της τιμής των εν λόγω μέσων. Βλέπε ενδεικτικά **Γκόρτσος (2011)**, σελ. 83.

⁵⁶ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (1996)**, Εισαγωγή, Ενότητα II, παρ. 1.

⁵⁷ *Ibid*, παρ. 2.

Η δυνατότητα χρησιμοποίησης των εναλλακτικών ιδίων κεφαλαίων για την κάλυψη έναντι των κινδύνων αγοράς ικανοποιούσε τις τράπεζες, καθώς η μικρότερη διάρκεια των τίτλων (2 έτη) συνεπαγόταν μικρότερες αποδόσεις για τους επενδυτές, άρα λιγότερα έξοδα για τις τράπεζες.

2.2.4 Ανακοίνωση 1998 για τους καινοτόμους τίτλους ('innovative instruments')

Το 1998, η Επιτροπή της Βασιλείας εξέδωσε μία ανακοίνωση, με την οποία έδινε τη δυνατότητα στις τράπεζες να συμπεριλαμβάνουν στα εποπτικά ίδια κεφάλαια, και συγκεκριμένα στα βασικά ίδια κεφάλαια, τους καινοτόμους τίτλους ('innovative instruments'). Οι συγκεκριμένοι τίτλοι περιελάμβαναν μία ρήτρα προσαύξησης της καθορισμένης απόδοσης ('step-up clause'), παρουσίαζαν μεγαλύτερη αποδοτικότητα από πλευράς κόστους και ήταν δυνατόν να είναι εκφρασμένοι σε ξένο νόμισμα. Οι καινοτόμοι τίτλοι δεν επιτρεπόταν να υπερβαίνουν το 15% των βασικών ιδίων κεφαλαίων.

Στη συγκεκριμένη ανακοίνωση προβλεπόταν ότι οι καινοτόμοι τίτλοι, οι οποίοι είχαν εκδοθεί από θυγατρικές επιχειρήσεις των τραπεζών, υπό τη μορφή «οχήματος ειδικού σκοπού» ('Special Purpose Vehicle', εφεξής 'SPV'), που υπάγονταν στην ενοποιημένη εποπτεία τους και κατέχονταν από τρίτους μπορούσαν να περιλαμβάνονται στα βασικά ίδια κεφάλαια, αν πληρούσαν τις ακόλουθες προϋποθέσεις:⁵⁸

- είχαν εκδοθεί και το ποσό της έκδοσης είχε καταβληθεί πλήρως,
- δεν παρείχαν δικαίωμα σωρευτικού μερίσματος,
- ήταν μη καθορισμένης διάρκειας,
- ήταν μειωμένης εξασφάλισης έναντι των καταθετών και όλων των εν γένει πιστωτών,
- δεν καλύπτονταν από κάποια εγγύηση του εκδότη,
- μπορούσαν να απορροφήσουν ζημιές στο στάδιο συνέχισης της οικονομικής δραστηριότητας των τραπεζών, και
- μπορούσαν να ανακληθούν από τον εκδότη τους, μόνο μετά την παρέλευση πενταετίας, με τη σύμφωνη γνώμη της εποπτικής αρχής και μόνο αν είχε εξασφαλιστεί η αντικατάστασή τους από κεφάλαια τουλάχιστον της ίδιας ποιότητας.

Η προσαύξηση της καθορισμένης απόδοσης ('step-up') σε συνδυασμό με το δικαίωμα ανάκλησης ('call option') επιτρεπόταν, εφόσον η προσαύξηση της απόδοσης γινόταν τουλάχιστον δέκα χρόνια μετά την έκδοση του τίτλου. Ωστόσο, προβλέπονταν ποσοτικοί περιορισμοί στην προσαύξηση της απόδοσης.

2.3. Η «Βασιλεία II»

2.3.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Η «Βασιλεία I» επηρέασε άμεσα τη συμπεριφορά των τραπεζών, καθώς η κεφαλαιακή τους βάση αυξήθηκε σημαντικά, γεγονός που συνέβαλλε στη σταθερότητα και την ευρωστία του συστήματος. Παρ' όλα αυτά, πολλές τράπεζες εκμεταλλεύτηκαν κενά του κανονιστικού πλαισίου, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει σε όλες τις περιπτώσεις αντιστοιχία των κεφαλαίων με την επικινδυνότητα των τοποθετήσεων ή να μην υπάρχουν καθόλου κεφάλαια για ορισμένες δραστηριότητες, π.χ. τιτλοποιήσεις.⁵⁹ Η «Βασιλεία I» αποτέλεσε αντικείμενο έντονης κριτικής, γιατί δεν κάλυπτε επαρκώς όλους τους κινδύνους στους οποίους εκτίθεντο οι τράπεζες στα πλαίσια των δραστηριοτήτων τους. Πέραν του πιστωτικού κινδύνου και του κινδύνου αγοράς, δεν υπήρχε πρόβλεψη για τον λειτουργικό κίνδυνο. Επίσης, ένα ακόμη μειονέκτημα ήταν η περιορισμένη «ευαισθησία» των συντελεστών στάθμισης κινδύνου σε σχέση με τον πραγματικά αναλαμβανόμενο κίνδυνο.

⁵⁸ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (1998)**.

⁵⁹ Βλέπε σχετικά **Τράπεζα της Ελλάδος (2012)**, σελ. 50.

Αυτές οι ανεπάρκειες της «Βασιλείας Ι» οδήγησαν την Επιτροπή, τον Ιούνιο του 1999, να θέσει σε διαβούλευση ένα κείμενο με τίτλο “*A New Capital Adequacy Framework*”. Στη συνέχεια το 2001 και το 2003 η Επιτροπή έθεσε σε διαβούλευση δύο εκθέσεις με τίτλο “*The New Basel Capital Accord*”. Το 2004 υιοθετήθηκε η έκθεση, με τίτλο “*International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: a Revised Framework*”, (στη συνέχεια «Βασιλεία ΙΙ»). Οι διατάξεις της «Βασιλείας ΙΙ» διακρίνονται σε τρεις θεματικές ενότητες - ή κατά τη φρασεολογία της Επιτροπής, πυλώνες.⁶⁰

- **1^{ος} Πυλώνας:** ριζική τροποποίηση του πλαισίου αναφορικά με τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της «ευαισθησίας» ως προς τον αναλαμβανόμενο κίνδυνο⁶¹ – με την προσθήκη απαιτήσεων για κάλυψη έναντι του λειτουργικού κινδύνου,⁶²
- **2^{ος} Πυλώνας:** καθιέρωση της διαδικασίας εποπτικής εξέτασης των τραπεζών, μέσω της οποίας καθίσταται δυνατή η εξατομικευμένη ρυθμιστική παρέμβαση στη λειτουργία των τραπεζών, οι δραστηριότητες των οποίων ενέχουν μεγαλύτερο συστημικό κίνδυνο, και
- **3^{ος} Πυλώνας:** ενδυνάμωση της πειθαρχίας που επιβάλλει η αγορά στις τράπεζες μέσω της καθιέρωσης κανόνων δημοσιοποίησης στοιχείων ποιοτικού και ποσοτικού χαρακτήρα.

Αρχικά, η «Βασιλεία ΙΙ» προβλεπόταν να τεθεί σε ισχύ από τα τέλη του 2006, αλλά λόγω της πολυπλοκότητας των νέων ρυθμίσεων, ιδιαίτερα όσον αφορά τις προσεγγίσεις για τον υπολογισμό των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων, δεν είχε εφαρμοστεί πλήρως από τις περισσότερες τράπεζες, όταν ξέσπασε η κρίση, το καλοκαίρι του 2007. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση οι διατάξεις της «Βασιλείας ΙΙ» εφαρμόστηκαν το 2008.⁶³

2.3.2 Οι τροποποιήσεις του κανονιστικού πλαισίου

Το διεθνές κανονιστικό πλαίσιο για τα εποπτικά ίδια κεφάλαια που εισήχθη με το «*Σύμφωνο για την Κεφαλαιακή Επάρκεια των τραπεζών του 1988*» και εμπλουτίστηκε το 1996 με τις ρυθμίσεις για τα ίδια κεφάλαια για την κάλυψη έναντι των κινδύνων αγοράς και την ανακοίνωση του 1998 για τους καινοτόμους τίτλους, ουσιαστικά παρέμεινε αναλλοίωτο με τη «Βασιλεία ΙΙ».⁶⁴ Οι τροποποιήσεις του κανονιστικού πλαισίου για τα εποπτικά ίδια κεφάλαια ήταν λίγες και όχι ιδιαίτερα σημαντικές. Συγκεκριμένα, προβλεπόταν ότι:

1. τα κεφάλαια για γενικούς τραπεζικούς κινδύνους θα συνεχίσουν να περιλαμβάνονται στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια με ανώτατο όριο το 1,25% των σταθμισμένων έναντι κινδύνων στοιχείων του ενεργητικού, βάσει της τυποποιημένης προσέγγισης ('standardised approach'),
2. οι τράπεζες που χρησιμοποιούν την προσέγγιση των εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης ('internal ratings-based approach' ή 'IRB') δεν δύνανται να περιλαμβάνουν τις προβλέψεις για γενικούς τραπεζικούς κινδύνους στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια. Οι τράπεζες που χρησιμοποιούν τη μέθοδο των εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης για τον υπολογισμό των ανοιγμάτων σε τιτλοποιήσεις ή την προσέγγιση PD/LGD ('Probability of Default/Loss Given Default') για τα ανοίγματα σε μετοχές οφείλουν πρώτα να αφαιρούν τα ποσά των αναμενόμενων ζημιών ('expected losses'),

⁶⁰ Βλέπε σχετικά Γκόρτσος (2006), σελ. 279.

⁶¹ Βλέπε ενδεικτικά Acharya (2012), σελ. 12.

⁶² Ο λειτουργικός κίνδυνος αφορά το ενδεχόμενο επέλευσης ζημιών, οι οποίες οφείλονται είτε σε ακατάλληλες ή εσφαλμένες εσωτερικές διαδικασίες, συστήματα ή σε ανθρώπινο παράγοντα, είτε σε εξωτερικά όρια. Βλέπε ενδεικτικά Γκόρτσος (2011), σελ. 83.

⁶³ Βλέπε σχετικά Weber (2009), σελ. 2.

⁶⁴ Βλέπε σχετικά Basel Committee on Banking Supervision (2006), παρ. 40.

3. τα κέρδη από πωλήσεις που αποκομίζουν οι τράπεζες στα πλαίσια συναλλαγών που αφορούν τιτλοποιήσεις αφαιρούνται από τα βασικά ίδια κεφάλαια,
4. οι τράπεζες που χρησιμοποιούν την προσέγγιση των εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης για άλλες κατηγορίες στοιχείων του ενεργητικού πρέπει να συγκρίνουν το ποσό των σχηματισθεισών προβλέψεων με τις συνολικές αναμενόμενες ζημιές, όπως υπολογίζονται με την προσέγγιση των εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης,⁶⁵ και:
 - όταν οι αναμενόμενες ζημιές υπερβαίνουν τις σχηματισθείσες προβλέψεις, τότε, οι τράπεζες αφαιρούν τη διαφορά από τα εποπτικά ίδια κεφάλαια. Η αφαίρεση γίνεται κατά 50% από τα βασικά ίδια κεφάλαια και κατά 50% από τα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια, ενώ
 - όταν οι αναμενόμενες ζημιές υπολείπονται των σχηματισθεισών προβλέψεων, οι τράπεζες μπορούν να αναγνωρίζουν τη διαφορά στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια μέχρι το 0,6% των σταθμισμένων έναντι κινδύνων στοιχείων του ενεργητικού. Είναι στη διακριτική ευχέρεια των εθνικών αρχών να εφαρμόσουν χαμηλότερο όριο από το 0,6%.⁶⁶

Αναφορικά με το όριο που έθεσε η «Βασιλεία II» για τη συμπερίληψη των κεφαλαίων για γενικούς τραπεζικού κινδύνους στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια (1,25%), οφείλεται στο γεγονός ότι, ενώ αυτά τα στοιχεία έχουν ικανότητα απορρόφησης ζημιών, εντούτοις δεν έχουν μονιμότητα που είναι ένα σημαντικό χαρακτηριστικό των κεφαλαιακών μέσων καλής ποιότητας. Συγκεκριμένα, είναι στη διακριτική ευχέρεια των τραπεζών η αύξηση ή η μείωση του αποθέματος κεφαλαίων, κάτι που σημαίνει ότι οι εποπτικές αρχές δεν μπορούν να βασιστούν σε αυτά τα στοιχεία για την κεφαλαιακή θωράκιση των τραπεζών έναντι μελλοντικών κινδύνων.⁶⁷

2.3.3 Αφαιρούμενα περιουσιακά στοιχεία από τα εποπτικά ίδια κεφάλαια

Το προηγούμενο διεθνές κανονιστικό πλαίσιο προέβλεπε την αφαίρεση ορισμένων στοιχείων του ενεργητικού από τα εποπτικά ίδια κεφάλαια. Η «Βασιλεία I» προέβλεπε:⁶⁸

- την αφαίρεση της υπεραξίας ('goodwill') από τα βασικά ίδια κεφάλαια, και
- την αφαίρεση των συμμετοχών σε θυγατρικές επιχειρήσεις που παρέχουν τραπεζικές και χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και δεν υπόκεινται στην ενοποιημένη εποπτεία των τραπεζών από τα συνολικά ίδια κεφάλαια.

Οι αμοιβαίες συμμετοχές που στοχεύουν στην τεχνητή αύξηση της κεφαλαιακής βάσης των τραπεζών αφαιρούνται από τα εποπτικά κεφάλαια των τραπεζών. Η ρύθμιση αυτή υπάρχει από τη «Βασιλεία I» μέχρι τη «Βασιλεία III».

Οι διατάξεις της «Βασιλείας II» για τα αφαιρούμενα στοιχεία ήταν πιο αυστηρές από εκείνες της «Βασιλείας I». Πέρα από τη ρύθμιση για την αφαίρεση της υπεραξίας από τα βασικά ίδια κεφάλαια που παρέμεινε ως είχε, η «Βασιλεία II» προέβλεπε την αφαίρεση ορισμένων στοιχείων του ενεργητικού κατά 50% από τα βασικά ίδια κεφάλαια και κατά 50% από τα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια. Συγκεκριμένα, προβλεπόταν ότι:

(A) Σημαντικές συμμετοχές μειοψηφίας σε τράπεζες, εταιρείες επενδύσεων και αλλά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, αφαιρούνται από τα κεφάλαια των τραπεζών. Εναλλακτικά, οι συγκεκριμένες συμμετοχές, υπό προϋποθέσεις, μπορούν να ενοποιηθούν σε αναλογική βάση.

⁶⁵ Ibid, παρ. 41-43.

⁶⁶ Ibid, παρ. 43.

⁶⁷ Για περισσότερες λεπτομέρειες αναφορικά με τις διατάξεις της «Βασιλείας II», βλέπε Gleeson (2010).

⁶⁸ Βλέπε σχετικά Basel Committee on Banking Supervision (2006), παρ. 27.

Για παράδειγμα, η συγκεκριμένη ρύθμιση (ενοποίηση σε αναλογική βάση) είναι κατάλληλη για κοινοπραξίες ('joint ventures') ή όπου οι εποπτικές αρχές έχουν πεισθεί ότι η μητρική εταιρεία είναι συμβατικά ή de facto δεσμευμένη να στηρίζει την εταιρεία σε αναλογική βάση σε περίπτωση που και άλλοι σημαντικοί μέτοχοι έχουν τα μέσα και τη βούληση να την στηρίξουν εκ μέρους τους.⁶⁹ Οι εθνικές αρχές καθορίζουν το όριο πάνω από το οποίο οι συμμετοχές μειοψηφίας θεωρούνται σημαντικές και επομένως είτε αφαιρούνται από τα εποπτικά κεφάλαια της μητρικής είτε ενοποιούνται σε αναλογική βάση.

(Β) Οι συμμετοχές τραπεζών σε θυγατρικές ασφαλιστικές εταιρείες, καθώς και οι συμμετοχές μειοψηφίας αφαιρούνται από τα εποπτικά ίδια κεφάλαια των τραπεζών. Επίσης, οι τράπεζες δεν συνυπολογίζουν στον ισολογισμό τους τις απαιτήσεις και τις υποχρεώσεις των θυγατρικών ασφαλιστικών εταιρειών, καθώς και τα δικαιώματα μειοψηφίας που κατέχονται από τρίτους.⁷⁰ Οι εποπτικές αρχές δύνανται να επιτρέπουν ή να απαιτούν από τις τράπεζες να ενοποιούν σημαντικές επενδύσεις σε ασφαλιστικές εταιρείες ως μία εναλλακτική στην προσέγγιση της αφαίρεσης, υπό την προϋπόθεση ότι η μέθοδος της ενοποίησης έχει ως αποτέλεσμα οι ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις να είναι τουλάχιστον τόσο περιοριστικές όσο εάν εφαρμόζονταν η προσέγγιση της αφαίρεσης.⁷¹ Για να διασφαλιστεί αυτό το αποτέλεσμα, οι τράπεζες που εφαρμόζουν την προσέγγιση της ενοποίησης απαιτείται να υπολογίζουν τους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας και με τις δύο προσεγγίσεις και να τους δημοσιοποιούν κατά την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων τους.⁷²

(Γ) Σημαντικές πλειοψηφικές και μειοψηφικές συμμετοχές σε εμπορικές επιχειρήσεις που ξεπερνούν ένα όριο αφαιρούνται από τα εποπτικά κεφάλαια των τραπεζών. Σε ατομικό επίπεδο, το όριο είναι στο 15% των ιδίων κεφαλαίων της τράπεζας και αθροιστικά για όλες τις συμμετοχές σε εμπορικές επιχειρήσεις ανέρχεται στο 60% των ιδίων κεφαλαίων της τράπεζας.⁷³ Το ποσό των συμμετοχών που υπερβαίνει τα συγκεκριμένα όρια αφαιρείται από τα εποπτικά κεφάλαια της τράπεζας.

(Δ) Οι συμμετοχές σε εμπορικές επιχειρήσεις που δεν ξεπερνούν τα προαναφερθέντα όρια έχουν συντελεστή στάθμισης κινδύνου όχι μικρότερο από 100% για όσες τράπεζες χρησιμοποιούν την τυποποιημένη προσέγγιση. Για τις τράπεζες που χρησιμοποιούν την προσέγγιση των εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης, οι συμμετοχές σε εμπορικές επιχειρήσεις που δεν υπερβαίνουν το όριο του 15% (σε ατομικό επίπεδο) και 60% (αθροιστικά) έχουν συντελεστή στάθμισης κινδύνου ανάλογο εκείνου για τις μετοχές και σε κάθε περίπτωση όχι μικρότερο από 100%.⁷⁴

2.4 Ανεπάρκειες του προηγούμενου διεθνούς κανονιστικού πλαισίου

2.4.1 Προκυκλικότητα

Η πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση χαρακτηρίστηκε από πρωτόγνωρη ένταση και βάθος, θέτοντας σε κίνδυνο την ύπαρξη του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος και οδηγώντας τη διεθνή οικονομία σε ύφεση. Η προκυκλικότητα ('procyclicality'), η οποία είναι μία εγγενής αδυναμία του χρηματοπιστωτικού συστήματος και της πραγματικής οικονομίας, συνέβαλλε αποφασιστικά στην όξυνση της κρίσης. Σύμφωνα με τον ορισμό της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών «ένα χρηματοπιστωτικό σύστημα θεωρείται προκυκλικό όταν η δυναμική του και η δυναμική της πραγματικής οικονομίας ενισχύουν η μία την άλλη,

⁶⁹ Ibid, παρ. 28.

⁷⁰ Ibid, παρ. 30.

⁷¹ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2012g)**, σελ. 20.

⁷² Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2012f)**, σελ.25.

⁷³ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2006)**, παρ. 32.

⁷⁴ Ibid, παρ. 36.

αυξάνοντας το εύρος των εξάρσεων και των υφέσεων των δύο πλευρών και υπονομεύοντας τη σταθερότητα τόσο του χρηματοπιστωτικού τομέα όσο και της πραγματικής οικονομίας». ⁷⁵

Την περίοδο που προηγήθηκε της κρίσης, και η οποία χαρακτηρίστηκε από ισχυρή οικονομική ανάπτυξη, οι τράπεζες και οι επενδυτές, ωθούμενοι από την επεκτατική δημοσιονομική και νομισματική πολιτική που υιοθετήθηκε σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες, προχώρησαν σε σημαντική μεγέθυνση των ισολογισμών τους. Η συμπεριφορά των δρώντων του διεθνούς οικονομικού συστήματος και η αλληλουχία των γεγονότων υπήρξαν και σε αυτήν την κρίση παρόμοιες με άλλες κρίσεις του παρελθόντος. Συγκεκριμένα, αυξήθηκε η διάθεση ανάληψης κινδύνων από τις τράπεζες, τους επενδυτές και τους καταναλωτές, μειώθηκαν τα ασφάλιστρα κινδύνου, χαλάρωσαν τα κριτήρια για τη χορήγηση δανείων, μειώθηκαν οι προκαταβολές ή άλλα είδη απαιτούμενης ασφάλειας, αυξήθηκε ο λόγος «δανείου/αξία περιουσιακού στοιχείου» ('loan-to-value'). ⁷⁶ Κατά τη διάρκεια της ανοδικής φάσης του οικονομικού κύκλου, σημειώθηκε σημαντική αύξηση της πιστωτικής επέκτασης, άνοδος των τιμών των κατοικιών και αύξηση της απασχόλησης.

Ωστόσο, η ανοδική έξαρση της οικονομίας και η περίοδος υπερβολικής πιστωτικής επέκτασης, η οποία είναι κοινό χαρακτηριστικό των τραπεζικών κρίσεων, διεκόπησαν λόγω της πρόκλησης αναταραχής σε έναν τομέα της οικονομίας. Εν προκειμένω, η μείωση των τιμών των κατοικιών το 2006 στις ΗΠΑ μετά από συνεχόμενα έτη ανόδου προκάλεσε το σπάσιμο της φούσκας της αμερικανικής στεγαστικής αγοράς. Έτσι, κατά τη διάρκεια της καθοδικής φάσης του οικονομικού κύκλου παρατηρήθηκε η αντίστροφη διαδικασία της προκυκλικότητας, καθώς αυξήθηκαν τα ασφάλιστρα κινδύνου, και μειώθηκαν οι τραπεζικές χορηγήσεις, εξαιτίας τόσο της μειωμένης ζήτησης όσο και της μειωμένης προσφοράς, μιας και οι τράπεζες άρχισαν να εφαρμόζουν αυστηρότερα κριτήρια για τη χορήγηση δανείων. ⁷⁷ Παράλληλα, τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια άρχισαν να αυξάνονται, όπως και οι προβλέψεις, με αποτέλεσμα να μειωθεί η κερδοφορία των τραπεζών και σε ορισμένες περιπτώσεις να εμφανίσουν ζημιές, κάτι που επιδείνωσε την κεφαλαιακή τους θέση.

Στην περίπτωση της πρόσφατης κρίσης υπήρξαν ορισμένοι παράγοντες που συνδέονται με τη λειτουργία του σύγχρονου χρηματοπιστωτικού συστήματος και με κενά του προηγούμενου κανονιστικού πλαισίου, οι οποίοι επέτειναν την προκυκλικότητα. Οι κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας που είχαν καθιερωθεί με το προηγούμενο κανονιστικό πλαίσιο, και οι οποίοι διακρίνονταν από αυξημένη «ευαισθησία» έναντι του πιστωτικού κινδύνου, ενδυνάμωσαν την προκυκλικότητα, ιδιαίτερα εφόσον ο υπολογισμός των κεφαλαιακών απαιτήσεων για κάλυψη έναντι του πιστωτικού κινδύνου γινόταν βάσει της προσέγγισης των εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης κινδύνου. ⁷⁸ Αυτό συνέβη διότι στον παρανομαστή του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας, η στάθμιση ως προς τον κίνδυνο που ενείχαν τα στοιχεία του ενεργητικού γινόταν με βάση τις τιμές της αγοράς, καθώς και με βραχυπρόθεσμα υποδείγματα δυναμικής ζημιάς ('Value-at-Risk' ή 'VaR'), ⁷⁹ τα οποία ενίσχυσαν την προκυκλικότητα, δεδομένου ότι βασίζονταν σε μία περίοδο παρακολούθησης βάσει του τελευταίου έτους. ⁸⁰

Οι τράπεζες, οι οποίες προ-κρίσης είχαν επενδύσει σε σύνθετα και τιτλοποιημένα προϊόντα με έκθεση σε στεγαστικά δάνεια, μετά την υποβάθμιση αυτών των προϊόντων το 2007 από τους οίκους αξιολόγησης, κατέγραψαν σημαντικές ζημιές, οι οποίες αναγνωρίστηκαν στους ισολογισμούς τους, αφού η εύλογη αξία ⁸¹ απαιτεί τη χρήση τιμών

⁷⁵ Βλέπε σχετικά **Χαρδούβελης (2011β)**, σελ. 326.

⁷⁶ Για μία μεγαλύτερη ανάλυση για τον ρόλο της προκυκλικότητας, βλέπε **Χαρδούβελης (2011β)**.

⁷⁷ *Ibid*, σελ. 332.

⁷⁸ Βλέπε σχετικά **Γκόρτσος (2011)**, σελ. 281.

⁷⁹ Το μέγεθος VaR εκφράζει σε αξία π.χ. €, τη μέγιστη απώλεια της τράπεζας που αναμένεται να πραγματοποιηθεί αναφορικά με το χαρτοφυλάκιο μέσα σε ένα χρονικό διάστημα με μία συγκεκριμένη πιθανότητα.

⁸⁰ Βλέπε σχετικά **Joint FSF – BCBS Working Group on Bank Capital Issues (2009)**, σελ. 3.

⁸¹ Όπως αναφέρεται στο ΔΛΠ 39, παρ. 9, «Εύλογη αξία είναι το ποσό με το οποίο ένα περιουσιακό στοιχείο θα μπορούσε να ανταλλαγεί ή μια υποχρέωση να διακανονισθεί μεταξύ δύο μερών που

αγοράς για την επιμέτρηση των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων.⁸² Τα χαρτοφυλάκια συναλλαγών των τραπεζών αποτέλεσαν σημαντική πηγή ζημιών, οι οποίες ξεπέρασαν σημαντικά τις κεφαλαιακές απαιτήσεις για τους κινδύνους αγοράς. Ένας άλλος παράγοντας που ενίσχυσε την προκυκλικότητα συνδεόταν με τον σχηματισμό προβλέψεων. Σύμφωνα με το προηγούμενο κανονιστικό πλαίσιο, οι τράπεζες μπορούσαν να εντάσσουν στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαιά τους ένα απόθεμα προβλέψεων, το οποίο δεν ήταν δυνατό να ξεπεράσει το 1,25% και το 0,60% των σταθμισμένων έναντι κινδύνων στοιχείων του ενεργητικού ανάλογα με το αν είχαν υιοθετήσει την τυποποιημένη προσέγγιση ή την προσέγγιση IRB. Αυτή η ρύθμιση αποτελούσε αντικίνητρο, ώστε να σχηματίσουν οι τράπεζες περισσότερες προβλέψεις κατά την ανοδική φάση του οικονομικού κύκλου, αμβλύνοντας την προκυκλικότητα.⁸³

Σε περιόδους έξαρσης, όταν οι τιμές των περιουσιακών στοιχείων ανεβαίνουν, το σταθμισμένο ενεργητικό εμφανίζεται παραπλανητικά χαμηλό και ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας υψηλός, αφήνοντας περιθώρια μεγαλύτερης μόχλευσης. Η προκυκλικότητα είναι συνυφασμένη με τη μόχλευση και στις δύο φάσεις του οικονομικού κύκλου. Ωστόσο, οι επιπτώσεις γίνονται ιδιαίτερα εμφανείς κατά τη διάρκεια της κρίσης, όταν οι τράπεζες προχωρούν σε απομόχλευση προκειμένου να αντιμετωπίσουν τις συνέπειες της κρίσης, με αποτέλεσμα να μεγεθύνονται τα προβλήματα στην οικονομία (βλέπε αναλυτικά κατωτέρω, υπό 2.4.3). Κατά τη διάρκεια της καθοδικής φάσης του οικονομικού κύκλου, οι τράπεζες προχώρησαν σε πωλήσεις χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων, ώστε να μειώσουν τη μόχλευση, να ενισχύσουν τα κεφάλαιά τους και να εξασφαλίσουν την απαραίτητη ρευστότητα για να καλύψουν τις χρηματοδοτικές τους ανάγκες. Η ανεπάρκεια κεφαλαίων από πλευράς τραπεζών, ώστε να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους σε συνδυασμό με την απροθυμία ή την αδυναμία τους να προχωρήσουν σε αύξηση μετοχικού κεφαλαίου, τις οδήγησε σε μαζική πώληση στοιχείων του ενεργητικού τους. Αυτή η κίνηση με τη σειρά της πίεσε τις τιμές των περιουσιακών στοιχείων προς τα κάτω, προκαλώντας ζημιές και σε άλλες τράπεζες που είχαν αυτούς τους τίτλους στα χαρτοφυλάκιά συναλλαγών τους, όπου οι τίτλοι αποτιμώνται βάσει των τιμών αγοράς. Κατ' αυτόν τον τρόπο ενισχύθηκε η προκυκλικότητα και αυξήθηκαν οι ζημιές και σε άλλες τράπεζες. Το πρόβλημα ήταν οξύμενο στις τράπεζες που είχαν μεγάλη εξάρτηση από τη διατραπεζική αγορά, με αποτέλεσμα να αδυνατούν να αναχρηματοδοτήσουν το χρέος τους.

Για την αντιμετώπιση των προαναφερθεισών ανεπαρειών που συνδέονται με την προκυκλικότητα, η Επιτροπή της Βασιλείας αποφάσισε, στα πλαίσια της μεταρρύθμισης του διεθνούς ρυθμιστικού πλαισίου, την καθιέρωση του κεφαλαιακού αποθέματος για λόγους συντήρησης ('capital conservation buffer') (βλέπε κατωτέρω, υπό 3.3) και του αντικυκλικού αποθέματος ('countercyclical buffer') (βλέπε κατωτέρω, υπό 3.4). Τα συγκεκριμένα αποθέματα αποσκοπούν στην άμβλυνση των εξάρσεων της πραγματικής οικονομίας και του χρηματοπιστωτικού συστήματος, ώστε να ενισχυθεί η αντοχή και η ανθεκτικότητα του τραπεζικού συστήματος.

2.4.2 Ανεπαρκής ποιότητα και ποσότητα κεφαλαίων

Σύμφωνα με τις διατάξεις του προηγούμενου κανονιστικού πλαισίου, οι τράπεζες όφειλαν να έχουν δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας 8%, τουλάχιστον το μισό του οποίου θα έπρεπε να καλύπτεται με βασικά ίδια κεφάλαια. Οι κοινές μετοχές και τα αποτελέσματα εις νέον, τα οποία αποτελούν συστατικά στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων, παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη ικανότητα απορρόφησης ζημιών από όλα τα κεφαλαιακά μέσα. Αυτό συμβαίνει

ενεργούν με τη θέλησή τους και με πλήρη γνώση των συνθηκών της αγοράς, στο πλαίσιο μιας συναλλαγής που διεξάγεται σε καθαρά εμπορική βάση».

⁸² Για περισσότερες πληροφορίες αναφορικά με την εύλογη αξία και τον ρόλο της στην πρόσφατη κρίση, βλέπε **Θωμόπουλος (2011)**.

⁸³ Βλέπε σχετικά **Financial Stability Forum (2009)**, σελ. 21-22.

διότι μπορούν να απορροφήσουν ζημιές, ενόσω η τράπεζα συνεχίζει την οικονομική της δραστηριότητα ('going-concern'). Αντιθέτως, οι καινοτόμοι τίτλοι ('innovative instruments') που εντάσσονταν στα βασικά ίδια κεφάλαια (μέχρι το 15%), οι υβριδικοί τίτλοι και τα δάνεια μειωμένης εξασφάλισης που περιλαμβάνονταν στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια μπορούν να απορροφήσουν ζημιές, μόνο όταν οι τράπεζες δεν συνεχίζουν την οικονομική τους δραστηριότητα ('gone-concern').

Την περασμένη δεκαετία σημειώθηκε σημαντική αύξηση στην έκδοση υβριδικών τίτλων και δανείων μειωμένης εξασφάλισης. Οι υβριδικοί τίτλοι είναι κεφαλαιακά μέσα που έχουν χαρακτηριστικά μετοχών και χρέους. Οι τράπεζες προτιμούν την κάλυψη των κεφαλαιακών τους αναγκών με την έκδοση αυτών των κεφαλαιακών μέσων αντί κοινών μετοχών για μια σειρά από λόγους (βλέπε αναλυτικά κατωτέρω, υπό **4.1.2**). Ωστόσο, κατά τη διάρκεια της κρίσης έγινε εμφανές πως οι υβριδικοί τίτλοι δεν μπορούν να απορροφήσουν ζημιές στο στάδιο συνέχισης της οικονομικής δραστηριότητας των τραπεζών, με αποτέλεσμα να τίθεται σε κίνδυνο η φερεγγυότητα των τραπεζών και να καθίσταται επιτακτική η διάσωσή τους με κρατικά κεφάλαια.

Οι τράπεζες αξιοποίησαν σε σημαντικό βαθμό τη δυνατότητα που τους έδωσε, από το 1998, η Επιτροπή για την κάλυψη του 15% των βασικών ιδίων κεφαλαίων με καινοτόμους τίτλους. Είναι χαρακτηριστικό πως από το 1998 έως το 2007, οι βρετανικές τράπεζες εξέδωσαν υβριδικούς τίτλους αξίας £100 δις, που αντιστοιχούσαν στο 66% των ενταγμένων στα βασικά ίδια κεφάλαια κεφαλαιακών μέσων που εξέδωσαν.⁸⁴ Κατά τη διάρκεια της κρίσης οι καινοτόμοι τίτλοι παρουσίασαν μειωμένη ικανότητα απορρόφησης ζημιών. Βάσει του προηγούμενου κανονιστικού πλαισίου, οι ομολογιακοί τίτλοι με ημερομηνία ωρίμανσης ('dated debt') δεν εντάσσονταν στα βασικά ίδια κεφάλαια.⁸⁵ Οι τράπεζες, προκειμένου να ξεπεράσουν αυτόν τον περιορισμό, εξέδιδαν τίτλους με ρήτρα προσαύξησης ('step-up clause') που προέβλεπε την αύξηση της απόδοσής τους, αν ο εκδότης δεν προχωρούσε στην ανάκλησή τους ('call option') σε μία προκαθορισμένη ημερομηνία. Με αυτόν τον τρόπο οι τράπεζες έδιναν σήμα στην αγορά ότι θα επαναγοράσουν τους τίτλους τη συγκεκριμένη ημερομηνία, ακόμη και αν επισήμως δεν προβλεπόταν ημερομηνία ωρίμανσης.⁸⁶ Επομένως, οι συγκεκριμένοι τίτλοι παρουσίαζαν περιορισμένη αποτελεσματικότητα αναφορικά με τη θωράκιση των τραπεζών έναντι των κινδύνων, στους οποίους ήταν εκτεθειμένες στα πλαίσια των δραστηριοτήτων τους.

Στα περισσότερα κράτη, το τραπεζικό σύστημα των οποίων επλήγη από την κρίση, οι τράπεζες πληρούσαν τους κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας. Ωστόσο, σε πολλές περιπτώσεις έγινε δεκτό από τις αρμόδιες εποπτικές αρχές, τα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων να μην ξεπερνούν το 2% των σταθμισμένων έναντι κινδύνων στοιχείων του ενεργητικού.⁸⁷ Μάλιστα αν λάβει κανείς υπόψη του, ότι περιουσιακά στοιχεία, όπως η υπεραξία, αφαιρούνταν από τα βασικά ή τα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια και όχι από τα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων, γίνεται εύκολα αντιληπτό γιατί, όταν ξέσπασε η κρίση, οι τράπεζες που εμφάνιζαν χαμηλό δείκτη κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων ('Common Equity Tier 1' ή 'CET 1'), έχασαν την εμπιστοσύνη των επενδυτών και των άλλων τραπεζών, με αποτέλεσμα να μην έχουν πρόσβαση στη διατραπεζική αγορά προκειμένου να αναχρηματοδοτήσουν το βραχυπρόθεσμο χρέος τους και αντιμετώπισαν σοβαρά προβλήματα ρευστότητας.⁸⁸

Οι εκτεταμένες ζημιές των τραπεζών λόγω της έκθεσής τους στην αμερικανική στεγαστική αγορά και τα σύνθετα επενδυτικά προϊόντα σε συνδυασμό με τη μεγάλη εξάρτησή τους από τη διατραπεζική αγορά συνέβαλλαν στη διάβρωση της (ποιοτικά και ποσοτικά) ανεπαρκούς κεφαλαιακής τους βάσης. Η κρίση ενισχύθηκε από την προκυκλική

⁸⁴ Βλέπε σχετικά **Financial Services Authority (2009)**, σελ. 70.

⁸⁵ Βλέπε σχετικά **Australia's Banker's Association (2010)**, σελ. 26.

⁸⁶ Βλέπε ενδεικτικά **Ingves (2011)**, σελ. 5.

⁸⁷ *Ibid*, σελ. 2.

⁸⁸ Βλέπε σχετικά **Wellink (2010a)**, σελ. 2.

απομόχλευση, στην οποία προχώρησαν οι τράπεζες, και λόγω της έντονης διασυνδεσιμότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος η αναταραχή μεταδόθηκε ταχύτατα σε όλους τους φορείς, τα μέσα και τις υποδομές του χρηματοπιστωτικού συστήματος, με αποτέλεσμα τη δραστική μείωση της ρευστότητας και της παροχής δανειακών κεφαλαίων προς την πραγματική οικονομία.

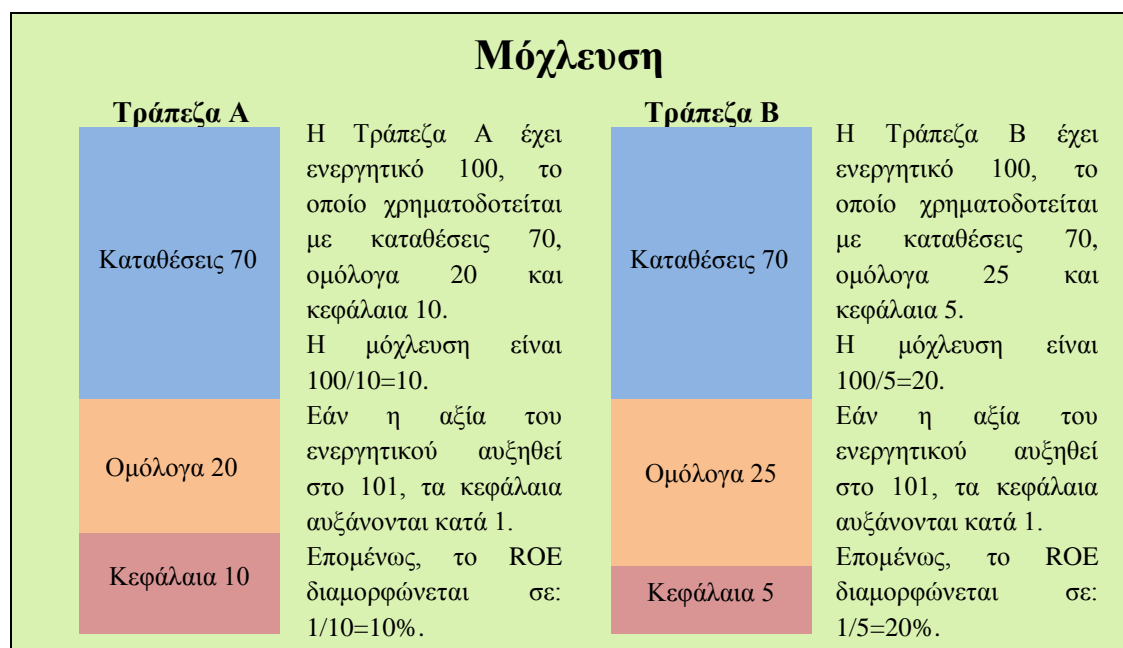
Οι ανεπάρκειες του προηγούμενου κανονιστικού πλαισίου αναδείχθηκαν ξεκάθαρα στην περίπτωση της Royal Bank of Scotland, η οποία το 2008 ήταν η μεγαλύτερη τράπεζα, βάσει ενεργητικού, στον κόσμο. Παρότι πληρούσε τους κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας, ο δείκτης κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων, μετά την αφαίρεση των άυλων περιουσιακών στοιχείων και των δικαιωμάτων μειοψηφίας ('tangible common equity') ήταν ιδιαίτερα χαμηλός, με αποτέλεσμα, εν μέσω κρίσης, να απολέσει την εμπιστοσύνη της αγοράς και να υποχρεωθεί να ζητήσει κρατική ενίσχυση. (βλέπε αναλυτικά κατωτέρω, υπό **Παράρτημα Ι**).

Επομένως, το προηγούμενο κανονιστικό πλαίσιο έδινε τη δυνατότητα στις τράπεζες να εκπληρώνουν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις με κεφαλαιακά μέσα περιορισμένης αποτελεσματικότητας, τα οποία δεν επαρκούσαν για την κάλυψή τους έναντι των κινδύνων, καθιστώντας επιτακτική τη διάσωσή τους με κρατικά κεφάλαια, όπως συνέβη κατά την πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση.

2.4.3 Υπερβολική μόχλευση

Η μόχλευση μίας τράπεζας ορίζεται ως η αναλογία του ενεργητικού προς τα ίδια κεφάλαιά της. Όπως σε κάθε επιχείρηση, έτσι και στις τράπεζες, η αξία των ιδίων κεφαλαίων ισούται με το ενεργητικό μείον την αξία των υποχρεώσεων της τράπεζας προς ξένους. Αυτό σημαίνει ότι όσο υψηλότερη είναι η μόχλευση της τράπεζας τόσο πιο ευαίσθητη είναι η αξία του κεφαλαίου στις μεταβολές της αξίας του ενεργητικού. Η υψηλότερη μόχλευση λειτουργεί πολλαπλασιαστικά στα κέρδη και στις ζημιές ανά μετοχή. Οι επενδυτές ενδιαφέρονται ιδιαίτερα για τον δείκτη «απόδοση ανά μετοχή» ('Return On Equity' ή 'ROE') που παρουσιάζει μία εταιρεία. Όσο υψηλότερο δείκτη ROE παρουσιάζει μία εταιρεία, τόσο πιο ελκυστική επενδυτική επιλογή αποτελεί. Στο **Γράφημα 2** παρουσιάζεται η σύνδεση μόχλευσης και ROE, από την οποία γίνεται κατανοητό γιατί οι επενδυτές επιθυμούν οι τράπεζες να λειτουργούν με υπερβολική μόχλευση.

Γράφημα 2

Πηγή: **Independent Commission on Banking (2011)**, σελ. 81.

Οι τράπεζες παραδοσιακά λειτουργούν με υψηλή μόχλευση. Ωστόσο, την περίοδο που προηγήθηκε της κρίσης η μόχλευση των τραπεζών ανήλθε σε πρωτοφανή επίπεδα. Από το 2003 σημειώθηκε ραγδαία αύξηση της μόχλευσης σε πολλές εμπορικές και επενδυτικές τράπεζες. Σύμφωνα με έρευνα της Επιτροπής της Βασιλείας που αφορούσε τις τράπεζες 10 κρατών-μελών της, ο συντελεστής μόχλευσης, βάσει των βασικών ιδίων κεφαλαίων ('Tier 1 leverage ratio'), των μεγάλων τραπεζών έπεσε μεσοσταθμικά από το 3,5% στο 2,5% από τα μέσα της δεκαετία του 90' μέχρι το 2010.⁸⁹ Αυτό συνέβη, ενώ οι δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας βάσει των σταθμισμένων έναντι κινδύνων στοιχείων του ενεργητικού των εν λόγω τραπεζών ήταν πάνω από τα όρια που είχαν τεθεί. Το γεγονός αυτό οφειλόταν στο ότι οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για το χαρτοφυλάκιο συναλλαγών, όπου σημειώθηκε ιδιαίτερα μεγάλη αύξηση του μεγέθους του ως προς το ενεργητικό των τραπεζών, ήταν μικρότερες από εκείνες για το επενδυτικό χαρτοφυλάκιο.⁹⁰ Επίσης, οι τράπεζες προσέφυγαν ευρέως στο ρυθμιστικό αρμπιτράζ ('regulatory arbitrage'), μεταφέροντας περιουσιακά τους στοιχεία εκτός ισολογισμού προκειμένου να μειώσουν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις που όφειλαν να εκπληρώνουν.

Οι τράπεζες που λειτουργούν με υπερβολική μόχλευση είναι ιδιαίτερα εκτεθειμένες σε μεταβολές της αξίας των περιουσιακών τους στοιχείων, κάτι που αυξάνει τον κίνδυνο να καταστούν αφερέγγυες εν μέσω μίας κρίσης. Έχει διαπιστωθεί θετική συσχέτιση μόχλευσης και κινδύνων. Βάσει της μεθόδου "VaR", ο λόγος VaR/E, όπου E τα ίδια κεφάλαια της τράπεζας, παραμένει θετικά συσχετισμένος με την μόχλευση. Όταν η μόχλευση αυξάνεται, αυξάνεται και ο λόγος VaR/E, και δεδομένου ότι ο λόγος δείχνει την έκθεση σε κίνδυνο που παίρνει η τράπεζα για κάθε €1 ιδίων κεφαλαίων, η παραπάνω συσχέτιση υποδεικνύει ότι, πέραν της αύξησης του ενεργητικού τους, οι τράπεζες αυξάνουν παράλληλα και την έκθεσή τους κατά τη διάρκεια της ανοδικής φάσης του οικονομικού κύκλου.⁹¹

Οι παραπάνω παρενέργειες της μόχλευσης παρατηρήθηκαν κατά τη διάρκεια της πρόσφατης χρηματοπιστωτικής κρίσης. Καθοριστικός παράγοντας για τη δριμύτητα της κρίσης υπήρξε η υπερβολική μόχλευση των τραπεζών, και ιδιαίτερα η έκθεσή τους σε στοιχεία εκτός ισολογισμού. Την περίοδο που προηγήθηκε της κρίσης ο δανεισμός που χρηματοδοτούσε τις επενδύσεις ήταν κυρίως βραχυχρόνιος. Όταν οι τιμές των περιουσιακών στοιχείων, στα οποία είχαν επενδύσει οι τράπεζες, άρχισαν να πέφτουν και οι αγορές αντιλήφθηκαν τους κινδύνους στους οποίους ήταν εκτεθειμένες, τότε αρνήθηκαν την ανανέωση της βραχυχρόνιας χρηματοδότησης, αναγκάζοντας τις υπερβολικά μοχλευμένες τράπεζες να προβούν σε πωλήσεις καλής ποιότητας περιουσιακών στοιχείων, οι οποίες με τη σειρά τους πίεζαν τις τιμές των περιουσιακών στοιχείων ακόμη περισσότερο προς τα κάτω, επιτείνοντας το καθοδικό σπινάλι.⁹²

Το πρόβλημα της υπερβολικής μόχλευσης δεν ήταν στον ίδιο βαθμό στις τράπεζες όλων των χωρών. Οι ΗΠΑ και ο Καναδάς είχαν υιοθετήσει συντελεστή μόχλευσης, πριν από την κρίση, ο οποίος λειτουργούσε συμπληρωματικά προς τους κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας. Οι μεγάλες αμερικανικές τράπεζες είχαν την υποχρέωση να τηρούν συντελεστή μόχλευσης ('Tier 1 leverage ratio') 3%, ενώ για τις υπόλοιπες τράπεζες ο συντελεστής ήταν 4%.⁹³ Ο συντελεστής δεν ίσχυε για τους καλούμενες επενδυτικές τράπεζες που υπόκειντο σε ειδικό καθεστώς εποπτείας υπό την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς των ΗΠΑ.⁹⁴ Κατά τον υπολογισμό του συντελεστή μόχλευσης δεν λαμβάνονταν υπόψη τα στοιχεία εκτός ισολογισμού, κάτι που συνέβαλλε στη ραγδαία ανάπτυξη των χρηματοπιστωτικών καινοτομιών και τη διόγκωση του σκιώδους τραπεζικού συστήματος ('shadow banking system'). Συντελεστής μόχλευσης, και

⁸⁹ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2010a)**, σελ. 16.

⁹⁰ Βλέπε σχετικά **Financial Services Authority (2009)**, σελ. 37.

⁹¹ Βλέπε σχετικά **Σπαρτιώτης και Στουρνάρας (2010)**, σελ. 222.

⁹² Για μία αναλυτικότερη παρουσίαση του χρονικού και των αιτίων που οδήγησαν στην χρηματοπιστωτική κρίση του 2007-2009, βλέπε **Χαρδούβελης (2011α)**, σελ. 31-128.

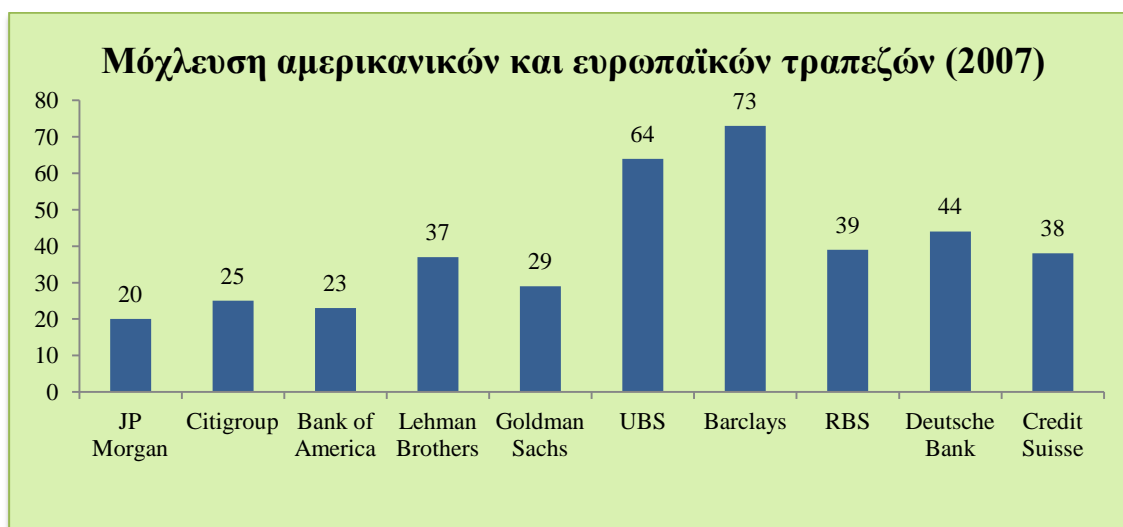
⁹³ Βλέπε σχετικά **Federal Reserve System (1998)**, σελ. 4.

⁹⁴ Βλέπε σχετικά **D' Hulsler (2009)**, σελ. 2.

μάλιστα ιδιαίτερα αυστηρός (5%), είχε υιοθετηθεί και στον Καναδά, κάτι που συνέβαλλε αποφασιστικά στο να μην πληγεί το τραπεζικό σύστημα της χώρας από τη διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση.⁹⁵

Αντιθέτως, στην Ευρώπη δεν είχε υιοθετηθεί συντελεστής μόχλευσης με αποτέλεσμα η μόχλευση των ευρωπαϊκών τραπεζών να ανέλθει σε δυσθεώρητα ύψη. Είναι χαρακτηριστικό ότι η μόχλευση της Barclays έφτασε το 2008 στο 77,9, της Royal Bank of Scotland στο 61,3 και της Lloyds TSB στο 62,5.⁹⁶ Στο **Γράφημα 3** που ακολουθεί παρουσιάζεται η διαφορά στη μόχλευση μεταξύ των αμερικανικών και των ευρωπαϊκών τραπεζών κατά το 2007.

Γράφημα 3

Πηγή: **Blundell-Wignall and Atkinson (2010)**, σελ. 16.

Η διαφορά στη μόχλευση μεταξύ των δύο τραπεζικών συστημάτων δεν οφείλεται μόνο στην καθιέρωση συντελεστή μόχλευσης από τις αμερικανικές αρχές, αλλά και στη χρήση διαφορετικών λογιστικών προτύπων.⁹⁷ Τα λογιστικά πρότυπα που χρησιμοποιούν οι αμερικανικές τράπεζες ('US GAAP') διαφέρουν από αυτά των ευρωπαϊκών τραπεζών ('IFRS'), με αποτέλεσμα να εμφανίζεται μεγαλύτερο το ενεργητικό των ευρωπαϊκών τραπεζών, και λόγω του διαφορετικού τρόπου αποτίμησης της αξίας των παραγώγων, άρα και η μόχλευσή τους.⁹⁸

Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, οι τράπεζες που λειτουργούν με υψηλή μόχλευση παρουσιάζουν καλύτερο ROE. Αυτό αποδεικνύεται στην περίπτωση των ευρωπαϊκών τραπεζών, οι οποίες κατέγραφαν την προηγούμενη δεκαετία μεγαλύτερο ROE σε σύγκριση με τις αμερικανικές τράπεζες λόγω της υψηλότερης μόχλευσης (βλέπε **Γράφημα 4**).

⁹⁵ Βλέπε σχετικά **Carney (2008)**, σελ. 4.

⁹⁶ Βλέπε ενδεικτικά **Χαραλαμπίδης (2011)**, σελ. 129.

⁹⁷ Για μία αναλυτική παρουσίαση των λογιστικών προτύπων και του ρόλου τους κατά τη διάρκεια της κρίσης, βλέπε **Θωμόπουλος (2011)**, σελ. 101-121.

⁹⁸ Βλέπε σχετικά **Ackermann (2010)**, σελ. 5.

Γράφημα 4

Πηγή: **International Monetary Fund (2009)**, σελ. 188-190.

Η Επιτροπή της Βασιλείας, θέλοντας να διαπιστώσει τη συμβολή της μόχλευσης στο ξέσπασμα και τη μεγέθυνση της κρίσης, προχώρησε στην εξέταση του συντελεστή μόχλευσης που παρουσίαζαν στα τέλη του 2006 δύο ομάδες τραπεζών. Η Ομάδα Α αποτελείται από 88 τράπεζες από 14 κράτη-μέλη της Επιτροπής και η Ομάδα Β από 117 μεγάλες τράπεζες από 19 κράτη-μέλη. Και στις δύο ομάδες περιλαμβάνονται προβληματικές τράπεζες και τράπεζες που δεν αντιμετώπισαν προβλήματα εν μέσω κρίσης. Ως προβληματικές τράπεζες θεωρούνται αυτές που τέθηκαν σε εκκαθάριση, διασώθηκαν μέσω συγχώνευσης με άλλη υγιή τράπεζα ή ενισχύθηκαν με κρατικά κεφάλαια. (βλέπε **Πίνακα 1**).

Πίνακας 1				
Συντελεστές μόχλευσης προβληματικών και μη προβληματικών τραπεζών				
	Ομάδα Α		Ομάδα Β	
	Προβληματικές	Υπόλοιπες	Προβληματικές	Υπόλοιπες
Total Capital/Assets	11 6,33%	58 7,92%	19 5,50%	66 6,57%
Tier 1 Capital/Assets	11 4,38%	58 5,62%	20 3,89%	69 4,19%
Tangible Common Equity/Tangible Assets	11 3,08%	58 4,28%	27 2,65%	79 3,81%
Εξαιρούνται οι χώρες που είχαν υιοθετήσει συντελεστές μόχλευσης				
	Προβληματικές	Υπόλοιπες	Προβληματικές	Υπόλοιπες
Total Capital/Assets	6 4,32%	41 7,62%	14 4,37%	51 6,28%
Tier 1 Capital/Assets	6 2,79%	41 5,27%	15 3,02%	54 3,65%
Tangible Common Equity/Tangible Assets	6 1,93%	41 4,34%	17 2,22%	63 3,62%
Σε κάθε στήλη αναγράφεται ο αριθμός των τραπεζών που αποτελούν το δείγμα κάθε κατηγορίας και ο μέσος συντελεστής μόχλευσης.				
Κανένας από τους παραπάνω ορισμούς των συντελεστών μόχλευσης δεν ταιριάζει ακριβώς στον ορισμό που υιοθετήθηκε στα πλαίσια της «Βασιλείας III», καθώς διαφέρουν τόσο ως προς τον ορισμό των εποπτικών κεφαλαίων όσο και ως προς τα στοιχεία που αποτελούν τα χρηματοδοτικά τους ανοίγματα (π.χ. στοιχεία εκτός ισολογισμού). Άρα, αυτά τα αποτελέσματα είναι απλώς ενδεικτικά.				
Πηγή: Basel Committee on Banking Supervision (2010a) , σελ. 17.				

Βάσει των στοιχείων της έρευνας, όπως απεικονίζονται στον **Πίνακα 1**, σε όλες τις περιπτώσεις οι προβληματικές τράπεζες είχαν μέσο συντελεστή μόχλευσης χαμηλότερο από τις υγιείς τράπεζες. Οι διαφορές είναι ιδιαίτερα σημαντικές στις χώρες που δεν είχαν υιοθετήσει πριν την κρίση συντελεστή μόχλευσης. Επομένως, συνάγεται ως συμπέρασμα πως

μία ουσιώδης διαφορά των τραπεζών που αντιμετώπισαν προβλήματα από εκείνες που ανταπεξήλθαν της κρίσης χωρίς να έχουν ανάγκη κρατικής στήριξης ήταν η μόχλευση.

2.4.4 “Too-Big-To-Fail problem”

Η ενίσχυση του μεγέθους μίας τράπεζας είτε μέσω εξαγοράς είτε μέσω συγχώνευσης οδηγεί σε οικονομίες κλίμακας (‘economies of scale’)⁹⁹ και οικονομίες φάσματος (‘economies of scope’).¹⁰⁰ Οι οικονομίες κλίμακας επιτυγχάνονται μέσω της μείωσης του λειτουργικού κόστους και του κόστους άντλησης ρευστότητας από τις χρηματαγορές. Ωστόσο, διαφέρουν ανάλογα με τις παρεχόμενες υπηρεσίες. Για παράδειγμα, δημιουργούνται μεγάλες οικονομίες κλίμακας από την ενοποίηση των συστημάτων πληρωμών, ενώ είναι μικρότερες στις υπηρεσίες αναδοχής χρηματοπιστωτικών μέσων (‘underwriting securities’). Επίσης, η συγχώνευση τραπεζών οδηγεί σε οικονομίες φάσματος, καθώς οι τράπεζες λειτουργούν ως “one-stop-shop” που παρέχουν πολλές διαφορετικές υπηρεσίες, μειώνοντας το λειτουργικό τους κόστος και πετυχαίνοντας διαφοροποίηση κινδύνων.¹⁰¹

Η ενίσχυση του μεγέθους των τραπεζών εμφανίζει και μειονεκτήματα, καθώς η αυξημένη πολυπλοκότητα (‘complexity’) των μεγάλων τραπεζών αυξάνει το κόστος διοίκησης, τη διαφάνεια, ενώ, επίσης, καθίσταται δυσχερής η διευθέτησή τους σε περίπτωση που καταστούν μη βιώσιμες.¹⁰² Επιπλέον, η επίτευξη οικονομιών φάσματος μέσω της παροχής μεγαλύτερης ποικιλίας υπηρεσιών σε ευρύτερη πελατειακή βάση ενδέχεται να προκαλέσει σύγκρουση συμφερόντων.¹⁰³

Η κυρίαρχη αντίληψη ότι η αύξηση του μεγέθους των τραπεζών παρέχει σημαντικά οφέλη οδήγησε τις τελευταίες δεκαετίες στη συγκέντρωση του τραπεζικού κλάδου τόσο στις ΗΠΑ όσο και στην Ευρώπη. Η τάση συγκέντρωσης του τραπεζικού κλάδου έγινε εντονότερη την τελευταία δεκαετία. Καθοριστικό σημείο υπήρξε η μεταρρύθμιση του αμερικανικού χρηματοπιστωτικού συστήματος το 1999, με την υιοθέτηση του “*Gramm-Leach-Bliley Act*”, που κατήργησε πλήρως τις διατάξεις που είχαν θεσπιστεί το 1933 με το “*Glass-Steagall Act*” για τον διαχωρισμό εμπορικής (‘commercial banking’) και επενδυτικής τραπεζικής (‘investment banking’). Επομένως, οι τράπεζες στράφηκαν στην παροχή επενδυτικών υπηρεσιών, επιδιώκοντας την άντληση περισσότερων εσόδων, με αποτέλεσμα τη μεγέθυνση και την αλλαγή της σύνθεσης των ισολογισμών τους. Αυτές οι εξελίξεις οδήγησαν στην δημιουργία των λεγόμενων «πολύ-μεγάλων-για να καταρρεύσουν» (‘Too-Big-to-Fail’) τραπεζών ή αλλιώς συστημικά σημαντικών τραπεζών είτε σε διεθνές επίπεδο (‘Global Systemically Important Banks’ ή ‘G-SIBs’) είτε σε εθνικό επίπεδο (‘Domestic Systemically Important Banks’ ή ‘D-SIBs’).

⁹⁹ Μια επιχείρηση πραγματοποιεί οικονομίες κλίμακας, όταν μειώνει το κατά μονάδα κόστος της παράγοντας μεγαλύτερη ποσότητα ενός αγαθού ή υπηρεσίας (δηλαδή όταν το μέσο κόστος μειώνεται όσο η παραγωγή αυξάνει). Για να γίνει αυτό, η επιχείρηση πρέπει να μπορεί να καταναίμει το σταθερό της κόστος σε μεγαλύτερη ποσότητα παραγόμενων προϊόντων.

¹⁰⁰ Μία επιχείρηση πραγματοποιεί οικονομίες φάσματος, όταν μειώνει το κόστος παραγωγής της αυξάνοντας το φάσμα των παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών. Για να επιτύχει οικονομίες φάσματος, η επιχείρηση πρέπει να μπορεί να χρησιμοποιήσει ίδια συστατικά στοιχεία για τα παραγόμενα προϊόντα, τις ίδιες εγκαταστάσεις και το ίδιο προσωπικό για την παραγωγή πολλών προϊόντων. Παραδείγματος χάρι, μία τράπεζα μπορεί να πωλεί στο ευρύ κοινό ασφαλιστικά προϊόντα από τα τοπικά της υποκαταστήματα, ώστε να καταναίμει το σταθερό της κόστος (όπως τα ενοίκια) σε μεγαλύτερο αριθμό προϊόντων.

¹⁰¹ Βλέπε σχετικά **High-level Expert Group on reforming the structure of the EU banking sector (2012)**, σελ. 130-132.

¹⁰² Βλέπε ενδεικτικά **De Nicolo and Kwast (2002)**, σελ. 23.

¹⁰³ Ως σύγκρουση συμφερόντων ορίζεται η σύγκρουση που αναφύεται κατά την παροχή επενδυτικής υπηρεσίας σε πελάτη, η οποία δύναται να ωφελήσει την τράπεζα ή άλλο πελάτη για λογαριασμό του οποίου ενεργεί η τράπεζα, προκαλώντας σημαντικές ζημιές στον πελάτη, στον οποίο παρέχεται η επενδυτική υπηρεσία.

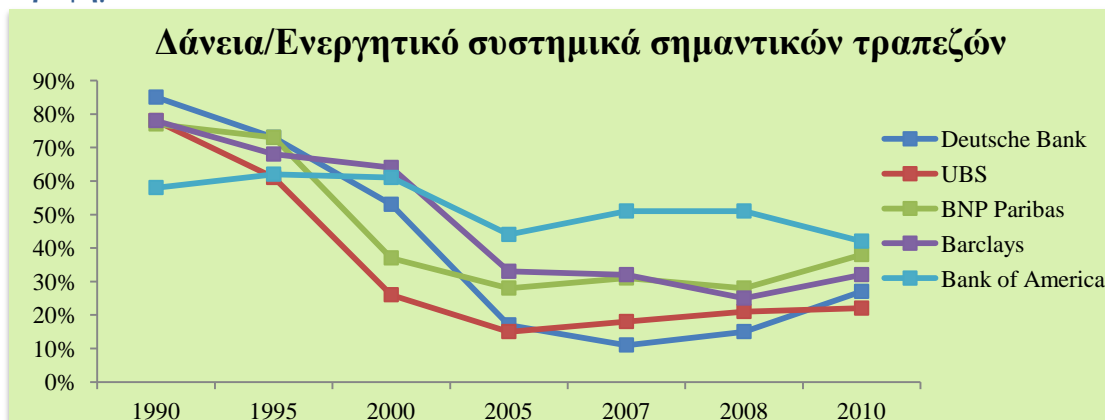
Όπως επισημαίνεται στην έκθεση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, με τίτλο “*The Too-Important-to-Fail Conundrum: Impossible to Ignore and Difficult to Resolve*”, σε ένα δείγμα 84 συστημικά σημαντικών τραπεζών της Ευρώπης, των ΗΠΑ και της Ασίας, διαπιστώθηκε ότι κατά τη διάρκεια της περασμένης δεκαετίας το μερίδιο του ενεργητικού τους ως προς το σύνολο του ενεργητικού του τραπεζικού τομέα διπλασιάστηκε, φτάνοντας το 25% επί του συνόλου. Το ενεργητικό τους αυξήθηκε περισσότερο απ’ ότι των υπολοίπων τραπεζών, ξεπερνώντας σε ορισμένες περιπτώσεις την ανάπτυξη των εθνικών οικονομιών (π.χ. Ευρώπη). Η μεγέθυνση του ισολογισμού τους οφείλεται στη μεγέθυνση του χαρτοφυλακίου συναλλαγών, σε εξαγορές και συγχωνεύσεις.¹⁰⁴

Το πρόβλημα με τις «πολύ-μεγάλες-για να καταρρεύσουν» τράπεζες δεν συνδέεται μόνο με το μέγεθος του ισολογισμού τους, αλλά κυρίως με τους παράγοντες που συνέβαλλαν στην ενδυνάμωσή τους και οι οποίοι τις καθιστούν επικίνδυνες για τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος και την παγκόσμια οικονομία. Οι συστημικά σημαντικές τράπεζες έχουν ως κοινά χαρακτηριστικά την υπερβολική μόχλευση, τη μεγάλη εξάρτηση από τη διατραπεζική αγορά και τον σημαντικό ρόλο της επενδυτικής τραπεζικής στον κύκλο εργασιών τους.

Είναι χαρακτηριστική η περίπτωση των μεγάλων ευρωπαϊκών τραπεζών, οι οποίες εμφανίζουν μικρότερο δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας και μεγαλύτερη μόχλευση σε σύγκριση με τις μεσαίες και μικρές τράπεζες. Επίσης, ο λόγος των δανείων ως προς το ενεργητικό είναι μικρότερος για τις μεγάλες ευρωπαϊκές τράπεζες. Παράλληλα, το χαρτοφυλάκιο συναλλαγών ως ποσοστό του ενεργητικού είναι 5 φορές μεγαλύτερο σε σύγκριση με τις μεσαίες τράπεζες, ενώ έχουν μικρότερη καταθετική βάση ως ποσοστό του παθητικού σε σχέση με τις μικρότερες ευρωπαϊκές τράπεζες.¹⁰⁵

Τα τελευταία είκοσι χρόνια το ποσοστό των δανείων ως προς το ενεργητικό των παγκοσμίως συστημικά σημαντικών τραπεζών έχει υποχωρήσει από το 75% στο 30%, ενδεικτικό της στροφής του ενδιαφέροντος των τραπεζών σε δραστηριότητες άλλες από την εμπορική τραπεζική. Στο **Γράφημα 5** παρουσιάζονται στοιχεία για ορισμένες από αυτές τις τράπεζες. Αυτή η μεταβολή οφείλεται στο γεγονός ότι τα δάνεια σταθμίζονται με υψηλό συντελεστή κινδύνου. Οι τράπεζες προτιμούσαν να επενδύουν σε άλλα περιουσιακά στοιχεία με μικρότερο συντελεστή στάθμισης κινδύνου που ταυτοχρόνως θα βελτιώναν τον δείκτη «απόδοση ανά μετοχή» (‘ROE’). Η συγκεκριμένη πρακτική αποδεικνύεται από την εξέλιξη του λόγου των σταθμισμένων έναντι κινδύνων στοιχείων του ενεργητικού ως προς το συνολικό ενεργητικό (‘Risk Weighted Assets/Total Assets’ ή ‘RWA/TA’) των συστημικά σημαντικών τραπεζών, όπως παρουσιάζεται στο **Γράφημα 6**.

Γράφημα 5

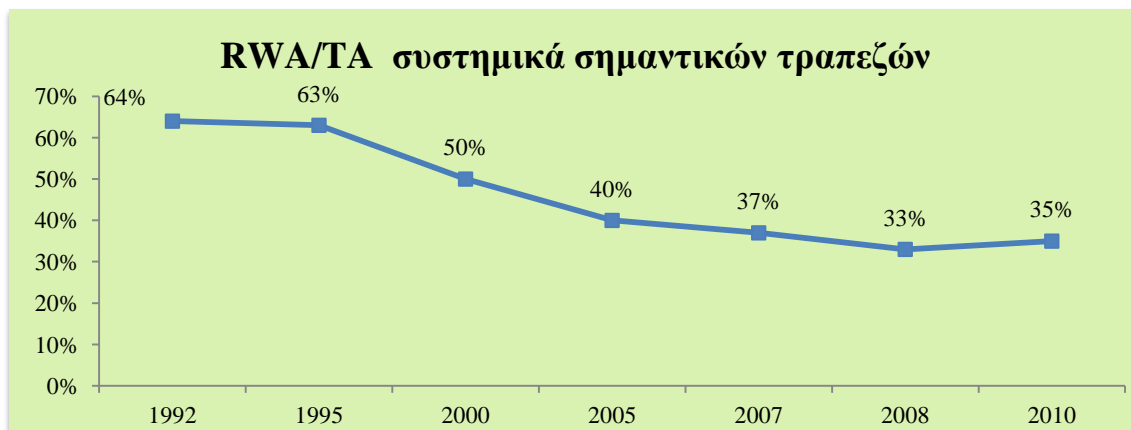

Πηγή: Slovic, P. (2012), σελ. 11.

¹⁰⁴ Βλέπε σχετικά Ötcker-Robe, Narain, Pyina and Surti (2011), σελ. 6.

¹⁰⁵ Βλέπε σχετικά High-level Expert Group on reforming the structure of the EU banking sector (2012), σελ. 34-38.

Γράφημα 6

Πηγή: Slovic, P. (2012), σελ. 7.

Το 1992, το πρώτο έτος εφαρμογής της «Βασιλείας Ι», τα σταθμισμένα έναντι κινδύνων στοιχεία του ενεργητικού αντιστοιχούσαν στο 64% του ενεργητικού των συστημικά σημαντικών τραπεζών, ενώ το 2008 ανέρχονταν μόλις στο 33%.¹⁰⁶ Αυτή η μεταβολή εξηγείται από την ευρύτατη προσφυγή των τραπεζών στη χρήση χρηματοπιστωτικών καινοτομιών (π.χ. τιτλοποιήσεις) στην προσπάθειά τους να μειώσουν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις που όφειλαν να εκπληρώνουν, αυξάνοντας παράλληλα τα κέρδη τους.¹⁰⁷

Οι συστημικά σημαντικές τράπεζες αποτελούν απειλή για τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Εμφανίζουν υψηλή διασυνδεσιμότητα λόγω του μεγάλου αριθμού συναλλαγών σε παράγωγα και συναλλαγών γερο, με αποτέλεσμα ενδεχόμενη αθέτηση των υποχρεώσεων μίας τράπεζας να συμπαράσχει και τις υπόλοιπες.¹⁰⁸ Επίσης, σε περίπτωση που μία μεγάλη τράπεζα αντιμετωπίσει σημαντικά προβλήματα ενδέχεται να προχωρήσει σε μαζικές πωλήσεις τίτλων ('fire-sale assets') για να αντλήσει ρευστότητα και να βελτιώσει την κεφαλαιακή της θέση.¹⁰⁹ Η συγκεκριμένη κίνηση ωθεί τις τιμές των τίτλων που βρίσκονται στα χαρτοφυλάκια των άλλων τραπεζών προς τα κάτω, αυξάνοντας τον κίνδυνο ρευστότητας ενεργητικού,¹¹⁰ ο οποίος συνίσταται στο ενδεχόμενο επέλευσης ζημιών από την αδυναμία ρευστοποίησης στοιχείων του ενεργητικού σε τιμές που δεν αποκλίνουν υπερβολικά από την αξία τους, ώστε να καλυφθούν ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις.¹¹¹ Ιδιαίτερα σημαντικός είναι ο κίνδυνος μετάδοσης ('contagion risk'), όταν ο πανικός που προκαλείται από την κατάρρευση μίας τράπεζας θέτει εν αμφιβόλω την εμπιστοσύνη της αγοράς προς τις υπόλοιπες τράπεζες, με αποτέλεσμα το πάγωμα της διατραπεζικής αγοράς, όπως εκδηλώθηκε κατά τη διάρκεια της πρόσφατης χρηματοπιστωτικής κρίσης.¹¹²

¹⁰⁶ Οι συστημικά σημαντικές τράπεζες που αποτελούν το δείγμα της έρευνας είναι: UBS, Barclays, BNP Paribas, Citigroup, HSBC, Credit Agricole, Royal Bank of Scotland, Deutsch Bank, Bank of America, ABN AMRO, Societe Generale, ING, Banco Santander, Unicredit, Credit Suisse.

¹⁰⁷ Βλέπε σχετικά Slovic (2012), σελ. 5.

¹⁰⁸ Βλέπε σχετικά Dudley (2009), σελ. 2.

¹⁰⁹ Βλέπε σχετικά Tarullo (2011), σελ. 2.

¹¹⁰ Ο κίνδυνος ρευστότητας ενεργητικού ('asset or market liquidity risk') συνίσταται στην πιθανότητα επέλευσης ζημιών από την έλλειψη ικανότητας ρευστοποίησης στοιχείων του ενεργητικού σε τιμές που δεν αποκλίνουν υπερβολικά από την αξία τους, ώστε να καλυφθούν ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις. Η άλλη έκφανση του κινδύνου ρευστότητας είναι ο κίνδυνος ρευστότητας παθητικού ('funding or liability liquidity risk'), ο οποίος συνίσταται στην πιθανότητα επέλευσης ζημιών λόγω της αδυναμίας μίας τράπεζας να βρει δανειακά κεφάλαια, χωρίς εξασφαλίσεις, σε ένα αποδεκτό κόστος για την αναχρηματοδότηση της. βλέπε ενδεικτικά Γκόρτσος (2011), σελ. 77-78.

¹¹¹ Βλέπε σχετικά Γκόρτσος (2011), σελ. 78.

¹¹² Βλέπε σχετικά Zhou, Rutledge, Bossu, Dobler, Jassaud and Moore (2012), σελ. 4.

Η αντίληψη που κυριαρχούσε προ-κρίσης ήταν ότι η συστημική σημασία ενός τραπεζικού ιδρύματος αποκλείει το ενδεχόμενο αφερεγγυότητας, φέρνοντας στην επιφάνεια το ζήτημα του «ηθικού κινδύνου» ('moral hazard'). Οι μεγάλες τράπεζες απολάμβαναν της εμπιστοσύνης των καταθετών, οι οποίοι γνώριζαν πως οι καταθέσεις τους δεν κινδυνεύουν, κάτι ιδιαίτερα σημαντικό για όσους έχουν καταθέσεις που υπερβαίνουν το ανώτατο όριο, μέχρι το οποίο οι καταθέσεις καλύπτονται από τα εθνικά συστήματα εγγύησης καταθέσεων. Η προσμονή για διάσωση των τραπεζών από το κράτος ('implicit guarantee') ενίσχυε την πιστοληπτική τους ικανότητα, μειώνοντας το κόστος δανεισμού και διευκολύνοντας τις να αναπτυχθούν και να αναλάβουν υπερβολικούς κινδύνους, ώστε να ενισχυθεί η κερδοφορία τους. Τα οφέλη που απολάμβαναν οι συστημικά σημαντικές τράπεζες, αποτελούσαν κίνητρο, ώστε οι μικρότερες τράπεζες να προχωρήσουν σε εξαγορές άλλων τραπεζών προκειμένου να περάσουν το κατώφλι που τις χώριζε από τις συστημικά σημαντικές.¹¹³

Ο ηθικός κίνδυνος που απορρέει από την αντίληψη ότι το μεγάλο μέγεθος αποκλείει την πιθανότητα χρεοκοπίας ήταν εμφανής στη συμπεριφορά της διοίκησης της Lehman Brothers το 2008. Η απόφαση των αμερικανικών εποπτικών αρχών τον Μάρτιο του 2008 να διασωθεί η Bear Stearns μέσω της εξαγοράς της από την JP Morgan, αποθάρρυνε τη διοίκηση της Lehman Brothers από το να επιδιώξει τη σημαντική ενίσχυση της κεφαλαιακής θέσης της τράπεζας, ευελπιστώντας σε βελτίωση του κλίματος στην αγορά ή σε κρατική ενίσχυση. Ωστόσο, η απόφαση των αμερικανικών αρχών τον Σεπτέμβριο του 2008 να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα του ηθικού κινδύνου, αφήνοντας την τότε τέταρτη μεγαλύτερη επενδυτική τράπεζα των ΗΠΑ να καταρρεύσει, προκάλεσε τη μεγαλύτερη συστημική κρίση του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.¹¹⁴

Η διάσωση των συστημικά σημαντικών τραπεζών κατά τη διάρκεια της πρόσφατης χρηματοπιστωτικής κρίσης επιβεβαίωσε την αντίληψη ότι αυτές οι τράπεζες δεν θα αφεθούν να καταρρεύσουν. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, οι 18 μεγαλύτερες αμερικανικές τράπεζες σήμερα να δανείζονται με μικρότερο επιτόκιο κατά 78 μονάδες βάσης από τις μικρότερες τράπεζες, ενώ πριν την κρίση η διαφορά ήταν 29 μονάδες βάσης. Αυτή η αύξηση του διαφορικού επιτοκίου ('spread') που φτάνει τις 49 μονάδες βάσης ισοδυναμεί με όφελος \$34,1 δις για τις 18 μεγαλύτερες τράπεζες.¹¹⁵

Οι κυβερνήσεις και οι ρυθμιστικές αρχές επιδιώκουν την αντιμετώπιση του προβλήματος των συστημικά σημαντικών τραπεζών τόσο σε διεθνές όσο και σε εθνικό επίπεδο, υιοθετώντας μία δέσμη πολιτικών, οι οποίες αποσκοπούν:

- στη μείωση της πιθανότητας κατάρρευσης αυτών των ιδρυμάτων, μέσω της επιβολής αυξημένων κεφαλαιακών απαιτήσεων και της άσκησης αυστηρότερης εποπτείας,
- στη μείωση της συστημικής τους σημασίας, είτε μέσω του περιορισμού του εύρους των επενδυτικών δραστηριοτήτων που δύνανται να ασκούν οι εμπορικές τράπεζες (**κανόνας Volcker**) είτε μέσω του διαχωρισμού εμπορικής και επενδυτικής τραπεζικής ('ring-fenced banks') (**έκθεση Liikanen, έκθεση Vickers**), ώστε να προστατευτούν οι καταθέτες και να διασφαλιστεί η απρόσκοπτη παροχή πιστώσεων στην οικονομία,
- στη μη αύξηση του μεγέθους των τραπεζών είτε οργανικά είτε μέσω εξαγορών και συγχωνεύσεων. Η επίτευξη του συγκεκριμένου στόχου μπορεί να γίνει με παροχή αντικινήτρων (αυξημένες κεφαλαιακές απαιτήσεις), καθώς και με απαγόρευση εξαγορών και συγχωνεύσεων, είτε εάν το ενεργητικό της τράπεζας που θα προκύψει είναι υπέρμετρα υψηλό ως προς το ΑΕΠ της χώρας εγκατάστασης είτε εάν έχει υποχρεώσεις που υπερβαίνουν το 10% των συνολικών υποχρεώσεων του τραπεζικού συστήματος (Dodd-Frank Act - Section 622), και

¹¹³ Βλέπε σχετικά **Brewer and Jagtiani (2009)**, σελ. 5.

¹¹⁴ Βλέπε σχετικά **Calomiris (2011)**, σελ. 149.

¹¹⁵ Για μία μεγαλύτερη ανάλυση του ρόλου των συστημικά σημαντικών τραπεζών, βλέπε **Hart and Zingales (2009)**.

- στη διευθέτηση των συστημικά σημαντικών -και όχι μόνο- τραπεζών, όταν αυτές καταστούν μη βιώσιμες ('non-viable').

Στην υπο-ενότητα **3.6** παρουσιάζεται το πλαίσιο αναφορικά με την επιβολή πρόσθετων κεφαλαιακών απαιτήσεων στις παγκοσμίως και στις εγχωρίως συστημικά σημαντικές τράπεζες.

3. «Η Βασιλεία III»: Το νέο κανονιστικό πλαίσιο για τα εποπτικά ίδια κεφάλαια

3.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Η σημαντικότερη αντίδραση¹¹⁶ της Επιτροπής της Βασιλείας στη χρηματοπιστωτική κρίση του 2007-2009 ήρθε στις 16 Δεκεμβρίου του 2010 με την υιοθέτηση των ακόλουθων εκθέσεων:

- “*Basel III: A global framework for more resilient banks and the banking system*”, και
- “*Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring*”.

Το νέο κανονιστικό πλαίσιο (εφεξής «Βασιλεία III»), συμπληρώθηκε στις 13 Ιανουαρίου του 2011, από το δελτίο τύπου, με τίτλο: “*Basel Committee issues final elements of the reforms to raise the quality of regulatory capital*”. Ενδεικτικό της πίεσης για αλλαγή του κανονιστικού πλαισίου ήταν η ολοκλήρωση των συζητήσεων εντός δύο ετών, όταν οι διαπραγματεύσεις για τη «Βασιλεία II» είχαν κρατήσει πέντε χρόνια, από το 1999 έως το 2004.

Σκοπός του νέου κανονιστικού πλαισίου είναι η ενδυνάμωση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος.¹¹⁷ Με τη «Βασιλεία III» ενισχύεται το περιεχόμενο των διατάξεων του προηγούμενου κανονιστικού πλαισίου και εισάγονται ορισμένα καινοτόμα στοιχεία μικρο-προληπτικής (‘micro-prudential regulation’) και μακρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης (‘macro-prudential regulation’). Όπως επισημαίνει ο πρώην Πρόεδρος της Επιτροπής της Βασιλείας, Nout Wellink, «η «Βασιλεία III» δεν αντικαθιστά τη «Βασιλεία II», αλλά την συμπληρώνει».¹¹⁸ Συγκεκριμένα, απλοποιείται και ενισχύεται ο αριθμητής του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας. Παράλληλα, ενισχύεται η κάλυψη των τραπεζών έναντι της έκθεσης τους στον πιστωτικό κίνδυνο από στοιχεία του χαρτοφυλακίου συναλλαγών και από τις τιτλοποιήσεις.

Στα καινοτόμα στοιχεία μικρο-προληπτικού χαρακτήρα συγκαταλέγονται ο συντελεστής μόχλευσης (‘leverage ratio’) (βλέπε αναλυτικά κατωτέρω, υπό 3.5), ο οποίος θα λειτουργεί συμπληρωματικά προς τις κεφαλαιακές απαιτήσεις βάσει των σταθμισμένων έναντι κινδύνων στοιχείων του ενεργητικού, και δύο συντελεστές ρευστότητας των τραπεζών:

- ένας βραχυχρόνιος, ο συντελεστής κάλυψης ρευστότητας (‘Liquidity Coverage Ratio’ ή ‘LCR’), και
- ένας μακροχρόνιος, ο συντελεστής καθαρής σταθερής χρηματοδότησης (‘Net Stable Funding Ratio’ ή ‘NSFR’).

Η υιοθέτηση των μέτρων μικρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης αποσκοπεί στον περιορισμό της έκθεσης των τραπεζών σε ατομικό επίπεδο είτε σε αφερεγγυότητα είτε στον κίνδυνο ρευστότητας.¹¹⁹ Ωστόσο, αυτά τα στοιχεία παρουσιάζουν και μακρο-προληπτικά χαρακτηριστικά, καθώς μέσω της εφαρμογής τους επιδιώκεται ο μετριασμός του συστημικού κινδύνου.

Με το νέο κανονιστικό πλαίσιο καθιερώνονται για πρώτη φορά σε διεθνές επίπεδο κανόνες μακρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης, μέσω των οποίων επιδιώκεται ο

¹¹⁶ Η Επιτροπή της Βασιλείας έχει προχωρήσει σε μία σειρά δράσεων για την κάλυψη ανεπαρκειών που έγιναν εμφανείς κατά τη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης, όπως η τροποποίηση του διεθνούς κανονιστικού πλαισίου για την κάλυψη έναντι των κινδύνων αγοράς, γνωστή ως «Βασιλεία 2,5».

¹¹⁷ Βλέπε ενδεικτικά Carney (2011), σελ. 7.

¹¹⁸ Βλέπε σχετικά Wellink (2011), σελ. 2.

¹¹⁹ Ο κίνδυνος ρευστότητας αφορά την πιθανότητα να εξαντληθεί η θέση ρευστότητας της τράπεζας μετά από μία απρόβλεπτη αύξηση των αναγκών ρευστότητας της. Ο κίνδυνος αυτός είναι απόρροια του μετασχηματισμού ληκτοτήτων. Βλέπε ενδεικτικά Γκόρτσος (2011), σελ. 77.

περιορισμός της έκθεσης του τραπεζικού συστήματος στον συστημικό κίνδυνο, ο οποίος εκδηλώνεται με δύο διαστάσεις, τη χρονική ('time dimension') και τη διατομεακή ('cross-sectional dimension').¹²⁰

Η χρονική διάσταση αφορά την εξέλιξη του συστημικού κινδύνου σε βάθος χρόνου και τα εργαλεία μακρο-προληπτικού χαρακτήρα στοχεύουν στον μετριασμό της προκυκλικότητας που αναπτύσσεται εντός του χρηματοπιστωτικού συστήματος και μεταξύ του τελευταίου και της πραγματικής οικονομίας.¹²¹ Η αντιμετώπιση της χρονικής διάστασης του συστημικού κινδύνου επιδιώκεται με την υιοθέτηση του κεφαλαιακού αποθέματος για λόγους συντήρησης ('capital conservation buffer') (βλέπε αναλυτικά κατωτέρω, υπό **3.3**), του αντικυκλικού αποθέματος ('countercyclical buffer') (βλέπε αναλυτικά κατωτέρω, υπό **3.4**) και του συντελεστή μόχλευσης.

Η διατομεακή διάσταση είναι συνυφασμένη με τη συγκέντρωση ('concentration') του συστημικού κινδύνου που εκδηλώνεται μέσω της ταυτόχρονης έκθεσης των τραπεζών σε ομοειδή ανοίγματα, καθώς και της διασυνδεσιμότητάς τους.¹²² Η αντιμετώπιση της διατομεακής διάστασης επιδιώκεται μέσω της καθιέρωσης των συντελεστών ρευστότητας που στοχεύουν στη μείωση της εξάρτησης των τραπεζών από τη διατραπεζική αγορά, της παροχής κινήτρου (χαμηλότερες κεφαλαιακές απαιτήσεις) στις τράπεζες να εκκαθαρίζουν τις συναλλαγές τους σε εξω-χρηματιστηριακά παράγωγα μέσα μέσω κεντρικών αντισυμβαλλομένων ('Central Counterparties' ή 'CCPs'), της επιβολής υψηλότερων κεφαλαιακών απαιτήσεων για τις συναλλαγές trading¹²³ και της υποχρέωσης των παγκοσμίως συστημικά σημαντικών τραπεζών να εκπληρώνουν υψηλότερες κεφαλαιακές απαιτήσεις.

3.2 Οι διατάξεις για τα ελάχιστα ίδια κεφάλαια των τραπεζών

3.2.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Οι διατάξεις του νέου κανονιστικού πλαισίου στοχεύουν στη βελτίωση της ποιότητας, της ποσότητας, της διαφάνειας και της συνέπειας της κεφαλαιακής βάσης των τραπεζών. Δίνεται έμφαση στην ενίσχυση της ποσότητας των κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων. Τα εποπτικά ίδια κεφάλαια διακρίνονται σε δύο κατηγορίες:

- τα βασικά ίδια κεφάλαια ('Tier 1 capital'), και
- τα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια ('Tier 2 capital')

Βάσει του νέου κανονιστικού πλαισίου, τα βασικά ίδια κεφάλαια, διακρίνονται σε κύρια στοιχεία ('Common Equity Tier 1 capital' ή 'CET 1') και πρόσθετα στοιχεία ('Additional Tier 1 capital').¹²⁴ Τα εναλλακτικά ίδια κεφάλαια ('Tier 3 capital'), με τα οποία οι τράπεζες είχαν τη δυνατότητα να εκπληρώνουν μέχρι και το 71,5% των κεφαλαιακών απαιτήσεων για κάλυψη έναντι των κινδύνων αγοράς, καταργούνται.¹²⁵

¹²⁰ Μέχρι την πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση οι αναφορές στους όρους «μακροπροληπτική ρυθμιστική παρέμβαση» και «μακροπροληπτική εποπτεία» ήταν λιγιστές. Η πρώτη αναφορά στον όρο «μακρο-προληπτικός» έγινε το 1979 σε ένα δελτίο τύπου της Επιτροπής Cooke (προκάτοχος της Επιτροπής της Βασιλείας), όπου εκφραζόταν ανησυχία για τις επιπτώσεις στην πραγματική οικονομία και το χρηματοπιστωτικό σύστημα από την σημαντική αύξηση του δανεισμού στις αναπτυσσόμενες οικονομίες. Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλέπε: **Clement (2010)**, σελ. 59-67.

¹²¹ Για μία αναλυτική παρουσίαση των μέτρων μακρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης, βλέπε **Γκόρτσος (2011)**, σελ. 89-94.

¹²² Για μία αναλυτική παρουσίαση του ρόλου της διασυνδεσιμότητας στην εξέλιξη του συστημικού κινδύνου, βλέπε **Jellen (2013)**.

¹²³ Βλέπε σχετικά **Financial Stability Board, International Monetary Fund and Bank for International Settlements (2011)**, σελ. 7.

¹²⁴ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2011b)**, παρ. 49.

¹²⁵ *Ibid*, παρ. 9.

3.2.2 Βασικά ίδια κεφάλαια

3.2.2.1 Κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων ('Common Equity Tier 1 capital')

Τα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων θεωρούνται ως τα καλύτερης ποιότητας συστατικά των κεφαλαίων. Η Επιτροπή της Βασιλείας έκρινε απαραίτητη την ενίσχυση τόσο του ύψους όσο και της ποιότητας των κεφαλαιακών μέσων που εντάσσονται στα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων. Το ποσοτικό όριο αυξάνεται από το 2% στο 4,5% των σταθμισμένων έναντι κινδύνων στοιχείων του ενεργητικού. Στα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων εντάσσονται:¹²⁶

- οι κοινές μετοχές,
- τα αποτελέσματα εις νέον ('retained earnings'),
- τα αφανή αποθεματικά ('disclosed reserves'),
- η διαφορά από την έκδοση κοινών μετοχών υπέρ το άρτιο, και
- οι κοινές μετοχές που έχουν εκδοθεί από θυγατρικές επιχειρήσεις των τραπεζών που υπάγονται στην ενοποιημένη εποπτεία τους και κατέχονται από τρίτους, υπό προϋποθέσεις (βλέπε αναλυτικά κατωτέρω, υπό 3.2.5).¹²⁷

3.2.2.2 Πρόσθετα στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων ('Additional Tier 1 capital')

Σύμφωνα με το νέο κανονιστικό πλαίσιο, στα πρόσθετα στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων περιλαμβάνονται:¹²⁸

A) οι προνομιούχες μετοχές και οι ομολογιακοί τίτλοι¹²⁹ που πληρούν, κυρίως, τους ακόλουθους όρους:¹³⁰

1. έχουν εκδοθεί και το ποσό της έκδοσης έχει καταβληθεί πλήρως,
2. είναι μειωμένης εξασφάλισης έναντι των καταθετών και όλων των εν γένει πιστωτών,
3. δεν καλύπτονται από κάποια εγγύηση της τράπεζας που εκδίδει τους τίτλους,
4. είναι μη καθορισμένης διάρκειας ('perpetual'), δηλαδή δεν υπάρχει ημερομηνία ωρίμανσης, ούτε ρήτρα προσαύξησης της καθορισμένης απόδοσης ('step-up clause') ή άλλα κίνητρα για την ανάκλησή τους,¹³¹
5. μπορούν να ανακληθούν από τον εκδότη τους μόνο μετά την παρέλευση πενταετίας, εφόσον πληρούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις:
 - η τράπεζα πριν ασκήσει το δικαίωμα ανάκλησης ('call option') πρέπει να έχει λάβει τη σύμφωνη γνώμη της αρμόδιας εποπτικής αρχής,
 - η τράπεζα δεν πρέπει να κάνει κάτι που δημιουργεί την προσδοκία ότι θα ασκήσει το δικαίωμα ανάκλησης, και
 - η τράπεζα δεν πρέπει να ασκήσει το δικαίωμα ανάκλησης, εκτός εάν:
 - ❖ αντικαταστήσει τον τίτλο με κεφαλαιακά μέσα τουλάχιστον της ίδιας ποιότητας, και
 - ❖ η τράπεζα αποδείξει ότι τα εποπτικά ίδια κεφάλαια θα παραμείνουν, μετά την εξάσκηση του δικαιώματος, πάνω από τα απαιτούμενα όρια.

¹²⁶ Ibid, παρ. 52.

¹²⁷ Ibid, παρ. 62.

¹²⁸ Ibid, παρ. 54.

¹²⁹ Βλέπε σχετικά Γκόρτσος (2011), σελ. 307.

¹³⁰ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2011b)**, παρ. 55.

¹³¹ Κίνητρα για ανάκληση είναι: 1) ένα δικαίωμα ανάκλησης ('call option') που συνδυάζεται με μία αύξηση στην απόδοση, αν ο τίτλος δεν ανακληθεί, και 2) η πρόβλεψη για μετατροπή του τίτλου σε κοινές μετοχές αν ο τίτλος δεν ανακληθεί. Δεν θεωρείται κίνητρο για ανάκληση η μετατροπή του επιτοκίου από σταθερό σε κυμαινόμενο, σε περίπτωση μη ανάκλησης του τίτλου.

6. πριν την αποπληρωμή του κεφαλαίου (είτε μέσω επαναγοράς είτε μέσω ανάκλησης), η τράπεζα πρέπει να έχει λάβει τη σύμφωνη γνώμη της εποπτικής αρχής,
7. είναι στη διακριτική ευχέρεια της τράπεζας η ακύρωση καταβολής μερισμάτων ή τοκομεριδίων, χωρίς αυτό να συνεπάγεται πτωχευτικό γεγονός ('event of default'),
8. οι τίτλοι που ταξινομούνται ως υποχρεώσεις ('liabilities') για λογιστικούς σκοπούς πρέπει να έχουν την ικανότητα απορρόφησης ζημιών μέσω είτε (1) της μετατροπής τους σε κοινές μετοχές σε ένα προκαθορισμένο σημείο ('pre-specified trigger point'), είτε (2) της απομείωσης της αξίας τους ('write-down') σε ένα προκαθορισμένο σημείο. Η απομείωση της αξίας των τίτλων έχει τις ακόλουθες συνέπειες:
 - μειώνονται οι απαιτήσεις κατά την εκκαθάριση της τράπεζας,
 - μειώνεται το ποσό που αποπληρώνεται κατά την εξάσκηση του δικαιώματος επαναγοράς, και
 - μειώνονται μερικώς ή πλήρως οι καταβολές τοκομεριδίων.
9. δεν επιτρέπεται η τράπεζα ή κάποια συγγενής εταιρεία ('related entity') να αγοράσει τους τίτλους, ούτε η τράπεζα να χρηματοδοτήσει άμεσα ή έμμεσα την αγορά τους,
10. οι τίτλοι δεν επιτρέπεται να έχουν χαρακτηριστικά που εμποδίζουν μία μελλοντική ανακεφαλαιοποίηση της τράπεζας, όπως προβλέψεις που υποχρεώνουν τον εκδότη να αποζημιώσει τους επενδυτές σε περίπτωση που εκδοθούν νέοι τίτλοι σε χαμηλότερη τιμή μέσα σε ένα προκαθορισμένο χρονικό διάστημα,
11. οι τίτλοι δεν επιτρέπεται να έχουν χαρακτηριστικά, βάσει των οποίων τα μερίσματα ή τα τοκομερίδια θα επανακαθορίζονται περιοδικά ('reset periodically') βασιζόμενα πλήρως ή εν μέρει στην πιστοληπτική ικανότητα της τράπεζας. και
12. σε περίπτωση που οι τίτλοι δεν έχουν εκδοθεί από μία τράπεζα ή την εταιρεία συμμετοχών ('holding company') του ομίλου, αλλά π.χ. από ένα SPV, τα έσοδα πρέπει να είναι άμεσα διαθέσιμα στην τράπεζα ή την εταιρεία συμμετοχών, κατά τρόπο που να πληρούνται τα κριτήρια που αναφέρθηκαν προηγουμένως.

Η αναφορά στο κριτήριο οκτώ (8) για τους τίτλους που ταξινομούνται ως υποχρεώσεις, σημαίνει ότι η συγκεκριμένη ρύθμιση αφορά τους ομολογιακούς τίτλους και όχι τις προνομιούχες μετοχές.¹³² Όσον αφορά το προκαθορισμένο σημείο προβλέπεται ότι:¹³³

- η διαδικασία μετατροπής σε κοινές μετοχές ή διαγραφής της αξίας των τίτλων πρέπει να ενεργοποιηθεί, όταν ο δείκτης κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων υποχωρήσει κάτω του 5,125% των σταθμισμένων έναντι κινδύνων στοιχείων του ενεργητικού, και
- το ποσό που θα μετατραπεί σε κοινές μετοχές ή θα διαγραφεί να είναι τόσο, ώστε ο δείκτης κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων να ανέλθει τουλάχιστον στο 5,125% των σταθμισμένων έναντι κινδύνων στοιχείων του ενεργητικού.

Η απόδοση των ομολογιακών τίτλων διαμορφώνεται με βάση ένα επιτόκιο αναφοράς ('reference rate') π.χ. Euribor, Libor και το πιστωτικό περιθώριο ('credit spread'). Ο στόχος του κριτηρίου (11) είναι η απαγόρευση σύνδεσης του πιστωτικού περιθωρίου με την πιστοληπτική ικανότητα της τράπεζας, δηλαδή να μην αυξάνεται το πιστωτικό περιθώριο, όταν μειώνεται η πιστοληπτική ικανότητα της τράπεζας.¹³⁴

Β) Οι τίτλοι με τα ως άνω χαρακτηριστικά που έχουν εκδοθεί από θυγατρικές επιχειρήσεις των τραπεζών που υπάγονται στην ενοποιημένη εποπτεία τους και κατέχονται από τρίτους, υπό προϋποθέσεις (βλέπε αναλυτικά κατωτέρω, υπό 3.2.5).¹³⁵

Γ) Η διαφορά από την έκδοση προνομιούχων μετοχών μη καθορισμένης διάρκειας που δεν παρέχουν δικαίωμα σφραγιστικού μερίσματος υπέρ το άρτιο.

¹³² Βλέπε σχετικά **Federation Bancaire Francaise (2010)**, σελ.. 3.

¹³³ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2012d)**, σελ. 6

¹³⁴ Ibid, σελ. 5.

¹³⁵ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2011b)**, παρ. 62.

Δεδομένου ότι οι εποπτικές αρχές δεν μπορούσαν να βασιστούν, (σύμφωνα με τα προαναφερθέντα, υπό **2.4.2**), στους καινοτόμους τίτλους για την απορρόφηση ζημιών σε περιόδους κρίσεων,¹³⁶ η Επιτροπή της Βασιλείας αποφάσισε την παύση συμπερίληψής τους στα βασικά ίδια κεφάλαια.¹³⁷

Τα κριτήρια που θέτει η Επιτροπή για την συμπερίληψη των κεφαλαιακών μέσων στα πρόσθετα στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων δημιουργούν ζήτημα ανταγωνιστικής ισότητας μεταξύ αμερικανικών και ευρωπαϊκών τραπεζών.¹³⁸ Στις ΗΠΑ οι προνομιούχες μετοχές δεν τυγχάνουν φορολογικών ωφελημάτων, όπως συμβαίνει σε άλλες χώρες, και επομένως δεν είναι ελκυστικές στους επενδυτές. Για το λόγο αυτό, οι αμερικανικές τράπεζες εξέδιδαν κάποιους παρεμφερείς τίτλους, τις “trust preferred securities”. Πρόκειται για υβριδικούς τίτλους που έχουν χαρακτηριστικά δανείων μειωμένης εξασφάλισης και προνομιούχων μετοχών. Έχουν μεγάλη διάρκεια (συνήθως 30 χρόνια), είναι μειωμένης εξασφάλισης, είναι δυνατή η επαναγορά τους από τον εκδότη και πληρώνουν σταθερό ή κυμαινόμενο τοκομερίδιο που μπορεί να αναβληθεί μέχρι και για 5 έτη. Δεν έχουν ουσιαστικά διαφορές από τις προνομιούχες μετοχές όσον αφορά την απορρόφηση ζημιών σε κατάσταση συνέχισης της οικονομικής δραστηριότητας της τράπεζας (“going-concern”). Ωστόσο, σύμφωνα με τη «Βασιλεία III» απαιτείται οι τίτλοι να είναι μη καθορισμένης διάρκειας, κάτι που δεν επιτρέπει τη συμπερίληψη των “trust preferred securities” στα βασικά ίδια κεφάλαια. Οι τίτλοι αυτοί είχαν σημαντική θέση στην κεφαλαιακή βάση των αμερικανικών τραπεζών, αν ληφθεί υπόψη ότι τον Σεπτέμβριο του 2009 αποτελούσαν το 12% των βασικών ιδίων κεφαλαίων των μεγαλύτερων αμερικανικών τραπεζών.

3.2.3 Συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια (*Tier 2 capital*)

Τα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια χρησιμεύουν στην απορρόφηση ζημιών κατά το στάδιο μη συνέχισης της οικονομικής δραστηριότητας των τραπεζών (“gone-concern”). Στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια εντάσσονται:¹³⁹

A) Οι προνομιούχες μετοχές και οι ομολογιακοί τίτλοι που πληρούν, κυρίως, τους ακόλουθους όρους:

1. έχουν εκδοθεί και το ποσό της έκδοσης έχει καταβληθεί πλήρως,
2. είναι μειωμένης εξασφάλισης έναντι των καταθετών και όλων των εν γένει πιστωτών,
3. δεν καλύπτονται από κάποια εγγύηση της τράπεζας που εκδίδει τους τίτλους,
4. όσον αφορά τη διάρκειά τους:
 - είναι τουλάχιστον 5 έτη,
 - η αναγνώριση των τίτλων στα εποπτικά κεφάλαια κατά τα 5 τελευταία έτη της διάρκειάς τους θα αποσβένεται βάσει του αριθμού των ετών που απομένουν (“straight line basis”), και
 - δεν περιέχουν ρήτρα προσαύξησης της απόδοσής τους (“step-up clause”) ή άλλα κίνητρα για την ανάκλησή τους.
5. μπορούν να ανακληθούν από τον εκδότη τους μόνο μετά την παρέλευση πενταετίας, εφόσον πληρούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις:
 - η τράπεζα προτού ασκήσει το δικαίωμα ανάκλησης (“call option”) πρέπει να έχει λάβει τη σύμφωνη γνώμη της εποπτικής αρχής,
 - η τράπεζα δεν πρέπει να κάνει κάτι που δημιουργεί προσδοκίες ότι θα ασκήσει το δικαίωμα ανάκλησης, και
 - η τράπεζα δεν επιτρέπεται να ασκήσει το δικαίωμα ανάκλησης, εκτός εάν:

¹³⁶ Βλέπε σχετικά **Wellink (2010b)**, σελ. 2.

¹³⁷ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2009b)**, σελ. 14.

¹³⁸ Βλέπε σχετικά **Bank of America (2010)**, σελ. 6.

¹³⁹ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2011b)**, παρ. 57-61.

- ❖ αντικαταστήσει τον τίτλο με κεφαλαιακά μέσα τουλάχιστον της ίδιας ποιότητας, και
 - ❖ η τράπεζα αποδείξει ότι τα εποπτικά ίδια κεφάλαια θα παραμείνουν, μετά την εξάσκηση του δικαιώματος, πάνω από τα απαιτούμενα όρια.
6. οι επενδυτές δεν μπορούν να επισπεύσουν την καταβολή μελλοντικών πληρωμών, όπως τοκομερίδια ή το κεφάλαιο, με εξαίρεση την περίπτωση της χρεοκοπίας και της εκκαθάρισης,
 7. δεν επιτρέπεται η τράπεζα ή κάποια συγγενής εταιρεία ('related entity') να αγοράσει τους τίτλους, ούτε η τράπεζα να χρηματοδοτήσει άμεσα ή έμμεσα την αγορά τους,
 8. οι τίτλοι δεν επιτρέπεται να έχουν χαρακτηριστικά, βάσει των οποίων τα μερίσματα ή τα τοκομερίδια θα επανακαθορίζονται περιοδικά ('reset periodically') βασιζόμενα πλήρως ή εν μέρει στην πιστοληπτική ικανότητα της τράπεζας, και
 9. σε περίπτωση που οι τίτλοι δεν έχουν εκδοθεί από τράπεζα ή την εταιρεία συμμετοχών ('holding company') του ομίλου, αλλά π.χ. από ένα SPV, τα έσοδα πρέπει να είναι άμεσα διαθέσιμα στην τράπεζα ή την εταιρεία συμμετοχών του ομίλου, κατά τρόπο που να πληρούνται τα κριτήρια που αναφέρθηκαν προηγουμένως,

Οι περιορισμοί που τίθενται αναφορικά με τη δυνατότητα ανάκλησης των τίτλων στοχεύουν στην αποφυγή επανάληψης στο μέλλον περιστατικών που παρουσιάστηκαν κατά τη διάρκεια της κρίσης, όταν οι τράπεζες εξάσκησαν τα δικαιώματα ανάκλησης για να μην στείλουν μήνυμα στην αγορά πως αντιμετωπίζουν προβλήματα.¹⁴⁰ Επίσης, έχουν διατυπωθεί αντιρρήσεις αναφορικά με την πρόβλεψη για απόσβεση της αξίας των τίτλων κατά τα 5 τελευταία έτη της διάρκειάς τους, με δεδομένο ότι σκοπός των τίτλων που εντάσσονται στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια είναι η απορρόφηση ζημιών όταν η τράπεζα δεν συνεχίζει τη δραστηριότητά της ('gone-concern').¹⁴¹

Β) Οι τίτλοι με τα ως άνω χαρακτηριστικά που έχουν εκδοθεί από θυγατρικές επιχειρήσεις των τραπεζών που υπάγονται στην ενοποιημένη εποπτεία τους και κατέχονται από τρίτους, υπό προϋποθέσεις (βλέπε αναλυτικά κατωτέρω, υπό 3.2.5),

Γ) Η διαφορά από την έκδοση προνομιούχων μετοχών που παρέχουν δικαίωμα σωρευτικού μερίσματος για παρελθούσες χρήσεις υπέρ το άρτιο,

Δ) Ορισμένα κεφάλαια για γενικούς τραπεζικούς κινδύνους ('general provisions/general loan-loss reserves'), υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις που αναφέρθηκαν προηγουμένως και ίσχυαν και στο προηγούμενο κανονιστικό πλαίσιο. (σύμφωνα με τα προαναφερθέντα, υπό 2.3.2).

Επομένως, τα αφανή αποθεματικά ('undisclosed reserves'), τα αποθεματικά από την αναπροσαρμογή παγίων στοιχείων του ενεργητικού και οι διορθώσεις αξίας χρηματοπιστωτικών μέσων ('revaluation reserves'), τα οποία εντάσσονταν στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια των τραπεζών, βάσει του προηγούμενου κανονιστικού πλαισίου, παύουν να περιλαμβάνονται σε αυτά.

3.2.4 Ανακοίνωση 13^{ης} Ιανουαρίου 2011

Κατά τη διάρκεια της πρόσφατης χρηματοπιστωτικής κρίσης ορισμένες τράπεζες που αντιμετώπισαν προβλήματα διασώθηκαν μέσω της ενίσχυσης της κεφαλαιακής τους βάσης με κρατικά κεφάλαια. Η παρέμβαση των κυβερνήσεων αποσκοπούσε στην προστασία των καταθετών και στην αποτροπή κατάρρευσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Ωστόσο, με αυτόν τον τρόπο οι κάτοχοι ομολογιακών τίτλων που εντάσσονταν στα εποπτικά ίδια κεφάλαια (κυρίως δάνεια μειωμένης εξασφάλισης) δεν υπέστησαν απώλειες.

¹⁴⁰ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2009b)**, σελ. 22.

¹⁴¹ Βλέπε σχετικά **Australia's Banker's Association (2010)**, σελ. 29.

Η Επιτροπή της Βασιλείας στις 13 Ιανουαρίου του 2011 εξέδωσε ένα δελτίο τύπου, με τίτλο: “*Final elements of the reforms to raise the quality of regulatory capital issued by the Basel Committee*”. Βάσει της συγκεκριμένης ανακοίνωσης στα κεφαλαιακά μέσα που εντάσσονται στα πρόσθετα στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων και στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια πρέπει να περιλαμβάνεται μία ρήτρα που θα δίνει τη δυνατότητα στην αρμόδια εποπτική αρχή να αποφασίζει τη μετατροπή τους σε κοινές μετοχές ή τη διαγραφή της αξίας τους, εάν λάβει χώρα ένα γεγονός βιωσιμότητας (‘trigger’). Εναλλακτικά, πρέπει να έχει παρασχεθεί νομοθετικά η εξουσία στην αρμόδια εποπτική αρχή να διαγράφει ή να μετατρέπει τους τίτλους που εντάσσονται στα πρόσθετα στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων και στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια σε κοινές μετοχές, όταν κρίνει ότι συντρέχει ένα γεγονός βιωσιμότητας. Και στις δύο περιπτώσεις η αρμόδια εποπτική αρχή πρέπει να έχει την εξουσία να διαγράφει ή να μετατρέπει τους τίτλους σε κοινές μετοχές, είτε βάσει συμβατικής πρόβλεψης κατά την έκδοση των τίτλων είτε βάσει νόμου.

Γεγονός βιωσιμότητας συντρέχει όταν η αρμόδια εποπτική αρχή κρίνει ότι μία τράπεζα θα καταστεί μη βιώσιμη, αν δεν ληφθεί απόφαση περί διαγραφής των τίτλων, παροχής ενίσχυσης στην τράπεζα από τον δημόσιο τομέα ή περί παροχής άλλης αντίστοιχης ενίσχυσης. Η έκδοση των νέων μετοχών πρέπει να προηγηθεί της κεφαλαιακής ενίσχυσης από τον δημόσιο τομέα προκειμένου τα κρατικά κεφάλαια να μην υποστούν απίσχναση (‘dilution’).¹⁴² Τα κεφαλαιακά μέσα που εντάσσονται στα πρόσθετα στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων και στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια μίας τράπεζας τόσο σε ατομική όσο και σε ενοποιημένη βάση στα πλαίσια ενός τραπεζικού ομίλου πρέπει να περιλαμβάνουν μία ρήτρα που θα δίνει το δικαίωμα και στην εποπτική αρχή της θυγατρικής και στην εποπτική αρχή της μητρικής τράπεζας να καθορίζουν το γεγονός βιωσιμότητας και να ενεργοποιούν τη διαδικασία.

Τα κεφαλαιακά μέσα που εκδίδονται μετά την 1^η Ιανουαρίου του 2013 πρέπει να πληρούν τα κριτήρια που ορίζει η ανακοίνωση, ενώ όσα εκδόθηκαν πριν την 1^η Ιανουαρίου του 2013 και δεν πληρούν τους προαναφερθέντες όρους, αλλά πληρούν τα κριτήρια που αναφέρθηκαν ανωτέρω (βλέπε υπο-ενότητες **3.2.2.2** και **3.2.2.3**) θεωρούνται ως «τίτλοι που δεν εντάσσονται πλέον στα πρόσθετα στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων ή στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια» και καταργούνται σταδιακά από την 1^η Ιανουαρίου του 2013 (βλέπε αναλυτικά κατωτέρω, υπό **3.2.7**).

3.2.5 Δικαιώματα μειοψηφίας θυγατρικών επιχειρήσεων των τραπεζών που υπάγονται στην ενοποιημένη εποπτεία τους και κατέχονται από τρίτους

Στο αρχικό κείμενο που έθεσε προς διαβούλευση η Επιτροπή της Βασιλείας προβλεπόταν η μη συμπερίληψη, σε ενοποιημένη βάση, των δικαιωμάτων μειοψηφίας στα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων. Η συγκεκριμένη πρόβλεψη αποσκοπούσε στην αντιμετώπιση της ανησυχίας ότι, ενώ τα δικαιώματα μειοψηφίας μπορούν να καλύψουν τους κινδύνους που απορρέουν από τη θυγατρική, δεν μπορούν να κάνουν το ίδιο σε επίπεδο ομίλου.¹⁴³ Η μη αναγνώριση των δικαιωμάτων μειοψηφίας σε ενοποιημένη βάση την ίδια στιγμή που αναγνωρίζονται πλήρως τα σταθμισμένα έναντι κινδύνων στοιχεία του ενεργητικού των θυγατρικών θα αποτελούσε ασυμμετρία.¹⁴⁴ Για αυτό το λόγο, στο τελικό κείμενο που υιοθέτησε η Επιτροπή έχει επιλεγεί μία μετριοπαθέστερη αντιμετώπιση του ζητήματος.

Συγκεκριμένα, προβλέπεται ότι οι κοινές μετοχές που έχουν εκδοθεί από θυγατρικές επιχειρήσεις των τραπεζών που υπάγονται στην ενοποιημένη εποπτεία τους και κατέχονται από τρίτους αναγνωρίζονται στα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων σε ενοποιημένη βάση, εφόσον οι θυγατρικές είναι τράπεζες. Το ποσό των δικαιωμάτων μειοψηφίας που αναγνωρίζεται στα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων σε

¹⁴² Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2011a)**.

¹⁴³ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2009b)**, σελ. 23.

¹⁴⁴ Βλέπε σχετικά **ING (2010)**, σελ. 11.

ενοποιημένη βάση προκύπτει, αφαιρώντας από το συνολικό ποσό των κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων της θυγατρικής που κατέχονται από τρίτους το πλεονάζον ποσό των κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων της θυγατρικής που αναλογούν στους μετόχους μειοψηφίας.¹⁴⁵

Το πλεονάζον ποσό των κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων της θυγατρικής προκύπτει, αφαιρώντας από τα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων το χαμηλότερο από: 1) τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις για τα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων της θυγατρικής συν το κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης (δηλ. 7,0% των σταθμισμένων έναντι κινδύνων στοιχείων του ενεργητικού) και 2) το τμήμα των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων για τα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων σε ενοποιημένη βάση συν το κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης (δηλ. 7,0% των σταθμισμένων έναντι κινδύνων στοιχείων του ενεργητικού σε ενοποιημένη βάση) που αναλογεί στη θυγατρική. Το ποσό που αναλογεί στους μετόχους μειοψηφίας προκύπτει, πολλαπλασιάζοντας το πλεονάζον ποσό των κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων με το ποσοστό των κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων που κατέχονται από τους μετόχους μειοψηφίας.

Για παράδειγμα, η τράπεζα Μ είναι η μητρική και η τράπεζα Θ είναι η θυγατρική. Τα CET 1 της Θ είναι 10, εκ των οποίων τα 8 είναι η συμμετοχή της Μ και 2 είναι η συμμετοχή των μετόχων μειοψηφίας. Το πλεονάζον ποσό είναι $10-7$ (7% RWAs) = **3**. Το πλεονάζον ποσό των CET1 που αναλογεί στους μετόχους μειοψηφίας είναι $3*0,2$ (ποσοστό μετόχων μειοψηφίας) = **0,6**. Επομένως, τα δικαιώματα μειοψηφίας που περιλαμβάνονται στα εποπτικά κεφάλαια της τράπεζας Μ σε ενοποιημένη βάση είναι $3-0,6=$ **2,4**.

Οι ομολογιακοί τίτλοι και οι προνομιούχες μετοχές που έχουν εκδοθεί από θυγατρικές επιχειρήσεις των τραπεζών που υπάγονται στην ενοποιημένη εποπτεία τους, κατέχονται από τρίτους και περιλαμβάνονται στα βασικά και στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια των θυγατρικών αναγνωρίζονται στα εποπτικά ίδια κεφάλαια της μητρικής σε ενοποιημένη βάση, εφόσον έχουν εκδοθεί από τράπεζα και πληρούν τις προϋποθέσεις που έχουν θεσπιστεί για τη συμπερίληψή τους στα εποπτικά ίδια κεφάλαια. Το ποσό που αναγνωρίζεται, υπολογίζεται με τον ίδιο τρόπο που ισχύει και για τα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων. Το ποσό των βασικών ιδίων κεφαλαίων των θυγατρικών που αναγνωρίζεται στα πρόσθετα στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων της μητρικής δεν περιλαμβάνει το ποσό που αναγνωρίστηκε στα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων της μητρικής.¹⁴⁶ Παρομοίως, το ποσό των συνολικών ιδίων κεφαλαίων των θυγατρικών που αναγνωρίζεται στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια της μητρικής δεν περιλαμβάνει το ποσό που αναγνωρίστηκε στα κύρια και στα πρόσθετα στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων της μητρικής.¹⁴⁷

Οι τίτλοι που έχουν εκδοθεί από ένα SPV και κατέχονται από τρίτους εντάσσονται σε ενοποιημένη βάση στα πρόσθετα στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων ή στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια και αντιμετωπίζονται με παρόμοιο τρόπο με τα κεφάλαια που έχει εκδώσει η τράπεζα, υπό την προϋπόθεση ότι:

- ικανοποιούνται τα κριτήρια για την συμπερίληψη των τίτλων στα πρόσθετα στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων και στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια, και
- το μοναδικό στοιχείο του ενεργητικού του SPV είναι η συμμετοχή στο κεφάλαιο της τράπεζας, υπό την προϋπόθεση ότι πληρείται το κριτήριο που αναφέρθηκε ανωτέρω (βλέπε υπο-ενότητες 3.2.2.2 και 3.2.2.3), δηλαδή τα έσοδα να είναι άμεσα διαθέσιμα στην τράπεζα ή την εταιρεία συμμετοχών του ομίλου.¹⁴⁸

¹⁴⁵ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2011b)**, παρ. 62.

¹⁴⁶ Ibid, παρ. 63.

¹⁴⁷ Ibid, παρ. 64.

¹⁴⁸ Ibid, παρ. 65.

3.2.6 Προσαρμογές εποπτικών ιδίων κεφαλαίων ('regulatory adjustments')

3.2.6.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Με το προηγούμενο κανονιστικό πλαίσιο οι προσαρμογές των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων ('regulatory adjustments') δεν εφαρμόζονταν στα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων, αλλά στα βασικά ίδια κεφάλαια ή στο σύνολο των εποπτικών κεφαλαίων ('total capital'). Κατ' αυτόν τον τρόπο, οι τράπεζες μπορούσαν να παρουσιάζουν υψηλούς δείκτες βασικών ιδίων κεφαλαίων, παρότι είχαν χαμηλά επίπεδα κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων, μετά την αφαίρεση των κανονιστικών προσαρμογών. Όταν η κρίση άρχισε να βαθαίνει, οι τράπεζες προχώρησαν σε απομείωση ('write-down') της αξίας περιουσιακών τους στοιχείων, με αποτέλεσμα να μειωθούν τα αποτελέσματα εις νέον, κάτι που έθεσε σε αμφισβήτηση τη φερεγγυότητά τους. Οι επενδυτές άρχισαν να εστιάζουν στον δείκτη κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων, μετά την αφαίρεση στοιχείων όπως η υπεραξία ('tangible common equity'), δεδομένου ότι τα στοιχεία αυτά δεν έχουν αξία κατά την εκκαθάριση της τράπεζας.¹⁴⁹

Επίσης, δεν υφίστατο εναρμόνιση αναφορικά με τις προσαρμογές των εποπτικών κεφαλαίων. Ο τρόπος εφαρμογής ανάμεσα στα κράτη-μέλη της Επιτροπής της Βασιλείας παρουσίαζε ουσιώδεις διαφορές, υπονομεύοντας τη συνέπεια των κανόνων κεφαλαιακής επάρκειας των διεθνώς δραστηριοποιούμενων τραπεζών.¹⁵⁰

Με τη «Βασιλεία III» ορισμένα στοιχεία του ενεργητικού αφαιρούνται από τα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων. Η Επιτροπή κατέληξε σε αυτήν τη ρύθμιση για δύο λόγους. Πρώτον, εάν ένα στοιχείο του ενεργητικού είναι ανεπαρκούς ποιότητας για να συμπεριληφθεί κατά τον υπολογισμό του δείκτη βασικών ιδίων κεφαλαίων, τότε δεν είναι κατάλληλο ούτε για τον υπολογισμό του δείκτη κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων, τα οποία είναι και καλύτερης ποιότητας. Δεύτερον, με δεδομένο ότι τα συγκεκριμένα στοιχεία του ενεργητικού επηρεάζουν τα αποτελέσματα εις νέον, θα πρέπει να αφαιρούνται από τα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων, συστατικό των οποίων είναι τα αποτελέσματα εις νέον.¹⁵¹

3.2.6.2 Υπεραξία

Η υπεραξία ('goodwill'), καθώς και τα υπόλοιπα άυλα στοιχεία του ενεργητικού (εξαιρούνται τα "Mortgage Servicing Rights") δεν προσμετρώνται κατά τον υπολογισμό των κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων.¹⁵² Το ποσό της υπεραξίας που αφαιρείται από τα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων προκύπτει μετά την αφαίρεση των αναβαλλόμενων φορολογικών υποχρεώσεων ('deferred tax liabilities'), οι οποίες θα αποσβένονταν, αν τα άυλα στοιχεία του ενεργητικού απομειώνονταν ή δεν αναγνωρίζονταν δυνάμει των ισχυόντων λογιστικών προτύπων.

Οι νέες διατάξεις αντιμετωπίζουν τον υψηλό βαθμό αβεβαιότητας αναφορικά με την αξία των άυλων περιουσιακών στοιχείων σε περιόδους κρίσεων. Με τη συγκεκριμένη ρύθμιση στερείται από τις τράπεζες που προχωρούσαν σε εξαγορές το κεφαλαιακό πλεονέκτημα που είχαν έναντι εκείνων που είχαν παρόμοιο ενεργητικό και παθητικό, αλλά είχαν αναπτυχθεί οργανικά.

Ωστόσο, η συμμετοχή σε μία θυγατρική ή σε μία συγγενή εταιρεία είναι ένα περιουσιακό στοιχείο που διατηρεί την αξία του και μπορεί να πωληθεί ακόμη και όταν η μητρική τράπεζα αντιμετωπίζει προβλήματα, δεδομένου ότι δεν είναι απαραίτητο να αντιμετωπίζει προβλήματα και η θυγατρική.¹⁵³ Επίσης, η αφαίρεση συγκεκριμένων στοιχείων του

¹⁴⁹ Βλέπε σχετικά **Spanish Banking Federation (2010)**, σελ. 63.

¹⁵⁰ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2009b)**, παρ. 62.

¹⁵¹ *Ibid*, παρ. 69.

¹⁵² Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2011b)**, παρ. 67.

¹⁵³ Βλέπε σχετικά **Spanish Banking Federation (2010)**, σελ. 9.

ενεργητικού μπορούσε να δικαιολογηθεί το 1988 λόγω της έλλειψης μεθόδων αξιολόγησης, αλλά σήμερα δεν είναι συνεπής με τις προηγμένες μεθόδους αποτίμησης που χρησιμοποιούν οι τράπεζες. Για παράδειγμα, τη στιγμή που υπάρχουν αρκετές μέθοδοι για την αξιολόγηση του πιστωτικού κινδύνου από τα ανοίγματα σε μετοχές, αφαιρείται η υπεραξία που είναι ένα μέρος της αξίας των μετοχών.¹⁵⁴

3.2.6.3 Αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις

Οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις προκύπτουν από τρεις πηγές. Πρώτον, όταν μία τράπεζα καταγράφει ζημιές για λογιστικούς αλλά όχι για φορολογικούς σκοπούς. Τέτοια περίπτωση είναι οι ζημιές λόγω της αποτίμησης σε εύλογη αξία ('fair market value losses'). Δεύτερον, η αναγνώριση εσόδων για φορολογικούς αλλά όχι για λογιστικούς σκοπούς (π.χ. προπληρωμένοι τόκοι). Σ' αυτήν την περίπτωση, οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις είναι μία προπληρωμή φόρου που θα αναγνωριστεί αργότερα για λογιστικούς σκοπούς. Τρίτον, απαιτήσεις έναντι των φορολογικών αρχών για να μειωθεί ο φόρος επί των μελλοντικών κερδών που οφείλονται σε καθαρές λειτουργικές ζημιές ('net operating losses') ή φορολογικές πιστώσεις που μεταφέρονται στην επόμενη χρήση ('tax credits carried forward').¹⁵⁵ Η ανάκτηση απαιτήσεων από αναβαλλόμενους φόρους γίνεται μέσω της μείωσης των πληρωμών για μελλοντικές φορολογικές υποχρεώσεις, εάν η τράπεζα εμφανίσει κέρδη τη χρονιά που οι ζημιές θα αναγνωριστούν για φορολογικούς σκοπούς.¹⁵⁶

Σύμφωνα με τις διατάξεις της «Βασιλείας II», οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις σταθμίζονται με συντελεστή κινδύνου 100%. Με το νέο κανονιστικό πλαίσιο, οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις που βασίζονται σε μελλοντικά φορολογητέα κέρδη της τράπεζας εκπίπτουν κατά τον υπολογισμό των κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων. Οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις συμψηφίζονται με υποχρεώσεις από αναβαλλόμενους φόρους ('deferred tax liabilities') μόνο στην περίπτωση που συνδέονται με φόρους που έχουν επιβληθεί από την ίδια φορολογική αρχή και ο συμψηφισμός επιτρέπεται από την φορολογική αρχή.¹⁵⁷ Οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις που σχετίζονται με προσωρινές διαφορές ('temporary differences'), όπως οι προβλέψεις για πιστωτικές ζημιές, αναγνωρίζονται μερικώς ('threshold deduction treatment') (βλέπε σχετικά κατωτέρω, υπό **3.2.6.13**).

Οι αναβαλλόμενες φορολογικές υποχρεώσεις που συμψηφίζονται με τις αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις δεν πρέπει να περιλαμβάνουν τα ποσά που έχουν συμψηφιστεί με την αφαίρεση της υπεραξίας, των άυλων περιουσιακών στοιχείων και των προγραμμάτων καθορισμένων παροχών ('defined benefit pension assets') και πρέπει να κατανέμονται αναλογικά μεταξύ των αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων που υπόκεινται σε περιορισμένη αναγνώριση και των αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων που εκπίπτουν πλήρως.

Οι προβλέψεις του προηγούμενου πλαισίου για τις αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις συνέβαλλαν στη μείωση της μεταβλητότητας των βασικών ιδίων κεφαλαίων κατά τη διάρκεια του οικονομικού κύκλου. Η επίπτωση των ζημιών στα εποπτικά ίδια κεφάλαια μετριαζόταν λόγω της αναγνώρισης των αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων. Παρομοίως, η επιστροφή της τράπεζας σε κερδοφορία περιορίζε την αύξηση των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων λόγω της μείωσης των φορολογικών απαιτήσεων.¹⁵⁸ Επομένως, η νέα ρύθμιση για την αναβαλλόμενη φορολογία επιτείνει το πρόβλημα της προκυκλικότητας, η αντιμετώπιση του οποίου είναι ανάμεσα στους στόχους του νέου κανονιστικού πλαισίου.

¹⁵⁴ Ibid, σελ. 9.

¹⁵⁵ Βλέπε σχετικά **Deutsche Bank (2010)**, σελ. 6.

¹⁵⁶ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2009b)**, παρ. 99.

¹⁵⁷ Ibid, παρ. 69.

¹⁵⁸ Βλέπε σχετικά **European Banking Federation (2010)**, σελ. 25.

Η Επιτροπή της Βασιλείας θεωρεί πως οι τράπεζες δεν πρέπει να βασίζονται σε αυτά τα στοιχεία του ενεργητικού που δεν είναι κατάλληλα για προληπτικούς σκοπούς, εφόσον «δεν προστατεύουν τους καταθέτες και τα συστήματα εγγύησης καταθέσεων, όταν η τράπεζα καταστεί αφερέγγυα».¹⁵⁹ Ωστόσο, οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις μειώνουν τα μελλοντικά έξοδα της τράπεζας, εφόσον αυτή συνεχίζει την οικονομική της δραστηριότητα και αναμένεται να επιστρέψει σε κερδοφορία.¹⁶⁰ Επομένως, δεν υπάρχει λόγος να αφαιρεθούν από τα βασικά ίδια κεφάλαια ('going-concern capital'), πόσο μάλλον από τα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων. Η καλύτερη λύση θα ήταν να εκπίπτουν από τα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια ('gone-concern capital') που αποσκοπούν στην προστασία των καταθετών σε περίπτωση αφερεγγυότητας.¹⁶¹

Η ρύθμιση για τις αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις είναι ιδιαίτερα σημαντική, δεδομένου ότι αντιστοιχούν στο 35% της συνολικής αξίας των αφαιρούμενων στοιχείων και εκτιμάται ότι θα οδηγήσει σε σημαντική αύξηση των κεφαλαιακών αναγκών των τραπεζών.¹⁶²

3.2.6.4 Αποθεματικό αντιστάθμισης ταμειακών ροών ('cash flow hedge reserve')

Το αποθεματικό που προκύπτει από κέρδη ή ζημίες από αντισταθμίσεις ταμειακών ροών από χρηματοπιστωτικά μέσα που δεν αποτιμώνται στην εύλογη αξία τους, συμπεριλαμβανομένων των προβλεπόμενων ταμειακών ροών ('projected cash flows'), δεν αναγνωρίζεται κατά τον υπολογισμό των κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων. Αυτό σημαίνει ότι τα θετικά ποσά πρέπει να αφαιρούνται και τα αρνητικά ποσά να προστίθενται. Κατ' αυτόν τον τρόπο, αντιμετωπίζεται το πρόβλημα με το αποθεματικό αντιστάθμισης ταμειακών ροών που ενίσχυε την τεχνητή μεταβλητότητα των μετοχών, καθώς κάτι τέτοιο αντανάκλυνε μόνο την εύλογη αξία του παραγώγου, αλλά όχι τις αλλαγές στην εύλογη αξία των αντισταθμισμένων μελλοντικών ταμειακών ροών.¹⁶³

3.2.6.5 Έλλειμμα των σχηματισθεισών προβλέψεων έναντι των αναμενόμενων ζημιών

Βάσει του προηγούμενου κανονιστικού πλαισίου, το έλλειμμα των σχηματισθεισών προβλέψεων έναντι των αναμενόμενων ζημιών αφαιρείτο από τα εποπτικά ίδια κεφάλαια, κατά 50% από τα βασικά και κατά 50% από τα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια. Η προηγούμενη ρύθμιση αποτελούσε κίνητρο για να διενεργούν οι τράπεζες λιγότερες προβλέψεις, εφόσον οι τράπεζες που σχημάτιζαν λιγότερες προβλέψεις εμφάνιζαν περισσότερα βασικά ίδια κεφάλαια.¹⁶⁴

Με το νέο πλαίσιο προβλέπεται ότι σε περίπτωση που οι σχηματισθείσες προβλέψεις υπολείπονται των αναμενόμενων ζημιών, με βάση την προσέγγιση των εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης ('IRB'), το ποσό αφαιρείται από τα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων. Η συγκεκριμένη ρύθμιση δεν είναι συμμετρική από τη στιγμή που το πλεόνασμα των προβλέψεων δεν περιλαμβάνεται στα βασικά ίδια κεφάλαια. Αυτό αποθαρρύνει τις τράπεζες από το να σχηματίζουν προβλέψεις σε μεγαλύτερο βαθμό από αυτόν που προβλεπόταν στη «Βασιλεία II».¹⁶⁵

¹⁵⁹ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2009b)**, παρ. 99.

¹⁶⁰ Βλέπε σχετικά **Canadian Bankers Association (2010)**, σελ. 2.

¹⁶¹ Βλέπε σχετικά **European Banking Federation (2010)**, σελ. 26.

¹⁶² Βλέπε σχετικά **Credit Suisse (2010a)**, σελ. 1.

¹⁶³ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2011b)**, παρ. 71-72.

¹⁶⁴ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2009b)**, παρ. 102.

¹⁶⁵ Βλέπε σχετικά **European Banking Federation (2010)**, σελ. 29.

3.2.6.6 Κέρδη από πωλήσεις ('gain on sale') από συναλλαγές με τιτλοποιήσεις

Τα κέρδη από πωλήσεις που αποκομίζουν οι τράπεζες στα πλαίσια συναλλαγών που αφορούν τιτλοποιήσεις, όπως αυτά που συνδέονται με το μελλοντικό περιθώριο εσόδων ('future margin income'), δεν αναγνωρίζονται κατά τον υπολογισμό των κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων.¹⁶⁶

3.2.6.7 Σωρευτικά κέρδη και ζημιές λόγω μεταβολών στην εύλογη αξία υποχρεώσεων της τράπεζας που οφείλονται στη μεταβολή της πιστοληπτικής της ικανότητας

Τα μη πραγματοποιηθέντα κέρδη και ζημιές που προκύπτουν από μεταβολές των ιδίων υποχρεώσεων που αποτιμώνται σε εύλογη αξία, εξαιτίας μεταβολής της πιστοληπτικής ικανότητας της τράπεζας, δεν αναγνωρίζονται στα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων.¹⁶⁷

Αρχικά, αυτή η ρύθμιση αφορούσε τους χρεωστικούς τίτλους που είχαν εκδώσει οι τράπεζες. Στις 25 Ιουλίου του 2012, η Επιτροπή εξέδωσε ένα δελτίο τύπου, με τίτλο: "*Regulatory treatment of valuation adjustments to derivative liabilities: final rule issued by the Basel Committee*", όπου ανέφερε ότι η εν λόγω ρύθμιση επεκτείνεται και στα παράγωγα που διαπραγματεύονται εξωχρηματιστηριακά ('OTC derivatives') και αποτιμώνται στην εύλογη αξία. Η τιμολόγηση των εξωχρηματιστηριακών παραγώγων σε εύλογη αξία βασίζεται σε μεταβλητές της αγοράς (π.χ. επιτόκια, συναλλαγματικές ισοτιμίες), στην πιστοληπτική ικανότητα των δύο τραπεζών που συμβάλλονται και στις μεθόδους αποτίμησης που χρησιμοποιούνται από τις τράπεζες: την προσαρμογή πιστωτικής αποτίμησης ('Credit Valuation Adjustment' ή 'CVA') και την προσαρμογή της αποτίμησης χρέους ('Debit Valuation Adjustment' ή 'DVA').¹⁶⁸

Η προσαρμογή πιστωτικής αποτίμησης είναι η διαφορά μεταξύ της αξίας του παραγώγου, αν ο αντισυμβαλλόμενος είχε μηδενικό πιστωτικό κίνδυνο ('default risk-free') και της αξίας του παραγώγου δεδομένου του πιστωτικού κινδύνου του αντισυμβαλλομένου. Παρομοίως, η προσαρμογή της αποτίμησης χρέους είναι η διαφορά μεταξύ της αξίας του παραγώγου, αν η τράπεζα είχε μηδενικό πιστωτικό κίνδυνο και της αξίας του παραγώγου δεδομένου του πιστωτικού κινδύνου της τράπεζας.

Επομένως, όσον αφορά τα παράγωγα που συγκαταλέγονται στις υποχρεώσεις της τράπεζας ('derivative liabilities'), δεν αναγνωρίζονται στα εποπτικά ίδια κεφάλαια οι προσαρμογές αποτίμησης που συνδέονται με την πιστοληπτική ικανότητα της τράπεζας. Επίσης, δεν επιτρέπεται ο συμψηφισμός των προσαρμογών αποτίμησης που συνδέονται με την πιστοληπτική ικανότητα της τράπεζας και εκείνων που προκύπτουν από την πιστοληπτική ικανότητα του αντισυμβαλλομένου.¹⁶⁹

Επομένως, τα παράγωγα πρέπει να αποτιμώνται σαν να ήταν ο πιστωτικός κίνδυνος της τράπεζας μηδενικός και να μην προσμετρώνται στα εποπτικά κεφάλαια τα μη πραγματοποιηθέντα κέρδη ('unrealized gains') που προκύπτουν από την επιδείνωση της πιστοληπτικής ικανότητας της τράπεζας. Αυτή η ρύθμιση διασφαλίζει ότι η επιδείνωση της πιστοληπτικής ικανότητας μίας τράπεζας δεν συνεπάγεται αύξηση των κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων, ούτε και το αντίστροφο.¹⁷⁰ Στον **Πίνακα 2** φαίνεται η επίπτωση στα αποτελέσματα των τραπεζών, εξαιτίας της μεταβολής της εύλογης αξίας των υποχρεώσεών τους που οφείλεται στη βελτίωση της πιστοληπτικής τους ικανότητας (μείωση CDS spreads).

¹⁶⁶ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2011b)**, παρ. 74.

¹⁶⁷ *Ibid*, παρ. 75.

¹⁶⁸ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2012e)**.

¹⁶⁹ *Ibid*.

¹⁷⁰ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2011d)**, σελ. 3.

Πίνακας 2

Ζημιές τραπεζών λόγω μεταβολής στην εύλογη αξία των υποχρεώσεών τους που οφείλεται στη βελτίωση της πιστοληπτικής τους ικανότητας

	Μείωση των CDS spreads	Fair-value Loss
HSBC (1^ο εξάμηνο 2009)	Από 94 στις 75 μονάδες βάσης	\$2.5 δις
JP Morgan (2^ο τρίμηνο 2009)	Από 199 στις 105 μονάδες βάσης	\$1,1 δις
Barclays (1^ο εξάμηνο 2009)	Από 159 στις 136 μονάδες βάσης	£893 εκ
Deutsche Bank (2^ο τρίμηνο 2009)	Από 135 στις 110 μονάδες βάσης	€176 εκ.

Πηγή: Risk magazine, 05/08/2009

Ένας από τους στόχους του νέου κανονιστικού πλαισίου είναι ο περιορισμός της πολυπλοκότητας, η οποία δυσχεραίνει τη συνεπή και ομοιόμορφη εφαρμογή των κανόνων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η διάταξη για την προσαρμογή αποτίμησης χρέους. Με δεδομένο ότι η ακριβής εκτίμηση του κινδύνου είναι δύσκολη, η Επιτροπή αποφάσισε να υιοθετήσει μία πιο απλή, αν και συντηρητική, επιλογή, καθώς η ατέρμονη προσπάθεια επιμέτρησης του κινδύνου δεν αξίζει τον κόπο από ένα σημείο και πέρα.¹⁷¹

3.2.6.8 Προγράμματα καθορισμένων παροχών για τους εργαζόμενους ('Defined benefit pension fund assets and liabilities')

Οι υποχρεώσεις ενός συνταξιοδοτικού ταμείου που περιλαμβάνονται στον ισολογισμό των τραπεζών, πρέπει να αναγνωρίζονται πλήρως κατά τον υπολογισμό των κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων, δηλαδή τα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων δεν μπορούν να αυξηθούν μέσω της μη αναγνώρισης των συγκεκριμένων στοιχείων του παθητικού. Τα προγράμματα καθορισμένων παροχών που αποτελούν στοιχείο του ενεργητικού των τραπεζών δεν πρέπει να προσμετρώνται κατά τον υπολογισμό των κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων, μετά την αφαίρεση των σχετικών μελλοντικών φορολογικών υποχρεώσεων, οι οποίες θα αποσβεστούν, αν τα στοιχεία αυτά υποστούν απομείωση ή όταν η τράπεζα παύσει να τα αναγνωρίζει με βάση τα ισχύοντα λογιστικά πρότυπα. Περιουσιακά στοιχεία του συνταξιοδοτικού ταμείου, στα οποία η τράπεζα έχει απεριόριστη και ανεμπόδιστη πρόσβαση, μπορούν μετά από τη σύμφωνη γνώμη της εποπτικής αρχής να συμψηφιστούν με τα αφαιρούμενα στοιχεία. Αυτά τα περιουσιακά στοιχεία που συμψηφίζονται πρέπει να σταθμίζονται με συντελεστή κινδύνου, όπως θα συνέβαινε αν ανήκαν άμεσα στις τράπεζες.¹⁷²

Με αυτήν τη ρύθμιση αντιμετωπίζεται η αβεβαιότητα για το κατά πόσο οι απαιτήσεις από τα συνταξιοδοτικά ταμεία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την προστασία των καταθετών και των υπολοίπων πιστωτών της τράπεζας. Ωστόσο, η συγκεκριμένη ρύθμιση ενισχύει την προκυκλικότητα. Οι υποχρεώσεις των συνταξιοδοτικών ταμείων είναι υψηλότερες κατά τη διάρκεια των κρίσεων, όταν η πτώση των αγορών οδηγεί σε προσωρινά ελλείμματα στα συνταξιοδοτικά ταμεία. Από τη στιγμή που τα ελλείμματα αυτά ιστορικά έχει αποδειχθεί ότι είναι προσωρινής φύσης, η αφαίρεση από τα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων είναι αδικαιολόγητη και περιορίζει την παροχή πιστώσεων από τις τράπεζες κατά τη διάρκεια μίας ύφεσης.¹⁷³ Επίσης, οι προτάσεις της Επιτροπής δεν έχουν τον ίδιο αντίκτυπο σε όλες τις χώρες, δεδομένου ότι υπάρχουν διαφορετικές προσεγγίσεις αναφορικά με τις συνταξιοδοτικές παροχές από χώρα σε χώρα και από τράπεζα σε τράπεζα.¹⁷⁴

¹⁷¹ Βλέπε σχετικά Ingves (2012b), σελ. 7.

¹⁷² Βλέπε σχετικά Basel Committee on Banking Supervision (2011b), παρ. 76.

¹⁷³ Βλέπε σχετικά Credit Suisse (2010b), σελ. 11.

¹⁷⁴ Βλέπε σχετικά European Banking Federation (2010), σελ. 29.

3.2.6.9 Επενδύσεις σε ίδιες μετοχές

Οι τράπεζες αφαιρούν από τα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων τις άμεσες και έμμεσες συμμετοχές τους σε ίδιες μετοχές, συμπεριλαμβανομένων των ιδίων μετοχών που υποχρεούνται να αγοράσουν βάσει συμβατικής υποχρέωσης. Η ρύθμιση αυτή αφορά τόσο τις συμμετοχές που περιλαμβάνονται στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών όσο και εκείνες του επενδυτικού χαρτοφυλακίου. Στόχος της συγκεκριμένης ρύθμισης είναι να αποφευχθεί ο διπλός υπολογισμός των κεφαλαίων της τράπεζας που προκύπτει από άμεσες και έμμεσες συμμετοχές σε ίδιες μετοχές.

Κατ' αναλογία, οι τράπεζες οφείλουν να εφαρμόζουν την ίδια προσέγγιση, όσον αφορά τις άμεσες και έμμεσες συμμετοχές τους σε ίδιους τίτλους που εντάσσονται στα πρόσθετα στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων και στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια.¹⁷⁵

3.2.6.10 Αμοιβαίες συμμετοχές στο μετοχικό κεφάλαιο τραπεζών, ασφαλιστικών εταιρειών και χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων

Οι αμοιβαίες συμμετοχές που έχουν σχεδιαστεί με στόχο την τεχνητή αύξηση των ιδίων κεφαλαίων τραπεζών, ασφαλιστικών εταιρειών και χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων πρέπει να αφαιρούνται πλήρως από τα εποπτικά κεφάλαια, όπως ίσχυε και στο προηγούμενο κανονιστικό πλαίσιο.¹⁷⁶ Οι συμμετοχές αφαιρούνται από το αντίστοιχο συστατικό των κεφαλαίων. Για παράδειγμα, οι αμοιβαίες συμμετοχές σε κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων άλλης τράπεζας ή ασφαλιστικής εταιρείας αφαιρούνται από τα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων της τράπεζας.

3.2.6.11 Συμμετοχές που δεν υπερβαίνουν το 10% του μετοχικού κεφαλαίου τραπεζών, ασφαλιστικών εταιρειών και χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και οι οποίες δεν υπόκεινται στην ενοποιημένη εποπτεία της τράπεζας

Σύμφωνα με τη «Βασιλεία III», οι συμμετοχές των τραπεζών στο μετοχικό κεφάλαιο άλλων τραπεζών, ασφαλιστικών επιχειρήσεων και χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων,¹⁷⁷ οι οποίες δεν υπόκεινται στην ενοποιημένη εποπτεία της τράπεζας, εάν υπερβαίνουν το 10% του μετοχικού της κεφαλαίου, τότε το υπερβάλλον ποσό αφαιρείται από τα εποπτικά ίδια κεφάλαιά της. Η αφαίρεση γίνεται από το αντίστοιχο συστατικό των κεφαλαίων. Η ρύθμιση αφορά τις άμεσες και έμμεσες συμμετοχές, είτε είναι στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών είτε στο επενδυτικό χαρτοφυλάκιο.

Για παράδειγμα, εάν το σύνολο της συμμετοχής (έως 10%) στο μετοχικό κεφάλαιο της τράπεζας Β υπερβαίνει το 10% των κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων της τράπεζας Α, τότε το υπερβάλλον ποσό αφαιρείται από τα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων της τράπεζας Α. Το ποσό που θα αφαιρεθεί από τα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων της τράπεζας Α προκύπτει, πολλαπλασιάζοντας το ποσό της συμμετοχής που υπερβαίνει το 10% του μετοχικού κεφαλαίου της τράπεζας Β με το ποσοστό των κοινών μετοχών ως προς τη συνολική συμμετοχή στο μετοχικό κεφάλαιο της τράπεζας Β. Κατά τον ίδιο τρόπο αφαιρείται η αντίστοιχη συμμετοχή από τα πρόσθετα στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων ή τα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια.¹⁷⁸

¹⁷⁵ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2011b)**, παρ. 78.

¹⁷⁶ *Ibid*, παρ. 79.

¹⁷⁷ Οι εθνικές αρχές είναι αρμόδιες για τον ορισμό των επιχειρήσεων που χαρακτηρίζονται ως χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Κάποια παραδείγματα είναι: εταιρείες leasing, εταιρείες πιστωτικών καρτών, εταιρείες διαχείρισης χαρτοφυλακίου, εταιρείες επενδυτικών συμβουλών ('investment advisory'), επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών θεματοφυλακής και φύλαξης ('custodial and safekeeping services'). Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλέπε **Basel Committee on Banking Supervision (2012d)**, σελ. 10.

¹⁷⁸ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2011b)**, παρ. 81.

Εάν με βάση την προαναφερθείσα προσέγγιση, μία τράπεζα κληθεί να αφαιρέσει περισσότερα στοιχεία από ένα συγκεκριμένο στρώμα κεφαλαίων σε σχέση με αυτά που έχει, το έλλειμμα θα αφαιρείται από το επόμενο στρώμα με κεφάλαια καλύτερης ποιότητας (δηλ. αν δεν επαρκούν τα πρόσθετα στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων της για να αφαιρέσει από εκεί, τότε το έλλειμμα θα αφαιρεθεί από τα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων).¹⁷⁹

Οι συμμετοχές που δεν υπερβαίνουν το 10% του μετοχικού κεφαλαίου της τράπεζας δεν αφαιρούνται, αλλά σταθμίζονται με έναν συντελεστή κινδύνου. Συγκεκριμένα, οι τίτλοι που βρίσκονται στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών ρυθμίζονται βάσει των κανόνων για τους κινδύνους αγοράς, ενώ στους τίτλους του επενδυτικού χαρτοφυλακίου εφαρμόζονται οι διατάξεις της προσέγγισης των εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης ή της τυποποιημένης προσέγγισης (όπου εφαρμόζεται). Για την εφαρμογή του συντελεστή στάθμισης το ποσό της συμμετοχής πρέπει να κατανέμεται σε αναλογική βάση μεταξύ αυτού που υπερβαίνει το όριο και εκείνου που υπολείπεται.

3.2.6.12 Σημαντικές συμμετοχές σε τράπεζες, ασφαλιστικές εταιρείες και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που δεν υπόκεινται στην ενοποιημένη εποπτεία της τράπεζας

Προβλέπεται ότι οι συμμετοχές μίας τράπεζας που υπερβαίνουν το 10% του μετοχικού κεφαλαίου άλλων τραπεζών, ασφαλιστικών επιχειρήσεων και χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, καθώς και οι συμμετοχές σε συγγενείς εταιρείες που δεν υπόκεινται στην ενοποιημένη εποπτεία της τράπεζας, αφαιρούνται από τα εποπτικά ίδια κεφάλαιά της, εφόσον δεν είναι σε κοινές μετοχές. Η ρύθμιση αφορά τις άμεσες και έμμεσες συμμετοχές, είτε είναι στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών είτε στο επενδυτικό χαρτοφυλάκιο. Συγκεκριμένα, οι σημαντικές συμμετοχές που είναι με τη μορφή πρόσθετων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων ή συμπληρωματικών ιδίων κεφαλαίων αφαιρούνται από το αντίστοιχο συστατικό των εποπτικών κεφαλαίων της τράπεζας.

Εάν με βάση την προαναφερθείσα προσέγγιση, μία τράπεζα κληθεί να αφαιρέσει περισσότερα στοιχεία από ένα συγκεκριμένο στρώμα κεφαλαίων σε σχέση με αυτά που έχει, το έλλειμμα θα αφαιρείται από το επόμενο στρώμα με κεφάλαια καλύτερης ποιότητας (δηλ. αν μια τράπεζα δεν έχει αρκετά πρόσθετα στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων για να αφαιρέσει από εκεί, τότε το έλλειμμα θα αφαιρεθεί από τα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων).¹⁸⁰ Οι επενδύσεις σε κοινές μετοχές έχουν διαφορετική αντιμετώπιση (βλέπε αναλυτικά κατωτέρω, υπό **3.2.6.13**).

3.2.6.13 Ειδικές διατάξεις

Τα ακόλουθα στοιχεία του ενεργητικού αναγνωρίζονται εν μέρει κατά τον υπολογισμό των κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων. Πρόκειται για:

- τις σημαντικές επενδύσεις σε κοινές μετοχές τραπεζών, ασφαλιστικών εταιρειών και χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που δεν υπόκεινται στην ενοποιημένη εποπτεία της τράπεζας,
- τα «δικαιώματα εξυπηρέτησης στεγαστικών δανείων» ('Mortgage Servicing Rights' ή 'MSRs'), και
- τις αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις που απορρέουν από προσωρινές διαφορές.

¹⁷⁹ Ibid, παρ. 82.

¹⁸⁰ Ibid, παρ. 85.

Το ανώτατο όριο αναγνώρισης για το κάθε στοιχείο είναι το 10% των κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων της τράπεζας, μετά τις προσαρμογές των εποπτικών κεφαλαίων.¹⁸¹ Από τον Ιανουάριο του 2013, οι τράπεζες αφαιρούν το ποσό των τριών προαναφερθέντων στοιχείων που σωρευτικά υπερβαίνει το 15% των κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων τους (υπολογιζόμενο μετά την αφαίρεση των υπολοίπων προσαρμογών των εποπτικών κεφαλαίων).¹⁸² Το ποσό που δεν αφαιρείται σταθμίζεται με συντελεστή κινδύνου 250%.¹⁸³

Η αλλαγή του τρόπου αναγνώρισης των «δικαιωμάτων εξυπηρέτησης στεγαστικών δανείων» έχει προκαλέσει την έντονη αντίδραση των αμερικανικών τραπεζών. Παρότι τα “MSRs” τεχνικά ορίζονται ως άυλα στοιχεία, εντούτοις πρόκειται για μία κατηγορία περιουσιακών στοιχείων, των οποίων η αξία υποστηρίζεται από χρηματικές ροές που απορρέουν από συμβατικές υποχρεώσεις. Είναι μεταβιβάσιμα και υπάρχει αγορά διαπραγμάτευσής τους.¹⁸⁴ Υπάρχουν διακυμάνσεις στην αξία τους που οφείλονται στην πρόωρη αποπληρωμή των στεγαστικών δανείων. Ωστόσο, το ρίσκο είναι διαχειρίσιμο και όχι σημαντικά διαφορετικό από τον κίνδυνο προπληρωμής που υπάρχει σε άλλα προϊόντα, όπως στεγαστικά και καταναλωτικά δάνεια. Στο τέλος του 2009 η αξία των “MSRs” των 17 μεγαλύτερων αμερικανικών τραπεζών έφτανε τα \$67 δις. Την ίδια στιγμή η αξία τους στα χαρτοφυλάκια των μεγαλύτερων ευρωπαϊκών τραπεζών ήταν σχεδόν μηδενική.¹⁸⁵

Οι αμερικανικές τράπεζες αντιδρούν στη ρύθμιση που καθιερώνεται με τη «Βασιλεία III» υποστηρίζοντας ότι τα “MSRs” διατηρούν την αξία τους ακόμη και εν μέσω κρίσης, μιας και η αγορά διαπραγμάτευσής τους παραμένει ενεργή. Υποστηρίζουν πως είναι δυνατή η πώλησή τους είτε όταν οι τράπεζες βρίσκονται σε κατάσταση συνέχισης της οικονομικής τους δραστηριότητας είτε όταν είναι στο στάδιο της εκκαθάρισης. Η θέση της αμερικανικής ένωσης τραπεζών είναι ότι η συγκεκριμένη ρύθμιση μειώνει το κίνητρο των τραπεζών να τιτλοποιούν τα στεγαστικά δάνεια, κάτι που θα έχει επιπτώσεις στην παροχή πιστώσεων στην οικονομία.¹⁸⁶ Η εφαρμογή της ρύθμισης είναι πιθανό να οδηγήσει σε μεταφορά των στοιχείων εκτός του ρυθμισμένου τομέα του χρηματοπιστωτικού συστήματος.¹⁸⁷

Τα ακόλουθα στοιχεία, τα οποία βάσει του προηγούμενου κανονιστικού πλαισίου αφαιρούνταν κατά 50% από τα βασικά ίδια κεφάλαια και κατά 50% από τα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια, με το νέο κανονιστικό πλαίσιο θα έχουν συντελεστή στάθμισης κινδύνου 1250%. Τα στοιχεία είναι:

- οι σημαντικές επενδύσεις σε εμπορικές επιχειρήσεις,
- ορισμένα ανοίγματα τιτλοποίησης,
- τα χρηματοδοτικά ανοίγματα σε συναλλαγές για τις οποίες έχει καταβληθεί το αντίτιμο προτού παραδοθούν οι τίτλοι ή έχουν παραδοθεί οι τίτλοι προτού ληφθεί το σχετικό αντίτιμο (‘Non-payment/delivery on non-DvP and non-PvP transactions’), και
- τα χρηματοδοτικά ανοίγματα σε μετοχές υποκείμενα στη μέθοδο “PD/LGD”.

Συνεπώς, η Επιτροπή της Βασιλείας με την υιοθέτηση του νέου κανονιστικού πλαισίου προχωρά σε αυστηροποίηση των διατάξεων αναφορικά με τις προσαρμογές των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων, δεδομένου ότι αυτές πλέον εφαρμόζονται στα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων. Για μία συνοπτική καταγραφή των αφαιρούμενων στοιχείων από τα εποπτικά ίδια κεφάλαια από τη «Βασιλεία I» έως τη «Βασιλεία III», βλέπε παρακάτω, υπό **Παράρτημα III**.

¹⁸¹ Ibid, παρ. 87.

¹⁸² Ibid, παρ. 88.

¹⁸³ Ibid, παρ. 89.

¹⁸⁴ Βλέπε σχετικά **Wells Fargo (2010)**, σελ. 10.

¹⁸⁵ Ibid, σελ. 11.

¹⁸⁶ Βλέπε σχετικά **American Bankers Association (2010)**, σελ. 7.

¹⁸⁷ Βλέπε σχετικά **Bank of America (2010)**, σελ. 8.

3.2.7 Χρονοδιάγραμμα εφαρμογής

Οι διατάξεις του νέου κανονιστικού πλαισίου θα εφαρμοστούν σταδιακά μέχρι το 2019. Η σταδιακή εφαρμογή των νέων διατάξεων διασφαλίζει ότι οι τράπεζες θα ανταποκριθούν στις αυξημένες κεφαλαιακές απαιτήσεις που θέτει το νέο πλαίσιο μέσω της διακράτησης μεγάλου μέρους των κερδών τους, χωρίς να μειωθεί η παροχή πιστώσεων στην οικονομία.

Από την 1^η Ιανουαρίου του 2013 τα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών ανέρχονται στο 3,5% των σταθμισμένων έναντι κινδύνων στοιχείων του ενεργητικού, το 2014 θα φτάσουν στο 4,0% και το 2015 στο 4,5%.¹⁸⁸ Όσον αφορά τα βασικά ίδια κεφάλαια, από τον Ιανουάριο του 2013 ανέρχονται στο 4,5% των σταθμισμένων έναντι κινδύνων στοιχείων του ενεργητικού, το 2014 θα αυξηθούν στο 5,5% και το 2015 στο 6,0%. Το σύνολο των ελαχίστων ιδίων κεφαλαίων παραμένει στο επίπεδο του 8%, όπως προέβλεπε και το προηγούμενο κανονιστικό πλαίσιο. Η διαφορά μεταξύ βασικών ιδίων κεφαλαίων και των συνολικών εποπτικών κεφαλαίων καλύπτεται από τα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια (βλέπε Πίνακα 3).

Πίνακας 3								
Χρονοδιάγραμμα υλοποίησης της «Βασιλείας III»								
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων	2%	3,5%	4,0%	4,5%	4,5%	4,5%	4,5%	4,5%
Βασικά ίδια κεφάλαια	4,0%	4,5%	5,5%	6,0%	6,0%	6,0%	6,0%	6,0%
Ελάχιστα ίδια κεφάλαια (1)	8,0%	8,0%	8,0%	8,0%	8,0%	8,0%	8,0%	8,0%
Κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης (2)					0,625%	1,25%	1,875%	2,5%
(1)+(2)	8,0%	8,0%	8,0%	8,0%	8,625%	9,25%	9,875%	10,5%
Σταδιακή εφαρμογή των προσαρμογών των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων (“regulatory adjustments”)			20%	40%	60%	80%	100%	100%
Η σκιαγράφηση (ροζ) υποδηλώνει μεταβατική περίοδο.								

Οι προσαρμογές των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων (‘regulatory adjustments’) θα εφαρμόζονται στα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων σταδιακά από το 2014. Κάθε έτος το ποσοστό των αφαιρούμενων στοιχείων θα αυξάνεται κατά 20%, μέχρι το 2018, οπότε θα έχουν αποσβεστεί πλήρως.¹⁸⁹ Η ίδια μεταβατική περίοδος ισχύει και για τα στοιχεία που θα αφαιρούνται από τα πρόσθετα στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων και από τα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια.

Οι τίτλοι που έχουν εκδοθεί από θυγατρικές, κατέχονται από τρίτους και δεν πληρούν τις προϋποθέσεις για τη συμπερίληψή τους στα εποπτικά ίδια κεφάλαια των τραπεζών (όπως αναφέρθηκε παραπάνω) θα αφαιρούνται από τα εποπτικά ίδια κεφάλαια.¹⁹⁰ Οι υφιστάμενες συμμετοχές των κρατών στο μετοχικό κεφάλαιο τραπεζών δεν θα προσμετρώνται κατά τον υπολογισμό των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων τους από το 2018.¹⁹¹

¹⁸⁸ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2011b)**, παρ. 94(b).

¹⁸⁹ Ibid, παρ. 94 (c).

¹⁹⁰ Ibid, παρ. 94 (e).

¹⁹¹ Ibid, παρ. 94 (f).

Τα κεφαλαιακά μέσα ('capital instruments') που δεν πληρούν τα κριτήρια για να συμπεριληφθούν στα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων αφαιρούνται πλήρως από την 1^η Ιανουαρίου του 2013. Παράλληλα, τα κεφαλαιακά μέσα που δεν πληρούν τα κριτήρια για να εντάσσονται στα πρόσθετα στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων και στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια καταργούνται σταδιακά από το 2013. Από το 2013 τα συγκεκριμένα κεφαλαιακά μέσα αναγνωρίζονται στο 90% της ονομαστικής τους αξίας, όπως αυτή είχε διαμορφωθεί την 1^η Ιανουαρίου του 2013. Κάθε έτος το ανώτατο όριο αναγνώρισης θα μειώνεται κατά 10% (δηλ. το 2014 στο 80%, το 2015 στο 70% κ.ο.κ.). Αυτό το ανώτατο όριο θα εφαρμόζεται στα πρόσθετα στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων και στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια ξεχωριστά. Στο βαθμό που ένας τίτλος ανακληθεί ή η αναγνώρισή του στα εποπτικά κεφάλαια αποσβένεται, μετά την 1^η Ιανουαρίου του 2013, η ονομαστική αξία που έχει οριστεί ως βάση δεν μειώνεται. Τα κεφαλαιακά μέσα που περιλαμβάνουν κίνητρο για ανάκληση ('incentive to be redeemed') θα αναγνωρίζονται ως εξής:

- ένα κεφαλαιακό μέσο που περιέχει μια ρήτρα ανάκλησης και αύξησης της προκαθορισμένης του απόδοσης πριν την 1^η Ιανουαρίου του 2013, δεν ανακληθεί στην προβλεπόμενη ημερομηνία και έκτοτε πληροί τα κριτήρια για να ενταχθεί στα βασικά ή στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια, θα εξακολουθήσει να αναγνωρίζεται στη συγκεκριμένη κατηγορία κεφαλαίων,
- ένα κεφαλαιακό μέσο που περιέχει μια ρήτρα ανάκλησης και αύξησης της προκαθορισμένης του απόδοσης την 1^η Ιανουαρίου του 2013 ή αργότερα, δεν ανακληθεί στην προβλεπόμενη ημερομηνία και έκτοτε πληροί τα κριτήρια για να ενταχθεί στα βασικά ή στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια, θα εξακολουθήσει να αναγνωρίζεται στη συγκεκριμένη κατηγορία κεφαλαίων. Μέχρι την ημερομηνία ωρίμανσης, το κεφαλαιακό μέσο δεν μπορεί να συμπεριληφθεί στα βασικά ή στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια και επομένως αφαιρείται σταδιακά ('phase-out') από τα εποπτικά κεφάλαια από την 1^η Ιανουαρίου 2013,
- ένα κεφαλαιακό μέσο που περιέχει μια ρήτρα ανάκλησης και αύξησης της προκαθορισμένης του απόδοσης μεταξύ της 12^{ης} Σεπτεμβρίου του 2010 και της 1^{ης} Ιανουαρίου του 2013, δεν ανακληθεί στην προβλεπόμενη ημερομηνία και έκτοτε δεν πληροί τα κριτήρια για να ενταχθεί στα βασικά ή στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια, δεν θα αναγνωρίζεται καθόλου στη συγκεκριμένη κατηγορία κεφαλαίων,
- ένα κεφαλαιακό μέσο που περιέχει μία ρήτρα ανάκλησης και αύξησης της προκαθορισμένης του απόδοσης την 1^η Ιανουαρίου του 2013 ή αργότερα, δεν ανακληθεί την προκαθορισμένη ημερομηνία και έκτοτε δεν πληροί τις προϋποθέσεις που έχουν οριστεί για ένταξη στα βασικά ή στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια, δεν θα αναγνωρίζεται στα συγκεκριμένα κεφάλαια από τη συγκεκριμένη ημερομηνία. Μέχρι την προκαθορισμένη ημερομηνία, ο τίτλος θεωρείται ότι δεν πληροί τα κριτήρια για συμπερίληψη στα βασικά ή τα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια και αφαιρείται σταδιακά από την 1^η Ιανουαρίου του 2013, και τέλος
- ένα κεφαλαιακό μέσο που περιέχει ρήτρα ανάκλησης και προσαύξησης της καθορισμένης του απόδοσης πριν την 12 Σεπτεμβρίου του 2010, δεν ανακλήθηκε την προκαθορισμένη ημερομηνία και έκτοτε δεν πληροί τα κριτήρια για να ενταχθεί στα βασικά ή στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια, αφαιρείται σταδιακά από τα εποπτικά κεφάλαια από την 1^η Ιανουαρίου του 2013.

Στον Πίνακα 4 παρουσιάζεται αναλυτικά η μειούμενη αναγνώριση εντός της επόμενης δεκαετίας των κεφαλαιακών μέσων που δεν πληρούν τα κριτήρια συμπερίληψης στα εποπτικά ίδια κεφάλαια.

Πίνακας 4

Αναγνώριση κεφαλαιακών μέσων που δεν πληρούν τα κριτήρια συμπερίληψης στα εποπτικά ίδια κεφάλαια

Έτος	Ποσοστό που θα αναγνωρίζεται στα εποπτικά κεφάλαια
2013	90%
2014	80%
2015	70%
2016	60%
2017	50%
2018	40%
2019	30%
2020	20%
2021	10%
2022	0%

Οι παραπάνω διατάξεις ισχύουν μόνο για τους τίτλους που έχουν εκδοθεί πριν την 12^η Σεπτεμβρίου του 2010.¹⁹²

3.3 Κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης

3.3.1 Το περιεχόμενο του αποθέματος

Στα πλαίσια της μακρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης, με το νέο κανονιστικό πλαίσιο, εισάγεται το κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης. Προβλέπεται η υποχρέωση των τραπεζών να σχηματίζουν σε ομαλές περιόδους ένα κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης, το οποίο θα απορροφήσει τις ζημιές που θα εμφανίσουν σε περιόδους κρίσεων, επιτρέποντάς τους να συνεχίζουν να λειτουργούν χωρίς να παραβιαστούν τα ελάχιστα όρια κεφαλαιακής επάρκειας.¹⁹³ Η καθιέρωση του κεφαλαιακού αποθέματος για λόγους συντήρησης ενισχύει την ανθεκτικότητα του τραπεζικού τομέα κατά τη διάρκεια της καθοδικής φάσης του οικονομικού κύκλου.

Το κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης αποτελεί επέκταση των ελάχιστων ιδίων κεφαλαίων και το ύψος του ανέρχεται στο 2,5% των σταθμισμένων έναντι κινδύνων στοιχείων του ενεργητικού των τραπεζών και θα χρησιμοποιείται για να αποφεύγεται, κατ' αρχήν, η προσφυγή στα ελάχιστα ίδια κεφάλαια για την απορρόφηση ζημιών.¹⁹⁴ Το κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης θα αποτελείται αποκλειστικά από κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων.

Όταν το κεφαλαιακό απόθεμα μειώνεται, οι τράπεζες οφείλουν να το επαναφέρουν στα απαιτούμενα επίπεδα μέσω του περιορισμού της διανομής κερδών για την καταβολή μερισμάτων, την επαναγορά ιδίων μετοχών και την καταβολή “bonuses” στο προσωπικό.¹⁹⁵ Εναλλακτικά, οι τράπεζες μπορούν να προχωρήσουν σε αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου.

Ο Πίνακας 5 απεικονίζει το ποσοστό των κερδών που οφείλει να διακρατήσει μια τράπεζα ανάλογα με τον δείκτη κύριων στοιχείων των

Πίνακας 5

Κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης- Διακράτηση κερδών

Δείκτης κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων	Ποσοστό των κερδών που οφείλουν οι τράπεζες να διακρατήσουν
4.5%-5.125%	100%
>5.125%-5.75%	80%
>5.75%-6.375%	60%
>6.375%-7%	40%
>7%	0%

¹⁹² Ibid, παρ. 96.

¹⁹³ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2010a)**, σελ. 1.

¹⁹⁴ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2011b)**, παρ. 129.

¹⁹⁵ Βλέπε σχετικά **Γκόρτσος (2011)**, σελ. 302.

βασικών ιδίων κεφαλαίων που παρουσιάζει. Για παράδειγμα, μία τράπεζα με δείκτη κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων (άθροισμα ελάχιστων ιδίων κεφαλαίων και κεφαλαιακού αποθέματος για λόγους συντήρησης) στην περιοχή του 5,75% έως 6,375%, απαιτείται να διακρατεί το 60% των κερδών της προκειμένου να εκπληρώσει τις κεφαλαιακές απαιτήσεις που συνδέονται με το κεφαλαιακό απόθεμα.¹⁹⁶

3.3.2 Χρονοδιάγραμμα εφαρμογής

Οι διατάξεις για το κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης θα τεθούν σε εφαρμογή σταδιακά, από την 1^η Ιανουαρίου του 2016 έως την 1^η Ιανουαρίου του 2019. Κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου, το ύψος του αντικυκλικού αποθέματος θα αυξάνεται σε ετήσια βάση κατά 0,625% των σταθμισμένων έναντι κινδύνων στοιχείων του ενεργητικού της τράπεζας. Οι εθνικές εποπτικές αρχές, εφόσον κρίνουν ότι υπάρχει υπερβολική πιστωτική επέκταση κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου, μπορούν να αποφασίσουν την ταχύτερη εφαρμογή των σχετικών διατάξεων.¹⁹⁷

3.4 Αντικυκλικό απόθεμα

3.4.1 Το περιεχόμενο του αποθέματος

Κατά τη διάρκεια της πρόσφατης χρηματοπιστωτικής κρίσης κατέστη εμφανές πόσο εκτεταμένες μπορεί να είναι οι ζημιές στον τραπεζικό τομέα, όταν έχει προηγηθεί μία περίοδος υπερβολικής πιστωτικής επέκτασης. Η αποσταθεροποίηση και οι δυσλειτουργίες του τραπεζικού συστήματος οδηγούν σε μείωση της παροχής πιστώσεων στην πραγματική οικονομία που συνεπάγεται συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας που με τη σειρά της οδηγεί σε μείωση των εσόδων και αύξηση των ζημιών των τραπεζών, δημιουργώντας ένα φαύλο κύκλο. Προκειμένου να αποφευχθεί κάτι παρόμοιο στο μέλλον, η Επιτροπή της Βασιλείας προχώρησε στην υιοθέτηση του αντικυκλικού αποθέματος. Πρόκειται για ένα καινοτόμο στοιχείο μακρο-προληπτικής φύσεως που επιδιώκει τη σύνδεση των κεφαλαιακών απαιτήσεων των τραπεζών με το μακροοικονομικό περιβάλλον στο οποίο λειτουργούν.

Όταν οι αρμόδιες εθνικές αρχές κρίνουν ότι υφίσταται υπερβολική πιστωτική επέκταση θα υποχρεώνουν τις τράπεζες να σχηματίσουν το αντικυκλικό απόθεμα που θα αποτελεί επέκταση του κεφαλαιακού αποθέματος για λόγους συντήρησης. Το ύψος του αντικυκλικού αποθέματος θα κυμαίνεται από 0% έως 2,5% των σταθμισμένων έναντι κινδύνων στοιχείων του ενεργητικού της τράπεζας.¹⁹⁸ Οι αρμόδιες εθνικές αρχές θα καθορίζουν το ύψος του αντικυκλικού αποθέματος, ανάλογα με την εξέλιξη του συστημικού κινδύνου που προκαλείται από την υπερβολική πιστωτική επέκταση. Όταν κρίνουν ότι υποχωρεί ο συστημικός κίνδυνος θα μειώνουν το ύψος του αποθέματος. Η καθιέρωση αποθέματος μεγαλύτερου ύψους είναι στη διακριτική ευχέρεια των εθνικών αρχών. Οι τράπεζες θα έχουν στη διάθεσή τους δώδεκα μήνες για να ανταποκριθούν στις αυξημένες κεφαλαιακές απαιτήσεις λόγω της ενεργοποίησης του αντικυκλικού αποθέματος. Η απόφαση των αρμόδιων εθνικών αρχών για τη μείωση του ύψους του αποθέματος θα έχει άμεση ισχύ.

Το αντικυκλικό απόθεμα θα αποτελείται από κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων και οι τράπεζες οφείλουν να το σχηματίσουν μέσω του περιορισμού της διανομής κερδών για την καταβολή μερισμάτων, την επαναγορά μετοχών και την καταβολή “bonuses” στο προσωπικό.¹⁹⁹ Οι περιορισμοί είναι ίδιοι με εκείνους που ισχύουν για το κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης (βλέπε **Πίνακα 5**).

¹⁹⁶ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2011b)**, παρ. 131.

¹⁹⁷ *Ibid*, παρ. 132(d).

¹⁹⁸ *Ibid*, παρ. 139.

¹⁹⁹ *Ibid*, παρ. 142.

Η Επιτροπή της Βασιλείας εξέδωσε, τον Δεκέμβριο του 2010, ένα κείμενο κατευθυντήριων γραμμών, με τίτλο “*Guidance for national authorities operating the countercyclical capital buffer*”, απευθυνόμενη στις αρμόδιες εθνικές αρχές αναφορικά με το σχηματισμό του αντικυκλικού αποθέματος. Η μεθοδολογία που προτείνει για την αξιολόγηση της εξέλιξης του συστημικού κινδύνου συνδέεται με την απόκλιση του δείκτη παροχής πιστώσεων προς την οικονομία ως προς το ΑΕΠ από μια μακροχρόνια μέση τάση (‘credit-to-GDP gap’).²⁰⁰ Όσο μεγαλύτερη είναι η απόκλιση, τόσο μεγαλύτερο θα είναι το ύψος του αποθέματος.²⁰¹

Ο χρόνος λήψης της απόφασης για την ενίσχυση ή τη μείωση του αντικυκλικού αποθέματος είναι καθοριστικής σημασίας για την αποτελεσματικότητα του μέτρου. Σε περίπτωση που η αρμόδια εποπτική αρχή αποφασίσει την ενίσχυση του αντικυκλικού αποθέματος με χρονική καθυστέρηση (‘time lag’), ενώ η οικονομία έχει αρχίσει να μπαίνει σε ύφεση ή προχωρήσει στη μείωσή του, ενώ η οικονομία έχει αρχίσει να ανακάμπτει, τότε το εν λόγω εργαλείο θα δράσει προκυκλικά και όχι αντικυκλικά.²⁰²

Οι διεθνώς δραστηριοποιούμενες τράπεζες οφείλουν να σχηματίσουν, σε ενοποιημένη βάση, ένα αντικυκλικό απόθεμα, το ύψος του οποίου θα είναι ο σταθμισμένος μέσος όρος των αντικυκλικών αποθεμάτων που έχουν καθορίσει οι εθνικές αρχές των κρατών στις οποίες δραστηριοποιούνται. Οι αρχές του κράτους υποδοχής θα καθορίζουν το ύψος του αντικυκλικού αποθέματος που θα έχουν την υποχρέωση να σχηματίζουν οι τράπεζες που δραστηριοποιούνται στη χώρα τους. Οι αρχές του κράτους καταγωγής οφείλουν να διασφαλίσουν ότι οι τράπεζες που εποπτεύουν, υπολογίζουν το αντικυκλικό απόθεμα σωστά βάσει της έκθεσής τους στις διάφορες χώρες. Η συνεργασία μεταξύ των εποπτικών αρχών αποσκοπεί στη διασφάλιση ίσων όρων ανταγωνισμού μεταξύ εγχώριων και ξένων τραπεζών όσον αφορά την παροχή πιστώσεων. Οι αρχές του κράτους καταγωγής μπορούν να θέσουν υψηλότερες απαιτήσεις, αν κρίνουν ότι το ύψος του αποθέματος που αποφάσισαν οι αρχές του κράτους υποδοχής είναι ανεπαρκές. Ωστόσο, δεν επιτρέπεται να εφαρμόζουν ένα αντικυκλικό απόθεμα που είναι μικρότερο από αυτό που έχουν καθορίσει οι αρχές του κράτους υποδοχής.²⁰³

Οι διατάξεις του νέου κανονιστικού πλαισίου για το αντικυκλικό απόθεμα δεν αποσκοπούν μόνο στη διασφάλιση της φερεγγυότητας των τραπεζών σε ατομικό επίπεδο αλλά και στην απρόσκοπτη παροχή πιστώσεων από το τραπεζικό σύστημα προς την οικονομία ακόμη και σε περιόδους κρίσης. Η εισαγωγή του αντικυκλικού αποθέματος συμβάλλει στην αντιμετώπιση της προκυκλικότητας που συνεπάγονται οι κεφαλαιακές απαιτήσεις βάσει των σταθμισμένων έναντι κινδύνων στοιχείων του ενεργητικού και οι οποίες οδηγούν σε υπερβολική πιστωτική επέκταση κατά την ανοδική φάση του οικονομικού κύκλου και σε απομόχλευση (‘deleverage’) κατά τη διάρκεια μιας ύφεσης.²⁰⁴ Επίσης, το αντικυκλικό απόθεμα επιδιώκει τον μετριασμό του συστημικού κινδύνου. Σε περιόδους υπερβολικής πιστωτικής επέκτασης, όταν αναπτύσσονται συστημικοί κίνδυνοι, θα ενεργοποιείται το απόθεμα και θα αυξάνονται οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για όλες τις τράπεζες, ακόμη και αν σε ατομικό επίπεδο δεν αντιμετωπίζουν προβλήματα.

Το αντικυκλικό απόθεμα προτείνεται να εφαρμόζεται συνδυαστικά με άλλα μέτρα μακρο-προληπτικού χαρακτήρα, όπως ο συντελεστής «ύψος δανείου προς αξία περιουσιακού στοιχείου» (‘loan-to-value’), ο συντελεστής «ύψος χρέους προς εισόδημα του δανειολήπτη» (‘debt-to-income’), ο σχηματισμός δυναμικών προβλέψεων (‘dynamic provisions’) και τα τομεακά κεφαλαιακά αποθέματα, όταν εντοπίζεται υπερβολική πιστωτική επέκταση σε συγκεκριμένους τομείς της οικονομίας.²⁰⁵

²⁰⁰ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2010b)**, σελ. 9.

²⁰¹ Βλέπε σχετικά **Ingves (2011)**, σελ. 6.

²⁰² Για μία πληρέστερη ανάλυση αναφορικά με το αντικυκλικό απόθεμα, βλέπε **Dombret (2013)**.

²⁰³ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2010b)**, σελ. 5.

²⁰⁴ Βλέπε ενδεικτικά **Carney (2011)**, σελ. 8.

²⁰⁵ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2010b)**, σελ. 5.

3.4.2 Χρονοδιάγραμμα εφαρμογής

Οι διατάξεις για το αντικυκλικό απόθεμα θα τεθούν σε ισχύ σταδιακά, παράλληλα με τις διατάξεις για το κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης, από την 1^η Ιανουαρίου του 2016 έως την 1 Ιανουαρίου του 2019. Κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου, το μέγιστο ύψος του αντικυκλικού αποθέματος θα αυξάνεται σε ετήσια βάση κατά 0,625% των σταθμισμένων έναντι κινδύνων στοιχείων του ενεργητικού της τράπεζας. Οι αρμόδιες εθνικές αρχές, εφόσον κρίνουν ότι υφίσταται υπερβολική πιστωτική επέκταση, δύνανται να αποφασίσουν την ταχύτερη εφαρμογή των σχετικών διατάξεων.

3.5 Συντελεστής μόχλευσης

3.5.1 Υπολογισμός του συντελεστή μόχλευσης

Κατά τη διάρκεια της πρόσφατης χρηματοπιστωτικής κρίσης απεδείχθη ότι η διατήρηση ισχυρών συντελεστών κεφαλαιακής επάρκειας βάσει των σταθμισμένων έναντι κινδύνων στοιχείων του ενεργητικού δεν αρκεί για τη διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος. Πολλές τράπεζες που εμφάνιζαν υπερβολική μόχλευση, αν και πληρούσαν τους κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας, αντιμετώπισαν προβλήματα λόγω των αμφιβολιών της αγοράς για τη φερεγγυότητά τους. Εν μέσω κρίσης, η μόχλευση κατέστη το σημαντικότερο κριτήριο διάκρισης των προβληματικών από τις υγιείς τράπεζες.²⁰⁶ Οι επενδυτές αξιολογούσαν τις τράπεζες βάσει της μόχλευσης που εμφάνιζαν και όχι βάσει του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας. Επιδιώκοντας την εξασφάλιση της εμπιστοσύνης των επενδυτών και την ομαλή αναχρηματοδότηση του βραχυπρόθεσμου χρέους τους, οι τράπεζες προχώρησαν σε απομόχλευση, επιτείνοντας το καθοδικό σπινάλι μεταξύ του χρηματοπιστωτικού τομέα και της πραγματικής οικονομίας.²⁰⁷

Η Επιτροπή της Βασιλείας υιοθέτησε έναν συντελεστή μόχλευσης που θα λειτουργεί συμπληρωματικά προς τους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας ('backstop measure'). Το ύψος του συντελεστή μόχλευσης θα ανέρχεται σε 3%, έχοντας:²⁰⁸

- ως αριθμητή, τα βασικά ίδια κεφάλαια των τραπεζών, βάσει του ορισμού του νέου κανονιστικού πλαισίου, μετά την εφαρμογή των κανονιστικών προσαρμογών,²⁰⁹ και
- ως παρονομαστή, τα ανοίγματά τους τόσο εντός όσο και εκτός ισολογισμού χωρίς να σταθμίζονται με συντελεστές κινδύνου.

Κατά τον υπολογισμό του συντελεστή μόχλευσης ισχύουν τα ακόλουθα:²¹⁰

- τα χρηματοδοτικά ανοίγματα σε εντός ισολογισμού, μη παράγωγα χρηματοπιστωτικά μέσα προσμετρώνται μετά την αφαίρεση συγκεκριμένων προβλέψεων ('specific provisions') και προσαρμογών αποτίμησης, όπως η προσαρμογή πιστωτικής αποτίμησης,
- δεν επιτρέπεται να μειώνονται τα χρηματοδοτικά ανοίγματα του ισολογισμού ('on-balance sheet exposure') με την αγορά εμπράγματων ή χρηματοοικονομικών εξασφαλίσεων, εγγυήσεων και μέσων μείωσης του πιστωτικού κινδύνου ('credit risk mitigation'),
- δεν επιτρέπεται ο συμψηφισμός δανείων και καταθέσεων, και
- προβλέπονται ειδικότερες ρυθμίσεις για τις συναλλαγές χρηματοδότησης τίτλων ('Securities Financing Transactions' ή 'SFT')²¹¹ και τα παράγωγα χρηματοπιστωτικά μέσα.

²⁰⁶ Βλέπε ενδεικτικά **Walter (2011)**, σελ. 4.

²⁰⁷ Για περισσότερες πληροφορίες για τον συντελεστή μόχλευσης, βλέπε **Wellink (2010b)**.

²⁰⁸ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2011b)**, παρ. 153.

²⁰⁹ *Ibid*, παρ. 156.

²¹⁰ *Ibid*, παρ. 157.

Η Επιτροπή της Βασιλείας θεωρεί ότι τα στοιχεία εκτός ισολογισμού είναι πηγή δυνητικά σημαντικής μόχλευσης. Τέτοια στοιχεία είναι: οι άνευ όρων ακυρώσιμες δεσμεύσεις ('unconditionally cancellable commitments'), τα άμεσα υποκατάστατα πιστώσεων ('direct credit substitutes'), οι τίτλοι αποδοχής ('acceptances'), οι standby πιστωτικές επιστολές ('standby letters of credit') και οι αποτυχημένες συναλλαγές στις οποίες οι τίτλοι δεν έχουν διακανονιστεί ('unsettled securities'). Η σταθμισμένη αξία των εκτός ισολογισμού στοιχείων προκύπτει από την μετατροπή των εν λόγω στοιχείων σε «ισοδύναμα στοιχεία ενεργητικού» με την εφαρμογή συγκεκριμένων συντελεστών πιστωτικής μετατροπής ('credit conversion factor').²¹² Ο συντελεστής πιστωτικής μετατροπής για τις άνευ όρων χωρίς προειδοποίηση ακυρώσιμες δεσμεύσεις είναι 10%, ενώ για τα υπόλοιπα στοιχεία εκτός ισολογισμού είναι 100%.²¹³

Ο συντελεστής μόχλευσης, αν και εντάσσεται στα στοιχεία μικρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης, έχει και μακρο-προληπτικά χαρακτηριστικά, καθώς στοχεύει στον μετριασμό του συστημικού κινδύνου που αυξάνεται κατά τη διάρκεια της ανοδικής φάσης του οικονομικού κύκλου λόγω υπερβολικής μόχλευσης. Λειτουργεί συμπληρωματικά προς το αντικυκλικό απόθεμα και βοηθά στην αποφυγή υπερβολικής διόγκωσης των τραπεζικών ισολογισμών.²¹⁴ Επίσης, περιορίζει την εξάρτηση από τα εσωτερικά συστήματα αξιολόγησης των τραπεζών, καθώς μία υποεκτίμηση των κινδύνων στους οποίους είναι εκτεθειμένες οι τράπεζες οδηγεί σε ανεπαρκή κεφαλαιοποίηση. Τέλος, συμβάλλει στον περιορισμό του ρυθμιστικού αρμπιτράζ, στο οποίο προσφεύγουν οι τράπεζες προκειμένου να αποφύγουν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις που ορίζει το κανονιστικό πλαίσιο.²¹⁵

Το σημαντικότερο μειονέκτημα του συντελεστή μόχλευσης είναι το γεγονός ότι παρέχει το κίνητρο στις τράπεζες να επενδύουν σε περιουσιακά στοιχεία μεγαλύτερου ρίσκου, άρα και μεγαλύτερης απόδοσης, εφόσον δεν βασίζεται σε συντελεστές στάθμισης κινδύνου ('risk unweighted').²¹⁶ Ωστόσο, αυτό το μειονέκτημα μετριάζεται από το γεγονός ότι λειτουργεί συμπληρωματικά προς τους κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας και όχι μόνο του, όπως ίσχυε σε αρκετές χώρες μέχρι την υιοθέτηση της «Βασιλείας I» το 1988.

Τέλος, ο συντελεστής μόχλευσης εκτιμάται πως θα προκαλέσει σοβαρή στρέβλωση στον ανταγωνισμό μεταξύ ευρωπαϊκών και αμερικανικών τραπεζών λόγω των διαφορών που παρουσιάζουν τα λογιστικά πρότυπα που χρησιμοποιούν οι τράπεζες. Εν προκειμένω, οι ευρωπαϊκές τράπεζες θα πρέπει να έχουν περισσότερα κεφάλαια προκειμένου να ικανοποιούν την απαίτηση για τον συντελεστή μόχλευσης.

3.5.2 Χρονοδιάγραμμα εφαρμογής

Η μεταβατική περίοδος για την υλοποίηση των διατάξεων για τον συντελεστή μόχλευσης ξεκίνησε τον Ιανουάριο του 2011. Κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου, η Επιτροπή της Βασιλείας θα εξετάσει την καταλληλότητα των προτεινόμενων ρυθμίσεων κατά τη διάρκεια ενός πλήρους οικονομικού κύκλου.²¹⁷ Η μεταβατική περίοδος διακρίνεται.²¹⁸

- στην περίοδο εποπτικής παρακολούθησης ('supervisory monitoring period'), η διάρκεια της οποίας ήταν από το 2011 έως το τέλος του 2012. Κύριος στόχος της

²¹¹ Στις συναλλαγές χρηματοδότησης τίτλων ('Securities Financing Transactions') περιλαμβάνονται οι συμφωνίες επαναγοράς ('repo'), οι συμφωνίες επαναπώλησης ('reverse repo') και οι συναλλαγές οριακής χρηματοδότησης ('margin lending transactions').

²¹² Βλέπε Γκόρτσος (2011), σελ. 283.

²¹³ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2011b)**, παρ. 162-164.

²¹⁴ Βλέπε σχετικά **Financial Services Authority (2009)**, σελ. 93.

²¹⁵ Βλέπε σχετικά **Unicredit Group (2010)**, σελ. 9.

²¹⁶ Βλέπε ενδεικτικά **Ingyes (2011)**, σελ. 7.

²¹⁷ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2011b)**, παρ. 165.

²¹⁸ *Ibid*, παρ. 166.

εποπτικής παρακολούθησης ήταν η ανάπτυξη προτύπων για την παρακολούθηση με συνεπή τρόπο των συστατικών που αποτελούν τον συντελεστή μόχλευσης, και

- στην περίοδο παράλληλης εφαρμογής, που ξεκίνησε την 1^η Ιανουαρίου του 2013 και θα ολοκληρωθεί στο τέλος του 2017. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου οι τράπεζες οφείλουν να υπολογίζουν τον συντελεστή μόχλευσής τους και από το 2015 να τον δημοσιοποιούν.

Η μεταβατική περίοδος θα επιτρέψει στην Επιτροπή της Βασιλείας να διαπιστώσει ποια είναι η αλληλεπίδραση του συντελεστή μόχλευσης και των κεφαλαιακών απαιτήσεων βάσει των σταθμισμένων έναντι κινδύνων στοιχείων του ενεργητικού σε όλες τις φάσεις του οικονομικού κύκλου και στο πρώτο εξάμηνο του 2017 θα προχωρήσει στη διατύπωση των τελικών ρυθμίσεων για τον ορισμό και τον ποσοτικό προσδιορισμό του συντελεστή μόχλευσης. Οι διατάξεις για τον συντελεστή μόχλευσης θα τεθούν σε εφαρμογή από τον Ιανουάριο του 2018.²¹⁹

3.6 Αυξημένες κεφαλαιακές απαιτήσεις για τις συστημικά σημαντικές τράπεζες ('Systemically Important Banks')

3.6.1 Παγκοσμίως συστημικά σημαντικές τράπεζες ('Global Systemically Important Banks')

Η κατάρρευση της Lehman Brothers έθεσε σε κίνδυνο την ύπαρξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος, απειλώντας με κατάρρευση και άλλα συστημικά σημαντικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Οι κυβερνήσεις υποχρεώθηκαν να ενισχύσουν κεφαλαιακά πολλές συστημικά σημαντικές τράπεζες προκειμένου να αποτρέψουν την κατάρρευση του χρηματοπιστωτικού συστήματος που θα οδηγούσε την παγκόσμια οικονομία σε ύφεση ανάλογη εκείνης της περιόδου 1929-1933.

Η Επιτροπή της Βασιλείας εξέδωσε μία έκθεση για τη θέσπιση αυστηρότερων διατάξεων αναφορικά με την κεφαλαιακή επάρκεια των παγκοσμίως συστημικά σημαντικών τραπεζών ('Global Systemically Important Banks' ή 'G-SIBs'). Το έργο της Επιτροπής της Βασιλείας εντάσσεται στη συνολική προσπάθεια του FSB να αντιμετωπιστεί ο κίνδυνος για τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος λόγω κατάρρευσης μίας παγκοσμίως συστημικά σημαντικής τράπεζας. Η δικαιολογητική βάση της ρυθμιστικής παρέμβασης είναι η αντιμετώπιση των αρνητικών εξωτερικοτήτων ('negative externalities') που παράγονται από τις συστημικά σημαντικές τράπεζες και δεν είναι δυνατό να αντιμετωπιστούν από το υφιστάμενο κανονιστικό πλαίσιο.

Με τις διατάξεις για τις παγκοσμίως συστημικά σημαντικές τράπεζες επιδιώκεται:²²⁰

- η μείωση της πιθανότητας κατάρρευσής τους, μέσω της ενίσχυσης της ικανότητάς τους να απορροφούν ζημιές, ενώ συνεχίζουν την οικονομική τους δραστηριότητα ('going-concern loss absorbency'),
- η αποτροπή αύξησης του μεγέθους των τραπεζών, αφού θα έχουν την υποχρέωση να εκπληρώνουν αυξημένες κεφαλαιακές απαιτήσεις σε περίπτωση ενίσχυσης της συστημικής τους σημασίας, και
- η αντιμετώπιση του προβλήματος του ηθικού κινδύνου ('moral hazard') που συνίσταται στην ανάληψη υπερβολικών κινδύνων από τις διοικήσεις των τραπεζών που γνωρίζουν ότι θα διασωθούν με χρήματα φορολογουμένων.

Οι αυξημένες κεφαλαιακές απαιτήσεις είναι ο ακρογωνιαίος λίθος του νέου κανονιστικού πλαισίου προκειμένου να διασφαλιστεί η ικανότητα των τραπεζών να απορροφούν ζημιές

²¹⁹ Ibid, παρ. 167.

²²⁰ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2011c)**, παρ. 5.

χωρίς να καθίσταται επιτακτική η προσφυγή σε κρατικά κεφάλαια.²²¹ Οι αυξημένες κεφαλαιακές απαιτήσεις για τις συστημικά σημαντικές τράπεζες αποτελούν αντιστάθμισμα στο πλεονέκτημα που διαθέτουν έναντι των μικρότερων τραπεζών ως προς την άντληση χρηματοδότησης λόγω της εδραιωμένης αντίληψης ότι δεν τίθεται κίνδυνος περιέλευσής τους σε αφερέγγυοτητα.

Η αξιολόγηση της συστημικής σημασίας των τραπεζών βασίζεται σε ορισμένους δείκτες που αντανakλούν τις διαφορετικές πλευρές που παράγουν τις αρνητικές εξωτερικότητες και καθιστούν μία τράπεζα σημαντική για τη σταθερότητα του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος. Η συστημική σημασία καθορίζεται από τις επιπτώσεις που θα υπάρξουν από ενδεχόμενη κατάρρευση μίας τράπεζας και όχι από την πιθανότητα να καταστεί αφερέγγυα.

Η μεθοδολογία αξιολόγησης βασίζεται στις ακόλουθες παραμέτρους:

- το μέγεθος ('size'),
- τη διασυνδεσιμότητα ('interconnectedness'),
- την απουσία υποκατάστατων υποδομών ('substitutability')
- τη διασυνοριακή δραστηριότητα ('cross-jurisdictional activity'), και
- την πολυπλοκότητα της δραστηριότητας ('complexity').

Κάθε μία από τις παραμέτρους σταθμίζεται με ένα συντελεστή 20%. Με εξαίρεση το μέγεθος, στις υπόλοιπες παραμέτρους υπάρχουν υποκατηγορίες. Για παράδειγμα, η παράμετρος της παγκόσμιας δραστηριότητας διακρίνεται στις διασυνοριακές απαιτήσεις ('Cross-jurisdictional claims') και στις διασυνοριακές υποχρεώσεις ('Cross-jurisdictional liabilities'), με συντελεστή 10% η καθεμία.²²²

Το σκορ κάθε τράπεζας υπολογίζεται για κάθε δείκτη (π.χ. μέγεθος), διαιρώντας το μερίδιο της τράπεζας ως προς το σύνολο της παραμέτρου (π.χ. μέγεθος τράπεζας ως προς το μέγεθος όλων των τραπεζών). Για παράδειγμα, μία τράπεζα με μέγεθος ίσο προς το 10% του συνολικού μεγέθους του παγκοσμίου τραπεζικού συστήματος, θα έχει σκορ 0,1 (το μέγιστο σκορ για κάθε παράμετρο είναι 1). Αθροίζοντας τα σκορ από όλες τις κατηγορίες προκύπτει το τελικό σκορ για κάθε τράπεζα. Το μέγιστο σκορ είναι 5 (αν υπήρχε μόνο μία τράπεζα στον κόσμο).²²³

Πίνακας 6	
Αυξημένες κεφαλαιακές απαιτήσεις για τις G-SIBs	
Κατηγορία	Δείκτης CET 1
5 (κενή)	3.5%
4	2.5%
3	2%
2	1.5%
1	1%

Οι παγκοσμίως συστημικά σημαντικές τράπεζες διακρίνονται σε 4 κατηγορίες ('buckets') ανάλογα με το σκορ. Προβλέπεται η ύπαρξη μίας πέμπτης κατηγορίας, στην οποία δεν θα ενταχθεί κάποια τράπεζα. Κάθε κατηγορία συνεπάγεται διαφορετικό ύψος πρόσθετων κεφαλαιακών απαιτήσεων.²²⁴ (βλέπε **Πίνακα 6**). Οι εθνικές εποπτικές αρχές δύνανται να επιβάλλουν υψηλότερες κεφαλαιακές απαιτήσεις.²²⁵ Οι τράπεζες οφείλουν να εκπληρώνουν τις αυξημένες κεφαλαιακές απαιτήσεις με κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων.²²⁶ Η λίστα των τραπεζών που εμπίπτουν στην κατηγορία των παγκοσμίως συστημικά σημαντικών αναθεωρείται ετησίως.²²⁷ Η εφαρμογή των πρόσθετων κεφαλαιακών απαιτήσεων θα γίνει σταδιακά από την 1^η Ιανουαρίου του 2016 έως την 1^η Ιανουαρίου του 2019, όπως ισχύει και για το κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης και το αντικυκλικό απόθεμα.²²⁸

²²¹ Βλέπε σχετικά **Tarullo (2012)**, σελ. 1.

²²² Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2011c)**, παρ. 16.

²²³ *Ibid*, παρ. 17.

²²⁴ *Ibid*, παρ. 52.

²²⁵ *Ibid*, παρ. 74.

²²⁶ *Ibid*, παρ. 80.

²²⁷ *Ibid*, παρ. 67.

²²⁸ *Ibid*, παρ. 96.

3.6.2 Εγχωρίως συστημικά σημαντικές τράπεζες (*‘Domestic Systemically Important Banks’*)

Υπάρχουν πολλές τράπεζες που δεν θεωρούνται συστημικά σημαντικές σε διεθνές επίπεδο, αλλά διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και την οικονομία μίας χώρας. Η Επιτροπή της Βασιλείας εξέδωσε τον Οκτώβριο του 2012 το μία έκθεση, με τίτλο: “*A framework for dealing with domestic systemically important banks*”. Το συγκεκριμένο πλαίσιο λειτουργεί συμπληρωματικά προς το κανονιστικό πλαίσιο για τις παγκοσμίως συστημικά σημαντικές τράπεζες. Η Επιτροπή, αναγνωρίζοντας τις ιδιαιτερότητες κάθε χώρας, με το συγκεκριμένο κείμενο παρέχει στις αρμόδιες εποπτικές αρχές μία εργαλειοθήκη για να αντιμετωπίσουν τους κινδύνους που πηγάζουν από τις συστημικά σημαντικές τράπεζες που δραστηριοποιούνται στη δικαιοδοσία τους (*‘Domestic Systemically Important Banks’* ή *‘D-SIBs’*).²²⁹

Η συστημική σημασία μίας τράπεζας καθορίζεται από τις επιπτώσεις που θα υπάρξουν στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και την εγχώρια οικονομία από ενδεχόμενη κατάρρευσή της. Προβλέπεται η επιβολή υψηλότερων κεφαλαιακών απαιτήσεων στις εγχωρίως συστημικά σημαντικές τράπεζες προκειμένου να μειωθεί η πιθανότητα κατάρρευσής τους.²³⁰

Οι εθνικές εποπτικές αρχές είναι αρμόδιες για τον προσδιορισμό των εγχωρίως συστημικά σημαντικών τραπεζών, καθώς και του ύψους των πρόσθετων κεφαλαιακών απαιτήσεων που οφείλουν να πληρούν.²³¹ Οι αυξημένες κεφαλαιακές απαιτήσεις πρέπει να είναι ανάλογες προς τη συστημική σημασία των τραπεζών και να εκπληρώνονται με κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων.

Οι εθνικές εποπτικές αρχές οφείλουν να υιοθετήσουν μία μεθοδολογία αξιολόγησης που να βασίζεται στις ακόλουθες παραμέτρους:²³²

- το μέγεθος (*‘size’*),
- τη διασυνδεσιμότητα (*‘interconnectedness’*),
- την απουσία υποκατάστατων υποδομών (*‘substitutability’*), και
- την πολυπλοκότητα της δραστηριότητας (*‘complexity’*).

Οι εποπτικές αρχές της χώρας καταγωγής πρέπει να επιβάλλουν τις πρόσθετες κεφαλαιακές απαιτήσεις στις εγχωρίως συστημικά σημαντικές τράπεζες σε ενοποιημένη βάση, ενώ οι αρχές του κράτους υποδοχής είναι υπεύθυνες για την αξιολόγηση της συστημικής σημασίας των τραπεζών σε επίπεδο θυγατρικής.²³³ Οι διατάξεις αναμένεται να τεθούν σε ισχύ από το 2016, ενώ η συχνότητα αξιολόγησης των τραπεζών που εμπίπτουν στην κατηγορία των εγχωρίως συστημικά σημαντικών δεν πρέπει να διαφέρει σημαντικά από αυτήν που ισχύει για τις παγκοσμίως συστημικά σημαντικές τράπεζες (δηλ. ένα έτος).²³⁴

Χαρακτηριστικό παράδειγμα χώρας που έχει ήδη λάβει μέτρα για την αντιμετώπιση του προβλήματος των εγχωρίως συστημικά σημαντικών τραπεζών είναι η Ελβετία (βλέπε αναλυτικά κατωτέρω, υπό **Παράρτημα II**).

²²⁹ Βλέπε σχετικά Ingves (2012), σελ. 3.

²³⁰ Βλέπε σχετικά Basel Committee on Banking Supervision (2012i), παρ. 29.

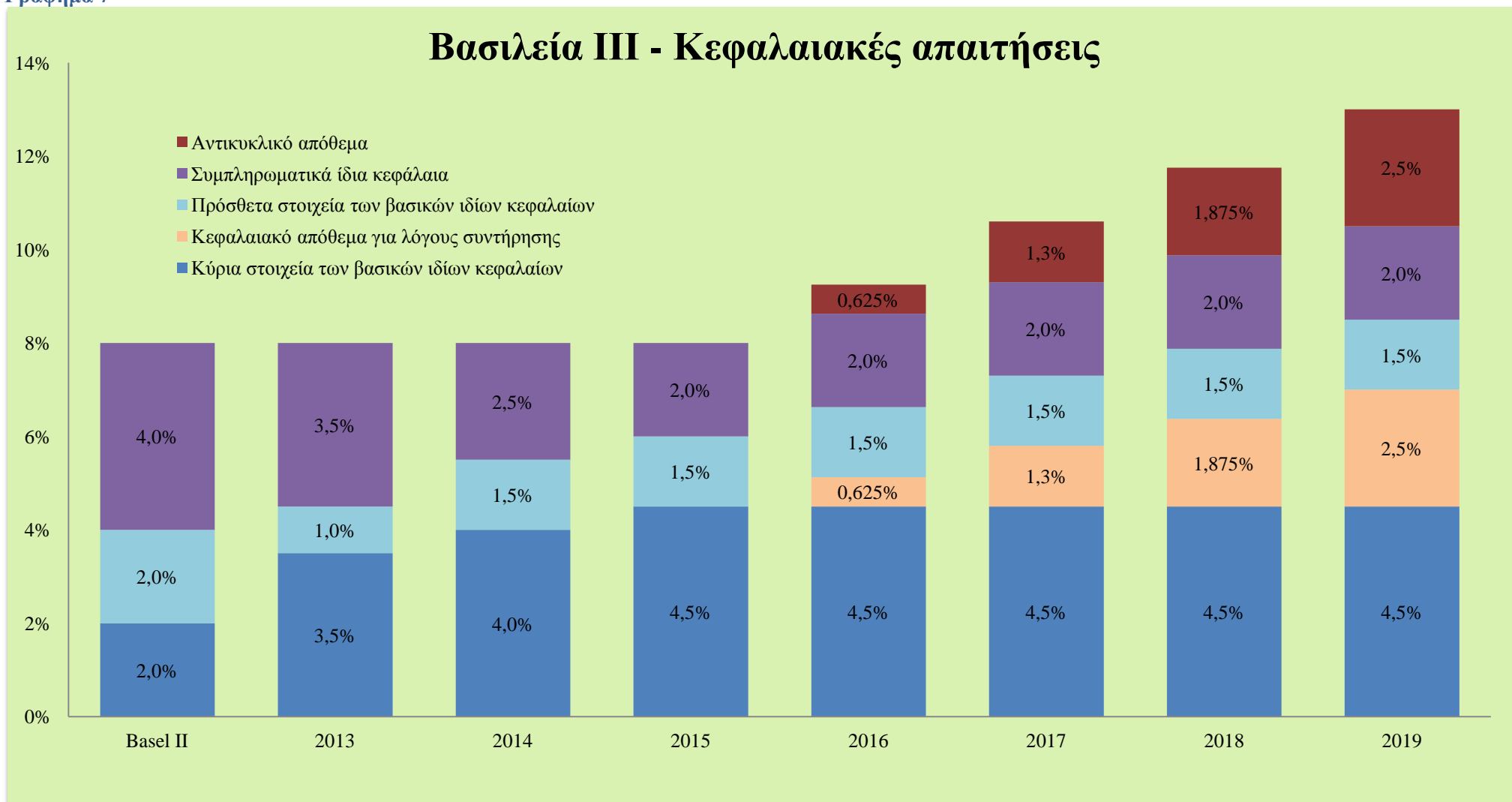
²³¹ Ibid, παρ. 13-14.

²³² Ibid, παρ. 21-24.

²³³ Ibid, παρ. 36-41.

²³⁴ Ibid, παρ.27.

Γράφημα 7

4. Αξιολόγηση του νέου κανονιστικού πλαισίου

4.1 Κόστος κεφαλαίου

4.1.1 Σύγκριση κοινών μετοχών και χρέους

Ο τρόπος κάλυψης των αυξημένων κεφαλαιακών απαιτήσεων που θέτει το νέο κανονιστικό πλαίσιο αποτελεί ένα ιδιαίτερα σημαντικό θέμα. Ο τρόπος χρηματοδότησης των περιουσιακών στοιχείων, δηλαδή η αναλογία ιδίων κεφαλαίων και χρέους είναι ένα θέμα που προκαλεί τριβές μεταξύ των ενδιαφερομένων.²³⁵ Σε αυτό το σημείο εντοπίζεται σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ διοικήσεων, μετόχων και πιστωτών των τραπεζών από τη μία πλευρά και κοινωνίας από την άλλη. Στην πραγματικότητα υφίσταται διάκριση ιδιωτικού και κοινωνικού κόστους και οφέλους, καθώς τα συμφέροντα των ιδιωτών αποκλίνουν από τα συμφέροντα της κοινωνίας.²³⁶ Η μικρο-προληπτική ρυθμιστική παρέμβαση έχει ως στόχο την εξεύρεση της βέλτιστης λύσης που θα ικανοποιεί τα συμφέροντα και των δύο πλευρών.

Βάσει της «Βασιλείας III», οι τράπεζες δύνανται να εκπληρώνουν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις με τη χρήση συγκεκριμένων κεφαλαιακών μέσων. Τα κεφαλαιακά μέσα που θεωρούνται τα καλύτερα από πλευράς ποιότητας είναι εκείνα που πληρούν τα ακόλουθα κριτήρια:

- την ικανότητα απορρόφησης ζημιών, ενώ η τράπεζα συνεχίζει την οικονομική της δραστηριότητα ('going-concern loss absorbency'),
- τη μονιμότητα, και
- την απουσία σταθερού κόστους εξυπηρέτησης ('fixed servicing costs')

Με δεδομένο ότι οι κοινές μετοχές πληρούν και τα τρία κριτήρια, οι εποπτικές αρχές απαιτούν την κάλυψη του μεγαλύτερου μέρους των κεφαλαιακών απαιτήσεων με κοινές μετοχές και αποτελέσματα εις νέον. Οι τράπεζες που είναι καλύτερα κεφαλαιοποιημένες τυγχάνουν καλύτερης αντιμετώπισης από τους επενδυτές και τους αντισυμβαλλομένους τους, ιδιαίτερα σε περιόδους κρίσεων.²³⁷ Η πρόσφατη κρίση απέδειξε ότι οι τράπεζες που εμφάνιζαν χαμηλότερη μόχλευση αντιμετώπισαν μικρότερα προβλήματα αναφορικά με την πρόσβασή τους στη διατραπεζική αγορά για την κάλυψη βραχυχρόνιων αναγκών ρευστότητας.²³⁸ Αντιθέτως, τα δάνεια μειωμένης εξασφάλισης δεν πληρούν το κριτήριο της ικανότητας απορρόφησης ζημιών σε going-concern βάση, με αποτέλεσμα να επιτρέπεται η συμπερίληψή τους είτε στα πρόσθετα στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων (όσοι τίτλοι είναι μη καθορισμένης διάρκειας), είτε στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια (όσοι τίτλοι έχουν ελάχιστη διάρκεια πέντε (5) έτη). Επομένως, οι εποπτικές αρχές ευλόγως θεωρούν ότι η εκπλήρωση των αυξημένων κεφαλαιακών απαιτήσεων με τις κοινές μετοχές και τα αποτελέσματα εις νέον θα συμβάλλει στην ενίσχυση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος.

Από την πλευρά των τραπεζών, τα κριτήρια που τίθενται για τα μέσα εκπλήρωσης των κεφαλαιακών απαιτήσεων είναι διαφορετικά. Η επιβολή στις τράπεζες της υποχρέωσης ικανοποίησης αυξημένων κεφαλαιακών απαιτήσεων συνεπάγεται την αντικατάσταση μέρους της χρηματοδότησης των περιουσιακών τους στοιχείων που μέχρι τώρα γινόταν με καταθέσεις και βραχυπρόθεσμο δανεισμό από τη διατραπεζική αγορά με (κυρίως) κοινές μετοχές, δάνεια μειωμένης εξασφάλισης και υβριδικούς τίτλους. Αυτή η αλλαγή συνεπάγεται ορισμένα μειονεκτήματα για τις τράπεζες από πλευράς κόστους κεφαλαίου.

Η απόδοση ανά μετοχή ('ROE') αποτελεί σημαντικό κριτήριο για την επένδυση κεφαλαίων σε μία εταιρεία. Ο συγκριμένος δείκτης αντιπροσωπεύει την αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων μίας εταιρείας και προκύπτει διαιρώντας τα κέρδη της με τα ίδια κεφάλαια.

²³⁵ Βλέπε σχετικά **Admati and Hellwig (2011)**, σελ. 36.

²³⁶ *Ibid*, σελ. 37.

²³⁷ Βλέπε σχετικά **Admati, DeMarzo, Hellwig and Pfleider (2011)**, σελ. 4.

²³⁸ Βλέπε σχετικά **Acharya, Mehran, Shuermann and Thakor (2012)**, σελ. 7.

Η κάλυψη μεγαλύτερου μέρους των κεφαλαιακών αναγκών των τραπεζών με κοινές μετοχές μειώνει το ROE με αποτέλεσμα τα επενδεδυμένα κεφάλαια να εμφανίζουν χαμηλότερες αποδόσεις, καθιστώντας τη συμμετοχή στο μετοχικό κεφάλαιο τραπεζών λιγότερο ελκυστική επενδυτική επιλογή. Η μείωση του ROE θα φέρει τον τραπεζικό κλάδο σε μειονεκτική θέση έναντι των άλλων επιχειρηματικών κλάδων.

Οι μέτοχοι προτιμούν την κάλυψη των κεφαλαιακών αναγκών των τραπεζών με την έκδοση ομολογιακών τίτλων, με δεδομένο ότι υπάρχει η σιωπηρή εγγύηση (*'implicit guarantee'*) των κρατών ότι θα διασώζουν τις τράπεζες (*'bail-out'*) που αντιμετωπίζουν προβλήματα λόγω της σημασίας που έχουν για την ομαλή λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος και την ανάπτυξη της οικονομίας. Επομένως, τα συμφέροντα των μετόχων ικανοποιούνται από την επένδυση σε περιουσιακά στοιχεία υψηλού κινδύνου από τα οποία αποκομίζουν μεγαλύτερα κέρδη, τα οποία καρπώνονται μόνοι τους τις καλές εποχές, ενώ τις κακές περιόδους μοιράζονται τις ζημιές με τους φορολογούμενους. Παράλληλα, οι κάτοχοι ομολογιακών τίτλων, όπως έγινε εμφανές κατά τη διάρκεια της κρίσης, δεν ζημιώνονται όταν μία τράπεζα διασώζεται με κρατικά κεφάλαια, καθώς δεν χάνουν το επενδεδυμένο κεφάλαιο ενώ συνεχίζουν να εισπράττουν τα τοκομερίδια.²³⁹ Συνεπώς, οι μεν μέτοχοι και τα στελέχη ωφελούνται από την υπερβολική μόχλευση και την υιοθέτηση πολιτικών υψηλού κινδύνου, οι δε πιστωτές δεν ζημιώνονται από τέτοιες πρακτικές. Επίσης, οι καταθέτες αδιαφορούν, εφόσον γνωρίζουν ότι δεν υφίσταται πραγματικός κίνδυνος απώλειας των καταθέσεών τους, με δεδομένη την ύπαρξη των συστημάτων εγγύησης καταθέσεων. Στην πραγματικότητα, οι μοναδικοί χαμένοι είναι οι φορολογούμενοι που καλούνται να πληρώσουν τα λάθη και την αλόγιστη ανάληψη κινδύνων από άλλους.

Η υπερβολική εξάρτηση των τραπεζών από το χρέος προκαλεί παρενέργειες στη λειτουργία τους και στην αποδοτική κατανομή κεφαλαίων. Οι τράπεζες που εμφανίζουν υπερβολική μόχλευση έχουν κίνητρο να παραμείνουν σε αυτήν την κατάσταση γιατί η μείωση της μόχλευσης μέσω της έκδοσης νέων μετοχών θα οδηγήσει σε μεταφορά πλούτου από τους μετόχους στους πιστωτές. Οι τελευταίοι θα εξακολουθήσουν να κερδίζουν τα ίδια, ενώ θα μειωθούν οι πιθανότητες να καταστούν αφερέγγυες οι τράπεζες. Πρόκειται για το λεγόμενο *"debt overhang problem"* που γίνεται ιδιαίτερα εμφανές εν μέσω κρίσης, όταν η αύξηση μετοχικού κεφαλαίου εκλαμβάνεται από τους επενδυτές ως σήμα ότι η τράπεζα αντιμετωπίζει προβλήματα.²⁴⁰ Αυτοί με τη σειρά τους θα απαιτήσουν η τιμή έκδοσης των νέων μετοχών να είναι σημαντικά χαμηλότερη της τιμής διαπραγμάτευσης, προκαλώντας *"dilution"*, δηλαδή μείωση του ποσοστού του μετοχικού κεφαλαίου της τράπεζας που ελέγχουν οι παλαιοί μέτοχοι. Οι τελευταίοι θα προτιμήσουν να μην προχωρήσουν σε κεφαλαιακή ενίσχυση προκειμένου να αποφύγουν το *"dilution"*, ελπίζοντας πως η τράπεζα θα ξεπεράσει τα προβλήματα και θα συνεχίσει να λειτουργεί ομαλά.

Η κάλυψη των κεφαλαιακών αναγκών των τραπεζών μέσω της έκδοσης χρέους αποτελεί μία ελκυστική επενδυτική επιλογή για τους συμμετέχοντες στις αγορές διότι οι ομολογιακοί τίτλοι τυγχάνουν ευνοϊκότερης φορολογικής μεταχείρισης έναντι των κοινών μετοχών. Ωστόσο, αυτή η ευνοϊκή φορολογική μεταχείριση του χρέους στην πραγματικότητα είναι μία κρατική επιδότηση του χρέους έναντι των κοινών μετοχών.²⁴¹ Τα φορολογικά οφέλη που απολαμβάνουν οι πιστωτές, στερούν από το δημόσιο έσοδα, υποχρεώνοντάς το να μειώσει τις κοινωνικές δαπάνες ή να αυξήσει τους φόρους σε έναν άλλο τομέα της οικονομίας. Κατ' αυτόν τον τρόπο, το κράτος εμφανίζεται να στηρίζει την αύξηση της μόχλευσης, η οποία, όμως, αποτελεί μία σημαντική αιτία πρόκλησης τραπεζικών κρίσεων.

²³⁹ Βλέπε σχετικά **Hellwig (2010)**, σελ. 15.

²⁴⁰ Βλέπε σχετικά **Admati, DeMarzo, Hellwig and Pfleider (2011)**, σελ. 39-41.

²⁴¹ Βλέπε σχετικά **Murphy, Walsch and Willison (2012)**, σελ. 7.

4.1.2 Υβριδικοί τίτλοι

Ενδιάμεση επιλογή ανάμεσα στις κοινές μετοχές και το χρέος είναι οι υβριδικοί τίτλοι. Πρόκειται για κεφαλαιακά μέσα που έχουν χαρακτηριστικά κοινών μετοχών και χρέους. Στην κατηγορία των υβριδικών τίτλων εντάσσονται οι προνομιούχες μετοχές, τα κεφαλαιακά μέσα εσωτερικής διευθέτησης (βλέπε αναλυτικά κατωτέρω, υπό 4.1.2.1.2) και οι υπό αίρεση μετατρέψιμες ομολογίες (βλέπε αναλυτικά κατωτέρω, υπό 4.1.2.1.3). Υβριδικοί τίτλοι θεωρούνται και οι καινοτόμοι τίτλοι, οι οποίοι όμως δεν εντάσσονται πλέον στα εποπτικά ίδια κεφάλαια των τραπεζών.

Οι προνομιούχες μετοχές διακρίνονται ανάλογα με τη διάρκεια (καθορισμένης και μη καθορισμένης διάρκειας), από το αν υφίσταται δυνατότητα ανάκλησής τους από τον εκδότη και από το αν παρέχουν δικαίωμα σωρευτικού μερίσματος για παρελθούσες χρήσεις. Οι προνομιούχες μετοχές μη καθορισμένης διάρκειας που δεν παρέχουν δικαίωμα σωρευτικού μερίσματος για παρελθούσες χρήσεις εντάσσονται στα πρόσθετα στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων. Αυτά τα κεφαλαιακά μέσα πληρούν τα κριτήρια της μονιμότητας και της απουσίας σταθερού κόστους εξυπηρέτησης, εντούτοις απορροφούν ζημιές μετά τις κοινές μετοχές και την εξάντληση των αποτελεσμάτων εις νέον, άρα δεν ενισχύουν την ικανότητα των τραπεζών να απορροφούν ζημιές στο στάδιο συνέχισης της οικονομικής τους δραστηριότητας. Οι προνομιούχες μετοχές καθορισμένης διάρκειας εντάσσονται στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια, με δεδομένο πως δεν πληρούν το κριτήριο της μονιμότητας. Τέλος, οι προνομιούχες μετοχές που παρέχουν δικαίωμα σωρευτικού μερίσματος για παρελθούσες χρήσεις δίνουν τη δυνατότητα στις τράπεζες να αναβάλλουν την καταβολή τοκομεριδίων, αλλά όχι την ακύρωσή τους, μη ικανοποιώντας το κριτήριο της απουσίας σταθερού κόστους εξυπηρέτησης.

Οι προνομιούχες μετοχές έχουν κοινά χαρακτηριστικά με το χρέος, όπως σταθερή απόδοση, ευνοϊκή φορολογική μεταχείριση, ενώ υπερτερούν έναντι των κοινών μετοχών κατά τη διαδικασία ρευστοποίησης ('liquidation') των περιουσιακών στοιχείων της τράπεζας, κάτι που τις καθιστά ελκυστικές τόσο στις τράπεζες όσο και στους επενδυτές.²⁴² Ωστόσο, κατά τη διάρκεια της κρίσης οι προνομιούχες μετοχές δεν απορρόφησαν ζημιές στο στάδιο συνέχισης της οικονομικής δραστηριότητας των τραπεζών, όπως συνέβη και με τα δάνεια μειωμένης εξασφάλισης, με αποτέλεσμα οι τράπεζες να απολέσουν την εμπιστοσύνη της αγοράς και να τεθεί σε αμφισβήτηση η φερεγγυότητά τους. Με την έκδοση υβριδικών τίτλων οι τράπεζες αποφεύγουν τη μείωση του ROE, αλλά επιβαρύνονται με μεγάλο κόστος, καθώς όπως ισχύει και για τα δάνεια μειωμένης εξασφάλισης, αυτοί οι τίτλοι έχουν υψηλές αποδόσεις.

4.1.2.1 Δυνατότητα μεγαλύτερης αξιοποίησης των μετατρέψιμων υβριδικών τίτλων

4.1.2.1.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Το προηγούμενο κανονιστικό πλαίσιο επέτρεπε την συμπερίληψη των υβριδικών τίτλων στα εποπτικά κεφάλαια των τραπεζών. Ωστόσο, κατά τη διάρκεια της κρίσης έγινε εμφανής η αδυναμία τους να απορροφήσουν ζημιές, ενώ οι τράπεζες συνεχίζουν να λειτουργούν, με αποτέλεσμα να είναι αναγκαία η διάσωση των τραπεζών με κρατικά κεφάλαια.²⁴³

Το νέο κανονιστικό πλαίσιο εισάγει ένα καινοτόμο στοιχείο που στοχεύει στην ενίσχυση της ικανότητας των τραπεζών να απορροφούν ζημιές ('loss absorbency'). Αυτό το στοιχείο είναι η συμμετοχή των πιστωτών στις ζημιές που εμφανίζουν οι τράπεζες, χωρίς οι τελευταίες να έχουν τεθεί σε καθεστώς εκκαθάρισης, προτού ενισχυθούν κεφαλαιακά με χρήματα των φορολογουμένων. Οι υβριδικοί τίτλοι που πληρούν αυτό το κριτήριο διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: τα κεφαλαιακά μέσα εσωτερικής διευθέτησης ('bail-in

²⁴² Βλέπε σχετικά **Financial Services Authority (2007)**, σελ. 21.

²⁴³ Βλέπε ενδεικτικά **Tucker (2009)**, σελ. 5.

capital instruments') και τις υπό αίρεση μετατρέψιμες ομολογίες ('Contingent Convertible Bonds' ή 'CoCos'). Τα κεφαλαιακά μέσα εσωτερικής διευθέτησης περιλαμβάνουν μία ρήτρα που επιτρέπει στην αρμόδια εποπτική αρχή να διαγράψει ('write-down') την αξία τους ή να τα μετατρέψει σε κοινές μετοχές, όταν κρίνει ότι η τράπεζα δεν είναι βιώσιμη και κινδυνεύει να περιέλθει σε κατάσταση αφερεγγυότητας ('gone-concern'). Οι υπό αίρεση μετατρέψιμες ομολογίες μετατρέπονται σε κοινές μετοχές όταν συμβεί ένα συμβατικά προκαθορισμένο γεγονός βιωσιμότητας ('trigger').

Οι συγκεκριμένοι τίτλοι λειτουργούν συμπληρωματικά προς τις κοινές μετοχές και δεν τις υποκαθιστούν. Αποτελούν έναν αυτόματο μηχανισμό ενίσχυσης των κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων.²⁴⁴ Όπως αποδείχθηκε κατά τη διάρκεια της κρίσης, είναι ιδιαίτερα σημαντικό οι τράπεζες να είναι κεφαλαιακά ισχυρές τη στιγμή που πρέπει. Είναι δύσκολο να καθοριστεί εκ των προτέρων το ποσό των κεφαλαίων που έχει ανάγκη μία τράπεζα, καθώς οι ανάγκες αλλάζουν συνεχώς.²⁴⁵ Η συμπερίληψη των μετατρέψιμων υβριδικών τίτλων στα εποπτικά ίδια κεφάλαια των τραπεζών διασφαλίζει ότι οι τράπεζες θα είναι σε θέση να απορροφήσουν έκτακτες ζημιές, χωρίς να προσφύγουν στο κράτος για να λάβουν κρατική ενίσχυση.

4.1.2.1.2 Κεφαλαιακά μέσα εσωτερικής διευθέτησης ('Bail-in capital instruments')

Σύμφωνα με το δελτίο τύπου της 13^{ης} Ιανουαρίου του 2011 που εξέδωσε η Επιτροπή της Βασιλείας, οι προνομιούχες μετοχές και οι ομολογιακοί τίτλοι που εντάσσονται στα πρόσθετα στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων και στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια πρέπει να περιλαμβάνουν μία ρήτρα που θα δίνει το δικαίωμα στην αρμόδια εποπτική αρχή να διαγράψει την αξία τους ή να τους μετατρέψει σε κοινές μετοχές προκειμένου να αποτρέψει την περιέλευση της τράπεζας σε αφερεγγυότητα.²⁴⁶

Η εσωτερική διευθέτηση ('bail-in') είναι ένα από τα εργαλεία διευθέτησης μη βιώσιμων τραπεζών, το οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί μόνο του ή συνδυαστικά με άλλα εργαλεία διευθέτησης.²⁴⁷ Μέσω της ένταξης των κεφαλαιακών μέσων εσωτερικής διευθέτησης στα εποπτικά κεφάλαια των τραπεζών επιδιώκεται η δημιουργία ενός μηχανισμού που θα επιβάλει ζημιές στους πιστωτές πριν από την ενίσχυση των τραπεζών με κρατικά κεφάλαια. Επίσης, μπορεί να χρησιμοποιηθεί και κατά τη δημιουργία μίας «μεταβατικής τράπεζας» ('bridge bank'), αφού οι απαιτήσεις των πιστωτών θα διαγραφούν ή θα μετατραπούν σε κοινές μετοχές, αποτελώντας το μετοχικό κεφάλαιο της νέας τράπεζας.²⁴⁸

Η εσωτερική διευθέτηση των τραπεζών είναι ένα εργαλείο διαχείρισης κρίσεων που διασφαλίζει την ομαλή διεξαγωγή των εργασιών τους, χωρίς να ζημιωθούν οι καταθέτες, μετριάζοντας τις συστημικές συνέπειες για το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Η προσφυγή στο εργαλείο της εσωτερικής διευθέτησης είναι η πλέον αποτελεσματική λύση σε περιπτώσεις μεγάλων τραπεζικών ομίλων με δραστηριότητες σε πολλές χώρες, όπου δεν είναι εύκολο να εφαρμοστούν οι άλλοι τρόποι διευθέτησης.²⁴⁹ Αναφορικά με τους σύνθετους τραπεζικούς ομίλους με διεθνή δραστηριότητα, προτείνεται ως γενικός κανόνας η εσωτερική διευθέτηση της μητρικής τράπεζας να πραγματοποιείται από τις αρμόδιες εποπτικές αρχές του κράτους εγκατάστασης της μητρικής και από τις αρμόδιες εποπτικές αρχές του κράτους εγκατάστασης της θυγατρικής σε περίπτωση εσωτερικής διευθέτησης της τελευταίας.²⁵⁰

²⁴⁴ Για μία πιο αναλυτική παρουσίαση του ρόλου και της λειτουργίας των μετατρέψιμων υβριδικών τίτλων, βλέπε Pazarbazioglou, Zhou, Le Lesle and Moore (2011).

²⁴⁵ Βλέπε σχετικά Calomiris and Herring (2011), σελ. 6-15.

²⁴⁶ Βλέπε ενδεικτικά Gracie (2012), σελ. 4.

²⁴⁷ Βλέπε σχετικά Tucker (2011), σελ. 18.

²⁴⁸ Βλέπε σχετικά Financial Stability Board (2011), σελ. 11.

²⁴⁹ Βλέπε σχετικά Institute of International Finance (2012), σελ. 22.

²⁵⁰ Βλέπε σχετικά Γκόρτσος (2011), σελ. 224.

Όταν η αρμόδια εποπτική αρχή κρίνει ότι μία τράπεζα είναι μη βιώσιμη δύναται να αποφασίσει τη μετατροπή των ομολογιακών τίτλων σε κοινές μετοχές ή τη διαγραφή τους. Αυτό συνεπάγεται αβεβαιότητα αναφορικά με τα κριτήρια λήψης της απόφασης από την εποπτική αρχή. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό μία τόσο σημαντική απόφαση να βασίζεται σε διαφανή, σαφή και προκαθορισμένα κριτήρια, ώστε να ελαχιστοποιηθεί το περιθώριο αυθαίρετων ενεργειών. Είναι δύσκολο για τις εποπτικές αρχές να αξιολογούν τη βιωσιμότητα σύνθετων τραπεζικών ομίλων με δραστηριότητες ανά τον κόσμο και να είναι σε θέση τεχνικά και, κυρίως, πολιτικά να προχωρήσουν στην αναδιάρθρωση του παθητικού των τραπεζών, επιβάλλοντας ζημιές στους πιστωτές. Το χρονικό σημείο ενεργοποίησης της διαδικασίας αποτελεί κρίσιμη παράμετρο για την επιτυχή υλοποίηση της εσωτερικής διευθέτησης μίας μη βιώσιμης τράπεζας. Η πρόωγη ενεργοποίηση της διαδικασίας θα προκαλέσει την αντίδραση όσων ζημιώνονται από αυτήν την εξέλιξη, καθώς θα υποστηρίζουν ότι η απόφαση δεν ήταν δικαιολογημένη. Αντίθετα, η καθυστέρηση στη λήψη απόφασης ενδέχεται να προκαλέσει την άρση της εμπιστοσύνης των επενδυτών προς την τράπεζα που αντιμετωπίζει προβλήματα, με αποτέλεσμα να χάσει την πρόσβαση στη διατραπεζική αγορά ή να προκληθούν φαινόμενα μαζικής ανάληψης καταθέσεων. Μία τέτοια εξέλιξη, ιδιαίτερα στην περίπτωση που η τράπεζα είναι έντονα διασυνδεδεμένη και παγκοσμίως συστημικά σημαντική, θα αυξήσει τον κίνδυνο μετάδοσης, οδηγώντας σε συστημική κρίση του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Εκτιμάται πως η υιοθέτηση της ρήτρας “bail-in” στους ομολογιακούς τίτλους και τις προνομιούχες μετοχές που εκδίδουν οι τράπεζες θα έχει επίπτωση στο κόστος κεφαλαίου, εφόσον εξαλείφεται η ασφάλεια που προσέφερε στους επενδυτές η σιωπηρή εγγύηση (“implicit guarantee”) των κρατών για διάσωσή τους με κρατικά κεφάλαια.²⁵¹ Έτσι, αποκαθίστανται οι συνθήκες ανταγωνιστικής ισότητας μεταξύ μεγάλων και μικρών τραπεζών. Πλέον, οι τράπεζες θα αξιολογούνται από τους επενδυτές βάσει των κινδύνων που αναλαμβάνουν.

4.1.2.1.3 Υπό αίρεση μετατρέψιμες ομολογίες (“CoCos”)

Οι υπό αίρεση μετατρέψιμες ομολογίες είναι υβριδικοί τίτλοι, οι οποίοι περιλαμβάνουν μία ρήτρα που καθιστά δυνατή τη μετατροπή τους σε κοινές μετοχές, όταν συμβεί ένα προκαθορισμένο γεγονός βιωσιμότητας (“pre-specified trigger”), κάτι που καθιστά τη διαδικασία ανακεφαλαιοποίησης πιο διαφανή και αντικειμενική σε σχέση με τη διαδικασία εσωτερικής διευθέτησης.²⁵² Η μετατροπή των ομολογιακών τίτλων σε κοινές μετοχές γίνεται σε στάδιο που προηγείται της διευθέτησης, ενώ οι τράπεζες συνεχίζουν την οικονομική τους δραστηριότητα (“going-concern”).

Το προκαθορισμένο γεγονός βιωσιμότητας και η τιμή μετατροπής αποτελούν κρίσιμες παραμέτρους της διαδικασίας ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών μέσω των υπό αίρεση μετατρέψιμων ομολογιών. Όσον αφορά το προκαθορισμένο γεγονός βιωσιμότητας, η μετατροπή των ομολογιακών τίτλων σε κοινές μετοχές συνδέεται είτε με το δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας (“capital ratio-based trigger”) είτε (σπανιότερα) με την τιμή της μετοχής των τραπεζών (“market-based trigger”). Οι υπό αίρεση μετατρέψιμες ομολογίες που συνδέονται με τον δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας ή συνηθέστερα με τον δείκτη κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων διακρίνονται σε αυτές που έχουν ορίσει το προκαθορισμένο γεγονός βιωσιμότητας σε υψηλά επίπεδα (“high-trigger CoCos”) και αυτές που το έχουν ορίσει σε χαμηλά επίπεδα (“low-trigger CoCos”).

Στην περίπτωση των “high-trigger CoCos” η διαδικασία ενεργοποιείται τη στιγμή που ο δείκτης κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων υποχωρήσει κάτω από ένα υψηλό σημείο που έχει οριστεί π.χ. 9%. Μέσω της ένταξης των “high-trigger CoCos” στα εποπτικά ίδια κεφάλαια των τραπεζών επιδιώκεται η κεφαλαιακή τους ενίσχυση σε πρώιμο στάδιο,

²⁵¹ Βλέπε σχετικά Zhou, Rutledge, Bossu, Dobler, Jassaud and Moore (2012), σελ. 20.

²⁵² Βλέπε ενδεικτικά Admati and Hellwig (2011), σελ. 32.

πριν οι τράπεζες χάσουν την εμπιστοσύνη των επενδυτών και την πρόσβαση στη διατραπεζική αγορά.²⁵³ Έτσι, επιτυγχάνεται η σταθεροποίηση της κατάστασης των τραπεζών χωρίς να είναι αναγκαία η λήψη δραστικών μέτρων για την αναδιάρθρωσή τους. Οι συγκεκριμένοι υβριδικόι τίτλοι ενέχουν μεγαλύτερους κινδύνους για τους κατόχους τους, εφόσον είναι πιθανότερο να ενεργοποιηθούν και να μετατραπούν σε κοινές μετοχές. Ως εκ τούτου, είναι λογικό οι επενδυτές να απαιτήσουν μεγαλύτερες αποδόσεις αυξάνοντας το κόστος άντλησης χρηματοδότησης για τις τράπεζες.²⁵⁴

Τα “low-trigger CoCos” ενεργοποιούνται τη στιγμή που ο δείκτης κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων υποχωρήσει π.χ. κάτω από 5,125%, δηλαδή όταν παραβιαστούν τα ελάχιστα όρια κεφαλαιακής επάρκειας. Η αποτελεσματικότητά τους είναι μικρότερη από τα “high-trigger CoCos”, καθώς ενεργοποιούνται όταν οι τράπεζες αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα και έχουν ήδη απολέσει την εμπιστοσύνη της αγοράς.²⁵⁵

Η τιμή μετατροπής των υπό αίρεση μετατρέψιμων ομολογιών είναι μία σημαντική παράμετρος, καθώς από αυτή εξαρτάται αν θα ζημιωθούν περισσότερο οι μέτοχοι ή οι πιστωτές της τράπεζας. Εάν η τιμή μετατροπής είναι σημαντικά χαμηλότερη της τιμής διαπραγμάτευσης της μετοχής, τότε οι παλαιοί μέτοχοι θα υποστούν μεγάλο “dilution”.²⁵⁶

4.1.2.1.4 Η σημασία των μετατρέψιμων υβριδικών τίτλων

Οι μέτοχοι των τραπεζών θίγονται από τη μετατροπή των υβριδικών τίτλων σε κοινές μετοχές, αφού η έκδοση νέων μετοχών προκαλεί “dilution”. Αυτό σημαίνει ότι συρρικνώνεται το ποσοστό συμμετοχής των παλαιών μετόχων στην εταιρεία, μειώνονται τα κέρδη ανά μετοχή (“earnings per share”), η απόδοση ανά μετοχή (“ROE”), ενώ υποχωρεί η τιμή της μετοχής, ιδιαίτερα αν η τιμή μετατροπής είναι χαμηλότερη της τρέχουσας τιμής διαπραγμάτευσης των μετοχών. Παράλληλα, οι πιστωτές θα απολέσουν είτε το κεφάλαιό τους, σε περίπτωση διαγραφής της αξίας των τίτλων, είτε θα αποκτήσουν κοινές μετοχές σε αντάλλαγμα για τους τίτλους σταθερού εισοδήματος που κατείχαν από τους οποίους αποκόμιζαν κέρδη σε σταθερή βάση.

Συνεπώς, τόσο οι μέτοχοι όσο και οι κάτοχοι των υβριδικών τίτλων έχουν αυξημένο κίνητρο να ελέγχουν αυστηρότερα και αποτελεσματικότερα τις διοικήσεις των τραπεζών αναφορικά με τις πολιτικές που υιοθετούν και τους κινδύνους που αναλαμβάνουν.²⁵⁷ Ιδιαίτερα οι μέτοχοι, ενόψει της μετατροπής των υβριδικών τίτλων, έχουν κίνητρο να πιέσουν για τη λήψη μέτρων (π.χ. αύξηση μετοχικού κεφαλαίου, πώληση περιουσιακών στοιχείων), ώστε να μην φτάσουν οι τράπεζες στο σημείο που θα είναι επιτακτική η παρέμβαση της εποπτικής αρχής για τη διευθέτησή τους.²⁵⁸ Επομένως, τα μετατρέψιμα υβριδικά κεφαλαιακά μέσα συμβάλλουν στην ενδυνάμωση της πειθαρχίας της αγοράς.

Η κάλυψη μεγάλου μέρους των κεφαλαιακών απαιτήσεων με την έκδοση μετατρέψιμων υβριδικών τίτλων συνεπάγεται μεγαλύτερο κόστος για τις τράπεζες, καθώς οι συγκεκριμένοι τίτλοι έχουν μεγάλες αποδόσεις. Η αποτελεσματικότητα των μετατρέψιμων υβριδικών τίτλων δεν έχει δοκιμαστεί κατά τη διάρκεια μίας κρίσης. Η ανακεφαλαιοποίηση μίας τράπεζας με αυτήν τη διαδικασία, εν μέσω κρίσης, ενδέχεται να προκαλέσει την ανησυχία των επενδυτών για ανάλογη εξέλιξη και σε άλλες τράπεζες.²⁵⁹ Μία αρνητική συνέπεια θα ήταν η απώλεια εμπιστοσύνης των επενδυτών σε αυτά τα κεφαλαιακά μέσα, με αποτέλεσμα να είναι ιδιαίτερα δύσκολη η έκδοση παρόμοιων τίτλων από άλλες τράπεζες για την εκπλήρωση των κεφαλαιακών τους απαιτήσεων.

²⁵³ Βλέπε σχετικά Pazarbazioglou, Zhou, Le Lesle and Moore (2011), σελ. 10.

²⁵⁴ Βλέπε σχετικά Swiss Financial Market Supervisory Authority (2011), σελ. 12.

²⁵⁵ Βλέπε σχετικά Tucker (2011), σελ. 17.

²⁵⁶ Βλέπε σχετικά Pazarbazioglou, Zhou, Le Lesle and Moore (2011): σελ. 11.

²⁵⁷ Βλέπε σχετικά Basel Committee on Banking Supervision (2011c), παρ. 85.

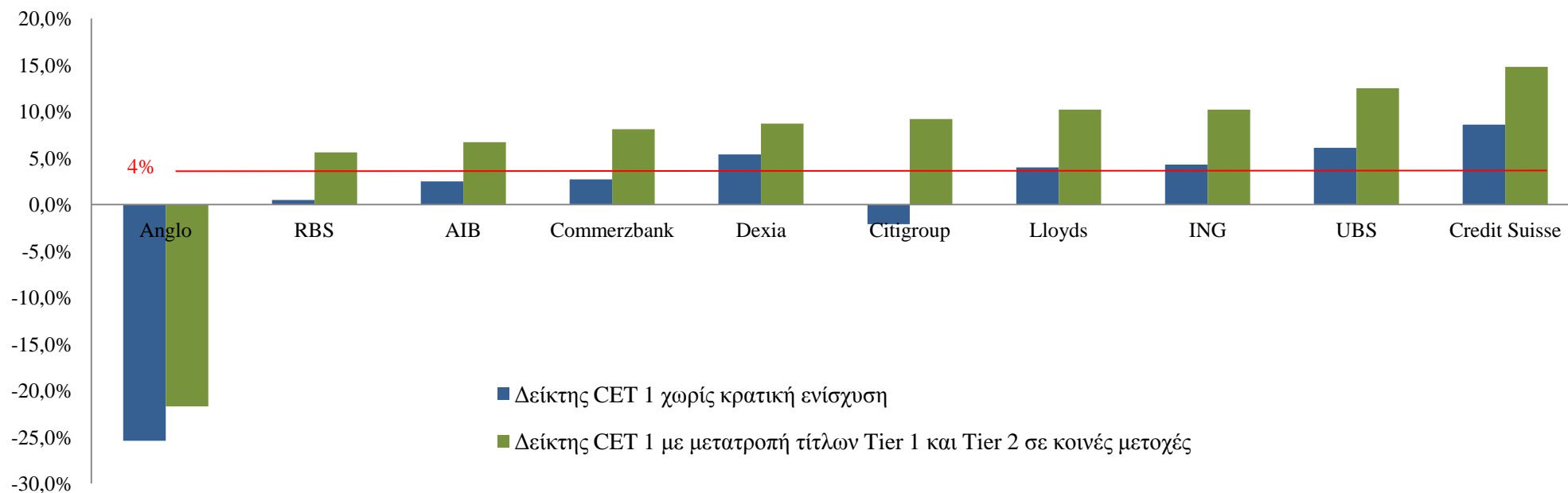
²⁵⁸ Βλέπε σχετικά Zhou, Rutledge, Bossu, Dobler, Jassaud and Moore (2012), σελ. 3.

²⁵⁹ Βλέπε σχετικά Admati (2010), σελ. 3.

Η σημασία των μετατρέψιμων υβριδικών τίτλων εκτιμάται πως είναι μεγάλη. Σε αυτό το συμπέρασμα καταλήγει μία έρευνα της γαλλικής ένωσης τραπεζών ('Federation Bancaire Francaise'), η οποία αποδεικνύει (**Γράφημα 8**) πως αν κατά τη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης οι ομολογιακοί τίτλοι και οι προνομιούχες μετοχές που εντάσσονταν στα βασικά και στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια (βάσει του προηγούμενου κανονιστικού πλαισίου) των τραπεζών που αντιμετώπισαν σοβαρά προβλήματα είχαν μετατραπεί σε κοινές μετοχές, τότε οι συγκεκριμένες τράπεζες (με εξαίρεση την Anglo Irish Bank) δεν θα είχαν ανάγκη κρατικής ενίσχυσης.

Γράφημα 8

Δείκτες CET 1 χωρίς κρατική ενίσχυση-Δείκτες CET 1 με μετατροπή τίτλων Tier 1 και Tier 2 σε κοινές μετοχές

	Anglo	RBS	AIB	Commerzbank	Dexia	Citigroup	Lloyds	ING	UBS	Credit Suisse
Δείκτης CET1 χωρίς κρατική ενίσχυση	-25,4%	0,5%	2,5%	2,7%	5,4%	-2,1%	4,0%	4,3%	6,1%	8,6%
Δείκτης CET1 με μετατροπή τίτλων Tier 1 και Tier 2 σε κοινές μετοχές	-21,7%	5,6%	6,7%	8,1%	8,7%	9,2%	10,2%	10,2%	12,5%	14,8%
Συνολικά εποπτικά κεφάλαια (2007) (A) σε £ δις	9,3	55,5	14,1	25,5	15,3	134,1	49,5	41,6	45,8	45,1
Κρατική ενίσχυση (B) σε £ δις	22,9	45,2	3,5	18,2	6,4	45,0	19,9	10,0	6,0	0,0
B/A	245%	81,8%	24,8%	71,5%	41,7%	33,6%	40,3%	24,1%	13,1%	0,0%

Πηγή: Federation Bancaire Francaise (2010), σελ. 14.

4.2 Κεφαλαιακές ανάγκες των τραπεζών βάσει του νέου κανονιστικού πλαισίου

Η αύξηση του ύψους και η αυστηροποίηση του ορισμού των ελάχιστων ιδίων κεφαλαίων, καθώς και η αύξηση των συντελεστών στάθμισης κινδύνου σε ορισμένα στοιχεία του ενεργητικού (π.χ. τιτλοποιήσεις) έχουν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία κεφαλαιακών αναγκών για τις τράπεζες, τις οποίες καλούνται να καλύψουν με την αύξηση των ιδίων κεφαλαίων, τη μείωση των σταθμισμένων έναντι κινδύνων στοιχείων του ενεργητικού ή με συνδυασμό και των δύο πολιτικών.

Η Επιτροπή της Βασιλείας έχει πραγματοποιήσει τρεις έρευνες, με τίτλο “*Basel III monitoring exercise*”, προκειμένου να διαπιστώσει το έλλειμμα κεφαλαίων που προκύπτει για τις διεθνείς τράπεζες από την υιοθέτηση του νέου κανονιστικού πλαισίου. Η τελευταία έρευνα δημοσιοποιήθηκε τον Μάρτιο του 2013 και εξετάζει τις κεφαλαιακές ανάγκες των διεθνών τραπεζών, αν η «Βασιλεία III» είχε εφαρμοστεί πλήρως την 30^η Ιουνίου του 2012. Το δείγμα της έρευνας αποτελείται από 210 διεθνείς τράπεζες που χωρίζονται σε δύο ομάδες. Η Ομάδα Α αποτελείται από 101 διεθνείς τράπεζες, των οποίων τα βασικά ίδια κεφάλαια υπερβαίνουν τα €3 δις και οι οποίες προέρχονται από όλα τα κράτη-μέλη της Επιτροπής, ενώ η Ομάδα Β αποτελείται από 109 διεθνείς τράπεζες που έχουν βασικά ίδια κεφάλαια λιγότερα των €3 δις.²⁶⁰

Αναφορικά με τις τράπεζες της Ομάδας Α, η μετάβαση στη «Βασιλεία III» έχει ως αποτέλεσμα τη σημαντική πτώση όλων των δεικτών. Συγκεκριμένα, ο δείκτης κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων (‘Core Tier 1 ratio’ ή ‘CET 1 ratio’) μειώνεται από 10,8% σε 8,5%, ο δείκτης βασικών ιδίων κεφαλαίων (‘Tier 1 ratio’) από 12,0% σε 8,7% και ο δείκτης συνολικών κεφαλαίων (‘Total capital ratio’) από 14,4% σε 9,9%.²⁶¹

Το 84% των τραπεζών της Ομάδας Α εμφανίζουν δείκτη κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων υψηλότερο του 7% (ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις και κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης).²⁶² Οι υπόλοιπες τράπεζες έχουν ανάγκη €208.2 δις σε κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων, ώστε να πληρούν την απαίτηση του 7%, καθώς και το πρόσθετο κεφαλαιακό απόθεμα που έχει οριστεί για τις παγκοσμίως συστημικά σημαντικές τράπεζες (για όσες συμμετέχουν στο δείγμα). Η προηγούμενη έρευνα της Επιτροπής που βασιζόταν σε στοιχεία του Δεκεμβρίου του 2011 εμφάνιζε μεγαλύτερο έλλειμμα κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων κατά 79%. Τότε το έλλειμμα ανερχόταν σε €374,1 δις.

Για μία αναλυτική παρουσίαση των κεφαλαιακών αναγκών των διεθνών τραπεζών της Ομάδας Α, βλέπε Πίνακα 7.

Πίνακας 7			
Κεφαλαιακές ανάγκες των διεθνών τραπεζών από την εφαρμογή της «Βασιλείας III» - Ομάδα Α (06/2012)			
	Βασιλεία II	Βασιλεία III	Έλλειμμα κεφαλαίων
Core Tier 1 ratio	10,8% (10,4%)	8,5% (7,7%)	€208,2 δις (€374,1 δις)
Tier 1 ratio	12,0% (11,7%)	8,7% (8,0%)	€198,5 δις (€219,3 δις)
Total capital ratio	14,4% (14,2%)	9,9% (9,2%)	€222,2 δις (€224,3 δις)
Συντελεστής μόχλευσης	4,5% (4,4%)	3,7% (3,5%)	
Στην παρένθεση τα στοιχεία του Δεκεμβρίου του 2011			
Πηγή: Basel Committee on Banking Supervision (2012b), σελ. 10 και Basel Committee on Banking Supervision (2013c), σελ. 8.			

²⁶⁰ Βλέπε σχετικά Basel Committee on Banking Supervision (2013c), σελ. 1.

²⁶¹ Ibid, σελ. 8.

²⁶² Ibid, σελ. 12.

Επίσης, σημαντική πτώση εμφανίζουν οι δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας και των διεθνών τραπεζών της Ομάδας Β. Εν προκειμένω, ο δείκτης κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων μειώνεται από 10,9% σε 9,0%, ο δείκτης των βασικών ιδίων κεφαλαίων από 11,4% σε 9,5% και ο δείκτης συνολικών κεφαλαίων υποχωρεί από 14,7% σε 11,3%. Το 83% των τραπεζών της Ομάδας Β έχουν δείκτη κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων που υπερβαίνει το όριο του 7%.²⁶³ Οι τράπεζες που υπολείπονται του στόχου χρειάζονται €16 δις σε κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων.²⁶⁴ Στην προηγούμενη έρευνα (στοιχεία Δεκεμβρίου 2011), το κεφαλαιακό έλλειμμα ήταν μεγαλύτερο και ανερχόταν σε €21,7 δις.

Τα αναλυτικά στοιχεία αναφορικά με το έλλειμμα κεφαλαίων των διεθνών τραπεζών της Ομάδας Β παρουσιάζονται στον **Πίνακα 8**.

Πίνακας 8			
Κεφαλαιακές ανάγκες των διεθνών τραπεζών από την εφαρμογή της «Βασιλείας III» - Ομάδα Β (06/2012)			
	Βασιλεία II	Βασιλεία III	Έλλειμμα κεφαλαίων
Core Tier 1 ratio	10,9% (10,4%)	9,0% (8,8%)	€16,0 δις (€21,7 δις)
Tier 1 ratio	11,4% (11,0%)	9,5% (9,2%)	€7,3 δις (€11,9 δις)
Total capital ratio	14,7% (14,3%)	11,3% (11,0%)	€12,0 δις (€8,6δις)
Συντελεστής μόχλευσης	4,9% (4,9%)	4,4% (4,4%)	
Στην παρένθεση τα στοιχεία του Δεκεμβρίου του 2011			
Πηγή: Basel Committee on Banking Supervision (2012b), σελ. 10 και Basel Committee on Banking Supervision (2013c), σελ. 8.			

Βάσει του νέου κανονιστικού πλαισίου, ο συντελεστής μόχλευσης των τραπεζών της Ομάδας Α είναι 3,7% και της Ομάδας Β 4,4%.²⁶⁵ Υπάρχουν 26 τράπεζες της Ομάδας Α και 23 τράπεζες της Ομάδας Β που έχουν συντελεστή μόχλευση κατώτερο του 3% που προβλέπει η «Βασιλεία III».²⁶⁶

Από την αξιολόγηση των δύο ερευνών που έχει πραγματοποιήσει η Επιτροπή της Βασιλείας για τις κεφαλαιακές ανάγκες των διεθνών τραπεζών, εξάγονται τα ακόλουθα συμπεράσματα:

1. η μετάβαση από τη «Βασιλεία II» στη «Βασιλεία III» έχει ως αποτέλεσμα, όπως ήταν αναμενόμενο, τη μείωση όλων των δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών,
2. οι μεγάλες διεθνείς τράπεζες (Ομάδα Α) έχουν μεγαλύτερες κεφαλαιακές ανάγκες σε σχέση με τις μικρότερες τράπεζες (Ομάδα Β), ώστε να ανταποκριθούν στις αυστηρότερες απαιτήσεις του νέου κανονιστικού πλαισίου,
3. η τελευταία έρευνα (στοιχεία Ιουνίου 2012) δείχνει ότι οι τράπεζες, κάτω από την πίεση των εποπτικών αρχών, έχουν βελτιώσει την κεφαλαιακή τους θέση σε σχέση με την προηγούμενη έρευνα (στοιχεία Δεκεμβρίου 2011). Αυτό σημαίνει ότι έξι μήνες πριν την έναρξη εφαρμογής και επτά έτη πριν την πλήρη εφαρμογή της «Βασιλείας III», η πλειοψηφία των τραπεζών πληρούσε τόσο την απαίτηση για τον δείκτη κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων (7%) όσο και για τον συντελεστή μόχλευσης (3%).

²⁶³ Ibid, σελ. 10.

²⁶⁴ Ibid, σελ. 12.

²⁶⁵ Ibid, σελ. 19.

²⁶⁶ Ibid, σελ. 20.

4.3 Αξιολόγηση των μακροοικονομικών επιπτώσεων του νέου κανονιστικού πλαισίου

4.3.1 Κόστος από την υιοθέτηση υψηλότερων κεφαλαιακών απαιτήσεων

Η Επιτροπή της Βασιλείας και το Financial Stability Board προχώρησαν στη σύσταση της «Ομάδας Αξιολόγησης Μακροοικονομικών Επιπτώσεων» ('Macroeconomic Assessment Group', στη συνέχεια 'MAG') προκειμένου να εξετάσει τις μακροοικονομικές επιπτώσεις τόσο από την υιοθέτηση των αυξημένων κεφαλαιακών απαιτήσεων όσο και από την καθιέρωση των απαιτήσεων ρευστότητας που οφείλουν οι τράπεζες να εκπληρώνουν. Η έρευνα, με τίτλο "Assessing the macroeconomic impact of the transition to stronger capital and liquidity requirements", δημοσιοποιήθηκε τον Δεκέμβριο του 2010. Παρακάτω θα παρουσιαστούν οι μακροοικονομικές επιπτώσεις από την εφαρμογή των νέων διατάξεων αναφορικά με την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών, όπως καταγράφονται στην προαναφερθείσα μελέτη.

Παρότι η «Βασιλεία III» άρχισε να εφαρμόζεται (σε ορισμένες χώρες) από το 2013, εντούτοις η έρευνα θεωρεί ότι οι τράπεζες άρχισαν να αυξάνουν τα εποπτικά τους κεφάλαια από το 2011 σε σταθερό ρυθμό σε βάθος οκταετίας μέχρι το 2019. Η περίοδος εξέτασης των μακροοικονομικών επιπτώσεων αφορά μία περίοδο δώδεκα ετών (48 τρίμηνα), δηλαδή εκτείνεται τέσσερα (4) χρόνια μετά την πλήρη εφαρμογή των νέων κανόνων. Αφορά τις οικονομίες 17 κρατών-μελών της Επιτροπής της Βασιλείας και δεν εξετάζει τις επιπτώσεις μόνο από την αύξηση των ύψους των συντελεστών κεφαλαιακής επάρκειας, αλλά και από την αλλαγή άλλων παραμέτρων, όπως οι προσαρμογές των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων.

Η έρευνα διαπιστώνει ότι η αύξηση του δείκτη κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων κατά μία μονάδα, σταδιακά, σε βάθος οκτώ ετών (32 τρίμηνα) προκαλεί σωρευτική μεσοσταθμική μείωση του ρυθμού μεγέθυνσης των υπό εξέταση οικονομιών, το μέγιστο σημείο της οποίας ανέρχεται σε -0,21%, το 35^ο τρίμηνο, δηλαδή ένα έτος μετά την πλήρη εφαρμογή των νέων διατάξεων.²⁶⁷ Το τελευταίο τρίμηνο της περιόδου εξέτασης (48^ο τρίμηνο) ο ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ ανακάμπτει, περιορίζοντας τις απώλειες στο -0,18% από το αρχικό σημείο.²⁶⁸ Αυτό σημαίνει ότι ο ετήσιος ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ θα είναι μειωμένος κατά 0,03% για τα πρώτα 35 τρίμηνα και στη συνέχεια θα αυξάνεται κατά 0,03%.²⁶⁹ Ο μικρότερος ρυθμός μεγέθυνσης των οικονομιών είναι απόρροια ενός συνδυασμού παραγόντων, όπως είναι η διεύρυνση των επιτοκιακών περιθωρίων ('lending spreads') κατά 16,6 μονάδες βάσης (35^ο τρίμηνο) και η μείωση της παροχής πιστώσεων κατά 1,11% (35^ο τρίμηνο).²⁷⁰ Στον Πίνακα 9 γίνεται αναλυτική παρουσίαση των εκτιμήσεων του MAG.

Πίνακας 9					
Εκτιμήσεις του MAG για τις μακροοικονομικές επιπτώσεις της «Βασιλείας III»					
Ρυθμός πιστωτικής επέκτασης		Αύξηση επιτοκίων δανεισμού (σε μονάδες βάσης)		Ρυθμός μεγέθυνσης (%ΑΕΠ)	
35 ^ο τρίμηνο	48 ^ο τρίμηνο	35 ^ο τρίμηνο	48 ^ο τρίμηνο	35 ^ο τρίμηνο	48 ^ο τρίμηνο
-1,11%	-1,11%	16,6	12,8	-0,21%	-0,18%
Τα στοιχεία είναι σταθμισμένα βάσει του ΑΕΠ των υπό εξέταση χωρών.					
Πηγή: Basel Committee on Banking Supervision (2010e) , σελ. 5.					

²⁶⁷ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision and Financial Stability Board (2010e)**, σελ. 5.

²⁶⁸ Ibid, σελ. 4.

²⁶⁹ Ibid, σελ. 8.

²⁷⁰ Ibid, σελ. 5.

Οι μακροοικονομικές επιπτώσεις του νέου κανονιστικού πλαισίου για τα εποπτικά ίδια κεφάλαια ενδέχεται να είναι ηπιότερες από τις αναμενόμενες για μία σειρά από λόγους. Πρώτον, οι τράπεζες τα τελευταία χρόνια έχουν ενισχύσει την κεφαλαιακή τους θέση, κάτω από την πίεση των εποπτικών αρχών, μέσω της έκδοσης νέων μετοχών και της μεγαλύτερης διακράτησης κερδών. Δεύτερον, οι τράπεζες έχουν και άλλες εναλλακτικές λύσεις για την εκπλήρωση των κεφαλαιακών απαιτήσεων, όπως η μείωση του λειτουργικού τους κόστους και η αλλαγή της σύνθεσης του ενεργητικού προς την κατεύθυνση της επένδυσης σε περιουσιακά στοιχεία μικρότερου κινδύνου. Επίσης, ιδιαίτερα σημαντικός παράμετρος ως προς τις επιπτώσεις αναφορικά με την παροχή δανειακών κεφαλαίων και συνακόλουθα το ρυθμό μεγέθυνσης του ΑΕΠ αποτελεί η νομισματική πολιτική που εφαρμόζουν οι κεντρικές τράπεζες. Η επεκτατική νομισματική πολιτική που ήδη εφαρμόζουν και αναμένεται να συνεχίσουν να εφαρμόζουν οι κεντρικές τράπεζες, τουλάχιστον ως το 2015, εκτιμάται ότι θα μετριάσει τις αρνητικές επιπτώσεις από την καθιέρωση των νέων κανόνων για την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών.²⁷¹

Η υλοποίηση του νέου κανονιστικού πλαισίου για τις αυξημένες κεφαλαιακές απαιτήσεις σε χρονικό διάστημα μικρότερο του προβλεπόμενου, αναμένεται να έχει μεγαλύτερη επίδραση στον ρυθμό μεγέθυνσης των οικονομιών. Συγκεκριμένα, η ερευνά κατέδειξε ότι, σε περίπτωση εφαρμογής των ρυθμίσεων του νέου πλαισίου εντός τεσσάρων ετών, για κάθε μία μονάδα αύξησης του δείκτη κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων προκαλείται σωρευτική μεσοσταθμική μείωση του ρυθμού μεγέθυνσης του ΑΕΠ κατά 0,16% (18^ο τρίμηνο), για να ανακάμψει στο -0,12% μετά από 32 τρίμηνα από την έναρξη υλοποίησης των ρυθμίσεων.²⁷² Αν η αύξηση των κεφαλαίων υλοποιηθεί μέσα σε δύο έτη, τότε η αύξηση του δείκτη κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων κατά μία μονάδα, θα έχει ως αποτέλεσμα τη σωρευτική μεσοσταθμική μείωση του ρυθμού μεγέθυνσης του ΑΕΠ κατά 0,22% (10^ο τρίμηνο).²⁷³

Έρευνα για τις μακροοικονομικές επιπτώσεις του νέου κανονιστικού πλαισίου διεξήχθη και από το International Institute of Finance (εφεξής 'ΙΙΦ'). Η έρευνα του επικεντρώνεται στις οικονομίες πέντε κρατών-μελών της Επιτροπής της Βασιλείας: ΗΠΑ, Ευρωζώνη, Ιαπωνία, Ηνωμένο Βασίλειο και Ελβετία.²⁷⁴ Οι εκτιμήσεις του ΙΙΦ αναφορικά με τις επιπτώσεις του νέου κανονιστικού πλαισίου στον ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης, τα επιτόκια δανεισμού και τον ρυθμό πιστωτικής επέκτασης, οι οποίες παρουσιάζονται αναλυτικά στον Πίνακα 10, έχουν μεγάλες διαφορές σε σχέση με τις εκτιμήσεις της MAG και είναι σαφώς πιο απαισιόδοξες.²⁷⁵

Πίνακας 10						
Εκτιμήσεις του ΙΙΦ για τις μακροοικονομικές επιπτώσεις της «Βασιλείας III»						
	ΗΠΑ	Ευρωζώνη	Ιαπωνία	Ηνωμένο Βασίλειο	Ελβετία	Μέσος Όρος
Αύξηση επιτοκίων δανεισμού (σε μονάδες βάσης)						
2011-2020	243	328	181	568	40	281
Μεταβολή ρυθμού πιστωτικής επέκτασης						
2011-2020	-1,9%	-4,2%	-2,8%	-4,6%	-0,3%	-3,0%
Ρυθμός μεγέθυνσης (σε ετήσια βάση % ΑΕΠ)						
2011-2020	-0,1%	-0,4%	-0,3%	0,0%	-0,3%	-0,2%

Πηγή: **Institute of International Finance (2011)**, σελ. 54.

²⁷¹ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision and Financial Stability Board (2010d)**, σελ. 3.

²⁷² Ibid, σελ. 4.

²⁷³ Ibid, σελ. 9.

²⁷⁴ **Institute of International Finance (2011)**, σελ. 49.

²⁷⁵ Ibid, σελ. 53-55.

4.3.2 Διαφοροποίηση από χώρα σε χώρα των επιπτώσεων από την υιοθέτηση των νέων κανόνων

Αναμφίβολα η υιοθέτηση ενός αυστηρότερου κανονιστικού πλαισίου θα έχει αρνητικές επιπτώσεις στις οικονομίες των κρατών που θα το εφαρμόσουν. Η Επιτροπή της Βασιλείας, το ΠΦ, καθώς και άλλοι φορείς του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος έχουν διεξαγάγει έρευνες προκειμένου να υπολογίσουν τον αντίκτυπο των αυξημένων κεφαλαιακών απαιτήσεων στην οικονομική δραστηριότητα. Στην πραγματικότητα, αυτές οι μελέτες παρουσιάζουν μία εικόνα και δεν αποτελούν έναν ακριβή υπολογισμό των συνεπειών που θα επιφέρει η εφαρμογή της «Βασιλείας III». Οι τράπεζες στην προσπάθειά τους να εκπληρώσουν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις, εκτιμάται πως δεν θα προχωρήσουν μόνο σε ενίσχυση των ιδίων κεφαλαίων, αλλά και σε μείωση των σταθμισμένων έναντι κινδύνων στοιχείων του ενεργητικού τους. Αυτή η πτυχή της απομόχλευσης (βλέπε αναλυτικά κατωτέρω, υπό 4.4) αναμένεται να έχει αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομική δραστηριότητα των χωρών, εφόσον θα μειωθεί η παροχή δανειακών κεφαλαίων. Ως εκ τούτου, οι χώρες στις οποίες το τραπεζικό σύστημα διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στα πλαίσια της χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης, θα υποστούν μεγαλύτερες συνέπειες από την υλοποίηση των διατάξεων της «Βασιλείας III».

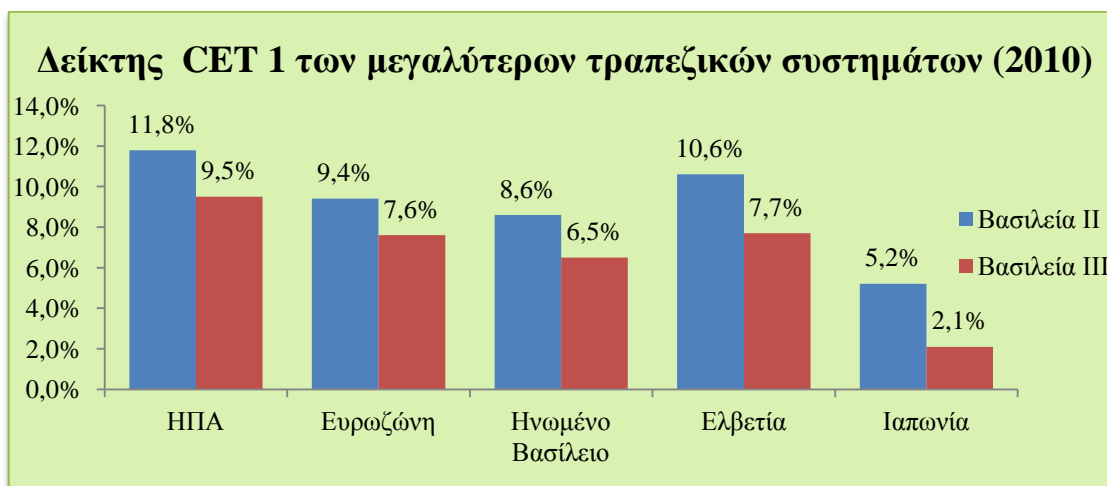
Το επίπεδο των μακροοικονομικών επιπτώσεων από την καθιέρωση των νέων κανόνων αποτελεί συνάρτηση ορισμένων παραγόντων που διαφέρουν από χώρα σε χώρα.

(Α) Το έλλειμμα κεφαλαίων που παρουσιάζουν οι τράπεζες κάθε χώρας λόγω της υιοθέτησης των νέων αυστηρότερων κανόνων, αναμένεται να επιδράσει σε διαφορετικό βαθμό στην οικονομική δραστηριότητα.²⁷⁶ Όσο μεγαλύτερες είναι οι κεφαλαιακές ανάγκες των τραπεζών, τόσο μεγαλύτερη θα είναι η επίπτωση στον ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης κάθε χώρας.

Στις χώρες, στις οποίες είναι εγκατεστημένες τράπεζες που παρουσιάζουν μεγάλο έλλειμμα κεφαλαίων σε σχέση με τα νέα όρια που θέτει η «Βασιλεία III», οι επιπτώσεις στο ΑΕΠ θα είναι μεγαλύτερες. Η έρευνα της Επιτροπής της Βασιλείας δίνει μία εικόνα του ελλείμματος κεφαλαίων που παρουσιάζουν οι τράπεζες. Οι κεφαλαιακές ανάγκες των τραπεζών δεν είναι ίδιες σε όλες τις χώρες. Για παράδειγμα, το τραπεζικό σύστημα των ΗΠΑ προ-κρίσης εμφάνιζε και εξακολουθεί να εμφανίζει υψηλότερους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας σε σχέση με τα τραπεζικά συστήματα της Ευρωζώνης, του Ηνωμένου Βασιλείου, της Ελβετίας και, κυρίως, της Ιαπωνίας (βλέπε **Γράφημα 9**). Επομένως, δεδομένου ότι το αμερικανικό τραπεζικό σύστημα έχει μικρότερη απόσταση να καλύψει για να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του νέου κανονιστικού πλαισίου, οι μακροοικονομικές επιπτώσεις θα είναι μικρότερες στις ΗΠΑ.

²⁷⁶ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision and Financial Stability Board (2010e)**, σελ. 8

Γράφημα 9

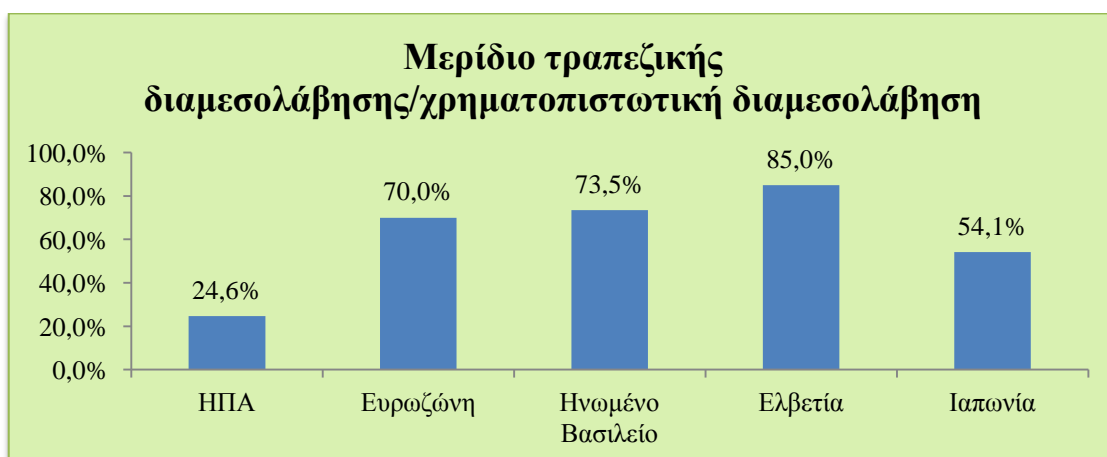

Πηγή: **Institute of International Finance (2011)**, σελ. 37.

(B) Ο ρόλος και η σημασία του τραπεζικού συστήματος δεν είναι παντού ίδιος. Το μερίδιο της τραπεζικής διαμεσολάβησης ως προς τη συνολική χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση ('credit intermediation') και το ύψος του ενεργητικού του τραπεζικού συστήματος ως προς το ΑΕΠ κάθε κράτους αποτελούν σημαντικές παραμέτρους για τον υπολογισμό των μακροοικονομικών επιπτώσεων από την εφαρμογή του νέου κανονιστικού πλαισίου.

Αναμφίβολα, οι χώρες, όπου οι τράπεζες έχουν πρωτεύοντα ρόλο στη διοχέτευση χρηματικών πόρων από τους θετικούς στους αρνητικούς αποταμιευτές της οικονομίας,²⁷⁷ θα υποστούν και τις μεγαλύτερες συνέπειες από την εφαρμογή των κανόνων της «Βασιλείας III». Αντιθέτως, οι επιπτώσεις θα είναι ηπιότερες για τις χώρες, στο χρηματοπιστωτικό σύστημα των οποίων έχουν κυρίαρχο ρόλο οι χρηματοπιστωτικές αγορές ('market-based financial systems'). Η πλέον χαρακτηριστική περίπτωση είναι οι ΗΠΑ. Σε αυτήν την περίπτωση η υιοθέτηση των νέων κανόνων θα έχει ηπιότερες επιπτώσεις στην οικονομία σε σχέση με την Ευρώπη, όπου το χρηματοπιστωτικό σύστημα είναι τραπεζοκεντρικό ('bank-based system').

Γράφημα 10

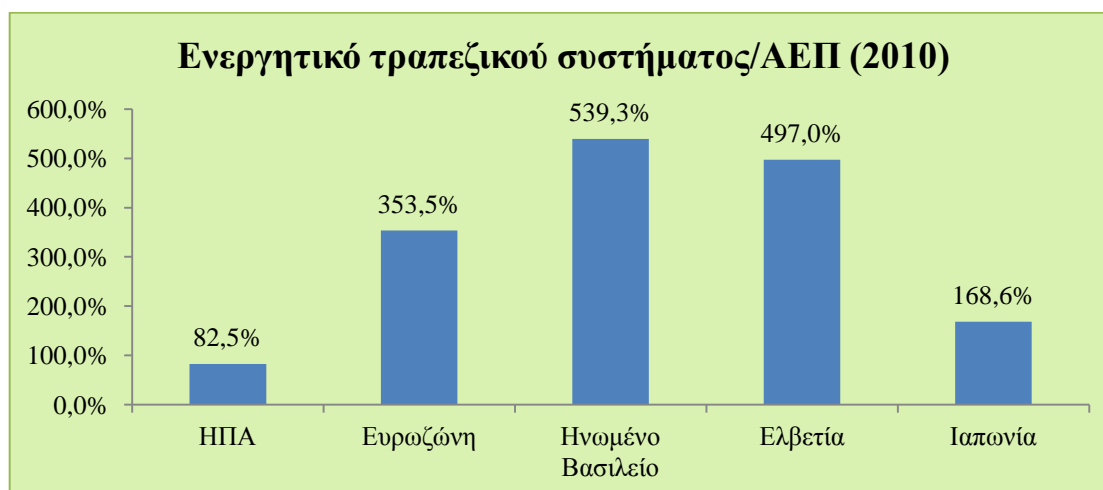

Πηγή: **Institute of International Finance (2011)**, σελ. 36

²⁷⁷ Για μία αναλυτική παρουσίαση της διοχέτευσης χρηματικών πόρων από τους θετικούς προς τους αρνητικούς αποταμιευτές της οικονομίας στα πλαίσια των λειτουργιών του χρηματοπιστωτικού συστήματος, βλέπε **Γκόρτσος (2011)**, σελ. 7-27.

Το ύψος του ενεργητικού του τραπεζικού συστήματος μίας χώρας ως προς το ΑΕΠ της φανερώνει τη σημασία του τραπεζικού συστήματος για την οικονομία της χώρας. Από το **Γράφημα 11** καθίσταται πρόδηλο ότι σε ορισμένα κράτη (κυρίως Ηνωμένο Βασίλειο και Ελβετία) το μέγεθος του τραπεζικού τομέα, έχει ανέλθει σε δυσθεώρητα ύψη, αποτελώντας απειλή για την οικονομική ανάπτυξη και τη σταθερότητα των κρατών. Είναι εύλογο πως σε αυτές τις χώρες, οι μακροοικονομικές επιπτώσεις από την υλοποίηση του νέου κανονιστικού πλαισίου θα είναι σημαντικότερες απ' ό,τι στις άλλες χώρες.

Γράφημα 11

Πηγή: **Institute of International Finance (2011)**, σελ. 36

4.3.3 Όφελος από την καθιέρωση του νέου κανονιστικού πλαισίου για τα εποπτικά ίδια κεφάλαια

Οι τραπεζικές κρίσεις συνεπάγονται μεγάλο κόστος για τις οικονομίες των κρατών, τόσο σε δημοσιονομική βάση όσο και στο επίπεδο της οικονομικής δραστηριότητας, (βλέπε αναλυτικά ανωτέρω, υπό **1.3.2**). Οι υψηλότερες κεφαλαιακές απαιτήσεις που καθιερώνονται με τη «Βασιλεία III» θα έχουν βραχυπρόθεσμες και μεσοπρόθεσμες αρνητικές επιπτώσεις, εντούτοις, είναι αναμφισβήτητο ότι σε μακροπρόθεσμη βάση θα ενισχύσουν την οικονομική ανάπτυξη, εξαιτίας της μείωσης της συχνότητας εμφάνισης τραπεζικών κρίσεων.²⁷⁸ Τα οικονομικά οφέλη που απορρέουν από τις αυξημένες κεφαλαιακές απαιτήσεις σχετίζονται κυρίως με το ότι το τραπεζικό σύστημα θα είναι λιγότερο επιρρεπές σε κρίσεις που έχουν μακροοικονομικές συνέπειες στη συνολική παραγωγή.

Η εκτίμηση του κόστους και του οφέλους από την υιοθέτηση αυστηρότερων κανόνων γίνεται αντιληπτή, αν την παρομοιάσουμε με την ασφάλεια ενός μουσείου. Η εγκατάσταση και η διαχείριση ενός συστήματος ασφάλειας σε ένα μουσείο συνεπάγεται οικονομικό κόστος. Ωστόσο, μειώνεται η πιθανότητα μιας διάρρηξης, το κόστος της οποίας είναι σαφώς μεγαλύτερο και πιθανώς να είναι μόνιμο, αν ένα μοναδικό έργο τέχνης χαθεί ή καταστραφεί.²⁷⁹ Αντίστοιχα, οι υψηλότερες κεφαλαιακές απαιτήσεις προκαλούν μία μικρή επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας, αλλά μειώνουν την πιθανότητα εμφάνισης μίας τραπεζικής κρίσης, οι συνέπειες της οποίας θα είναι σίγουρα μεγαλύτερες και ενδεχομένως μη επανορθώσιμες.

²⁷⁸ Βλέπε ενδεικτικά **Carney (2011)**, σελ. 11.

²⁷⁹ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2010c)**, σελ. 28.

Η Επιτροπή της Βασιλείας στην έκθεση, με τίτλο “*An assessment of the long-term economic impact of stronger capital and liquidity requirements*”, υπολόγισε τη συχνότητα των τραπεζικών κρίσεων ανάλογα με το δείκτη κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων («δείκτης CET 1») των τραπεζών. Κατέληξε στο συμπέρασμα ότι αν ο δείκτης CET 1 είναι 7%, όσο δηλαδή προβλέπεται από τη «Βασιλεία III» (ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις και κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης), η πιθανότητα να ξεσπάσει μία κρίση είναι 4,6%.²⁸⁰ Ένα ενδιαφέρον στοιχείο που προκύπτει από την έρευνα είναι ότι η οριακή μείωση της πιθανότητας να ξεσπάσει μία τραπεζική κρίση είναι μεγαλύτερη όταν αυξάνεται ο δείκτης CET 1 από το 6% στο 7% (η πιθανότητα τραπεζικής κρίσης μειώνεται από 7,2% σε 4,6%), ενώ είναι σχεδόν ασήμαντη όταν ο δείκτης CET 1 αυξάνεται σε επίπεδα ανώτερα του 10% (βλέπε Πίνακα 11). Συνεπώς, η καθιέρωση του δείκτη CET 1 στην περιοχή του 7-8%, αποτελεί το άριστο σημείο τόσο για τη διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος όσο και για την ομαλή παροχή δανειακών κεφαλαίων στην οικονομία.

Πίνακας 11

Σύνδεση δείκτη CET 1 και συχνότητας τραπεζικών κρίσεων

Δείκτης CET 1	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Πιθανότητα τραπεζικής κρίσης %	7,2	4,6	3,0	1,9	1,4	1,0	0,7	0,5	0,4	0,3
Οριακή μείωση της πιθανότητας εμφάνισης τραπεζικής κρίσης λόγω της αύξησης κατά μία μονάδα των CET 1	-	2,6	1,6	1,1	0,5	0,4	0,3	0,2	0,1	0,1
Συχνότητα τραπεζικών κρίσεων (έτη)	13,9	21,7	33,3	52,6	71,4	100	143	200	250	333

Πηγή: **Institute of International Finance (2011)**, σελ. 77 και **Basel Committee on Banking Supervision (2010c)**, σελ. 46.

4.4 Απομόχλευση

Οι τράπεζες, ως αντίδραση στις αυστηρότερες διατάξεις του νέου κανονιστικού πλαισίου, αναμένεται να υιοθετήσουν μία δέσμη πολιτικών που θα συνδυάζει την ενίσχυση των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων και την μείωση των σταθμισμένων έναντι κινδύνων στοιχείων του ενεργητικού.²⁸¹

Η απομόχλευση είναι μία διαδικασία που συνήθως ακολουθεί τις τραπεζικές κρίσεις. Έρευνα της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών κατέληξε στο συμπέρασμα ότι στις 17 από τις 20 προηγούμενες τραπεζικές κρίσεις που είχε προηγηθεί πιστωτική έκρηξη, ακολούθησε μείωση του χρέους του ιδιωτικού τομέα. Οι πιστώσεις προς τον ιδιωτικό τομέα είχαν αυξηθεί προ-κρίσεων κατά μέσο όρο κατά 44 εκατοστιαίες μονάδες. Την περίοδο που ακολούθησε τις κρίσεις ο δείκτης ιδιωτικού χρέους ως προς το ΑΕΠ έπεσε κατά 38 εκατοστιαίες μονάδες. Η μείωση αυτή οφείλεται στην πτώση (σε ονομαστικές τιμές) του ιδιωτικού χρέους και στην αύξηση του ΑΕΠ.²⁸²

Η κυρίαρχη αντίληψη είναι ότι η απομόχλευση αποτελεί μία αρνητική εξέλιξη. Στην πραγματικότητα, υπάρχει «καλή» και «κακή» απομόχλευση. Η τελευταία συνδέεται με τη μείωση παροχής δανειακών κεφαλαίων από τις τράπεζες στην οικονομία, κάτι που έχει αρνητικές συνέπειες για την οικονομική ανάπτυξη και την απασχόληση. Οι τράπεζες στην

²⁸⁰ Ibid, σελ. 16.

²⁸⁰ Ibid, σελ. 22.

²⁸¹ Βλέπε σχετικά **Blundell-Wignall and Atkinson (2012)**, σελ. 15-17.

²⁸² Βλέπε σχετικά **Tang and Upper (2010)**, σελ. 26.

προσπάθειά τους να μειώσουν τα σταθμισμένα έναντι κινδύνων στοιχεία του ενεργητικού, καταφεύγουν στη λύση της συρρίκνωσης του χαρτοφυλακίου δανείων λόγω των υψηλών συντελεστών κινδύνου με τους οποίους σταθμίζονται τα δάνεια.

Η «καλή» απομόχλευση συνδέεται με την υιοθέτηση πολιτικών από τις τράπεζες που στοχεύουν στη μείωση του ενεργητικού τους με τις ελάχιστες δυνατές επιπτώσεις στην οικονομική ανάπτυξη. Η αναδιάρθρωση των τραπεζικών ισολογισμών με τη διαγραφή ή την απομάκρυνση των προβληματικών περιουσιακών στοιχείων ('troubled assets') αποτελεί μία αποτελεσματική και ενδεδειγμένη πολιτική απομόχλευσης.²⁸³ Η αναδιάρθρωση του ισολογισμού με την απομάκρυνση των προβληματικών στοιχείων και η επακόλουθη ανακεφαλαιοποίηση της τράπεζας είναι ζωτικής σημασίας για τη διασφάλιση της βιωσιμότητάς της και την εξασφάλιση επαρκούς χρηματοδότησης, ώστε να είναι σε θέση να διοχετεύσει ρευστότητα στην πραγματική οικονομία. Σε αντίθετη περίπτωση, οι συνέπειες θα είναι δυσάρεστες όχι μόνο για τις τράπεζες, αλλά και για τις οικονομίες των κρατών όπου δραστηριοποιούνται.

Η ιαπωνική τραπεζική κρίση της δεκαετίας του 90' είναι χαρακτηριστικό αρνητικό παράδειγμα.²⁸⁴ Η κατακόρυφη πτώση των μετοχών και της αξίας των ακινήτων οδήγησε σε εκτίναξη των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Οι τράπεζες, με την ανοχή των εποπτικών αρχών, δεν προχώρησαν σε διαγραφή των μη εξυπηρετούμενων δανείων, συνεχίζοντας να αναχρηματοδοτούν το χρέος των προβληματικών επιχειρήσεων, ελπίζοντας πως θα ανακάμψουν ή ότι θα τις διασώσει το κράτος. Δεν προχώρησαν σε αναδιάρθρωση των ισολογισμών τους λόγω της απροθυμίας τους να ενισχύσουν τα ίδια κεφάλαιά τους, στερώντας απαραίτητες πιστώσεις από υγιείς επιχειρήσεις που τις είχαν ανάγκη. Η καθυστέρηση στην αναδιάρθρωση των ισολογισμών και η αναβολή στην αύξηση των κεφαλαίων, μετέτρεψε τις τράπεζες σε «ζόμπι», οδηγώντας την ιαπωνική οικονομία στη μακροχρόνια οικονομική κρίση που χαρακτηρίστηκε από μηδενική ανάπτυξη.²⁸⁵

Τα χαρτοφυλάκια συναλλαγών υπήρξαν κατά την περασμένη δεκαετία πηγή υπερβολικής μόχλευσης. Χαρακτηριστική περίπτωση είναι οι βρετανικές τράπεζες. Τα χρόνια που προηγήθηκαν της κρίσης εμφάνισαν υπερβολική μόχλευση, η οποία δεν οφειλόταν στην αύξηση των χορηγήσεων προς βρετανικές επιχειρήσεις, αλλά στην αύξηση της έκθεσής τους σε χρηματοπιστωτικά μέσα, όπως τα δομημένα χρηματοπιστωτικά προϊόντα της αμερικανικής στεγαστικής αγοράς.²⁸⁶ Επίσης, οι εβδομήντα μεγαλύτερες ευρωπαϊκές τράπεζες αύξησαν το μέγεθος των χαρτοφυλακίων «διαθέσιμα προς πώληση» ('Available For Sale') και «προοριζόμενα για εμπορική εκμετάλλευση» ('Held for Trading') κατά 68% από το 2005 έως το 2008.²⁸⁷ Επομένως, η μείωση του μεγέθους των χαρτοφυλακίων συναλλαγών είμαι μία από τις επιλογές που έχουν οι τράπεζες προκειμένου να καταστεί δυνατή η απομόχλευση χωρίς να υπάρξουν αρνητικές επιπτώσεις στην πραγματική οικονομία.

Επίσης, οι τράπεζες στην προσπάθειά τους να εκπληρώσουν τις αυξημένες κεφαλαιακές απαιτήσεις, αναμένεται να προχωρήσουν σε πωλήσεις χρηματοπιστωτικών -και μη-θυγατρικών επιχειρήσεων προκειμένου να αντλήσουν απαραίτητα κεφάλαια.²⁸⁸ Παράλληλα, θα μειώσουν την έκθεσή τους σε περιουσιακά στοιχεία που σταθμίζονται με υψηλό συντελεστή κινδύνου, όπως τιλοποιημένα δάνεια.²⁸⁹ Τέλος, εκτιμάται πως θα μειώσουν την έκθεσή τους σε άλλες χώρες προχωρώντας στην πώληση δανείων που είναι εκφρασμένα σε άλλο νόμισμα.²⁹⁰

²⁸³ Βλέπε σχετικά **Enria (2012)**, σελ. 8.

²⁸⁴ Βλέπε σχετικά **Tang and Upper (2010)**, σελ. 34-36.

²⁸⁵ Για περισσότερες λεπτομέρειες για την ιαπωνική τραπεζική κρίση, βλέπε **Caballero, Hoshi and Kashyap (2008)**.

²⁸⁶ Βλέπε σχετικά **Broadbent (2012)**, σελ. 4.

²⁸⁷ Βλέπε σχετικά **Enria (2012)**, σελ. 3.

²⁸⁸ Βλέπε σχετικά **Vause, Von Peter, Drehmann and Sushko (2012)**, σελ. 6.

²⁸⁹ Ibid, σελ. 8.

²⁹⁰ Βλέπε σχετικά **International Monetary Fund (2012)**, σελ. 33.

Η νομισματική πολιτική αναμένεται να έχει καθοριστικό ρόλο στη διαδικασία απομόχλευσης που αναμένεται να υλοποιήσουν οι τράπεζες. Η εφαρμογή από τις κεντρικές τράπεζες επεκτατικής νομισματικής πολιτικής θα διασφαλίσει στις τράπεζες την απαιτούμενη ρευστότητα που έχουν ανάγκη κατά το χρονικό διάστημα που θα απαιτηθεί για να αναδιαρθρώσουν τους ισολογισμούς τους. Η υλοποίηση αυτής της πολιτικής μπορεί να γίνει μέσω της υιοθέτησης πολιτικών χαμηλών επιτοκίων, εφαρμογής προγραμμάτων ποσοτικής χαλάρωσης ('Quantitative Easing') και της παροχής μακροχρόνιας ρευστότητας στις τράπεζες, όπως συνέβη με την ΕΚΤ που προχώρησε τον Δεκέμβριο του 2011 και τον Φεβρουάριο του 2012 στη διενέργεια δύο πράξεων μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης διάρκειας τριών ετών ('Long Term Refinancing Operations' ή 'LTRO'). Ο Πρόεδρος της ΕΚΤ, Mario Draghi, είχε υποστηρίξει πως «πρωταρχικός σκοπός του προγράμματος LTRO είναι η διευκόλυνση των τραπεζών στην προσπάθειά τους να προχωρήσουν σε απομόχλευση», προσθέτοντας ότι το πρόγραμμα αποτελεί «ένα παράθυρο ευκαιρίας για τις τράπεζες για να αναδιαρθρώσουν τους ισολογισμούς τους με ήπιο τρόπο».²⁹¹

²⁹¹ Βλέπε σχετικά **Draghi (2012)**.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Εκτιμήσεις αναφορικά με την επάρκεια του νέου κανονιστικού πλαισίου

Η αύξηση της συχνότητας των τραπεζικών κρίσεων μετά την κατάργηση του διεθνούς συστήματος των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών, και ιδιαίτερα τα τελευταία είκοσι χρόνια, θα μπορούσε να οδηγήσει κάποιον στο συμπέρασμα ότι οι κανόνες που έχουν υιοθετηθεί από την Επιτροπή της Βασιλείας για την ενίσχυση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος ήταν αναποτελεσματικοί. Στην πραγματικότητα, με δεδομένες τις αυξανόμενες ανισορροπίες σε μακροοικονομικό επίπεδο παγκοσμίως και τη ραγδαία αύξηση της διεθνούς κίνησης κεφαλαίων, εύλογα μπορεί να υποστηριχθεί ότι η συχνότητα και η δριμύτητα των τραπεζικών κρίσεων θα ήταν σαφώς μεγαλύτερη σε περίπτωση που δεν είχαν υιοθετηθεί οι κανόνες της Επιτροπής αναφορικά με τη ρυθμιστική παρέμβαση και την προληπτική εποπτεία των τραπεζών.

Η καθιέρωση από την Επιτροπή της Βασιλείας το 1988 των κανόνων για την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών αποτέλεσε ένα σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση της εναρμόνισης των κανόνων αναφορικά με τη μικρο-προληπτική ρυθμιστική παρέμβαση στη λειτουργία του διεθνούς τραπεζικού συστήματος. Οι διατάξεις της «Βασιλείας I» για τα εποπτικά ίδια κεφάλαια που είναι ο ένας από τους δύο προσδιοριστικούς παράγοντες του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών (ο άλλος είναι τα σταθμισμένα έναντι κινδύνου στοιχεία του ενεργητικού) συνέβαλλαν αποφασιστικά στην ενδυνάμωση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος και τη διασφάλιση συνθηκών ανταγωνιστικής ισότητας μεταξύ των διεθνών τραπεζών. Ωστόσο, το προηγούμενο κανονιστικό πλαίσιο για τα εποπτικά ίδια κεφάλαια των τραπεζών μπορεί να ήταν επαρκές και πρόσφορο το 1988, αλλά η ραγδαία μεταβολή των συνθηκών που σημειώθηκε στη συνέχεια, και ιδιαίτερα την τελευταία δεκαετία, το κατέστησε αναποτελεσματικό.

Το 1988, όταν υιοθετήθηκε η «Βασιλεία I», οι συνθήκες στην παγκόσμια οικονομία, τον διεθνή καταμερισμό ισχύος και το χρηματοπιστωτικό σύστημα ήταν τελείως διαφορετικές από την κατάσταση, όπως είχε διαμορφωθεί το 2007, όταν ξέσπασε η χρηματοπιστωτική κρίση. Ενδεικτικά, το 1988 υφίστατο ακόμα ο Ψυχρός Πόλεμος μεταξύ ΗΠΑ και Σοβιετικής Ένωσης, το ΑΕΠ της Κίνας ήταν στο 1/25 του ΑΕΠ του 2008, ενώ η τιμή του πετρελαίου εκτινάχθηκε από τα \$15 το βαρέλι το 1988 στα \$147 το 2008. Μέσα σε αυτήν την περίοδο των είκοσι ετών σημειώθηκαν μεταβολές ανάλογου μεγέθους και έκτασης και στη λειτουργία του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος, το οποίο σήμερα χαρακτηρίζεται από έντονη διασυνδεσιμότητα, ενώ όσον αφορά τις τράπεζες έχουν αποκτήσει σημαντικότερο ρόλο στην οικονομική δραστηριότητα, εκτελούν σαφώς περισσότερες και πιο πολύπλοκες εργασίες και έχουν μεγαλύτερη διεθνή δραστηριότητα. Συνεπώς, αυτές οι κοσμογονικές αλλαγές που συντελέστηκαν μέσα σε μία εικοσαετία κατέστησαν το προηγούμενο κανονιστικό πλαίσιο ανεπαρκές και αναποτελεσματικό για να ανταποκριθεί στις προκλήσεις και τις ανάγκες της νέας εποχής.

Η Επιτροπή της Βασιλείας με την υιοθέτηση του νέου κανονιστικού πλαισίου για τα εποπτικά ίδια κεφάλαια των τραπεζών επιδιώκει την κάλυψη των κενών του προηγούμενου πλαισίου που αποκαλύφθηκαν κατά τη διάρκεια της πρόσφατης χρηματοπιστωτικής κρίσης. Συγκεκριμένα, επιδιώκεται η ενδυνάμωση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος σε δύο επίπεδα, αφενός με την κεφαλαιακή θωράκιση των τραπεζών σε ατομικό επίπεδο μέσω της ενίσχυσης της ποσότητας, της ποιότητας, της διαφάνειας και της συνέπειας της κεφαλαιακής τους βάσης, και αφετέρου με τον μετριασμό του συστημικού κινδύνου που αναπτύσσεται στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και στις δύο του εκφάνσεις, τη διατομεακή και τη χρονική, μέσω της καθιέρωσης των καινοτόμων στοιχείων μακρο-προληπτικού χαρακτήρα. Επίσης, αποτελεί καινοτομία του νέου κανονιστικού πλαισίου η σύνδεση των

κεφαλαιακών απαιτήσεων που οφείλουν οι τράπεζες να εκπληρώνουν με το μακροοικονομικό περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιούνται.

Ο τρόπος εκπλήρωσης των αυξημένων κεφαλαιακών απαιτήσεων που θέτει η «Βασιλεία III» αποτελεί κρίσιμο στοιχείο όχι μόνο για την ενίσχυση της ικανότητας των τραπεζών να απορροφούν ζημιές, χωρίς να τίθεται εν αμφιβόλω η φερεγγυότητά τους, αλλά και για να μην καταστεί στο μέλλον επιτακτική η ανάγκη διάσωσής τους με κρατικά κεφάλαια. Καθοριστικό ρόλο για την επίτευξη των εν λόγω στόχων αναμένεται να έχουν οι μετατρέψιμοι υβριδικοί τίτλοι, δηλαδή τα κεφαλαιακά μέσα εσωτερικής διευθέτησης και οι υπό αίρεση μετατρέψιμες ομολογίες, μέσω των οποίων καθίσταται ευχερής και η κεφαλαιακή ενίσχυση των τραπεζών με κοινές μετοχές τη στιγμή που κρίνεται αναγκαίο και περιορίζεται η ανάγκη διάσωσης των τραπεζών με χρήματα φορολογουμένων, δεδομένου ότι εκτός από τους μετόχους και οι πιστωτές των τραπεζών θα συμμετέχουν στις ζημιές τους.

Οι κεφαλαιακές ανάγκες των τραπεζών λόγω της υποχρέωσης συμμόρφωσής τους με τους κανόνες της «Βασιλείας III», όπως αποδεικνύεται από τις μελέτες που έχουν διεξαχθεί από την Επιτροπή της Βασιλείας (*Basel III monitoring exercise*), βαίνουν συνεχώς μειούμενες, κάτι που αποδεικνύει ότι οι τράπεζες έχουν καλύψει το μεγαλύτερο μέρος της απόστασης προκειμένου να ανταποκριθούν στις αυστηρότερες ρυθμίσεις του νέου πλαισίου. Η ενίσχυση της κεφαλαιακής βάσης των τραπεζών επιτυγχάνεται, κυρίως μέσω της αύξησης του μετοχικού τους κεφαλαίου και της μεγαλύτερης διακράτησης κερδών και σε μικρότερο βαθμό με τη μείωση των σταθμισμένων έναντι κινδύνων στοιχείων του ενεργητικού στα πλαίσια της διαδικασίας της απομόχλευσης. Αυτή η πολιτική έχει υιοθετηθεί, κυρίως, από τις τράπεζες στις οποίες το δημόσιο εξακολουθεί να κατέχει σημαντικό ποσοστό του μετοχικού τους κεφαλαίου και πραγματώνεται μέσω της πώλησης θυγατρικών τους και του περιορισμού της έκθεσής τους στην επενδυτική τραπεζική.

Η αξιολόγηση της προσφορότητας του νέου κανονιστικού πλαισίου αναφορικά με την επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί είναι συνάρτηση του κόστους και τους οφέλους που προκύπτει από την υιοθέτησή του. Αναμφίβολα, η καθιέρωση αυστηρότερων διατάξεων για τα εποπτικά ίδια κεφάλαια θα οδηγήσει βραχυπρόθεσμα σε μείωση του ρυθμού πιστωτικής επέκτασης και συνακόλουθα της οικονομικής δραστηριότητας και της απασχόλησης. Ωστόσο, σε αντιστοιχία με την υιοθέτηση από τα κράτη συσταλτικής δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής, η οποία βραχυπρόθεσμα έχει αρνητικές επιπτώσεις στη μεγέθυνση της οικονομίας και την απασχόληση, αλλά είναι ο θεμέλιος λίθος της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης, η επιβολή στις τράπεζες της υποχρέωσης εκπλήρωσης αυξημένων κεφαλαιακών απαιτήσεων θα ενδυναμώσει τη σταθερότητα του τραπεζικού και συνολικά του χρηματοπιστωτικού τομέα, συμβάλλοντας στην επίτευξη διατηρήσιμης οικονομικής ανάπτυξης. Όσον αφορά την παροχή δανειακών κεφαλαίων, η κεφαλαιακή θωράκιση των τραπεζών επιδρά αποφασιστικά στην αύξηση της εμπιστοσύνης των επενδυτών, των καταθετών και των αντισυμβαλλομένων τους, βελτιώνοντας τη δυνατότητά τους να αντλούν ρευστότητα και να χορηγούν πιστώσεις προς την πραγματική οικονομία. Η σημασία της εν λόγω θέσης έγινε εμφανής κατά τη διάρκεια της κρίσης, όταν η ανεπαρκής κεφαλαιοποίηση των τραπεζών συνέτεινε καθοριστικά στην πρόκληση κρίσης εμπιστοσύνης στις αγορές χρήματος, οδηγώντας σε πιστωτική ασφυξία (*'credit crunch'*) που είχε ως αποτέλεσμα την απότομη συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας των κρατών.

2. Προϋποθέσεις για τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας της «Βασιλείας III»

Η επίτευξη του στόχου του νέου κανονιστικού πλαισίου αναφορικά με την ενίσχυση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος είναι συνάρτηση ορισμένων κρίσιμων παραμέτρων.

A) Υπάρχουν σημαντικές ρυθμίσεις της «Βασιλείας III» για τις οποίες έχει αποφασιστεί είτε η επανεξέτασή τους είτε η εξειδίκευσή τους σε μεταγενέστερο χρόνο, ώστε να

συνεκτιμηθούν τα δεδομένα που θα έχουν προκύψει έως τότε και να αντληθούν χρήσιμα συμπεράσματα από μία δοκιμαστική περίοδο παρακολούθησης. Το κρίσιμο σημείο έγκειται στην κατεύθυνση που θα έχει η εξειδίκευση και αν θα συμβαδίζει με το πνεύμα της «Βασιλείας III» που χαρακτηρίζεται από αυστηρότητα ή εάν με την πάροδο του χρόνου και κάτω από τις πιέσεις ομάδων συμφερόντων θα υπάρξει ελαστικοποίηση των νέων ρυθμίσεων. Χαρακτηριστική περίπτωση είναι η απόφαση της Επιτροπής της Βασιλείας τον Ιανουάριο του 2013 για τη χαλάρωση των ρυθμίσεων αναφορικά με τον συντελεστή κάλυψης ρευστότητας ('Liquidity Coverage Ratio' ή 'LCR'). Συγκεκριμένα, αποφασίστηκε η τροποποίηση του ορισμού του αποθέματος των υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμων στοιχείων του ενεργητικού ('high-quality liquid assets' ή 'HQLA') και των καθαρών ταμειακών ροών ('net cash outflows'), βάσει των οποίων υπολογίζεται ο συντελεστής κάλυψης ρευστότητας, καθώς και η υιοθέτηση ενός πιο ελαστικού χρονοδιαγράμματος για την εκπλήρωση από τις τράπεζες της υποχρέωσης τήρησης του συντελεστή.²⁹² Ανάλογη διαδικασία θα ακολουθηθεί για τον συντελεστή καθαρής σταθερής χρηματοδότησης ('Net Stable Funding Ratio' ή 'NSFR'), τον συντελεστή μόχλευσης και τις ρυθμίσεις αναφορικά με τις τιτλοποιήσεις, το χαρτοφυλάκιο συναλλαγών και τα μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα.²⁹³ Αναμφισβήτητα, όσο απομακρυνόμαστε από την κρίση και τις συνέπειες που αυτή είχε για το χρηματοπιστωτικό σύστημα και την παγκόσμια οικονομία τόσο υποχωρεί η απαίτηση για επιβολή αυστηρής ρυθμιστικής παρέμβασης στο τραπεζικό σύστημα και έρχονται στο προσκήνιο αιτήματα για χαλάρωση των κανόνων προκειμένου να ενισχυθεί η χορήγηση πιστώσεων προς την πραγματική οικονομία προς όφελος της οικονομικής ανάπτυξης. Η διατήρηση του αυστηρού χαρακτήρα του νέου πλαισίου θα αποτελέσει καθοριστικό παράγοντα ως προς τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητάς του.

B) Η έγκαιρη και συνεπής υλοποίηση του νέου κανονιστικού πλαισίου αποτελεί κρίσιμη παράμετρο αναφορικά με την ενίσχυση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος σε παγκόσμιο επίπεδο. Όσον αφορά την τήρηση του χρονοδιαγράμματος για την υλοποίηση της «Βασιλείας III», τον Ιανουάριο του 2013 οι ρυθμίσεις της είχαν τεθεί σε ισχύ σε 11 από τα 27 κράτη-μέλη της Επιτροπής, ενώ μέσα στο έτος αναμένεται να υιοθετηθούν οι διατάξεις της από τις ΗΠΑ²⁹⁴ και την Ευρωπαϊκή Ένωση.²⁹⁵ Επίσης, καθοριστικός παράγοντας για την αποτελεσματικότητα του νέου πλαισίου είναι η συνεπής και ομοιόμορφη εφαρμογή του από όλα τα κράτη-μέλη της Επιτροπής. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να μην υπάρξουν παρεκκλίσεις ουσιώδους σημασίας κατά την ενσωμάτωση των κανόνων στο εθνικό δίκαιο των κρατών και την εφαρμογή τους από τις εθνικές εποπτικές αρχές. Η αποφυγή της κωλυσιεργίας, καθώς και της επιλεκτικής υιοθέτησης των κανόνων από ορισμένα κράτη-μέλη που παρατηρήθηκε στην περίπτωση της «Βασιλείας II» είναι κεφαλαιώδους σημασίας για τη διασφάλιση συνθηκών ανταγωνιστικής ισότητας μεταξύ των διεθνών τραπεζών. Το ζήτημα της ανταγωνιστικής ανισότητας μεταξύ των τραπεζών, ως αποτέλεσμα του "competitive deregulation" ή "competition in laxity" που συνίσταται στην υιοθέτηση από ορισμένα κράτη χαλαρότερων κανόνων προκειμένου να προσελκύσουν επιχειρήσεις, είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με τη σταθερότητα του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος.²⁹⁶ Για το λόγο αυτό η Επιτροπή της Βασιλείας καθιέρωσε ένα πρόγραμμα αξιολόγησης της συνεπούς εφαρμογής της «Βασιλείας III» ('Regulatory Consistency Assessment Program' ή 'RCAP')²⁹⁷ προκειμένου όχι απλώς να διασφαλίσει την έγκαιρη εφαρμογή του νέου κανονιστικού

²⁹² Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2013b)**.

²⁹³ Βλέπε σχετικά **Basel Committee on Banking Supervision (2013d)**, σελ. 3.

²⁹⁴ Βλέπε ενδεικτικά **Tarullo (2013)**, σελ. 3.

²⁹⁵ Βλέπε σχετικά **Ingves (2013)**, σελ. 4.

²⁹⁶ Βλέπε σχετικά **Γκόρτσος (2011)**, σελ. 322-323.

²⁹⁷ Το πρόγραμμα αξιολόγησης της συνεπούς εφαρμογής της «Βασιλείας III» καλύπτει τρεις θεματικές: 1) την έγκαιρη υλοποίηση του νέου κανονιστικού πλαισίου, 2) τη συνέπεια των εγχώριων ρυθμίσεων ως προς τα διεθνή πρότυπα της «Βασιλείας III», και 3) τις επιπτώσεις των νέων ρυθμίσεων. Για περισσότερες λεπτομέρειες βλέπε **Basel Committee on Banking Supervision (2013d)**, σελ. 4.

πλαisiού, αλλά και να εντοπίσει τυχόν αποκλίσεις κατά την ενσωμάτωση και εφαρμογή των κανόνων από τις αρμόδιες εθνικές αρχές.

Γ) Η επιβολή στις τράπεζες της υποχρέωσης εκπλήρωσης αυξημένων κεφαλαιακών απαιτήσεων δεν είναι πανάκεια για τη διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η Northern Rock, η οποία το 2007 κατέρρευσε λόγω της μεγάλης της εξάρτησής από τη διατραπεζική αγορά και της πρόκλησης τραπεζικού πανικού ('bank run'), ενώ είχε τον υψηλότερο δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας μεταξύ των μεγάλων βρετανικών τραπεζών.²⁹⁸ Επομένως, η διατήρηση ισχυρού δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας είναι αναγκαία, αλλά όχι ικανή συνθήκη για τη βιωσιμότητα μιας τράπεζας. Η σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος μπορεί να εξασφαλιστεί μέσω της υιοθέτησης μίας δέσμης πολιτικών που θα καλύπτουν όλες τις πτυχές της δραστηριότητας και της λειτουργίας των τραπεζών. Η αναθεώρηση του κανονιστικού πλαισίου για τα εποπτικά ίδια κεφάλαια πρέπει να συμπληρωθεί με την υλοποίηση των προτεινόμενων ρυθμίσεων για τη ρευστότητα, την κάλυψη των τραπεζών έναντι της έκθεσής τους στον πιστωτικό κίνδυνο από στοιχεία του χαρτοφυλακίου τους (εντός και εκτός ισολογισμού), την καθιέρωση κανόνων αναφορικά με την αντιμετώπιση της προκυκλικότητας, τον διαχωρισμό επενδυτικής και εμπορικής τραπεζικής ('ring-fenced banks'), καθώς και την καθιέρωση διαδικασιών για τη διευθέτηση και εκκαθάριση σε εθνικό και διασυνοριακό επίπεδο των συστημικά σημαντικών –και όχι μόνο– τραπεζών.

Δ) Την περίοδο που προηγήθηκε της κρίσης σημειώθηκε εκτεταμένη προσφυγή των τραπεζών στο ρυθμιστικό αρμπιτράζ που συνίσταται στη μεταφορά μέρους των δραστηριοτήτων τους εκτός του ρυθμιζόμενου πλαισίου προκειμένου να ελαχιστοποιήσουν το κόστος που απορρέει από την εκπλήρωση των κανόνων ρυθμιστικής παρέμβασης. Αυτή η συμπεριφορά των τραπεζών οδήγησε σε διόγκωση του σκιώδους τραπεζικού συστήματος ('shadow banking system'), το οποίο αποτελείται από φορείς παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, χρηματοπιστωτικά μέσα και αγορές που δεν τελούν υπό ρυθμιστική παρέμβαση και εποπτεία. Η σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος είναι συνυφασμένη με τη σταθερότητα ευρύτερα στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, καθώς λόγω της έντονης διασυνδεσιμότητας που χαρακτηρίζει το σύγχρονο χρηματοπιστωτικό σύστημα ενδεχόμενη κρίση σε έναν τομέα του θα επηρεάσει άμεσα και αποφασιστικά το τραπεζικό σύστημα. Επομένως, καθίσταται επιτακτική η έγκαιρη και συνεπής πραγμάτωση των πρωτοβουλιών που ελήφθησαν σε πολιτικό επίπεδο ('G-20'), εκ των οποίων ορισμένες ήδη έχουν μετουσιωθεί από τα διεθνή fora σε κανόνες αναφορικά με τη ρυθμιστική παρέμβαση και την εποπτεία τομέων και δραστηριοτήτων που αποτελούν εστίες δυνητικά συστημικά σημαντικών κρίσεων στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Συγκεκριμένα, αυτές οι πρωτοβουλίες αφορούν τη διεύρυνση του υφιστάμενου ρυθμιστικού πλαισίου και του πλαισίου επίβλεψης, ώστε να καλύπτει όλους τους συστημικά σημαντικούς φορείς παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, περιλαμβανομένων των συστημικά σημαντικών κεφαλαίων αντιστάθμισης κινδύνου ('hedge funds'), την επιβολή της υποχρέωσης διαπραγμάτευσης και εκκαθάρισης των εξω-χρηματιστηριακών παραγώγων μέσω κεντρικών αντισυμβαλλομένων, τη βελτίωση της ποιότητας και τη σύγκλιση των διεθνών λογιστικών προτύπων, την ενδυνάμωση του ρυθμιστικού και εποπτικού πλαισίου των Οργανισμών Αξιολόγησης Πιστοληπτικής Ικανότητας, καθώς και τη βελτίωση των αρχών εταιρικής διακυβέρνησης που καλούνται να εφαρμόζουν οι εταιρείες, κινητές αξίες των οποίων αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης σε οργανωμένες αγορές.²⁹⁹

Ε) Η πληρότητα του ρυθμιστικού πλαισίου δεν δύναται να εξασφαλίσει από μόνη της την ικανοποίηση των δικαιολογητικών βάσεων ρυθμιστικής παρέμβασης στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Η ελλιπής διασυνοριακή συνεργασία και η πλημμελής άσκηση των εποπτικών καθηκόντων από τις αρμόδιες αρχές, όπως διαπιστώθηκε κατά τη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2007-2009, κατέστησαν πασίδηλο ότι η συνεπής και

²⁹⁸ Βλέπε σχετικά King (2010), σελ. 13.

²⁹⁹ Βλέπε σχετικά Γκόρτσος (2011), σελ. 237.

αποτελεσματική μικρο-προληπτική εποπτεία των τραπεζών αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο για τη σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος. Συνεπώς, η υιοθέτηση της «Βασιλείας III» πρέπει να συνοδευτεί όχι μόνο από βελτίωση της άσκησης μικρο-προληπτικής εποπτείας από τις αρμόδιες εποπτικές αρχές σε εθνικό επίπεδο, αλλά και από βελτίωση της διασυνοριακής συνεργασίας μέσω της σύστασης κολλεγίων εποπτικών αρχών για τις τράπεζες με διασυνοριακή δραστηριότητα. Επίσης, όπως αποδείχθηκε κατά τη διάρκεια της κρίσης, είναι αναγκαίο η άσκηση μικρο-προληπτικής εποπτείας στις τράπεζες να συμπληρωθεί από την καθιέρωση θεσμών και διαδικασιών για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής μακρο-προληπτικής επίβλεψης του χρηματοπιστωτικού συστήματος, ώστε να είναι δυνατός ο εντοπισμός, η μέτρηση, η αξιολόγηση και ο μετριασμός των συστημικών κινδύνων που απειλούν τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα και που προκύπτουν από εξελίξεις εντός του χρηματοπιστωτικού συστήματος, καθώς και από μακροοικονομικές εξελίξεις.³⁰⁰

3. Σκέψεις για τη μελλοντική σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος

Η πληρότητα και η προσφορότητα των ρυθμίσεων που εισάγονται με τη «Βασιλεία III», εφόσον συνοδευτούν από την εκπλήρωση των προϋποθέσεων που προαναφέρθηκαν, εκτιμάται πως θα ενισχύσουν τη σταθερότητα του διεθνούς τραπεζικού συστήματος. Ωστόσο, είναι αυταπάτη να αναμένει κάποιος πως με την υιοθέτηση ορισμένων μέτρων ρυθμιστικής παρέμβασης θα αποφευχθούν μελλοντικές τραπεζικές κρίσεις. Η ταχύτατη μεταβολή των συνθηκών στην παγκόσμια οικονομία και το χρηματοπιστωτικό σύστημα σε συνδυασμό με τη διαπιστωμένη δυνατότητα των εποπτευόμενων, εκμεταλλευόμενοι και τη ραγδαία τεχνολογική πρόοδο, να δρουν ταχύτερα από τους επόπτες είναι πιθανό να καταστήσουν το νέο (επαρκές) κανονιστικό πλαίσιο σε διάστημα 10 ή 20 ετών αναποτελεσματικό.

Η αναθεώρηση του διεθνούς κανονιστικού πλαισίου απαιτεί πολιτική βούληση, την οποία δεν είναι διατεθειμένοι οι ηγέτες των κρατών να επιδείξουν σε ομαλές περιόδους, γνωρίζοντας πως η υιοθέτηση δραστικών αλλαγών θα προκαλέσει βραχυπρόθεσμα αρνητικές συνέπειες στην οικονομική ανάπτυξη. Αυτή η στάση της πολιτικής ηγεσίας εξηγείται από το γεγονός ότι οι αποφάσεις τους είναι το αποτέλεσμα της επιλογής μεταξύ της πιθανότητας να ξεσπάσει μία τραπεζική κρίση, αν δεν λάβουν εγκαίρως μέτρα (πιθανόν σε μεταγενέστερο χρόνο που δεν θα συμπίπτει με τη διακυβέρνηση της χώρας τους από τους ίδιους) και της βεβαιότητας ότι η λήψη μέτρων προς την κατεύθυνση της αυστηροποίησης του κανονιστικού πλαισίου θα έχει αρνητικές επιπτώσεις σε βραχυπρόθεσμο ορίζοντα στην ανάπτυξη και την απασχόληση, επομένως και στις πιθανότητες επανεκλογής τους. Η στάση αρκετών κυβερνήσεων (π.χ. ΗΠΑ, Ισπανία), την περίοδο που προηγήθηκε της κρίσης, να ενθαρρύνουν την άφθονη παροχή πιστώσεων, η οποία συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη και την αύξηση της απασχόλησης, καλύπτοντας τις θεμελιώδεις αδυναμίες μιας οικονομίας και επιτρέποντάς τους να αποφύγουν την υλοποίηση διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων στις οικονομίες τους, καταδεικνύει την επιλογή τους μεταξύ της βραχυπρόθεσμης μεγέθυνσης της οικονομίας και του μακροπρόθεσμου οφέλους από τη διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.

Επομένως, η επόμενη αναθεώρηση του κανονιστικού πλαισίου θα γίνει όταν στην πράξη αποδειχτεί ότι έχει καταστεί ανεπαρκές, δηλαδή μετά την επόμενη τραπεζική κρίση, όταν κάτω από την πίεση της κοινής γνώμης οι πολιτικοί θα κληθούν να προχωρήσουν στην μεταρρύθμιση του χρηματοπιστωτικού τομέα.

³⁰⁰ Ibid, σελ. 92.

Παράρτημα Ι: Οι ανεπάρκειες του προηγούμενου κανονιστικού πλαισίου - Η περίπτωση της Royal Bank of Scotland

Η Royal Bank of Scotland (εφεξής ‘RBS’) το 2008 ήταν η μεγαλύτερη, βάσει ενεργητικού, τράπεζα του κόσμου.³⁰¹ Οι δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας βρίσκονταν σε ικανοποιητικά επίπεδα, ενώ τα κέρδη του προηγούμενου έτους είχαν υπερβεί τα £7,7 δις. Ωστόσο, κατά τη διάρκεια του έτους η τράπεζα απώλεσε την εμπιστοσύνη των επενδυτών, φθάνοντας ένα βήμα πριν την κατάρρευση. Η περίπτωση της RBS κατέστησε εμφανείς τις ανεπάρκειες του προηγούμενου κανονιστικού πλαισίου για τα εποπτικά ίδια κεφάλαια. Επρόκειτο για μία παγκοσμίως συστημικά σημαντική τράπεζα με υπερβολική μόχλευση και ανεπαρκή ποσότητα και ποιότητα εποπτικών ιδίων κεφαλαίων. Οι συγκεκριμένοι παράγοντες σε συνδυασμό με τη μεγάλη εξάρτησή της από τη διατραπεζική αγορά, τις τεράστιες ζημιές από το τμήμα επενδυτικής τραπεζικής, την αποτυχημένη εξαγορά της ABN AMRO και τη χειρότερη του εκτιμώμενου ποιότητα του ενεργητικού³⁰² έθεσαν σε κίνδυνο τη φερεγγυότητα της RBS, υποχρεώνοντας τη βρετανική κυβέρνηση να την ενισχύσει κεφαλαιακά με £45,5 δις.³⁰³

Στα τέλη του 2007, τα εποπτικά ίδια κεφάλαια της RBS ανέρχονταν σε £68 δις. Ο δείκτης κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων ήταν στο 4,5% των σταθμισμένων έναντι κινδύνων στοιχείων του ενεργητικού, ο δείκτης βασικών ιδίων κεφαλαίων στο 7,3% και ο δείκτης συνολικών ιδίων κεφαλαίων στο 11,2%.³⁰⁴ Εκ πρώτης όψεως, η κεφαλαιακή της θέση ήταν ισχυρή. Ωστόσο, η πραγματική εικόνα ήταν ριζικά διαφορετική. Η τράπεζα παρουσίαζε υπερβολική μόχλευση (‘tangible assets/Tier 1’), η οποία από το 2005 έως το 2007 αυξήθηκε από 25 σε 42.³⁰⁵ Ο δείκτης βασικών ιδίων κεφαλαίων ήταν ο χαμηλότερος μεταξύ των άλλων μεγάλων βρετανικών τραπεζών. Όπως φαίνεται στον **Πίνακα 12**, η RBS βασιζόταν στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια περισσότερο από τις άλλες μεγάλες βρετανικές τράπεζες, πλησιάζοντας το όριο που είχε τεθεί (100% των βασικών ιδίων κεφαλαίων).

Πίνακας 12

Συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια της RBS σε σχέση με τις άλλες μεγάλες βρετανικές τράπεζες

Τα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια δεν πρέπει να ξεπερνούν τα βασικά ίδια κεφάλαια μετά την εφαρμογή των κανονιστικών προσαρμογών. Όσο υψηλότερο είναι το ποσοστό τόσο μεγαλύτερη είναι η εξάρτηση από τα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια.

	4Q 2004	2Q 2005	4Q 2005	2Q 2006	4Q 2006	2Q 2007	4Q 2007	2Q 2008	4Q 2008
RBS	89,2%	96,0%	79,5%	91,6%	91,0%	86,5%	76,4%	54,8%	48,4%
Μ.Ο. άλλων μεγάλων βρετανικών τραπεζών	65,9%	74,0%	75,5%	72,6%	68,5%	65,9%	69,0%	71,7%	68,7%

Πηγή: **Financial Services Authority (2011)**, σελ. 72.

³⁰¹ Βλέπε σχετικά **House of Commons Treasury Committee (2012)**, σελ. 3.

³⁰² Βλέπε σχετικά **Financial Services Authority (2011)**, σελ. 22.

³⁰³ Ibid, σελ. 6.

³⁰⁴ Βλέπε σχετικά **Royal Bank of Scotland (2008)**, σελ. 9.

³⁰⁵ Βλέπε σχετικά **Financial Services Authority (2011)**, σελ. 67.

Το 2007 η κεφαλαιακή θέση της RBS επιδεινώθηκε, εξαιτίας της εξαγοράς της ABN AMRO που υλοποιήθηκε μέσω της κοινοπραξίας RFS Holdings, στην οποία συμμετείχαν η RBS, η Fortis και η Banco Santander. Η αύξηση της μόχλευσης, η μείωση του δείκτη βασικών ιδίων κεφαλαίων και του δείκτη συνολικών ιδίων κεφαλαίων οφείλονταν σε δύο παράγοντες. Πρώτον, στο γεγονός ότι το μερίδιο της RBS στην εξαγορά της ABN AMRO χρηματοδοτήθηκε μέσω της έκδοσης ομολογιακών τίτλων (κυρίως βραχυπρόθεσμης διάρκειας) και, δεύτερον, στην αναγνώριση σημαντικής υπεραξίας μετά την εξαγορά, η οποία στα τέλη του 2007 αφαιρέθηκε από τα βασικά ίδια κεφάλαια, δεδομένου ότι η εξαγορά δεν χρηματοδοτήθηκε πλήρως με βασικά ίδια κεφάλαια. Η επίδραση των δύο παραγόντων μετριάστηκε από τα κεφάλαια που συνεισέφεραν τα άλλα δύο μέλη της κοινοπραξίας, Fortis και Santander, στην εξαγορά της ABN AMRO. Το γεγονός ότι η συμμετοχή τους ήταν μέσω κοινών μετοχών είχε ως αποτέλεσμα τα δικαιώματα μειοψηφίας να ενισχύσουν τα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων της RBS. Η εξαγορά της ABN AMRO οδήγησε σε κατακόρυφη αύξηση των δικαιωμάτων μειοψηφίας (βλέπε **Πίνακα 13**), τα οποία πλέον κάλυπταν ένα σημαντικό μέρος των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων της RBS.

Πίνακας 13			
Ισολογισμός της Royal Bank of Scotland			
	2006	2007(£εκ)	Διαφορά
Ενεργητικό	£871,432 δις	1,900.519	+118%
Υποχρεώσεις	£825,942 δις	£1,809093 τρις	+119%
Ίδια κεφάλαια	£45,490 δις	£91,426 δις	+101%
Ίδια κεφάλαια μετόχων τράπεζας	£40,227 δις	£53,038 δις	+31,8%
Δικαιώματα μειοψηφίας	£5,263 δις	£38,388 δις	+629,3%
Σύνολο παθητικού	£871,432 δις	£1,900.519 τρις	+118%

Πηγή: **Royal Bank of Scotland (2008)**, σελ. 40.

Το 2008 η RBS κατέγραψε ζημιές £40,7 δις. Από αυτό το ποσό τα £32,6 δις προέκυψαν από διαγραφή άυλων περιουσιακών στοιχείων, εκ των οποίων τα £30,1 δις αφορούσαν απομείωση υπεραξίας ('impairment of goodwill'). Η διαγραφή ('write-down') της υπεραξίας έδωσε το σήμα στους μετόχους ότι οι προηγούμενες εξαγορές δεν θα έχουν τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Ωστόσο, αυτή η εξέλιξη από μόνη της δεν μπορούσε να έχει επίπτωση στα εποπτικά ίδια κεφάλαια, αφού η υπεραξία είχε ήδη αφαιρεθεί (βάσει του προηγούμενου κανονιστικού πλαισίου, η υπεραξία αφαιρείται κατά 50% από τα βασικά ίδια κεφάλαια και κατά 50% συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια).³⁰⁶ Από τα £30,1 δις της υπεραξίας που διεγράφη, τα £14,5 δις αφορούσαν το μερίδιο της Fortis στην ABN AMRO και αντισταθμίστηκε από τη μείωση των δικαιωμάτων μειοψηφίας της Fortis στους ενοποιημένους λογαριασμούς ('consolidated results'). Αυτή η ζημιά αντιμετωπίστηκε από τους μετόχους της Fortis και όχι της RBS. Στην πραγματικότητα, από τα £40,7 δις ζημιών τα εποπτικά ίδια κεφάλαια μειώθηκαν μόλις κατά £8,1 δις. Με δεδομένο ότι τα εποπτικά κεφάλαια της RBS ήταν £68 δις και τον Απρίλιο του 2008 προχώρησε σε αύξηση μετοχικού κεφαλαίου ύψους 12 δις, οι ζημιές των £8 δις έπρεπε να απορροφηθούν.

Ωστόσο, κατά τη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης, οι επενδυτές αξιολογούσαν τις τράπεζες βάσει του δείκτη κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων και της μόχλευσης που εμφάνιζαν. Επομένως, η ανεπαρκής ποσότητα και, κυρίως, ποιότητα των εποπτικών κεφαλαίων της RBS λόγω της εξάρτησής της από στοιχεία (π.χ. δικαιώματα μειοψηφίας) που δεν μπορούν να απορροφήσουν ζημιές, την έφεραν σε δυσχερή θέση. Οι επενδυτές δεν ήταν διατεθειμένοι, εν μέσω κρίσης, να ενισχύσουν κεφαλαιακά την τράπεζα για δεύτερη φορά μέσα σε λίγους μήνες, μη γνωρίζοντας και το εύρος των ζημιών που θα παρουσιάσει στο μέλλον. Η απώλεια εμπιστοσύνης της αγοράς λόγω αμφιβολιών για την

³⁰⁶ Ibid, σελ. 38.

φερεγγυότητα της RBS είχε ως αποτέλεσμα την εμφάνιση προβλημάτων ρευστότητας, εξαιτίας της μεγάλης εξάρτησής της από τον βραχυχρόνιο δανεισμό. Η απροθυμία των αντισυμβαλλομένων στην αγορά χρήματος να αναχρηματοδοτήσουν το δανεισμό της RBS σε συνδυασμό με την εκροή καταθέσεων -μόνο στις 7 Οκτωβρίου αποσύρθηκαν καταθέσεις ύψους £6 δις- την υποχρέωσαν να προσφύγει, την ίδια ημέρα, στον μηχανισμό έκτακτης ρευστότητας ('Emergency Liquidity Assistance') της Τράπεζας της Αγγλίας.³⁰⁷ Την επόμενη ημέρα, η βρετανική κυβέρνηση ανακοίνωσε ένα σχέδιο ανακεφαλαιοποίησης της τράπεζας που αποσκοπούσε «στη διασφάλιση ότι η τράπεζα έχει επαρκή κεφάλαια, ώστε να την εμπιστεύονται οι άνθρωποι».³⁰⁸

Η περίπτωση της RBS καταδεικνύει τη σημασία των ρυθμίσεων που εισάγονται με τη «Βασιλεία III». Όπως χαρακτηριστικά επισημαίνει μία έρευνα της (μέχρι την 1^η Απριλίου του 2013) εποπτικής αρχής του βρετανικού χρηματοπιστωτικού συστήματος ('Financial Services Authority' ή 'FSA'), αν την περίοδο που προηγήθηκε της κρίσης ήταν σε ισχύ η «Βασιλεία III», θα είχε προληφθεί η περιέλευση της RBS σε αυτήν τη δυσχερή θέση. Συγκεκριμένα, στα τέλη του 2007, ο δείκτης κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων θα έφτανε μόλις το 1,97% των σταθμισμένων έναντι κινδύνων στοιχείων του ενεργητικού (βλέπε **Πίνακα 14**). Σε απόλυτους αριθμούς, η τράπεζα θα είχε ανάγκη πρόσθετα κεφάλαια με τη μορφή κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων της τάξης των £18 δις για να ανταποκριθεί στην κεφαλαιακή απαίτηση του 4,5% και £56 δις για τον στόχο του 9,5%, δεδομένου ότι συγκαταλέγεται στις παγκοσμίως συστημικά σημαντικές τράπεζες. Επομένως, δεν θα της είχε επιτραπεί να διανείμει μέρισμα από το 2005 και δεν θα είχε υλοποιήσει την εξαγορά της ABN AMRO.³⁰⁹

Η αύξηση των απαιτούμενων κεφαλαίων οφείλεται μεταξύ άλλων στις αυστηρότερες διατάξεις αναφορικά με τα αφαιρούμενα στοιχεία (κυρίως για τα δικαιώματα μειοψηφίας στα οποία βασιζόταν σε μεγάλο βαθμό η RBS) και στη στάθμιση ορισμένων στοιχείων του ενεργητικού με υψηλότερους συντελεστές κινδύνου, κάτι που θα είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση του παρονομαστή (σταθμισμένα έναντι κινδύνων στοιχεία του ενεργητικού) του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας.

Πίνακας 14	
Υπολογισμός CET 1 της RBS αν το 2007 εφαρμοζόταν η «Βασιλεία III» σε £δις	
CET 1	79,8
εκ των οποίων: δικαιώματα μειοψηφίας επί των CET 1	(38,3)
CET 1 που αναλογούν σε μετόχους	40,8
Αναγνώριση δικαιωμάτων μειοψηφίας	35,1
Προσαρμογές εποπτικών ιδίων κεφαλαίων ("regulatory adjustments")	
Αφαίρεση πλεοναζόντων δικαιωμάτων μειοψηφίας που αναλογούν σε τρίτους	(4,5)
Αφαίρεση άυλων περιουσιακών στοιχείων	(52,5)
Αφαίρεση σημαντικών συμμετοχών	(2,9)
Προσαρμογές εποπτικών φίλτρων	(0,6)
CET 1 (μερική αναγνώριση δικαιωμάτων μειοψηφίας)	15,4
Σταθμισμένα έναντι κινδύνων στοιχεία του ενεργητικού («Βασιλεία I»)	609,0
Αλλαγές στην κάλυψη έναντι του κινδύνου αγοράς και του κινδύνου αντισυμβαλλομένου	155,6
Αύξηση του συντελεστή στάθμισης κινδύνου για τις τιτλοποιήσεις (1250%)	18,1
Σταθμισμένα έναντι κινδύνων στοιχεία του ενεργητικού («Βασιλεία III»)	782,6
Δείκτης CET 1 («Βασιλεία III»)	1,97%
Πηγή: Financial Services Authority (2011) , σελ. 69.	

³⁰⁷ Ibid, σελ. 94.

³⁰⁸ Ibid, σελ. 191.

³⁰⁹ Ibid, σελ. 11.

Παράρτημα II: Ελβετία- Αυξημένες κεφαλαιακές απαιτήσεις για τις εγχωρίως συστημικά σημαντικές τράπεζες

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα της Ελβετίας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην ελβετική οικονομία, δεδομένου ότι συμβάλλει στο 9% του ΑΕΠ, ενώ στον συγκεκριμένο τομέα απασχολείται το 5,7% του εργατικού δυναμικού της χώρας. Επίσης το κράτος αντλεί το 12-15% των ετήσιων φορολογικών εσόδων από τις εταιρείες του χρηματοπιστωτικού τομέα.³¹⁰ Το 2006 το συνολικό ενεργητικό του ελβετικού τραπεζικού συστήματος ανερχόταν στο 900% του ελβετικού ΑΕΠ, ενώ το 2010 είχε υποχωρήσει στο 660%. Οι δύο μεγαλύτερες τράπεζες της χώρας -UBS και Credit Suisse- κατέχουν ιδιαίτερα σημαντική θέση, με δεδομένο ότι ελέγχουν το 38% της εγχώριας αγοράς και το ενεργητικό τους αντιστοιχεί στο 500% του ελβετικού ΑΕΠ.³¹¹ Συγκαταλέγονται στις 29 παγκοσμίως συστημικά σημαντικές τράπεζες, όπως έχουν καθοριστεί από το FSB.³¹² Το μέγεθος τους οφείλεται κυρίως στη διεθνή τους δραστηριότητα. Μεταξύ άλλων, παρέχουν επενδυτικές υπηρεσίες και υπηρεσίες διαχείρισης περιουσίας ('wealth management') σε πάνω από 40 χώρες.

Κατά τη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2007-2009 η UBS και η Credit Suisse αντιμετώπισαν σοβαρότατα προβλήματα που έθεσαν σε κίνδυνο το χρηματοπιστωτικό σύστημα και την οικονομία της Ελβετίας. Η UBS παρουσίασε ζημιές 46 δις ελβετικών φράγκων που αντιστοιχούσαν στο 12,2% των σταθμισμένων έναντι κινδύνων στοιχείων ενεργητικού ή στο 1,8% του συνολικού ενεργητικού της. Η Credit Suisse κατέγραψε ζημιές 12,7 δις ελβετικών φράγκων που αντιστοιχούσαν στο 4,2% των σταθμισμένων έναντι κινδύνων στοιχείων του ενεργητικού ή στο 0,9% του συνολικού ενεργητικού της.³¹³ Οι υψηλές ζημιές της UBS που οφείλονταν στην έκθεσή της στην αγορά ενυπόθηκων στεγαστικών δανείων μειωμένης εξασφάλισης ('subprime mortgages') των ΗΠΑ υποχρέωσαν την ελβετική κυβέρνηση να την ενισχύσει κεφαλαιακά, τον Οκτώβριο του 2008, μέσω μετατρέψιμων ομολογιών ύψους 6 δις ελβετικών φράγκων. Είχαν προηγηθεί τον Δεκέμβριο του 2007 και τον Απρίλιο του 2008 αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου συνολικού ύψους 29 δις ελβετικών φράγκων που καλύφθηκαν από ιδιώτες επενδυτές.³¹⁴ Το 2009 η ελβετική κυβέρνηση πούλησε τη συμμετοχή της αποκομίζοντας κέρδη 1,2 δις ελβετικών φράγκων.

Προκειμένου να μην επαναληφθεί στο μέλλον αντίστοιχη κρίση, η ελβετική κυβέρνηση προχώρησε, το Νοέμβριο του 2009, στη σύσταση μίας επιτροπής ειδικών που είχε ως καθήκον την υποβολή ενός σχεδίου με προτάσεις για τον περιορισμό των συστημικών κινδύνων που πηγάζουν από τις δύο συστημικά σημαντικές τράπεζες. Η επιτροπή κατέληξε σε ένα πόρισμα προτείνοντας μέτρα για την ενίσχυση της κεφαλαιακής επάρκειας, την καλύτερη διαχείριση της ρευστότητας, τη βελτίωση της διαφοροποίησης κινδύνων και την οργάνωση των τραπεζών. Το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο ψηφίστηκε τον Σεπτέμβριο του 2011 και τέθηκε σε ισχύ την 1^η Μαρτίου του 2012.³¹⁵

³¹⁰ Βλέπε σχετικά **Financial Stability Board (2012a)**, σελ. 9.

³¹¹ Ibid, σελ. 9.

³¹² Βλέπε σχετικά **Financial Stability Board (2012b)**, σελ. 3.

³¹³ Βλέπε σχετικά **Commission of Experts for limiting the economic risks posed by large companies (2010)**, σελ. 29.

³¹⁴ Βλέπε σχετικά **Swiss Financial Market Supervisory Authority (2009)**, σελ. 33.

³¹⁵ Βλέπε σχετικά **Financial Stability Board (2012)**, σελ. 6.

Η εποπτική αρχή του ελβετικού χρηματοπιστωτικού συστήματος ('Swiss Financial Market Supervisory Authority' ή 'FINMA') είναι αρμόδια για τον προσδιορισμό των εγχωρίως συστημικά σημαντικών τραπεζών. Η μεθοδολογία αξιολόγησης βασίζεται στις ακόλουθες παραμέτρους:³¹⁶

- το μέγεθος της τράπεζας και το μερίδιο αγοράς που ελέγχει,
- τη διασυνδεσιμότητα, και
- την απουσία υποκατάστατων υποδομών.

Το κανονιστικό πλαίσιο που υιοθετήθηκε (γνωστό ως 'Swiss Finish') προβλέπει την επιβολή αυξημένων κεφαλαιακών απαιτήσεων στις εγχωρίως συστημικά σημαντικές τράπεζες. Η συγκεκριμένη ρύθμιση αποσκοπεί στη διασφάλιση της σταθερότητας του ελβετικού χρηματοπιστωτικού συστήματος μέσω της μείωσης της πιθανότητας κατάρρευσης των τραπεζών και την καλύτερη διαχείριση των προβλημάτων που θα προκύψουν εν μέσω κρίσης. Τέλος, οι ρυθμίσεις του νέου πλαισίου αποτελούν αντικίνητρο για την περαιτέρω αύξηση της συστημικής σημασίας των τραπεζών.³¹⁷

Οι τράπεζες οφείλουν να ικανοποιούν τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις που εισάγονται με τη «Βασιλεία III». Συγκεκριμένα, τα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων πρέπει να αντιστοιχούν στο 4,5%, τα βασικά ίδια κεφάλαια στο 6% και τα συνολικά κεφάλαια στο 8% των σταθμισμένων έναντι κινδύνων στοιχείων του ενεργητικού. Επίσης, προβλέπεται η επιβολή ενός κεφαλαιακού αποθέματος ('buffer') που επιτρέπει στις τράπεζες να απορροφούν ζημιές χωρίς να παραβιάζουν τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις. Το ύψος του ανέρχεται στο 8,5% των σταθμισμένων έναντι κινδύνων στοιχείων του ενεργητικού, εκ των οποίων το 5,5% πρέπει να καλυφτεί με κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων και το 3% με υπό αίρεση μετατρέψιμες ομολογίες ('CoCos'), οι οποίες θα μετατρέπονται σε κοινές μετοχές ή θα διαγράφονται, όταν ο δείκτης κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων υποχωρήσει κάτω από το 7% ('high-trigger CoCos').³¹⁸ Το τρίτο επίπεδο αποτελείται από το προοδευτικό συστατικό ('progressive component'), το οποίο διασφαλίζει ότι όσο αυξάνεται η συστημική σημασία των τραπεζών τόσο ενισχύονται τα εποπτικά τους κεφάλαια. Παρέχει τη δυνατότητα στις τράπεζες να ανταπεξέρχονται στις δυσκολίες που θα αντιμετωπίσουν εν μέσω κρίσης. Το προοδευτικό συστατικό ενεργοποιείται, όταν μία τράπεζα έχει ενεργητικό άνω των 200 δις ελβετικών φράγκων και μερίδιο αγοράς πάνω από 10%. Το ύψος του αυξάνεται αναλογικά προς το μέγεθος του ενεργητικού της τράπεζας και το μερίδιο αγοράς που ελέγχει.³¹⁹ Στην περίπτωση των UBS και Credit Suisse, το προοδευτικό συστατικό ανέρχεται στο 6% των σταθμισμένων έναντι κινδύνων στοιχείων του ενεργητικού και καλύπτεται με υπό αίρεση μετατρέψιμες ομολογίες που θα μετατραπούν σε κοινές μετοχές ή θα διαγραφούν, όταν ο δείκτης κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων υποχωρήσει κάτω του 5%.

Επομένως, τα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων αντιστοιχούν στο 10% των σταθμισμένων έναντι κινδύνων στοιχείων του ενεργητικού. Οι υπό αίρεση μετατρέψιμες ομολογίες πρέπει να πληρούν τους όρους που θέτει η «Βασιλεία III» για την ένταξή τους τουλάχιστον στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια.

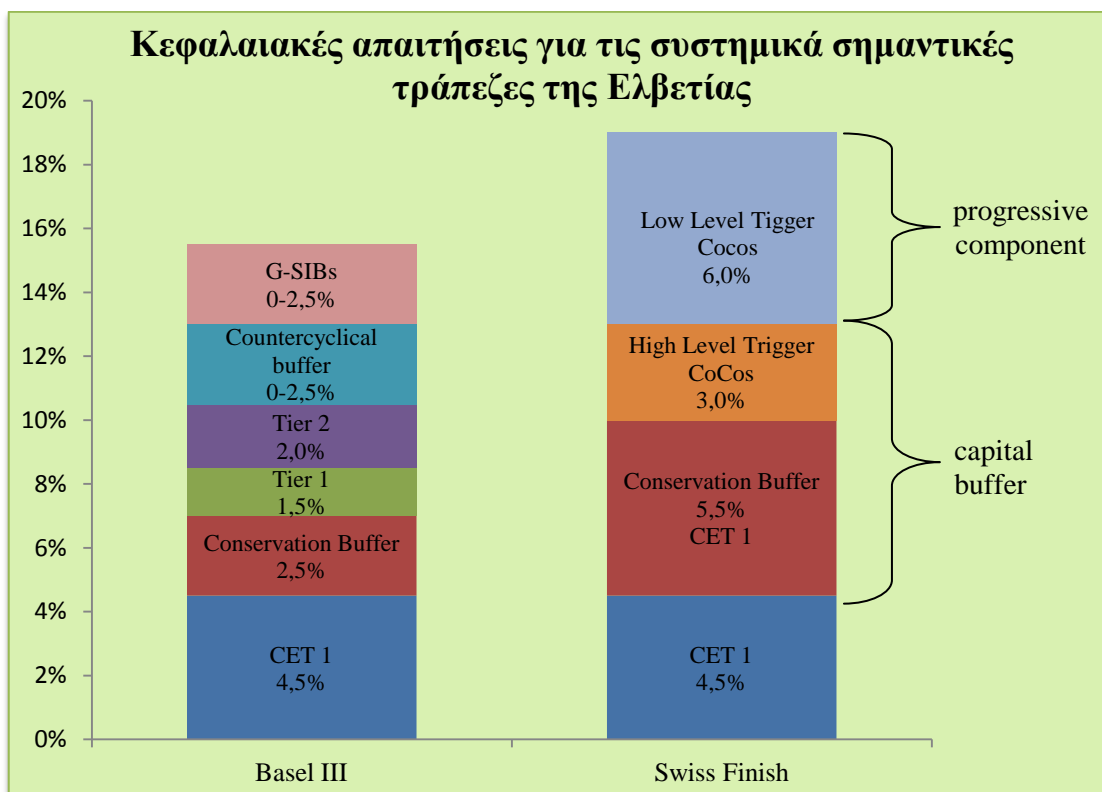
³¹⁶ Βλέπε σχετικά **Commission of Experts for limiting the economic risks posed by large companies (2010)**, σελ. 12.

³¹⁷ *Ibid*, σελ. 24.

³¹⁸ Βλέπε σχετικά **Swiss Financial Market Supervisory Authority (2011)**, σελ. 12.

³¹⁹ Βλέπε σχετικά **Commission of Experts for limiting the economic risks posed by large companies (2010)**, σελ. 32.

Γράφημα 12

Πηγή: Swiss Financial Market Supervisory Authority (2011), σελ. 13.

Οι διατάξεις για τα εποπτικά ίδια κεφάλαια δεν συνδέονται με το μακροοικονομικό περιβάλλον, επομένως, σε αντίθεση με τη «Βασιλεία III», δεν προβλέπεται η εισαγωγή αντικυκλικού αποθέματος. Οι τράπεζες οφείλουν, σε ομαλές περιόδους, να πληρούν τους όρους που έχουν τεθεί σε σχέση με τα αποθέματα, ενώ σε περιόδους κρίσης θα μειώνεται το ύψος του κεφαλαιακού αποθέματος ('buffer').³²⁰

Επίσης, εισάγεται για πρώτη φορά στην Ελβετία συντελεστής μόχλευσης. Από το 2013 οι ελβετικές τράπεζες έχουν την υποχρέωση να διατηρούν συντελεστή μόχλευσης τουλάχιστον 3% σε ενοποιημένη βάση και 4% σε ατομική βάση.³²¹ Από το 2019 οι τράπεζες που θα υπόκεινται στις διατάξεις για τις εγγωρίως συστημικά σημαντικές τράπεζες θα πρέπει να έχουν συντελεστή μόχλευσης τουλάχιστον 4,5% σε ενοποιημένη βάση.³²²

Η πλήρης εφαρμογή των αυξημένων κεφαλαιακών απαιτήσεων θα γίνει από το 2019, όπως ισχύει και για τη «Βασιλεία III». Εντούτοις, οι δύο μεγαλύτερες ελβετικές τράπεζες έχουν ήδη βελτιώσει τους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του 1^{ου} τριμήνου του 2013, η UBS είχε δείκτη CET 1 βάσει της σταδιακής εφαρμογής της «Βασιλείας III» ('phase-in Basel III CET 1') 15,3% και δείκτη CET 1 βάσει της πλήρους εφαρμογής της «Βασιλείας III» ('fully applied Basel III CET 1') 10,1%. Ο συντελεστής μόχλευσης της UBS ανήλθε στο 3,8%.³²³ Αντίστοιχα, η Credit Suisse παρουσίασε δείκτη "phase-in Basel III CET 1" 14,6% και δείκτη "fully applied Basel III CET 1" 8,6%.³²⁴ Ο συντελεστής μόχλευσης της Credit Suisse ήταν 3,8%.³²⁵

³²⁰ Βλέπε σχετικά Swiss Financial Market Supervisory Authority (2011), σελ. 10.

³²¹ Βλέπε σχετικά Credit Suisse (2012), σελ. 102.

³²² Βλέπε σχετικά Swiss National Bank (2012), σελ. 7.

³²³ Βλέπε σχετικά UBS (2013), σελ. 4.

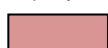
³²⁴ Βλέπε σχετικά Credit Suisse (2013), σελ. 45-46.

³²⁵ Ibid, σελ. 49.

Παράρτημα III: Αφαιρούμενα περιουσιακά στοιχεία από τα εποπτικά ίδια κεφάλαια των τραπεζών

Βασιλεία I	Βασιλεία II	Βασιλεία III
Υπεραξία	Υπεραξία	Υπεραξία
Συμμετοχές σε θυγατρικές επιχειρήσεις του χρηματοπιστωτικού τομέα που δεν υπάγονται στην ενοποιημένη εποπτεία της τράπεζας	Κέρδη από πωλήσεις από συναλλαγές με τιτλοποιήσεις	Αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις
	Συμμετοχές σε θυγατρικές επιχειρήσεις του χρηματοπιστωτικού τομέα που δεν υπάγονται στην ενοποιημένη εποπτεία της τράπεζας	Αποθεματικό αντιστάθμισης ταμειακών ροών
		Έλλειμμα προβλέψεων έναντι των αναμενόμενων ζημιών
		Κέρδη από πωλήσεις από συναλλαγές με τιτλοποιήσεις
	Συμμετοχές σε τράπεζες και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	Στοιχεία του ενεργητικού των συνταξιοδοτικών ταμείων
	Σημαντικές συμμετοχές μειοψηφίας σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	Επενδύσεις σε ίδιες μετοχές
	Συμμετοχές σε εμπορικές επιχειρήσεις που υπερβαίνουν κάποια όρια	Σωρευτικά κέρδη και ζημιές λόγω μεταβολών στην εύλογη αξία υποχρεώσεων της τράπεζας που οφείλονται στη μεταβολή της πιστοληπτικής της ικανότητας
	Συμμετοχές σε ασφαλιστικές εταιρείες	
	Έλλειμμα σχηματισθεισών προβλέψεων έναντι αναμενόμενων ζημιών	Αμοιβαίες συμμετοχές στο μετοχικό κεφάλαιο τραπεζών, ασφαλιστικών εταιρειών και χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων
	Ανοίγματα σε μετοχές υποκείμενα στη μέθοδο PD/LGD	Συμμετοχές κάτω του 10% στο μετοχικό κεφάλαιο τραπεζών, ασφαλιστικών επιχειρήσεων και χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων
	Non-DvP και non-PvP transactions	Σημαντικές συμμετοχές σε τράπεζες, ασφαλιστικές εταιρείες και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που δεν υπόκεινται στην ενοποιημένη εποπτεία της τράπεζας
	Ορισμένα ανοίγματα σε τιτλοποιήσεις	

Αφαίρεση:

από τα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων

50% από τα βασικά ίδια κεφάλαια και 50% από τα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια

από τα βασικά ίδια κεφάλαια

από τα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια

ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΠΗΓΕΣ

Basel Committee on Banking Supervision (1988): *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards*, Bank for International Settlements, July

Basel Committee on Banking Supervision (1991): *Amendment of the Basle Capital Accord in respect of the inclusion of general provisions/general loan-loss reserves in capital*, Bank for International Settlements, November

Basel Committee on Banking Supervision (1996): *Amendment to the Capital Accord to incorporate market risks*, Bank for International Settlements, January

Basel Committee on Banking Supervision (1998): *Instruments eligible for inclusion in Tier 1 capital*, Press release, Bank for International Settlements, October

Basel Committee on Banking Supervision (1999): *A New Capital Adequacy Framework: Consultative paper*, Bank for International Settlements, June

Basel Committee on Banking Supervision (2001): *The New Basel Capital Accord: Consultative Document*, Bank for International Settlements, January

Basel Committee on Banking Supervision (2003): *The New Basel Capital Accord: Consultative Document*, Bank for International Settlements, April

Basel Committee on Banking Supervision (2004): *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework*, Bank for International Settlements, June

Basel Committee on Banking Supervision (2006): *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework: Comprehensive Version*, Bank for International Settlements, June

Basel Committee on Banking Supervision (2009a): *History of the Basel Committee and its Membership*, Bank for International Settlements, August

Basel Committee on Banking Supervision (2009b): *Strengthening the resilience of the banking sector: Consultative document*, Bank for International Settlements, December

Basel Committee on Banking Supervision (2010a): *Calibrating regulatory minimum capital requirements and capital buffers: a top-down approach*, Bank for International Settlements, October

Basel Committee on Banking Supervision (2010b): *Guidance for national authorities operating the countercyclical capital buffer*, Bank for International Settlements, December

Basel Committee on Banking Supervision (2010c): *An assessment of the long-term economic impact of stronger capital and liquidity requirements*, Bank for International Settlements, August

Basel Committee on Banking Supervision and Financial Stability Board (2010d): *Assessing the macroeconomic impact of the transition to stronger capital and liquidity requirements: Interim Report*, Macroeconomic Assessment Group, Bank for International Settlements, August

Basel Committee on Banking Supervision and Financial Stability Board (2010e): *Assessing the macroeconomic impact of the transition to stronger capital and liquidity requirements: Final Report, Macroeconomic Assessment Group, Bank for International Settlements, December*

Basel Committee on Banking Supervision (2011a): *Final elements of the reforms to raise the quality of regulatory capital issued by the Basel Committee, Press release, Bank for International Settlements, January*

Basel Committee on Banking Supervision (2011b): *Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems: Revised version, Bank for International Settlements, June*

Basel Committee on Banking Supervision (2011c): *Global systemically important banks: assessment methodology and the additional loss absorbency requirement: Rules text, Bank for International Settlements, November*

Basel Committee on Banking Supervision (2011d): *Application of own credit risk adjustments to derivatives: Consultative Document, Bank for International Settlements, December*

Basel Committee on Banking Supervision (2012a): *Results of the Basel III monitoring exercise as of 30 June 2011, Bank for International Settlements, April*

Basel Committee on Banking Supervision (2012b): *Results of the Basel III monitoring exercise as of 31 December 2011, Bank for International Settlements, September*

Basel Committee on Banking Supervision (2012c): *Progress report on Basel II implementation, Bank for International Settlements, October*

Basel Committee on Banking Supervision (2012d): *Basel III definition of capital: Frequently asked questions, Bank for International Settlements, December*

Basel Committee on Banking Supervision (2012e): *Regulatory treatment of valuation adjustments to derivative liabilities: final rule issued by Basel Committee, Bank for International Settlements, July*

Basel Committee on Banking Supervision (2012f): *Basel III regulatory consistency assessment (Level 2) - Preliminary report: European Union, Bank for International Settlements, October*

Basel Committee on Banking Supervision (2012g): *Basel III regulatory consistency assessment (Level 2) - Preliminary report: United States of America, Bank for International Settlements, October*

Basel Committee on Banking Supervision (2012h): *Basel III regulatory consistency assessment (Level 2) - Preliminary report: Japan, Bank for International Settlements, October*

Basel Committee on Banking Supervision (2012i): *A framework for dealing with domestic systemically important banks, Bank for International Settlements, October*

Basel Committee on Banking Supervision (2013a): *Charter, Bank for International Settlements, January*

Basel Committee on Banking Supervision (2013b): *Group of Governors and Heads of Supervision endorses revised liquidity standard for banks*, Press release, Bank for International Settlements, January

Basel Committee on Banking Supervision (2013c): *Results of the Basel III monitoring exercise as of 30 June 2012*, Bank for International Settlements, March

Basel Committee on Banking Supervision (2013d): *Report to G20 Finance Ministers and Central Bank Governors on monitoring implementation of Basel III regulatory reform*, Bank for International Settlements, April

Federal Reserve System (1998): *Leverage Capital Standards: Tier 1 Leverage Ratio, 12 CFR Part 225, Regulation Y: Docket No. R-0948*, Final Rule, June

Financial Stability Board (2011): *Effective Resolution of Systemically Important Financial Institutions - Recommendations and Timelines: Consultative Document*, Recommendations and Timelines, July

Financial Stability Board (2012b): *Update of group of global systemically important banks (G-SIBs)*, FSB, November

Financial Stability Forum (2009): *Report of the Financial Stability Forum on Addressing Procyclicality in the Financial System*, April

Joint FSF – BCBS Working Group on Bank Capital Issues (2009): *Reducing procyclicality arising from the bank capital framework*, March

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

A. Ελληνόγλωσση

Γκόρτσος, Χρ.Βλ. (2006): Διεθνές Νομισματικό και Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο, στο: Στεφάνου, Κ.Α. και Γκόρτσος, Χρ.Βλ: *Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο*, σειρά μελετών Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, αρ. 1, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, κεφάλαια ενδέκατο - δέκατο τρίτο, σελ. 183-307

Γκόρτσος, Χρ.Βλ. (2011): *Εισαγωγή στο Διεθνές Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο: Το Διεθνές Τραπεζικό Δίκαιο μέσα στο Σύστημα του Διεθνούς Χρηματοπιστωτικού Δικαίου*, σειρά μελετών Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου - ECEFIL, αρ. 4, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα

Θωμόπουλος, Α. (2011): Διεθνής κρίση και λογιστικά πρότυπα: Επέτειναν τα λογιστικά πρότυπα το μέγεθος της κρίσης; Πόσο η κρίση επηρεάζει τα μελλοντικά πρότυπα;, στον συλλογικό τόμο: Χαρδούβελης, Γκ.Α και Γκόρτσος Χρ.Βλ. (επιμέλεια): *Η διεθνής κρίση, η κρίση στην ευρωζώνη και το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα*, Ελληνική Ένωση Τραπεζών, Αθήνα, σελ. 101-121

Σπαρτιώτης, Α. και Στουρνάρας, Γ. (2010): *Τα θεμελιώδη αίτια κατάρρευσης των τραπεζών και των χρηματοπιστωτικών αγορών: η εμπειρία 2007-2008*, εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα

Τράπεζα της Ελλάδος (2012): *Οικονομικό Δελτίο*, τεύχος 36, Απρίλιος

Χαραλαμπίδης, Ηλ. (2011): Διαχείριση κινδύνων: Διδάγματα από την κρίση και προοπτικές, στο συλλογικό τόμο: Χαρδούβελης, Γκ.Α και Γκόρτσος Χρ.Βλ. (επιμέλεια): *Η διεθνής κρίση, η κρίση στην ευρωζώνη και το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα*, Ελληνική Ένωση Τραπεζών, Αθήνα, σελ. 123-137

Χαρδούβελης, Γκ.Α. (2011α): Η υπερκυκλικότητα του διεθνούς χρηματοοικονομικού συστήματος και προτάσεις για τη μείωσή της, στον συλλογικό τόμο: Καραμούζης, Ν.Β. και Γκ.Α Χαρδούβελης (επιμέλεια): *Από τη διεθνή κρίση στην κρίση της ευρωζώνης: Τι μας επιφυλάσσει το μέλλον*;, Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη, Αθήνα, σελ.31-128

Χαρδούβελης, Γκ.Α. (2011β): Το χρονικό της διεθνούς και της συνακόλουθης ελληνικής και ευρωπαϊκής κρίσης: Αίτια, αντιδράσεις, επιπτώσεις, προοπτική, στον συλλογικό τόμο: Καραμούζης, Ν.Β. και Γκ.Α Χαρδούβελης (επιμέλεια): *Από τη διεθνή κρίση στην κρίση της ευρωζώνης: Τι μας επιφυλάσσει το μέλλον*;, Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη, Αθήνα, σελ. 325-379

Calomiris, C.W. (2011): Αίτια της κρίσης στην αγορά ενυπόθηκων στεγαστικών δανείων υψηλού κινδύνου, στον συλλογικό τόμο: Καραμούζης, Ν.Β. και Γκ.Α Χαρδούβελης (επιμέλεια): *Από τη διεθνή κρίση στην κρίση της ευρωζώνης: Τι μας επιφυλάσσει το μέλλον*;, Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη, Αθήνα, σελ.131-156

B. Ξενόγλωσση

Acharya, V. (2012): *The Dodd-Frank Act and Basel III: Intentions, Unintended Consequences, and Lessons for Emerging Markets*, ABDI Working Paper Series, No.392, Asian Bank Development Institute, October

Acharya, V., Mehran, H., Shuermann, T. and Thakor, A. (2012): *Robust Capital Regulation, Current issues in Economics and Finance*, VOL. 18, No. 4, Federal Reserve Bank of New York, May

Ackermann, J. (2010): *The new architecture of financial regulation: Will it prevent another crisis?*, LSE Financial Markets Group Series, Special Paper 194, FMG Deutsche Bank Conference, London, October

Admati, A. (2010): *Comments on Proposal to ensure the loss absorbency of regulatory capital at the point of non-viability - Consultative Document of the Basel Committee on Banking Supervision*, Graduate School of Business, Stanford University, October

Admati, A.R. and Hellwig, M.F. (2011): *Comments to the UK Independent Commission on Banking*, July

Admati, A.R., DeMarzo, P.M., Hellwig, M.F. and Pfleider, P.C. (2011): *Fallacies, Irrelevant Facts, and Myths in the Discussion of Capital Regulation: Why Bank Equity is not Expensive*, Graduate School of Business Research Paper, No. 2065, Stanford University, March

American Bankers Association (2010): Response to the Basel Committee consultative document: *Strengthening the resilience of the banking sector*, April

Australia's Banker's Association (2010): ABA submission on the Basel Committee's: *Strengthening the Resilience of the banking sector*, April

Bank of America (2010): Response to the Basel Committee on Banking Supervision Consultative Document: *Strengthening the Resilience of the Banking Sector*, December

Bardos, J. (1988): *The Risk-based Capital Agreement: A Further Step towards Policy Convergence*, FRBNY Quarterly Review/Winter 1987-88, Federal Reserve Bank of New York, March, p. 27-34

Barrell, R., Davis, E.P., Karim, D. and Liadje, I. (2010): *The impact of global imbalances: Does the current account balance help to predict banking crises in OECD countries?*, NIESR and Brunel University, April

Blundell-Wignall, A. and Atkinson, P.A. (2010): *Thinking beyond Basel III: Necessary Solutions for Capital and Liquidity*, OECD Journal: Financial Market Trends, Volume 2010-Issue 1, OECD, September

Blundell-Wignall, A. and Atkinson, P.A. (2012): *Deleveraging, Traditional versus Capital Markets Banking and the Urgent Need to Separate and Recapitalize G-SIFIs Banks*, OECD Journal: Financial Market Trends, Volume 2012-Issue 1, OECD, June

Bordo, M., Eichengreen, B., Klienagebiel, D. and Martinez-Peria, M.S. (2000): *Is the crisis problem growing more severe?*, Conference on Asset Prices and Monetary Policy, Riksbank, June

Brewer, E. and Jagtiani, J. (2009): *How much did banks pay to become Too-Big-to-Fail and to become systemically important*, Working Paper No. 09-34, Research Department, Federal Reserve Bank of Philadelphia, December

Broadbent, B. (2012): *Deleveraging*, Speech at Market News International, London, March

Bush, O., Farrant, K. and Wright, M. (2011): *Reform of the International Monetary and Financial System*, Financial Stability Paper, No. 13, Bank of England, December

Caballero, R.J., Hoshi, T. and Kashyap, A.K. (2008): *Zombie Lending and Depressed Restructuring in Japan*, *American Economic Review*, p. 1943-1977, December

Calomiris, C.W. and Herring, R.J. (2011): *Why and How to Design a Contingent Convertible Debt Requirement*, Financial Institutions Center, Working Paper No. 11-41, Wharton, April

Canadian Bankers Association (2010): CBA Comments on the Basel Committee's consultative document: *Strengthening the resilience of the banking sector*, April

Carney, M. (2008): *Building continuous markets*, Remarks to the Canada - United Kingdom Chamber of Commerce, London, November

Carney, M. (2011): Countercyclical Capital Buffers and Basel III, at: *Regulatory Reforms and Remaining Challenges*, Occasional Paper 81, Group of Thirty, Washington, D.C., p. 7-13

Cecchetti, S. (2012): *The future of financial intermediation and regulation*, Remarks prepared for the Second Conference of the European System of Central Banks Macro-prudential Research Network, Frankfurt, October

Cecchetti, S., Kohler, M. and Upper, C. (2009): Financial Crises and Economic Activity, prepared for *Financial Stability and Macroeconomic Policy*, a symposium sponsored by the Federal Reserve Bank of Kansas City, at Jackson Hole, Wyoming, August

Clement, P. (2010): The term macroprudential: origins and evolution, in BIS Quarterly Review: *International Banking and financial market developments*, Bank for International Settlements, p. 59-67

Commission of Experts for limiting the economic risks posed by large companies (2010): *Final Report*, Switzerland, September

Credit Suisse (2010a): *Basel 3*, Equity Research, Europe, September

Credit Suisse (2010b): Comments to Basel III Consultative Documents, April

Credit Suisse (2011): *Annual Report 2011*

Credit Suisse (2013): *Financial Release 1Q13*

D' Hulsler, K. (2009): *The leverage ratio*, Crisis Response, Note Number 11, The World Bank Group, December

De Nicolo, G. and Kwast, M.L. (2002): *Systemic Risk and Financial Consolidation: Are They Related?*, IMF Working Paper, WP/02/55, International Monetary Fund, March

Deutsche Bank (2010): Comments to the Basel Committee on Banking Supervision consultative document: *Strengthening the resilience of the banking sector*, April

Dombret, A. (2013): *Challenges for financial stability – policy and academic aspects*, Speech at the Joint Conference of the Deutsche Bundesbank, the Technical University Dresden and the Journal of Financial Stability, Dresden, January

Draghi, M. (2012): *Introductory statement to the press conference*, European Central Bank, Frankfurt am Main, April

Dudley, W.C. (2009): *Some lessons from the crisis*, Remarks at the Institute of International Bankers Membership Luncheon, New York, October

Enria, A. (2012): Supervisory policies and bank deleveraging: a European perspective, Speech at the 21th Annual Hyman P. Minsky Conference on the State of the U.S. and World Economies: *Debt, Deficits and Financial Instability*, European Banking Authority, April

Estrella, A. (1995): *A Prolegomenon to Future Capital Requirements*, FRBNY Economic Policy Review, Volume 1, Number 2, Federal Reserve Bank of New York, July, p. 1-12

European Banking Federation (2010): EBF positioning on the Basel Committee's Consultative Document entitled *Strengthening the resilience of the banking sector*, April

Federation Bancaire Francaise (2010): *FBF comments on the consultative documents published by the Basel Committee on Banking Supervision*, April

Financial Services Authority (2007): *Definition of Capital*, Discussion Paper 07/6, December

Financial Services Authority (2009): *A regulatory response to the global banking crisis*, Discussion Paper 09/2, March

Financial Services Authority (2011): *The failure of the Royal Bank of Scotland*, Financial Services Authority Board Report, December

- Financial Stability Board (2012a):** *Peer review of Switzerland*, Review Report, January
- Financial Stability Board, International Monetary Fund and Bank for International Settlements (2011):** *Macroprudential policy tools and frameworks*, Update to G20 Finance Ministers and Central Bank Governors, February
- Gleeson, S. (2010):** *International Regulation of Banking-Basel II: Capital and Risk Requirements*, Oxford University Press, Oxford-New York
- Gracie, A. (2012):** *A practical process for implementing a bail-in resolution*, Speech at the British Bankers' Association, London, September
- Hart, O. and Zingales, L. (2009):** *A New Capital Regulation for Large Financial Institutions*, *CEPR Discussion Papers*, No. 7298, Center for Economic Policy Research, June
- Hellwig, M. (2010):** *Capital Regulation after the Crisis: Business as Usual?*, Preprints of the Max Planck Institute for Research on Collective Goods, Max Planck Society, No. 2010/31, Bonn, July
- High-level Expert Group on reforming the structure of the EU banking sector (2012):** *Final Report*, Brussels, October
- House of Commons Treasury Committee (2012):** *The FSA's Report into the failure of RBS*, Fifth Report of Session 2012-13, October
- Independent Commission on Banking (2011):** *Final Report - Recommendations*, September
- ING (2010):** *ING position paper on capital and liquidity reform proposals*, April
- Ingves, S. (2011):** *Basel III - much needed regulations for a safer banking sector*, Speech at the Swedish Society of Financial Analysts, Stockholm, February
- Ingves, S. (2012a):** *Financial crises and financial regulation-thoughts after five turbulent years*, Speech at the Swedish Economics Association, Stockholm, June
- Ingves, S. (2012b):** *Current focus of the Basel Committee*, Remarks at the 7th High-Level Meeting jointly organized by the Association of Supervisors of Banks of the Americas, the Basel Committee on Banking Supervision and the International Financial Institute, Panama, November
- Ingves, S. (2013):** *From ideas to implementation*, Remarks at the 8th High Level Meeting organized by the Basel Committee on Banking Supervision and the Financial Stability Institute and hosted by the South African Reserve Bank, Cape Town, January
- Institute of International Finance (2011):** *The cumulative impact on the global economy of changes in the financial regulatory framework*, September
- Institute of International Finance (2012):** *Making resolution robust - Completing the legal and institutional frameworks for effective cross-border resolution of financial institutions*, June
- International Monetary Fund (2009):** *Navigating the Financial Challenges Ahead*, Global Financial Stability Report, World Economic and Financial Surveys, IMF, Washington, DC, October

International Monetary Fund (2012): *The Quest for Lasting Stability*, Global Financial Stability Report, World Economic and Financial Surveys, IMF, Washington, DC, April

Kapstein, E.B. (1991): *Supervising International Banks: Origins and Implications of the Basle Accord*, Essays in International Finance, No. 185, International Finance Section, Department of Economics, Princeton University, December

King, M. (2010): *Banking: From Bagehot to Basel, and Back Again*, Speech at the Second Bagehot Lecture Buttonwood Gathering, New York City, October

Laeven, L. and Valencia, F. (2012): *Systemic Banking Crises Database: An update*, IMF Working Paper, WP/12/163, International Monetary Fund, June

Murphy, G., Walsch, M. and Willison, M. (2012): *Precautionary contingent capital*, Financial Stability Paper, No. 16, Bank of England, May

Ötoker-Robe, I., Narain, A., Ilyina, A. and Surti, J. (2011): *The Too-Important-to Fail Conundrum: Impossible to Ignore and Difficult to Resolve*, IMF Discussion Note, SDN/11/12, International Monetary Fund, May

Pazarbazioglou, C., Zhou, J., Le Lesle, V. and Moore, M. (2011): *Contingent Capital: Rationale and Design Features*, IMF Staff Discussion Note, SDN/11/01, International Monetary Fund, January

Royal Bank of Scotland (2008): *Annual Results for the year ended 31 December 2007*, February

Slovic, P. (2012): *Systemically Important Banks and Capital Regulations Challenges*, Economics Department Working Paper, No. 916, Organisation for Economic Co-operation and Development, February

Spanish Banking Federation (2010): Comments to the Basel Committee on Banking Supervision consultative document: *Strengthening the resilience of the banking sector*, April

Swiss Financial Market Supervisory Authority (2009): *Financial market crisis and financial market supervision*, FINMA, September

Swiss Financial Market Supervisory Authority (2011): *Addressing “Too-Big-To-Fail”-The Swiss SIFI Policy*, FINMA, June

Swiss National Bank (2012): *Financial Stability Report*, SNB, June

Tang, H. and Upper, C. (2010): Debt reduction after crises, at: *International banking and financial market developments*, BIS Quarterly Review, Bank for International Settlements, September, p. 25-38

Tarullo, D. K. (2011): *The evolution of capital regulation*, Speech at the Clearing House Business Meeting and Conference, New York, November

Tarullo, D. K. (2012): *Regulatory reform*, Testimony before the Committee on Banking, Housing and Urban Affairs, US Senate, Washington DC, March

Tarullo, D. K. (2013): *Dodd-Frank Act*, Speech before the Committee on Banking, Housing, and Urban Affairs, US Senate, Washington DC, February

Tucker, P. (2009): The crisis management menu, Speech at the SUEF, CEPS and Belgian Financial Forum Conference: *Crisis Management at the Cross-Roads*, Brussels, November

Tucker, P. (2011): Basel III, Too-Big-To-Fail, and Macroprudential Regimes, in: *Regulatory Reforms and Remaining Challenges*, Group of Thirty, Occasional Paper 81, Washington DC, p.15-22

UBS (2013): *Our financial results for the first quarter of 2013*, First Quarter 2013 Report

Unicredit Group (2010): Unicredit Group's reply to the Basel Committee on Banking Supervision's Consultative Document: *Strengthening the Resilience of the Banking Sector*, April

Vause, N., Von Peter, G., Drehmann, M. and Sushko, V. (2012): European bank funding and leveraging, at: *International banking and financial market developments*, BIS Quarterly Review, Bank for International Settlements, March, p. 1-12

Walter, S. (2011): *Basel III: Stronger Banks and a More Resilient Financial System*, Speech at the Conference on Basel III, Financial Stability Institute, April

Weber, A. (2009): The future of banking regulation, speech at the Conference on *The future of Banking regulation* organized by Imperial College London and the Deutsche Bundesbank, Frankfurt am Main, September.

Wellink, N. (2010a): *A new regulatory landscape*, Remarks at the 16th International Conference of Banking Supervisors, Singapore, September

Wellink, N. (2010b): Fundamentally strengthening the regulatory framework for banks, Speech at FSB Financial Reform Conference: *An Emerging Market Perspective*, Seoul, September

Wellink, N. (2011): The New Framework for Banking Supervision, Speech at FSI High Level Meeting on *The Emerging Framework to Strengthen Banking Regulation and Financial Stability for Africa*, Cape Town, January

Wells Fargo (2010): Response to the Basel Committee consultative document: *Strengthening the resilience of the banking sector*, April

Yellen, J.L. (2013): *Interconnectedness and systemic risk – lessons from the financial crisis and policy implications*, Speech at the American Economic Association/American Finance Association Joint Luncheon, San Diego, California, January

Zhou, J., Rutledge, V., Bossu, W., Dobler, M., Jassaud, N. and Moore, M. (2012): *From Bail-out to Bail-in: Mandatory Debt Restructuring of Systemic Financial Institutions*, IMF Staff Discussion Note, SDN/12/03, International Monetary Fund, April